

Αρ. 120622

ΤΡΥΦΩΝΟΣ Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ δ. φ.

(Συγγραφέας τῆς Χριστιανοσύνης ἐν ταῖς Κελεύσει)

Η ΝΗΣΟΣ
ΣΕΡΙΦΟΣ

ΚΑΙ ΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ ΝΗΣΙΔΕΣ

Μελέτη τοπογραφικο-ιστορική μετὰ χάρτου τῆς Νήσου
καὶ εἰκόνων.



«Πάντες δ' ἂ ἐπίστανται ρήματα τε
καὶ τέχνιστα καὶ κάλλιστα καὶ ἥδιστα
ἐργάζονται».

(Ξενοφώντας, Ἀπομνημονευμάτων Β' σ' 10)



ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΟΥ ΤΥΠΟΔΙΟΤΥΠΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ρ. ΠΡΙΝΤΕΞΗ

1909

120622

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

120622





ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΓΡΩΜΑΝΝ



ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΙΜ. ΓΡΩΜΑΝΝ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας ἐν Ἀθήναις καὶ εἶτα ἐν Κων)πόλει μέχρι τοῦ 1875 καὶ πολλῶν ἱστορικῶν ἔργων συγγραφεὺς, ἐν οἷς πρωτεύει ἡ ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, (Ἀθῆναι, 1868, τόμ. 2), ΠΡΟΚΕΣ ΟΣΤΕΝ, ὃν κατεστήσαμεν γνωστὸν τοῖς Κυκλαδίταις μεταφράσαντες τὰς περὶ τῆς Σύρου ἐπιστολὰς ἐν τῇ «Πατρίδι» (8βριος καὶ 9βριος 1906) συνείδιζε νὰ λέγῃ: «ὅτι δὲν ἔγραψεν ἵνα δοξασθῇ ἢ ἐπαινεθῇ, ἀλλ' ὅτι προέβραυεν εἰς τὸ ἔργον ἐκ συνηθείας πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ ἐκ κλίσεως πρὸς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι συνέγραψε διὰ τὸν λόγον δι' ὃν καὶ ὁ Κάσιωρ οἰκοδομεῖ καὶ τὸ δένδρον φυλλοφυεῖ.» (A. Baedeker, Anton Graf von Prokesch Osten). Καὶ ἐγὼ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἰδιωτεύων καὶ ἀσχολούμενος περὶ τὴν συγγραφὴν ἱστορικῶν ἰδιᾶ ἔργων μέχρι τοῦ 1902 δὲν ἀνέλαβον δημοσίαν ὑπηρεσίαν εἰμὴ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1903, διορισθεὶς ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Πόρῳ ὅπου ἐπὶ ἔτος διατήρησα προϋβιβάσθη κατ' Ἀπρίλιον 1904 εἰς σχολάρχην Στυλίδος, ὁπόθεν μετετέθη ὡς τοιοῦτος εἰς Λαμίαν κατ' Αὐγουστον τοῦ 1905, ἀλλὰ μὴ ἀποδεξάμενος τὴν θέσιν ἐκείνην παρέμεινα ἐπὶ ἔν εισέτι σχολικὸν ἔτος ἐν Στυλίδι, ἕως οὗ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1906 μετετέθη, τῇ αἰτήσει μου, εἰς Σύρον ὡς σχολάρχης τοῦ Α' αὐτόθι Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἐν ᾧ εἰσέτι ἐξακολουθῶ διδάσκων. Ταῦτα ἀναγράφω δημοσίᾳ ἐπαῦθα οὐχὶ περιαιτολογῶν ἀλλ' ἵνα δείξω ὅτι τοῦ χρόνου τῆς σχολῆς μου ἐπωφελοῦμενος δὲν ἔμενον ἀργός, ἀλλ' ὅτι ἐν Πόρῳ μὲν ἠσχολήθη περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης νησίδος, τῆς Καλαυρίας, ἧς ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ποσειδῶνος ἔπιε τὸ κώνειον ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων τοῦ κόσμου, ὁ Δημοσθένης, ἵνα μὴ περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων, οὓς ζῶν τοσοῦτον ἐπίκρανε διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν καὶ πατριωτικῶν λόγων αὐτοῦ. Τὴν πραγματείαν μου ἐκείνην ἐξέδωκα ἐν τῇ «Ἑλλάδι» ἤτοι ἱστορικῇ, γεωγραφικῇ καὶ τοπογραφικῇ περι-



γραφῆ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ **Καρόλου Μπαί-
δεκερ** μετὰ χαρτῶν καὶ πινάκων (ἐν Ἀθήναις, 1901, σελ. 356—
359). Ἐν Στυλίδι δὲ σχολαρχῶν ἐξέδωκε τὴν περὶ Ἑλλάδος
πραγματεῖαν μου μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ χάρτου (Ἀθήναι, 1906,
εἰς 8ον, σελ. 56). Νῦν δ' ἐν Ἐρμουπόλει διατίθων ἐξέδωκα ἐν
μὲν τῇ «Πατριδί» τῆς 19 καὶ 26 Ἀυγούστου 1907: **Κατάλογον**
τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων Σύρου διὰ μέσου τῶν
αἰώνων, ἰδιαιτέρως δ' ἐν τεύχει τὸν **Χριστιανισμὸν ἐν ταῖς**
Κυκλάδιν, Ἐρμουπόλις, 1908, σελ. 16. Ἐπειδὴ δ' ἐν ταῖς με-
λέταις μου συγκατὰσιν ἐπισημαίνω τὴν Σερφίον κατὰ προτροπὴν τοῦ γί-
λου Σερφίου ἱατροῦ καὶ παλαιοῦ φίλου κ. Α. Γραμματικοῦ, πρὸς
ὃν ἀνήγγειλα τὸ πρῶμα, ἐπεχείρησα τῇ συγγραφῇ τῆς παρούσης
περὶ Σερφίου πραγματείας ἕτε νομίζων ὅτι μόνον διὰ τιαύτης
φύσεως μονογραφῶν πόλεων τε καὶ νήσων τοῦ ἀπανταχοῦ γῆς
ἑλληνικοῦ κόσμου θὰ κατορθωθῆ ἡ συγγραφὴ ἐν καιρῷ εὐθέτω
ὑπὸ δεινοῦ ἱστορικοῦ ἢ ἀληθῆς καὶ πραγματικῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ ἔθνους, ἀνταξία τοῦ περιπύστου δνόματος αὐτοῦ καὶ συμ-
πληρῶν οὕτω τὰς περὶ τῶν Κυκλάδων νήσων μονογραφίας, αἵτινες
ἀναγράφονται ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ **Νεοελληνικῇ Γεωγραφικῇ**
βιβλιογραφίᾳ τοῦ Α. Μηλιαράκη (Ἀθήναι, 1889, σελ. 66—75).
Ἡ πραγματεία δ' αὕτη θὰ ἔμεινεν ἀδημοσίευτος εἰ μὴ ἐπήρχετό
μοι ἀρωγὸς πρὸς ἐκδοσὴν ὁ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν πρόθυμος ἐπί-
κουρος κ. Γεώργιος Αἰμ. Γρῶμανν διὰ τοῦ δνόματος τοῦ ὁποίου
ἐκόσμησα καὶ τὴν βίβλον ταύτην, αὐτῶν εἰκότως ἀφιερῶσας αὐτήν,
εἰς μνήμην ἀδίου τῆς ἀνδρὸς ἀρετῆς.

Ἐν Ἐρμουπόλει τῆ 24 Ἰανουαρίου 1909.

Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γεωγραφικὴ θέσις τῆς Σερφίου — σχῆμα — ἀ-
κρωτήρια — ἐμβαδὸν — φυσικὴ κατάστασις — με-
ταλλεῖα — μεταλλευτικαὶ ὁδοὶ — ὄρη — κοιλάδες
— λιμένες — ὄρυοι — ὕδατα — κλίμα.

Ἡ Σερφίος (Βόρειον πλάτος 37° 08' 40" — Ἀνατολικὸν
μῆκος 24° 31' 30") εἶναι τῶν Κυκλάδων νήσων μία κειμένη πρὸς
ΜΔ. μὲν τῆς Σύρου, ἧς ἀπέχει 14 μίλια (ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν
33) πρὸς ΒΔ. δὲ τῆς Σίφου, ἧς ἕπεται 12—18 μίλια καὶ πρὸς
ΜΑ. τῆς Κύθου, ἧς ἀφίσταται 20 μίλια. Τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς
ὄνομα διατηρεῖται μέχρι σήμερον ἀκέραιον μηδεμίαν ἀλλοίωσιν
ὑποστάν διὰ μέσου τῶν αἰώνων πλὴν τῆς μεσαιωνικῆς φραγκικῆς
ἐνομασίας Σέρφος, ἧτις διατηρήθη ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ μέχρι
σήμερον παρὰ τοῖς νησιώταις ἀπαντᾷ. Γεωγραφικῶς ὑπάγεται νῦν
εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κέας, τοῦ Νομοῦ Κυκλάδων, ἀποτελοῦσα ἓνα
καὶ μόνον δμώνυμον δῆμον. Στρογγύλη δὲ σχεδὸν οὖσα (μεγαλει-
τερον μῆκος ἐκ ΜΔ. — ΒΔ. εἶνε 7 μιλίων, τὸ δὲ πλάτος
εἶνε ἐκ ΜΔ. — ΒΔ. 6 μιλίων), δύο ἔχει σπουδαῖα ἀκρωτήρια τὸν
Κύκλωπα πρὸς τὰ ΜΔ. καὶ τὸ τῆς Παναγίας πρὸς τὰ ΒΑ.
οὐχ' ἦττον ὅμως ἔχει καὶ ἄλλα τινὰ ὡς τὸ Βουνὸ πρὸς τὰ Δ.
τὸν Φοῦρνον πρὸς τὰ ΒΔ. τὸ Ἀγκούφι πρὸς τὰ ΒΑ. τὸ Ἄ-
μυνο πρὸς τὰ ΜΑ. τὴν Καδένα (κληθεῖσιν οὕτω διότι κατὰ τὸν
μεσαιῶνα δι' ἀλύσεως ἔφρασσον τὸν λιμένα ἐκ φόβου τῶν πει-
ρατῶν) καὶ τὸν Στύλον πρὸς Μ. καὶ τὸν Κάβο Σπαθὶ ἐφ' οὗ
ὁ φάρος. (1)

(1) Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σπαθὶ ἵδρυται φανὸς εἰς ὕψος 65 μέτρων ἀπὸ τῆς
θαλάσσης ἐπὶ πύργου τετραγώνου κτιστοῦ. Ὁ φανὸς οὗτος εἶναι περιστροφικὸς,
λειτουργεῖ μετὰ τεσσάρων ἐκλάμψεων ἀνὰ 10" καὶ εἶναι ὁρατὸς ἐξ ἀποστάσεως 16

Τὸ ἔμβυαδὸν τῆς νήσου κατὰ τὰς ἐσχατῶς γενομένας μελέτας ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν χαρτογράφων ἀνέρχεται εἰς 77,8 □ (1) χιλιόμετρα, τὸ δ' ὕψος αὐτῆς τὸ ἀνώτατον, κατὰ τὰ πρός τὸ κέντρον κυρίως ὄρη, εἶνε 600 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. (2) Ἡ δὲ περίμετρος αὐτῆς κατὰ μὲν τὸ Πλίνιον (27, 7, 29 — 32, 9, 24) ἦτο 12 μιλίων, κατὰ τὸν Τουρνεφόρτιον 36, κατὰ διαφόρους ἄλλους περιηγητὰς (Baudrand καὶ Porcachi) μέγροι 50 μιλίων. Ἀλλὰ πάντες λανθάνονται· διότι ἡ περίμετρος τῆς Σερίφου εἶναι 21 μιλίων.

Ὅπως σχεδὸν πᾶσαι αἱ Κυκλάδες [ἔμβυαδὸν 2700 □ χιλιόμετρα] ψιλαὶ καὶ φαλακρὰ οὖσαι ἐμποιοῦσιν ἐντύπωσιν ἀλγισινῆν οὕτω καὶ ἡ ἡμετέρα Σέριφος, παρουσιάζει ὄγκον πετρῶδη καὶ φαλακρὸν ποῦ καὶ ποῦ μόνον ἐν ταῖς μικραῖς κοιλάσιν ἐμφανίζοντα βλάστησιν τινα μαρασμώδη καὶ ἀσήμεκτον, ἐλάχιστα μόνον μεγάλα δένδρα ἔχουσαν.

Ἦδη τὸ πάλαι φαίνονται ὅτι τὰ δάση τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ὑπῆρχον κατεστράφησαν καὶ μόνον ἡ Κέα διετήρησε μεγάλα δένδρα βελανιδιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι σημαντικὸν ἐμπορικὸν προϊόν· καὶ ἐν Νάξῳ δ' ἀπαντῶσι λείψανα δάσους δρυῶν ἐπὶ τῶν ἀποκέντρων ὄρεων. Ἐπὶ δὲ πασῶν τῶν ἄλλων νήσων οὐ μόνον δάση δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐλάχιστη ἐμφάνισις ἀειθαλῶν θάμνων τοῦς ὁποῖους οἱ ἰδιοικῆται κλιβάνων ἀπεψίλωσαν· μόνον δὲ ἐν ταῖς ρευματικαῖς ἀπαντῶσιν αἱ πικροδάφνη μετὰ τῶν ὠρεαίων αὐτῶν ἀνθέων, ἐρυθρῶν καὶ λευκῶν, ἅπαντα δὲ ἡ ἄλλη χλωρὴ εἶναι ἔργον ἀνθρώπων, οἵτινες καὶ ἔξωθεν πολλάκις συγκομίζουσι γῶμα ἵνα πληρώσωσι τοῦς βραχώδεις τόπους τῶν χωρίων καὶ πόλεων ἵνα καὶ δι' ἐπιχωματώσεων ἔτι καὶ λιθίνων

μιλίων. Ὁ ναυτικὸς συγγραφεὺς Ν. Γ. Κοτσοβίλλης ἐν τῷ νέῳ Φαρδοείκτη, Ἐρμούπολις, 1907, σελ. 238 ἰδοὺ τί λέγει: «Φαίνεται ἀπὸ Τραμουντᾶνα 75^ο, Ἀεδάντε μέχρι Ὀστρια 70^ο, Πουνέντε μοίρας 185: Πλάτος 37^ο, 06, 30 — Μήκος 24^ο 31'» ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἡμερολογίῳ Κυκλάδων 1908: «τοπογραφία τῶν Κυκλάδων νήσων σελ. 25 λέγει, ἀπέχει τῆς Σέριφου 14 μίλια, ἔμβυαδὸν 75 45 οἰο περίμετρος 21 θαλάσ. μίλια, ὕψος 436 κτλ. Πρὸς καὶ Δημητρ. Γ. Κοτσοβίλλη Νέον Φαρδοείκτην Ἑλλάδος καὶ Αἰγαίου Πελάγους 1906, Ἐρμούπολις, 1906, σελ. 30.

- (1) Κατὰ τὸν Strelbitzki, κατὰ δὲ τὸν Wisotzki 66 □ χιλιόμερ.
- (2) Κατὰ τὸν Lepsius.

τεχνικῶν ὄγκων καὶ τοιχείων συγκρατήσῃσι τὸ εὐλίγον γῶμα καὶ οὕτως ἐν αὐταῖς σπειρώσει κριθὴν ἢ σίτον ἢ σικκὰ καὶ λάχανα καὶ μόνον ἐν ἀγαθοῖς τόποις ὑπάρχουσιν ἀμπελοφυτεῖαι καὶ ἐλαιῶνες. Αἰθῖνοι δὲ περίβολοι μέγροι τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων ἐξικνούμενοι δυσχεραίνουσι τοῦς δρόμους τοῦς πρὸς τὴν ὑπαίθερον γῶραν ἄγοντας, οὓς μόνον ἐπιτηδεύματα οἱ ἐντόπιοι διασκελιζοῦσι. Νῦν ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων καὶ εἰς μεῖζονα κλίμακα προϊόντων τῆς νήσου εἶναι ἡ σταφυλή, ἧτις ἤδη κατὰ τοῦς παρελθόντας αἰῶνας ἐξήγατο ἔφθονος εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ μέγροι σήμερον ἀποστέλλεται εἰς Ἀθήνας, εἰς Λαύριον, εἰς Ὑδραν καὶ εἰς Σύρον κατὰ μεγάλας ποσότητας, ὡς θέλουμεν εἰπεῖ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Γεωλογικῶς δὲ ἡ Σέριφος εἶναι ὄρεινὴ μάζα σχεδὸν κρηνωδῶς ἀπανταχόθεν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρις ὕψους 600 μ. ἀνερχομένη. Μόνον δὲ πρὸς τὰ ΝΑ. βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν εἰσχωρεῖ ὁ λαμπρὸς ὄρμος Λειβαδίου, ἐν ᾧ καταλήγει βραχεῖα κοιλάς, καὶ περαιτέρω ὁ τοῦ Κουταλά καὶ εἶτα ὁ τοῦ Μεγάλου Λειβαδίου ὄπου καὶ τὸ κέντρον τῶν μεταλλευτικῶν ἐργασιῶν. Τὰ φαλακρὰ Σερίφια ὄρη καὶ αἱ ἀπότοιμοι ἀκταὶ (1) σύγκεινται κυρίως ἐκ βιοτιτικῶν γνευσίων. Κατὰ δὲ τὸν νεώτατον γερμανὸν γεωλόγον Α. Lepsius (Geologie von Attica, μετάφρασις Γ. Π. Βουγιούκα, Ἄθ. 1906 σελ. 422—3), ἡ Σέριφος σύγκειται κυρίως ἐκ γνευσίων (2) ἐν οἷς παρετήρησε καὶ τινὰς φλέβας γρανίτου πορφυρίτου, πετρώματος σπανίου ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, ἐν ᾧ ἐπικρατεῖ σιτηρὰ, ὑπόλευκος, θεμελιώδης μάζα, ἐν ᾗ ἐνσπείρονται πολλὰ μικρὰ χαλαζία καὶ μεῖζονα ὀρθόσχηστα. Ὁ χαλαζίας οὗτος εὗρέθη ἐπὶ τοῦ 450 μ. ὑψηλοῦ ὄροπέδιου τῶν Ἐγγουριῶν, πλησίον μαγνη-

(1) Ὁ Prokesch von Osten, Denkwürdigkeiten und Erinnerungen aus dem Orient, Stuttgart 1836 Β', σελ. 534 γράφει τῇ 9 Ἰουλίου 1825 ἐκ Σύρου ἐπιστολῇ ἐν ᾗ προσημαζόμενος εἰκονίζει τὴν Σέριφον ὡς ἀπότομον νησιῶα μὴ ἔχουσαν βλάστησιν καὶ τοῦς οἴκους κρημνοπαγεῖς.

(2) Ἡ εἰσόδουσι τοῦ γνευσίου ἐν Σερίφῳ εἶναι ΒΔ. ἀποκλίνοσα οὕτως ἀπὸ τῆς τοῦ Ναξίου καὶ Παρίου γνευσίου καὶ παράλληλως ἄγουσα πρὸς τὴν πρὸς τὰ Β. Δ. τοῦ Πεντελικοῦ. Ὅπως δὴ ποτε ὅμως οἱ γνεῦσαι τῆς Σερίφου ἀνήκουσι τῇ αὐτῇ γνευσιακῇ διαπλάσει εἰς ἣν καὶ οἱ τῆς Πάρου καὶ Νάξου. Ἰδοὺ Lepsius σελ. 226, 231, 252. 410, 413 — Κ. Μητσοπούλου, Στοιχεῖα Ὀρυκτολογίας, Ἄθ. 1893 — 4 τόμ. Β'. σελ. 227 καὶ πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου.

τικής κοίτης. Τὰ παχέα κοιτάσματα τοῦ μαγνητίτου, τὰ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τῆς νήσου παρενστρώνονται ἐπίσης ἐν τοῖς γνεύσεσι. Ὁ **μαγνητίτης** εὑρεταί ἐν τοῖς μαρμαρυγικαῖς σχιστολίθοις καὶ γνεύσεσι ὡς οὐσιώδες συστατικόν· καθὼς δ' οἱ κρύσταλλοι τούτου, οἱ ἐν τοῖς κρυσταλλοπαγέσει σχιστολίθοις προήλθον ἐκ τῆς μετακρυσταλλώσεως αἰματίτου λιμονίτου ἢ καὶ σιδηροπυρίτου, οὕτω πρέπει νὰ φαντασθῶμεν γεννηθέντα τὰ ἐνταῦθα μαγνητικά κοιτάσματα τὰ ἐν τῷ σχιστολιθικῷ κρυσταλλοπαγεί ὄρει κείμενα ἐκ τῆς μεταμορφώσεως αἰματιτικῶν κοιτασμάτων. Γνεύσεις ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τὴν οὐ μακρὰν, ἄνω τοῦ λιμένος Λειβαδίου ὁδόν, ἀλλ' οὗτος εἶναι ἀνοικτότερος, σχεδὸν χονδρόκοκκος γνεύσις βιοτιτικός. Οἱ ἀναλλοιώτοι λευκοὶ **ἄστριοι**, ἕως 3—4 χ. χ. μεγάλοι. Οἱ δὲ βαθυπράσινοι καστανόχροι **βιοτίται** κείνται εἰς παγεῖς ἄβυκας, σχεδὸν ἐξάπλευρικούς, ἀκανόνιστος ἐν τῷ ἀσαφῶς ὀζωτῷ πετρώματι, ὡς καὶ εἰς λέπια.

ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ἐπικρατοῦσι τὰ μεγάλα ὀρθόγιστα ὡς ἐν τῷ γνεύσει τῆς Νόξου, οὕτως καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖ τις ὠραῖον ζωνωτὸν τοῦ ἀστρίου σχηματισμὸν· ἐν πολλοῖς τῶν ἀστρίων ἐμφανίζεται σαφῆς κηκλιδοειδῆς μικροκλιτικῆς ἰσότης, πολλὰ ἐπίσης πηλιόσχηστα μετὰ ραβδώσεων **διδυμία**. Οἱ δ' ἄστριοι εἶναι πρισματικοί, περατούμενοι ἐνίοτε εἰς δύο πλάγας ἕδρας, οὕτως, ὥστε ἰδιόμορφοί τινες κρύσταλλοι παρουσιάζονται· οἱ πλείστοι ὅμως τῶν ἀστρίων εἶναι ἀκανόνιστοι. Χαλαζίας ὀλίγος εἰς κόκκους γωνιώδεις· ἐκ τῶν σχεδὸν μεγάλων βιοτιτῶν τινὲς διαστρέφονται. **Τιτανίτης**, ἐμφανίζεται εἰς ἀναλλοιώτους τινὰς ἀνοικτοῦποκιτρίνους τεφροῦς διαφανεῖς κόκκους καὶ εἰς κρυστάλλους, ἐνὸς τῶν ὁποίων σαφῆς ρομβικὴ ἐγκλισία τομῆ δεικνύει τὴν ἀμβλείαν γωνίαν τῶν 135° περίπου· ἐν τινι τῶν τιτανιτῶν τούτων κείνται λεπτοὶ βελονοειδεῖς κρύσταλλοι, οἵτινες φαίνονται ὅτι εἶναι **ρουτιλίου**. Ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς πλουσίσι εἰς μικρὰ ἐγκλείσματα ἀστρίοις βλέπει τις πού καὶ πού τὰς διειδεῖς ταύτας λεπτὰς βελονίδας καὶ πρίσματα. Μαγνητίτου κρύσταλλοι καὶ κόκκοι μοναχῆ ἐνεσπαρμένοι κείνται ἐν τῷ πετρώματι.

Ὁ Λίβιος· ἐκτὸς τῶν γνευτίων περετῆρησε καὶ τραπέζας τινὰς μαρμάρου μικροῦ πάχους· πρὸς τὰ ΝΑ. τοῦ λιμένος Λειβαδίου καὶ ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τῆς νήσου εἰς ὕψος σχεδὸν 50 μ. ἐν δὲ τῷ ἔργῳ



αὐτοῦ Griechische Marmorstudien, (Berlin 1890 σελ. 57) ἀνιφέρει καὶ μάρμαρον Σερίφιον ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν ἀπῆντησεν ἐν σωζομένοις ἑλληνικῆς τέχνης ἔργοις ἐν τοῖς Μουσεῖοις. Οἱ γνεύσοι διαθέουσιν, ὡς εἴπομεν, τὴν νήσον κανονικῶς ἀπὸ ΝΑ. πρὸς τὰ ΒΔ. καὶ κλίνουν ἐπὶ μὲν τοῦ Δ. αὐτῆς τμήματος ὑπὸ γωνίαν 20—30° πρὸς τὰ ΒΔ. ἐπὶ δὲ τοῦ Α. ἐξ ἑναντίας πρὸς τὰ ΝΔ. ὑπὸ γωνίαν 50—60°. Γοιουτοτρόπως τὸ μέσον τῆς νήσου σχηματίζει, τρόπον τινά, σκάσην. Τὸ πάλαι ἐξώρυκτον ἐν Σερίφῳ σίδηρον, νῦν δὲ τὰ παλαιὰ ἐν αἰματίτῃ ὀρύγματα χρησιμοποιοῦντες, τὰ ἐν τοῖς ΝΔ. τῆς νήσου παρὰ τὸν ὄρυον Κουταλαῖ, σίδηρον ἐπίσης ἐκμεταλλεύονται. Πρὸ τίνος δ' ἐπελήθησαν τῆς ἐξορύξεως καὶ μαγνητιτικοῦ κοιτάσματος ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου κειμένου, ὅπου ἔγον πάχος 3—5 μ., στρώννυται συμφώνως ὡς ἐν τῷ γνεύσει καὶ διευθύνεται πρὸς τὰ ΒΔ. Ὁ μαγνητίτης οὗτος καὶ ὁ ἀμφοτέρωθεν αὐτοῦ κείμενος γνεύσις διασχίζονται ὑπὸ ἐπιδοτικῶν καὶ ἀνθρακίου βράχων· μετὰ δὲ τῶν βιοτιτικῶν τούτων γνευτίων εὑρεθῆναι καὶ πράσινοι χλωριτικοὶ κείμενοι. (Ἰδὲ Α. Κορδέλλα, ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος καὶ αἱ ἀλυκαὶ τῆς Ἑλλάδος κτλ. Ἀθ. 1902 σελ. 83—5). Ἐκ τούτου συνάγομεν ὅτι αἱ μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, ὡς τὰ ἀρχαιότατα νομισματὰ τὰ τῶν σερίφιον Βάτραχον εἰκονίζοντα δεικνύουσι καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν κλασικῶν χρόνων εἶχον πλέον διακοπή· ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἢ τῶν συγγραφέων ἀπόλυτος σιωπὴ, τσαυτὰ περὶ τῆς ἀστυγέι- τονος Σίφνου ἀναγραφόντων. Κατὰ τὸν **Λουδοβίκον Ρός**, τὸν καθηγητὴν τοῦ Ὑθωνείου Πανεπιστημίου (Reisen Α' 136) ἴσως οἱ ἀρχαῖοι εἰργάζοντο μόνον τὰς πτωχὰς φλέδας τοῦ ὄρειχάλκου ὅστις περιελάμβανε σποραδικῶς καὶ τὸν σιδηρίτην. (1) Τοῦτο

(1) Ὁ Κ. Μητσόπουλος ὁμίλησε περὶ τῶν μεταλλευτικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐν τῷ Διεθνῇ Ἀρχαιολογικῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἀθηνῶν (25—31 Μαρτίου 1905) ἐν τῷ ὁποίῳ γερμανιστὶ λαλήσας κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι: Ἐὶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐλάχιστα ἢ ἀπολύτως οὐδὲν ἔγραψαν περὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀρχαίων, ἐν τούτοις ἢ ἐξέτασις τῆς γῶρας ἡμῶν ἀπέδειξεν ὅτι οἱ πρόγονοι οὐ μόνον φιλοσοφίαν, ποίησιν καὶ καλλιτεχνίαν, ἀλλὰ καὶ πρακτικούς ἀνδρας καὶ ἐξόχους μηχανικούς παρήγαγον, οἵτινες πλείστως ὅσας γνώσεις περὶ γεωλογίας, μεταλλειολογίας καὶ ἐκκαμινεύσεως τῶν μετάλλων εἶχον (Ἰδὲ σελ. 200, τοῦ Comptes Rendus du Congrès International d' Archéologie, Athènes 1905).

μόνον δύνανται νὰ ἐξηγήσῃ πως τὴν μὴ συνέχειαν τῶν μεταλλευ-
τικῶν ἔργων μετὰ τὴν τ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα. Ἐν τινι θέσει
ὁ Fiedler ἀνεύρεν ἕχνη ἐκκαμινεύσεως γαλκοῦ. Καὶ μολυβδίνης δ' ὕ-
πάρχουσι μεταλλεύματα, κατὰ Κορδέλλαν, ἐν θέσει Μούτουλα· ὁ
μολυβδός οὗτος εὐρεῖται ἐν στρωματοειδεὶ συναπαρῇ ἐντὸς τῶν
μαρμαρυγιακῶν σχιστολίθων, ἀσβεστολίθων καὶ γραφίτου (Ἴδὲ
Μεταλλευτικὸς πλοῦτος κτλ.), ἀλλὰ τούτου ἀνεστῆλη ἡ ἐκμετάλ-
λευσις ἄχρι τοῦδε.

Ὁ Fiedler ἀναφέρει καὶ γρανίτην παρὰ τὴν πόλιν (ἔπιθι
Russager Reisen IV 190.) Τοῦτο ἀναγράφει καὶ ὁ Α. Κορδέλ-
λας (ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος κτλ. σελ. 38), ὅστις περιγράφει
αὐτὸν ὡς σκληρὸν λεπτοκνώδη, ἀντέχοντα κατὰ τῆς ἀποσαθρώ-
σεως καὶ δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ καταλλήλως εἰς τὴν ὁδοποιίαν
καὶ τὴν μολοιθίαν. Ἐρυθρόμαυρον δὲ γῶμα χρησιμεῖον εἰς κα-
τασκευὴν ὑδριῶν καὶ πηλίνων ἀγγείων ἀναφέρει ὁ Α. Κορδέλλας (ἡ
Ἑλλάς κτλ. Ἀθ. 1878 σελ. 182). Σήμερον δὲ ἡ σπουδαιότης
τῆς ἄλλως πτωχῆς νήσου ἔγκειται ἐν τοῖς πλουσίοις σιδήρου στρώ-
μασιν, ἅπερ θεωροῦνται τὰ ἄριστα τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἅπερ καὶ οἱ
ἀρχαῖοι αὐτοὶ φαίνονται ὅτι ἐξεμεταλλεύοντο, ὡς ἐνδείκνυται ἐκ τῶν
περισθαισῶν ἐκτεταμένον ἀρχαίων στοῶν, τῶν μεγίστων ἐν Ἑλ-
λάδι, κατὰ Fiedler (σελ. 112 καὶ ἐφξ.) καὶ δὴ ἐν ταῖς θέσεσι :
Μαῦρα θολάδια (= μεταλλεύματα), Ἀρμυροπόταμον, ὅπου καὶ
ἐν ὑπαίθρῳ ἀπαντῶσι μεταλλεύματα (Κορδέλλας, La Grèce κτλ.
136) καὶ παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος Λειβαδίου, τὸν Κόρακα
καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ παράδοξον δ' εἶνε ὅτι οὐδὲ γοῦ ἀναφέρουσιν οἱ ἀρ-
χαῖοι συγγραφεῖς περὶ τῶν σπουδαιωτάτων τούτων ἔργων ἐκμεταλ-
λεύσεως, περὶ ἧς οὐδεὶς ἀμφιβάλλει· διότι ὁ Κορδέλλας ἐν τῇ περὶ
Λαυρείου πραγματείᾳ : (Le Laurium, Marseille, 1871, σελ.
114) ἀναφέρει ὅτι ἐν τοῖς σιδηρορυχείοις τῆς Σέριφου καὶ δὴ ἐν
ταῖς σκωρείαις εὐρήθη καρχηδονικὸν νόμισμα φέρον τὴν κεφαλὴν
τῆς Δήμητρος τοῦ Δ'. αἰῶνος π. χ. δηλ. καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένετο
ἡ ἐκμετάλλευσις ἡ ἀρχαία (Ἐπιθι καὶ La Grèce sous le rap-
port geologique et mineralogique, Paris 1878, σελ. 14,
133, καὶ 136). Πράγματι δὲ κατὰ τὸν πολὺν γεωγράφον H. Kie-
pert (Handbuch der Alten Geographie, Berlin 1878 σελ.
252) τὴν Σέριφον, τὴν Σίφιον καὶ τὴν Κύθον ἐξεμεταλλεύοντο



ἐνωρίτατα οἱ Φοίνικες οἱ καὶ πολλαχοῦ ἤδη τῆς Ἑλλάδος ἐγκα-
τασταθέντες, ὡς γινώσκωμεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τοῦ-
ναντίον δὲ οἱ κωμικοὶ περιγράφουσιν ἑλεσινήν τὴν Σέριφον, αἱ δὲ
φόρου ὑποτελείας τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιγράφει μικρὰν δόσιν φόρου
ἀναγράφουσιν, ὡς εὐόμειθα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Καὶ ἄλλαι δὲ πα-
ραγωγῆσι γαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου, αἵτινες πρὸ πολλοῦ ἐγένοντο,
μέχρι τοῦδε ἔμειναν ἀνεκμετάλλευτοι καὶ μόνον ἐπ' ἐσχάτων τῶν
ἡμερῶν ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν ἡ ἐν Ἀθήναις **ἐταιρεία**
τῶν Ἐργολαμπιῶν, ἥτις λίαν προσεγῶς πρόκειται νὰ ἀρξῆ-
ται τοῦ πλουτολογικοῦ τούτου ἔργου πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν
καλῶν καγαθῶν Σεριφίων (Ἴδὲ Α. Κορδέλλας, ὁ μεταλλευτικὸς
πλοῦτος καὶ αἱ ἀλυκαὶ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ γεωργικὴν, στατιστικὴν
καὶ ἱστορικὴν ἐποψίν ἐξεταζόμενα, Ἀθῆναι, 1902, σελ. 52 καὶ
83—5.). Ἐν Μούτουλα μάλιστα ἐκμεταλλεύεται ἤδη γαληνίτην
περιέχοντα 350—460 γραμμάρια ἀργύρου κατὰ τόννον μολυβδου
καὶ εἶναι τὸ πλεῖστον κεκρυσταλλωμένα. (Α. Κορδέλλας, αὐτόθι
σελ. 17—18 σημ. — τοῦ αὐτοῦ, ἡ Ἑλλάς σελ. 125).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων μεταλλευμάτων τῆς Σέριφου
οἱ μὲν ὑδραυματῆται περιέχουσι κατὰ μέσον ὄρον 52 ο)ο σίδηρον,
0,5 ο)ο μαγγάνιον, 1,5 ο)ο ἀσβέστιον, 5,0 ο)ο πυριτικὸν δξῦ καὶ
0,04 ο)ο φώσφορον· οἱ δὲ αἵματῆται 49 ο)ο σίδηρον, 18 ο)ο μαγ-
γάνιον, 7 ο)ο ἀσβέστιον, 3,5 ο)ο πυριτικὸν δξῦ καὶ 0,025 ο)ο
φώσφορον. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος
τοῦ ἔτους 1869 (1) παραχωρήθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐταιρείαν
Société Metallurgique Hellénique δύο μεταλλεῖα, ἅπερ πε-
ριελάμβανον τὸ πλεῖστον καὶ πλουσιώτατον μέρος τῆς μεταλλει-
ούχου ἐκτάσεως, κειμένης πλησίον τοῦ λιμένος Κουταλά καὶ με-
γάλου Λειβαδίου πρὸς τὸ Νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου.

Ἡ ἐταιρεία αὕτη εἶχε καὶ ἄλλα σιδηρορυχεῖα παρὰ τὰ λιγνι-
τωρυχεῖα (γαϊανθοράκων) τῆς Κύμης καὶ ἐκείθεν ἄνθρακας προμη-

(1) Ἴδὲ Ἐφημερίδα Κυβερνήσεως σελ. 308—9—Βραδύτερον τῷ 1870 (σελ. 42)
ἐξεδόθη διάταγμα περὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀριστείδην Μπαλάνον παραγωγῆσεως δι-
καιώματος διηνεκοῦς μεταλλεύσεως θειούχου γαλκοῦ, ὅπερ διὰ Διατάγματος 1874
(σελ. 150) μετεβίβασθη τῇ ἐταιρείᾳ «Σέριφος», πρὸς ἣν παραχωρήθη καὶ νέον
μεταλλεῖον διὰ Διατάγματος τοῦ 1876 (σελ. 187). Ἴδὲ Ἀριστείδου Οἰκονόμου,
Λαύριον, Ἀθ. 1870 σελ. 128.

θεωρούμενη ἴδρυσεν ἐν Σερσίφω ὑψηλὴν κάμινον καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἐγκαμίνευσιν τῶν σιδηρούχων δορυκτῶν, ἀλλ' ἡ ἀτυχὴς αὕτη ἐπιχείρησις ἐξήντησεν, ὡς ἦν ἐπόμενον, λίαν παχῶς τὸ πλείστον τῶν κεφαλαίων τῆς ἐταιρείας καὶ ἀπέβη καθὼς προηγουμένον πρὸς πᾶσαν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπόπειραν χωνεύσεως τῶν μεταλλευμάτων σιδήρου παρ' ἡμῖν. Ἐν τῷ μεταξῷ ὅμως ἡ ἐταιρεία προσέβη εἰς τὴν ἐξόρυξιν μεταλλευμάτων ἄπερ ἀπέστειλεν εἰς τὰ ἐν Walsen τῆς New-Castle ἐκκαμινευτήρια Royal-Iron-Works. (1) Τότε ἐξετιμῆθησαν τὰ ποσὰ τῶν σιδηρολίθων Σερσίφου εἰς 2,000,000 τόννων, ὡς λέγει ὁ Α. Κορδέλλας (La Grèce κτλ. σελ. 137) ἀλλὰ τὸ ποσὸν ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν διότι μέχρι σήμερον ἐξεμεταλλεύθησαν 3,000,000 τόννων, καὶ ὑπάρχει εἰσέτι μέγα ποσὸν πρὸς ἐκμετάλλευσιν κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐπαϊόντων. Ἀλλ' ἡ ἐταιρεία ἐκείνη, οὕτω τῶν πραγμάτων αὐτῆς βραϊνόντων, ἐνκαύλησεν ὡς ἐκ τῶν ἐμφιλοχωρησασῶν καταχρήσεων, περὶ ὧν καὶ βιβλίον ἐξεδόθη. «**Τὰ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μεταλλευτικὴν ἐταιρείαν**» ἦτοι σκέψεις ἐπὶ τῶν αἰτίων τῆς καταπτώσεως αὐτῆς, Ἀθηναὶ ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνθρακῆος ἐν ὁδῷ Ἀνδριανοῦ. Τῷ 1880 ἰδρύθη ἡ Γαλλικὴ ἐταιρεία : «**Σέρσιφος — Σπυλιαζέζα**» (2) ὑπὸ τὴν ἀκάματον φροντίδα τοῦ Σάξωνος μηχανικοῦ μεταλλειολόγου Αἰμιλίου Γρόμανν (Grohmann), ὅστις τοιαύτην ὄθησιν ἔδωκεν εἰς τὰ πράγματα, ὥστε ἐντὸς μικροῦ αἰ ἐργασίαι ὑπερέβησαν πᾶσαν προσδοκίαν, ἐξαγομῆτων ἐτησίως 160,000 τόννων. Τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Αἰμ. Γρόμανν (θανόντος ἐν ἡλικίᾳ 57 τῷ 1906) (3) ἀνεπλήρωσεν εὐτυχῶς ὁ μόνος υἱὸς ἐκείνου καὶ διάδοχος ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς Σερσίφου Γεώργιος Αἰμ. Γρόμανν, ἐπὶ 16ετίαν ὄλην σπουδᾶσας ἐν Γερμανίᾳ τὴν μεταλλειολογίαν, ἧς τοὺς εὐτυχεῖς καρποὺς δρέπει ἤδη ἡ ἐταιρεία, ἡ πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος γενομένη τῆς νήσου.

(1) Τὰ μεταλλεύματα τῆς Σερσίφου ἀνελύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου John Pattin ἐν New-Castle, τοὺς δὲ ἀναλυτικὸς πίνακας ἔχει ὁ Κορδέλλας ἐν Grèce σελ. 138—9.

(2) Ἐκ τινος τοποθεσίας ἐν Αζαυρίῳ ὅπου ἡ ἐταιρεία ἔχει ἐκμεταλλεύσεις.

(3) Ἰδὲ Ἐμμ. Γ. Ἀνδρονίκου: Αἱ μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι ἐν Σερσίφῳ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐργαταί, ἐν Κυκλαδικῷ ἡμερολογίῳ ἔτη 1907. ἀ. σελ. 39—42.

Κατὰ τὰς ἐπισήμους στατιστικάς, τὰς παρὰ Κορδέλλα (ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος κτλ. σελ. 52 καὶ 83—85) καὶ τὰς παρὰ τοῦ κ. Γεωργίου Αἰμ. Γρόμανν παρασχθεθείσας μοι:

Ἐκ τῶν μεταλλείων Σερσίφου ἐξήχθη σίδηρος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς παλαιᾶς ἐταιρείας ἀπὸ μὲν τοῦ 1869 — 1880 ὅτε τὴν παλαιὰν ἐταιρείαν διεδέξατο ἡ νέα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «**Γαλλικὴ ἐταιρεία Σέρσιφος — Σπυλιαζέζα**» τόννοι 4,200, ἀπὸ δὲ τοῦ 1880 — 1889 τόννοι 208,250 ἦτοι κατὰ τὰς δύο ταύτας περιόδους τόννοι ἐν συνόλῳ 212,450· κατὰ δὲ τὰ μετέπειτα ἔτη τὰ κατωτέρω ποσὰ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν :

1 Ἰανουαρ.—31 Δεκεμβρ.	1890	89,470
»	»	1891 76,350
»	»	1892 142,445
»	»	1893 67,670
»	»	1894 112,570
»	»	1895 112,410
»	»	1896 149,440
»	»	1897 133,300
»	»	1898 155,500
»	»	1899 176,249
	Τόννοι ἐν ὅλῳ	1,215,404
»	»	1900 113,600
»	»	1901 123,800 (130,000 κατὰ Γρόμανν)
»	»	1902 131,000
»	»	1903 132,000
»	»	1904 143,600
»	»	1905 140,000
»	»	1906 178,000
»	»	1907 135,700
	Ἐν ὅλῳ τόννοι	2,313,104

Ἐὰν δ' εἰς τούτους προσθέσωμεν καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1869 — 1889 ἐξαχθέντας, ὡς ἀνωτέρω εἶπωμεν, 212,450 ἔχομεν ἐν συνόλῳ : 2,525,554 ἐξ ὧν μόνον τὰ ἐξῆς ποσὰ παρέσχον τὰ μεταλλεύματα τῶν θέσεων Βουριά, Τσιλιμπάκι καὶ Βολιάδια :

Έτη	Βουνιά, τόν.	Τσιλιμπάκι, τόν.	Βολάδια, τόν.
1890	9,400	—	—
1891	2,050	—	—
1892	—	5,400	—
1893	—	—	—
1894	—	—	—
1895	—	3,900	—
1896	8,200	6,900	—
1897	7,200	2,300	—
1898	4,750	3,250	3,900
1899	5,625	5,400	3,650
	37,225	27,150	7,550

Τόν. 71,925

Έκαστος τόννος σιδηρούχου μεταλλεύματος πωλείται από 8—12 φράγκων· ἐν λοιπὸν πολλαπλασιάζωμεν τὴν παραχθεῖσαν ποσότητα περίπου 3,000,000 τόν. ἐπὶ τὴν τιμὴν κατὰ μέσον ὄρον εἰς 10 φράγκα κατὰ τόννον, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ ὡς ἄγονος θεωρουμένη μικρὰ αὕτη νήσος παρέσχεν εἰς τὴν ἐταιρείαν 30,000,000 δραχμῶν!

Ὁρογραφία. Ἴνα λάβῃ τις ἰδέαν τῆς νήσου πρέπει νὰ φαντασθῇ σειρὰν ἀποτόμων βουνῶν χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ βραθειῶν φαράγγων ἐν αἷς οἱ ἀτυχεῖς Σερῖφιοι βλέπουσιν μόνον βλάστησιν τινα καὶ ὀλίγον ὕδωρ ἐκ τῶν πρᾶνῶν καταλειθόμενων. Τὰ ὄρη ταῦτα ἐκ τῶν περὶ τὴν Μοῆν τῶν Ταξιάρχων, τὸν Κένταρχον καὶ τὴν Γαλανὴν τὴν γένεσιν ἔχοντα, καταλήγουσιν ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὸ παρὰ τὸ Μ. Λειβάδι ἀκρωτήριον Κύκλωπα, ὅπου τὰ ὄρη Ἄστος καὶ Κουδουνόπετρες, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ Λειβάδι καὶ τὸ ἀκρωτήριον Καδέναν μετὰ ἐκατέρωθεν διακλαδώσεων, αἵτινες περατοῦνται ἀποτόμως παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐκτὸς μικρῶν μόνον ἐξαιρέσεων καθ' ἃς περατοῦνται εἰς κοιλάδας ἢ γθαμαλάς παραλίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μικράς. Αἱ ὄροσειραὶ αὗται δὲ ἢ μὲν καλεῖται κυρίως **Ὄρος** ἢ δὲ **Τοῦρολος** σχηματίζουσιν ὄροπέδια καὶ μικράς κοιλάδας καὶ θεωροῦνται ὡς συνέχεια τῶν ὄρων τῆς Ἀττικῆς.

Ὑδατα. Ὅσον εἶνε ἀφθονος εἰς βουνούς καὶ φαράγγους τοσοῦτον ὑστερεῖ ὡς πρὸς τὰ ὕδατα, καὶ ἐντεῦθεν ἐξήγηται, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ κοινὴ τῶν ἀρχαίων παράδοσις ὅτι οἱ βάρβαροι (φρόνοι) τῆς Σερῖφου ἦσαν ἄφρονι. Πίστα φράγγε εἰς τὴν θάλασσαν ἀπολήγουσα ἔχει ποσότητά τινα ὕδατος, ἀλλ' αὕτη πρὸς οὐδὲν ἢ ἐπ' ἐλάχιστον ὠφελεῖ τοὺς κατοίκους. Καὶ ὁ καλούμενος δὲ Ἀρμυροπόταμος ὁ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Κουταλά ἀπολήγων δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἄπλος χεῖμαρρος. Ἐπίσης καὶ ὁ χεῖμαρρος Λειβαδίου καὶ ὁ τῶν Κήπων. Ἡ ὕδρευσις λοιπὸν τῆς νήσου γίνεται διὰ πολλῶν καὶ ἀβαθῶν φρεάτων, πλὴν τῆς κομοπόλεως Σερῖφου ἐχούσης δύο δεξάμενὰς ὕδατος πηγαίου καὶ τῶν περὶ τὴν Μοῆν τῶν Ταξιάρχων μερῶν ἐνθα ἀφθονώτερον τὸ ὕδωρ.

Λιμένες καὶ ὄρμοι. Ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων ἅπερ ἀνεγράψαμεν σχηματίζονται διάφοροι λιμένες καὶ ὄρμοι ὧν σπουδαιότεροί εἰσιν οἱ ἑξῆς: τοῦ Βαθέως (Λειβαδίου) μετὰ συνοικισμοῦ, ὅστις εἶνε καὶ ὁ λιμὴν τῆς ὅλης νήσου εἰς τὴν προσεγγίζουσι τ' ἀτυμπλοία τῆς γραμμῆς Σύρου ἐν οἷς καταλεικνόμεν καὶ τὸ ταχυδρομικὸν «Ἰσμήνη» τοῦ ἰδιοκτήτου κ. Γ. Α. Γεώμαν, τελοῦν τὴν ταχυδρομικὴν συγκοινωνίαν Σερῖφου—Κύθνου—Πειραιῶς. Οὗτος σχηματίζεται ἐκ τῆς προεκβολῆς τοῦ Τσιλιπακίου καὶ τῆς ἕκρας Πουντί. Μετὰ τοῦτον εἶναι ὁ ὄρμος Καλὸ Ἀμπέλι, εἶτα ὁ Κουταλάς μετὰ τοῦ ὄρμου Βαγιᾶ, ἀπέχων 6 μίλια τοῦ Λειβαδίου μεθ' ὁμωνύμου χωρίου καὶ φορτωτικῆς ἀποβάθρας, εἶτα ὁ ὄρμος Ἄσπρος Κάβος, Μαλλιᾶδικος, Ἀγλάδι καὶ Δύο Γαλοῦδια καὶ εἶτα ὁ τοῦ μεγάλου Λειβαδίου, ἐν ᾧ διὰ δύο φορτωτικῶν ἀποβαθρῶν καὶ σιδηροδρομίσκων τελεῖται ἡ φόρτωσις τῶν μεταλλευμάτων. Ἐνταῦθα, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ, εἶναι ἡ ἔδρα τῆς μεταλλευτικῆς ἐταιρείας. Εἶτα ἔρχεται ἀμέσως ὁ ὄρμος Κούντουρος καὶ εἶτα ὁ Ἀβεσσαλός. Μεθ' ὧν ὁ ἕνω Κάβος, εἶτα ὁ ὄρμος Νοτικός, μεθ' ὧν ἡ Λιόμανδρα, εἶτα ὁ Καραθᾶς, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπὶ Βιγλί, μετὰ ταῦτα ὁ ὄρμος Φυῖνοι καὶ ἡ Σικαμινιά (Σιάλα), εἶτα τὸ Παρασπαρεῖό, ὁ Πλατυγαλός (ὁ τῆς Μοῆς τῶν Ταξιάρχων λιμὴν) μετὰ νεωσοίκου, εἶτα ὁ Δίστομος, ὁ Κένταρχος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ὁ ἅγιος Σώστης καὶ τὸ παρὰ τὸ Λειβάδι Τσιλιπάκι ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἀσφαλέστατος λιμὴν (Ν. Κοτσοβίλη, Λιμενοδείκτης σελ. 94 καὶ ἐφεξῆς).

Νησίδες. 1) **Σεριφόπουλον ἢ Σεριφόπουλα** νησίς (3 μιλίων περιμέτρου) κειμένη εἰς ἀπόστασιν πεσσοῦν μιλίων πρὸς Β. τῆς Σεριφου ἐξ ἧς ἔχει καὶ τὸ ὄνομα, εἶναι δὲ βράχος ἀκατοίκητος ἐκτάσεως 3288 195 καὶ 89 ο/ο στρεμμάτων, περιέχει ἐπίσης σίδηρον, μαγγάνιον, μαγγανικὸν σίδηρον, σιδηρόλιθον καὶ ἄλλα μεταλλεύματα, τὰ ὅποια διὰ διακηρύξεως αὐτοῦ ἡ Νομάρχης Κυκλάδων τῇ 14 Μαρτίου 1908, δημοσιευθείσης ἐν τῇ ἐφημερίδι «Πατρίδι» τῆς Ἐρμουπόλεως, παρεχώρησε τῇ ἐταιρείᾳ τῆ συγκροτουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Πέτρου Ἐκνθάκη διευθυντοῦ τοῦ ἐν Πειραιεὶ ὑποκαταστήματος τῆς Ἴονιῆς Τραπεζίης, Νικολάου Μπουρζουκίδου ὑπαλλήλου καὶ Γεωργίου Κ. Τατρίδου δικηγόρου. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει μονίτριον τῆς Παναγίας ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς Μονῆς Ταξιάρχων μετὰ δεξαμενῆς ὕδατος καὶ λειψάνων ἀρχαίου μεσαιωνικοῦ πύργου (Ross. A'. 134, Philippson 56). Ἐπὶ τῆς νησίδος ἄλλοτε ἐσπείροντο δημητριακά, ἀλλὰ νῦν ἐντοκιάζεται ὑπὸ τῆς Μονῆς τῶν Ταξιάρχων ὡς βοσκήσιμος γῆ εἰς ποιμένας τοῦ Κεντάρχου. (1) Τὰ ὕδατα μεταξὺ Σεριφου καὶ Σεριφοπούλας εἶναι 80 ὄργυιων βῆθους (2).

2) **Πιπέρι ἢ Καλοπόδι** (ὡς ἔχουσα σχῆμα καλοποδίου) ἀπέχει τῆς Σεριφου πρὸς Β. περὶ τὰ 10 μίλια καὶ ἔχει ἔκτασιν 50 □ μέτρων καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐπίσης βόσκουσι ποιμνία.

(1) Ὄνόματα θέσεων ἐν Σεριφῳ ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς τοῦ γραφέντος ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου Γρυπάρη: Καλαμίτσι, Ἀξιδούς, Ξεροχωρίον, Καλαβράδος, Ρακιζιό, Αὐλόμονας, Κάλαιμος, Κάλικας, Κόρακας, Τράπεζος, Βολάδα, Ἐγκισρία, Πλατυγαλιός, Μούντρη, Βόρινός, Ψαγνοβουνάκι, Λάκκος τοῦ Καπήτα, Βρουλλοπή, Πάλος τοῦ Κοβιοῦ, Καλαβρός, Νενίτης, Θολάρι, Βραγιά (κηπάριον μεθ' ὕδατος ἐπὶ ὄρους), Ζαρή (ἐν λειμῶνι), Λειθαδερά, Συνεύγαλα (παρὰ ὁδὸν κτήσις ἐξ ἀραγῆς), Ἀσκολοπή, Γάνεμα, Χαλκιαδίνα, Ἀστιεῖς, Χάλαρα, Καμαλαύνα, Θολαράκις, Δεμπίδι, Ἀτσιγῶνα, Τσιγκόρι, Λαγγωδεῖδον, (λεῖψανον τῆς Φραγκοκρατίας) Φυρά (ἀργιλλώδη). Ἐπὶ δὲ ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὀνομασία Σαρακηνικο πρὸς τὰ ΜΑ. πρὸ τοῦ κανοῦ (Στοῦ Σαρακηνοῦ) καὶ ἐν τοῖς ΒΑ. μέρει τῆς νήσου ὡς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἰδὲ Ι. Β. Νουγάνη, νέος γεωγραφικὸς πίναξ Ἀθ. 1890 σελ. 105, 109, 186, 187, 204, 232, 263. Ἡ ὀνομασία αὕτη βεβαίως ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα Σαρακηνικῶν (Ἀραβικῶν) ἐπιθρομῶν.

(2) Ὁ Ὄβειδος ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσι καὶ ὁ Ἰουβανάλιος ἐν ταῖς Σατύραις καλοῦντες parvam Seriphum δὲν ἀναφέρονται βεβαίως εἰς τὸ Σεριφόπουλον, ἀλλ' εἰς τὴν νήσον Σέριφον, ἧτις εἶναι μικρὰ καὶ τόπος ἐξορίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν.

3) **Βόϊδι (Βοῦς) καὶ Πολώνη** νησίς κειμένη πρὸς Α. τοῦ λιμένος Λειθαδίου εἰς ἀπόστασιν 1 μιλίου ἀπὸ τῶν ἀκτῶν Ἀγίου Σώστη, Ἀγίου Ἰωάννου (ψιλῆς Ἀγίου) καὶ Ἀσπρου ἀκρωτηρίου. Τάτης ἡ περιφέρεια εἶναι 1 μιλίου, τὸ δὲ ὕψος 133, τὸ δὲ σχῆμα παρεμφερές πρὸς βουν ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔχει μετὰ δύο σακκοειδῶν ὄρων καὶ τινων μικρῶν. Ὁ διάπλους μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Σεριφιακῆς ἀκτῆς εἶναι ἐλεύθερος, ἔχων βάθος 40 ὄργυιων. Ὀνομασίαι νησίδων ἀπὸ ζῶων ὑπάρχουσι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ καὶ ἐν Πόρῳ παρ' ἧς νησίς τις καλεῖται Λέων.

4) **Γαρυπιάς** ἡ νησίς αὕτη κεῖται πρὸς τὰ ΜΑ. ἐξωθι τοῦ ὄρου Κελῶ Ἀμπελιοῦ εἰς ἀπόστασιν 80 μ. ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Φαίνεται ὅτι ἐκ σεισμογενῶν λόγων ἀπεσπάσθη τῆς νήσου ποιμένες τινὲς διαπεραιούμενοι βόσκουσι τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἴγας αὐτῶν κατὰ τὸ θέρος.

Τὸ **Κλίμα** τῆς Σεριφου εἶναι τὸ νησιωτικὸν λεγόμενον τῶν Κυκλάδων, ἧτοι εὐκρατον καὶ ὑγιεινὸν (1) καὶ μόνον ἐν βαρεῖ χειμῶνι καλύπτονται αἱ κορυφαὶ τῆς νήσου ὑπὸ χιόνος.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς Σεριφου προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν διήγησιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν, πρότερον ὀλίγα τινα περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὡς ἐκ τῆς φύξεως τῆς πυροσφίρας (ἑσωτερικοῦ τῆς γῆς πυρῆνος) καὶ τοῦ λεγομένου κυκλαδικοῦ ἢ αἰγαϊκοῦ πολιτισμοῦ, εἰπόντες.

Γενικὴ μονογραφία περὶ Κυκλάδων νήσων καὶ εἰδικὰ περὶ μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἐγράφησαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1874 ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Μηλιαράκη καὶ ὑπὸ διαφόρων κυκλαδικῶν λογίων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Γεωγραφικῇ φιλολογίᾳ, ἧτοι καταλόγῳ τῶν ἀπὸ τοῦ 1800 — 1889 γεωγραφηθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων τοῦ αὐτοῦ Α. Μηλιαράκη (ἐκδ. Ἀθηνῶν 1889 σελ. 66—75), ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἔργα γραφέντα πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἐν ταῖς νήσοις καὶ πρὸ τῆς μελέτης αὐτῶν ἀπὸ γεωλο-

(1) Ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ συλλόγου πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας ἐν Ἑλλάδι ἐκδοθέντι βιβλίῳ: «Ἡ ἐλονοσία ἐν Ἑλλάδι», Ἀθ. 1907 σελ. 20 ἐν Σεριφῳ ἡ ἐλονοσία εἶναι 1 ο/ο.



γικης απόψεως υπό τα ξένων και ήμεδαπών επιστημονών πολύ υπολείπονται ως προς τὰ ἐξυχθέντα πορίσματα τῆς ἐπιστήμης κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν.

Συμφώνως πρὸς τὰς νεωτάτας ταύτας ἀνακαλύψεις τῶν γεωλόγων ξένων τε και ήμετέρων ἦν ποτε χρόνος, δυστυχῶς ἀπροσδιόριστος ἐπιστημονικῶς, ἢ τοῦλάχιστον 20 αἰῶνας π. Χ. ὅτε αἱ Κυκλάδες, ἢ Πελοπόννησος μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος και Εὐβοίας ἀπετέλουν ἥπειρον, συνδεομένην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας και ὅτι βραδύτερον, μετὰ τὴν λήξιν τῆς κρητιδικῆς περιόδου ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ἠωκαινικῆς, συνεπίει τῆς ὡς ἐκ τῆς ψύξεως τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρῆνος τῆς γῆς (πυροσφαίρας) ἐπελθούσης συστολῆς και τῆς ὡς ἐκ τῆς ἔλξεως τῆς πυροσφαίρας διαπαράξεως τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς γῆς φλοιοῦ, ἐπῆλθον καταθυθίσεις, ἀπεχωρίσθη ἡ Εὐβοια ἀπὸ τῆς Στερεᾶς και, καταποντισθείσης τῆς συνδεούσης τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Μ. Ἀσίας γῆς, παρέμειναν μόνον τὰ μὴ τὴν μεταβολὴν ταύτην ὑποστάντα μέρη τῆς χέρσου ἐκείνης, αἱ νῆσοι. (1)

Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῶν κάμψεων, διαπαράξεων και καταθυθίσεων, ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ὑπέστη θραύσεις, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἐσχηματίσθησαν και διάφοροι ρωγμαί, ἰδίως ἐπὶ τῶν στολιδώσεων, ἐξ ὧν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐξεχύθησαν τὰ διάφορα μεταλλεύματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξεπέμφθησαν σπουδαῖαι ποσότητες ἀνθρακικοῦ ὀξέος και ἐνεφανίσθησαν πηγαὶ τιτανούχοι και ὀξυανθρακικαί, αἵτινες διαφοροτρόπως ἐπιδράσασαι χημικῶς ἐπὶ τῶν διαφόρων πετρωμάτων και μετὰλλων και ἐναποθέσασαι διάφορα στρώματα, τὰ διάφορα παρούσασαν μεταλλεύματα ὑπὸ τὴν σημερινὴν αὐτῶν μορφήν.

(1) Ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ψύξεως τῆς πυροσφαίρας ἐπέρχεται ἐκάστοτε συστολὴ αὐτῆς, ἥτις τείνουσα ὡς ἐκ τοῦτου ν' ἀποχωρισθῆ τοῦ ἐξωτερικοῦ φλοιοῦ, τοῦ στερεοῦ, σχηματίζει κενὰ ὑπὸ τὸν φλοιὸν ἐνεκα ὁμοῦ τῆς ἔλξεως τῆς πυροσφαίρας συμπαρασύρεται κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ὑπ' αὐτῆς και ὁ ἐξωτερικὸς φλοιός, ὅστις οὕτω ρυτιδῶνται ἀπαρῆλλάντως ὅπως ἡ ἐπιφάνεια ραγῶς σταφυλῆς, ὅτε, ἰηραϊνόμενος ὁ σαρκώδης πυρὴν τῆς ραγῆς, σμικρύνεται και συμπαρασύρει και τὸν φλοιὸν αὐτῆς οὕτω δ' ἐσχηματίσθησαν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς αἱ ὄρσειραι και ἐγένοντο αἱ καταθυθίσεις. Ἐκ παραβολῆς δὲ τῆς ρυτιδώσεως ταύτης τῆς γῆς πρὸς τὰς πτυχὰς ὑπάσματος ὀνομάζουσιν οἱ γεωλόγοι, τὸ μὲν φαινόμενον τῆς ρυτιδώσεως στολιδώσιν, τὰς δὲ ὄρσειρας, τὰς ἀνηκούσας εἰς ὀρισμένον σύστημα στολιδώσεως, πτυχὰς τῆς στολιδώσεως.



Εἰς τὰς στολιδώσεις δὲ ταύτας, αἵτινες ἐκτείνονται εἰς μέγα μῆκος ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἔδωκαν οἱ γεωλόγοι διάφορα διακριτικὰ ὀνόματα, ἰδίως ἐκ τῶν μεγαλύτερων ὁρέων ἐκάστου τόπου και οὕτως ἀποκαλοῦσι ταύτας: στολιδώσιν Ὀλυμπικὴν, Πινδικὴν, Πεντελικὴν, Ἀγαϊκὴν κλπ. Ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ τὰς στολιδώσεις ταύτας ρωγμῶν τοῦ φλοιοῦ, εὑρηνται συνήθως τὰ μεταλλεύματα, ὅπου γῆς Ἑλληνίδος ἀπκντῶσι τοιαῦτα, και δὴ και ἐν τῇ ήμετέρῃ Σερσίῳ.

Ὅτε δὲ ὡς ἐκ παρομοίας διαπαράξεως ἐπεγένετο ὁ καταποντισμὸς τῆς Αἰγαίδος, (ὡς ἀπεκάλεσεν ὁ Philippson τὴν ἥπειρον τὴν συνδέουσαν τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν), ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐσχηματίσθησαν ἡ Εὐβοικὴ και Κορινθιακὴ κόλπος και ἀπεχωρίσθη ἡ Εὐβοια ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος και αὕτη ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς καταποντισθείσης Αἰγαίδος προέμειναν αἱ Κυκλάδες νῆσοι, ἐξ ὧν ἡ Μάκρης (Ἑλένη) Κέως, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Κίμωλος, Μῆλος κλπ., εἶνε συνέχεια τῆς Λαυρεωτικῆς ἄκρας, ἡ δὲ Ἄνδρος, Τήνος, Μύκονος, Νάξος κλπ., τῆς Εὐβοίας.

Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο τοῦ καταποντισμοῦ ἀναγράφει και ὁ Πλάτων ἐν τῷ «Κριτία», ἐν ᾧ ὁ Κριτίας ἀφηγούμενος τῷ Σωκράτει τὴν παράδοσιν ταύτην, ἐκθέτει ὅτι ὁ Λυκαθέπτης, ἡ Ἀκρόπολις και ἡ Πυρῆ, ἦσαν ἄλλοτε ἠνωμένοι και ἐσχηματίζον εὐρὴν ἐπίπεδον κερποφόρον, διατρέφον 20,000 πολεμιστῶν, οἵτινες ἀπέκρουσαν τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων τῆς Ἀτλαντίδος (ἥτις ἦτο ἥπειρος τῆς ἐπιδρομῆς καταθυθισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν), και ἔσωσαν διὰ τῆς νίκης τὴν Εὐρώπην και τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τῆς δουλείας. (Ἰδὲ Πλάτωνος Κριτία 109 Α και ἐφεξῆς Τιμαῖον 25 και ἐφεξῆς.)

Πλὴν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων και πολλοὶ νεώτεροι ἐπιστήμονες, γεωλόγοι ἐπισκεψάμενοι τὴν Ἑλλάδα ὡς οἱ R. Lepsius, A. Philippson, (La tectonique de l'Égeide, Extrait des Annales de géographie, Paris 1898 σελ. 120 και Die griechische Inseln des ägäischen Meeres Berlin 1897 σελ. 11) Neumayer, Bittner, Teller, Gaudry, Bobley, Virlet οἱ ἀποτελέσαντες τὴν Expedition scientifique de Morée τοῦ 1833, ὁ Marcel Bertrand, ὁ Heim, ὁ Hans Schardt, ὁ Maurice Lugeon, ὁ Ed. Suess, (Andlitz der Erde) ἐν τοῖς

συγγράμμασιν αὐτῶν καθορίζουσι τὰ μεταλληφόρα σημεῖα, ἐκ δὲ τῶν συγγρόνων Ἑλλήνων ὁ κ. Φ. Νέγρης, ἐν τοῖς περισουδάστοις συγγράμμασιν αὐτοῦ : « Plissements et dislocations de l'écorce terrestre en Grèce », « περὶ τῆς ἐξάρσεως καὶ προσλάσεως τῶν ὄρεων ἐν Ἑλλάδι », (Ἄθ. 1906 σελ. 12), περὶ τῆς ταπεινώσεως τῆς θαλάσσης ἀπὸ τῆς πλειοκαινοῦ περιόδου ἐν « **Ἄουχιμίδει** » (Ἄθ. 1907 Ἀριθ. 1 σελ. 5), σπουδαίως διαφωτίζουσι τὰ περὶ γεωλογικῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. (1) Ἐν ταῖς νήσοις ταύταις τὸ πρῶτον κατοικηθείσαις ὑπὸ Κερῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Θουκυδίδης Α' 8—Ἡρόδοτος Α' 171—Διόδωρος Ε' 20 καὶ 89) ἀνεπιύχθη πανάρχαιος πολιτισμὸς ἤδη κατὰ τὸ β' ἡμισυ τῆς γ' π. Χ. χιλιετηρίδος, ὡς ἐπίστωσεν ἤδη ἐκ τῶν πολλαγού τῶν Κυκλάδων γενομένων ἀνασκαφῶν ὁ ἀρχαιολόγος Χρῆστος Τσουντας. (2) Ὁ πολιτισμὸς οὗτος τῆς **καρικῆς ἐποχῆς** (τῆς ἄλλως προκυκλαδικῆς καὶ κυκλαδικῆς ἐποχῆς) καλούμενος ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ὄρου **προουκνηναϊκῆς** (3) **ἐποχῆς** ἐπ' ἐσχάτων ἐκλήθη **αἰγαϊκὸς ἢ Αἰγαῖος** (4) ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Αἰγαΐδος (χώρας) ὡς συνήθως καλεῖται ἢ καταδυθείσα χώρα ἀνθ' ἧς ἐγεννήθησαν αἱ νῆσοι. Ὅτι οἱ Κῆρες πρῶτοι κατόκησαν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πλὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ Θουκυδίδου ἐν τῷ προοιμίῳ αὐτοῦ, ἔχρμεν καὶ τὰς γνώμας νέων δοκίμων ἱστορικῶν (5). Ἀλλ' ἠγέρθησαν καὶ τινες ἀμφισβητήσαντες τὸ πρᾶγμα, ἀπιδόντες εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου τῷ 426 π. Χ. ἀναγραφόμενα περὶ καθάρσεως τῆς Δήλου ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς καρικῶν τάφων (6) λέγοντες ὅτι ὁ μέγας ἱστορικὸς



(1) Τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου ἐξήρθησαν ὡς παρατήρησεν ὁ Νέγρης ἐν τῇ Δήλῳ καὶ ἐν Μίλῳ καὶ Νάξῳ καὶ Πάρῳ καὶ Τήνῳ καὶ Θήρῳ ἰδέ, Delos et la transgression actuelle des Mers, Athènes 1907 σελ. 12 καὶ 13 — τοῦ αὐτοῦ ἔργον τῆς Ἀρχαιότητος ἐν τῇ θαλάσῃ ἐν Παναθηναίοις, Ἄθ. 1905 σελ. 225—231 καὶ ἐν Mittheil. der Deut. Arch. Institut. 1904 τεύχ. 3 καὶ 4.

(2) Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική 1898 σελ. 204—5.

(3) Αὐτόθι σελ. 138—212.

(4) Αὐτόθι σελ. 225 ἐνθα ὁ ἰταλὸς ἀρχαιολόγος Luigi Savignoni λαλεῖ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Κέου.

(5) Beloch, Griechische Geschichte. Α' 39, 60, 164 — Pridick, De Cei insulae rebus 1892 σελ. 4 καὶ 12.

(6) Blinkenberg, Antiquités Prémyceniennes ἐν τῷ Memoire des Antiquités du Nord τοῦ 1896.

ἐπιφανῆθη «ἐξ ἀναλογιῶν ἐπιπολαίων», περὶ οὗ, πρὸ τούτου δεινὸς γερμανὸς ἀρχαιολόγος ὑπεραπολογούμενος τοῦ Θουκυδίδου ἀπεφάνητο γνώμη (1) ὅτι οἱ τάφοι ἐκείνοι τῆς Δήλου ἐγένεσθησαν ὡς Κερικοὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὄπλων ἀπερ' ἐνέθετον, ἀλλ' ἀπλῶς ἐκ τοῦ ἐθίμου τῆς καταθέσεως ὄπλων ἐν αὐτοῖς ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ τῆς ταφῆς τρόπου, ὅστις δὲν ἦτο ἑλληνικὸς.

Στοιχεῖα δὲ τοῦ αἰγαϊκοῦ τούτου πολιτισμοῦ περισώζονται ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς νήσοις.

Προϊστορικὰς δ' ἀκροπόλεις, οἰκίας, οἰκιακὰ καὶ πολεμικὰ σκευῆ τάφους, ἀνεκάλυψαν ἤδη ἐν Πάρῳ ὁ γερμανὸς Pollak (Mittheilungen 1896 σελ. 210), ὁ Τσουντας ἐν Πάρῳ καὶ Ἀντιπάρῳ (ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 144 καὶ ἐφεξ. 1899 σελ. 74—77) ὁ αὐτός, ἐν Σίφῳ, καὶ Σύρῳ (αὐτόθι σελ. 77—134 μετ' εἰκόνων καὶ πινάκων) (2), ὁ R. C. Bosanquet ἐν Annual of the British School at Athens 1895—6 σελ. 142. ἐν Μίλῳ ὁ Cecil Smith ἐν Annual of the British School at Athens 1896—7 σελ. 11 ἐφεξῆς καὶ W. Dörpfeld (αὐτόθι τοῦ 1897—8 σελ. 5 ἐφεξ.) ἐν Ἀμοργῷ ὁ (Dümmler ἐν Mittheilungen 1896 σελ. 15 καὶ ἐν Beilage 1.) ἐν Νάξῳ ὁ Κλών Στέφανος (Comptes Rendus du Congrès International d'Archéologie, Athènes 1905 σελ. 216—225 καὶ ἐν «Μελέτη» περιοδικῷ Ἀθηνῶν 1908 σελ. 41) ἐν Κρήτῃ ἡ Miss Harriet Boyd (αὐτόθι σελ. 226), ἐν Θήρῳ ὁ Hiller von Gartringen (τόμ. τρεῖς μετὰ χαρτῶν καὶ εἰκόνων) καὶ πρὸ τούτων πάντων ὁ γαλλοὶς Albert Dumont ἐξετάσας σειρὰν παλαιολιθικῶν ἐργαλείων τῶν ἤδη πρὸ 2,000 χρόνων π. Χ. κατοικημένων νήσων. Τοῦ κυκλαδικοῦ τούτου πολιτισμοῦ προὖν εἶναι καὶ ὁ **Ἴωνικὸς κίων**, ὃν ἄλλοι ἐθεώρουν ὡς ἐξ Αἰγύπτου προσελθόντα, ὡς ὁ ἀρχαιολόγος Puchstein, καθ' οὗ ἀντεπεξῆλθεν ὁ Von Lichtenberg διὰ τε τοῦ πονήματος τοῦ ἐκδοθέντος τῷ 1907 καὶ διὰ διαλέξεως γενομένης ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀποδείξας

(1) U. Koehler, Mittheilungen des Deutschen Archaeologischen Instituts Ἄθ. 1878 σελ. 10, 11.

(2) Ἴδὲ τοὺς πίνακας 8—12 καὶ τὰ ἐν τῷ κειμένῳ 15 στοιχογραφήματα.

ὅτι ὁ αἰγυπτῶς πολιτισμὸς ἐδέσποζεν ἀπᾶσιν τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου. (1) Σώζονται δὲ ἐν τοῖς Μουσειαῖς λίθοι φέροντες ζωομόρφους ἀνθρώπους (προϊστορικά τῶν νήσων ἔργα) μετὰ κεραιῶν λύκων, ἵππων, ὄνων, ἀετῶν, κροκοδείλων, τῶν τεράτων ἐκείνων τῶν ἑτερογενῶν (hybrida), ὧν παράδειγμα παρ' ἡμῖν εἶναι ὁ ἡμίονος. Τὰ τέως αἰνιγματώδη ταῦτα ἔργα ὡς **ὑπέλαβεν** ὁ ἰταλὸς ἀρχαιολόγος Milani ἀπεδείχθησαν ὑπὸ τοῦ Karo ἑ' γραμματέως τῆς Ἀθηνῶν ἀρχαιολογικῆς Γερμανικῆς Σχολῆς ὡς ἔργα ἐξαφανισθείσης προϊστορικῆς τῶν νήσων δαιμονολατρίας, ὡς ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι αἰρέσεις θρησκευτικαί, ἔχουσαι χοροὺς τούρων, λύκων, ἄρκτων κτλ. ὡς ἡ κωμῶδια εἶχε τοὺς σατύρους καὶ μίμους.

Μετὰ τοὺς Κῆρας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου κατέκτισαν καὶ Φοίνικες ὡς μαρτυροῦσι, τὰ σωζόμενα ἔγνη τῆς ἐν αὐταῖς διαμονῆς αὐτῶν καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (2)· τοὺς Κῆρας καὶ τοὺς Φοίνικας θαλασσοκρατήσας καὶ ἐξέλασας ὁ τῆς Κρήτης (Κνωσσῶ) βασιλεὺς Μίνως ἐγκατέστησεν ἐν ταῖς νήσοις τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας (3) οὔτινες τὴν τε θρησκείαν, τοὺς νόμους καὶ τὰς τέχνας ἀνέπτυξαν ἐπὶ μᾶλλον, ἕως οὗ καὶ αὐθις ἐξεδιόχθησαν ὑπὸ τῶν ἐπανελθόντων Κερῶν, θαλασσοκρατησάντων καὶ πάλιν (4) ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐν τῇ τῶν χρόνων περιφορᾷ ἐξώσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰώνων ἢ Ἰαόνων, τῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ὁρμωμένων ἑλληνικῶν φύλων καὶ βραδύτερον ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος Ἰώνων καὶ οὕτω συνετελέσθη ἡ μεγάλη ἐκείνη τῶν νησιωτῶν ζύμωσις, ἐξ ἧς δικαίως ἐκλήθησαν πολλοὶ αὐτῶν Ἴωνες (5), πλὴν τῶν κατοίκων τῆς Μήλου, τῆς Θήρας καὶ τινῶν τῶν Σποράδων.

(1) Le Monde Hellenique, Ἀθῆναι 13 Φεβρουαρίου 1908 N° 110 σελ. 2 πτῆλη 5—6.

(2) Θουκυδίδης Α' 8—E. Curtius, Griechische Geschichte τόμ. Α' 33—36 (ἰδὲ ἑλληνικὴν μετάφρασιν Σ. Π. Λάμπρου ἐν Βιβλιοθήκῃ Μαρασλή.)—Schömann, Griechische Alterthümer τόμ. Α' 10—12.

(3) Διόδωρος Ε' 79 — Λεῖψανα τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ κρητοκρατίας ἔχουσαν πόλιν φερούσας τὸ ὄνομα Μινῶα· οὕτω Μινῶα ἐκαλεῖτο πόλις καὶ κρήνη ἐν Ἀμοργῷ, πόλις ἐν Σίρῳ· νῆσος ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ πρὸ τῆς Μεγαρίδος, δύο πόλεις ἐπὶ τῆς Κρήτης, ἄλλη ἐν Σικελίᾳ, πρότερον οὕτως ἐκαλεῖτο καὶ ἡ Πάρος καὶ ἡ Γάζα.

(4) Διόδωρος Ε' 84 καὶ Ζ' 12.

(5) Θουκυδίδης Α' 12 — Ἡρόδοτος Α' 171, ὁ αὐτὸς Η' 46.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα εἰσαγωγικὰ ἐργάμεθα ἤδη ἐκείσε δρόθην ἐξέβημεν, ἤτοι ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου Σεριφου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΕΡΙΦΟΥ

Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Σεριφου φαίνονται ὄντες, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν θεωροῦσαν τὸν Δίκτυν καὶ τὸν Πολυδέκτην τοὺς πρώτους βασιλεῖς τῆς νήσου, ὡς υἱοὺς τοῦ Μάγνητος, υἱοῦ τοῦ Διόλου, (Πίνδαρος Πυθιονίκης IB' 24) Θεσσαλο-αιολικῆς καταγωγῆς (ἴσως τῶν Μινυῶν ἀρχαιοτάτου φύλου ὅπερ καὶ ἐν Θήρᾳ ἐγκατεστάθη Ἰδρυσε δὲ ἐν Βοιωτίᾳ τὸ κράτος τῶν Μινυῶν = ἀριστέων μετὰ πρωτεύουσας τοῦ Ὀρχομενοῦ). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν πρωτόγονον ἐκείνην κατάστασιν τῶν νήσων ὡς πρώτη μορφή πολιτεύματος ὑπῆρξεν ἡ Μοναρχία κατὰ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφεῖς (Θουκυδίδου Α' 13 — Ἀριστοτέλους πολιτικῶν Γ' 10. 1. Heeren, Politik, μέρος γ' σελ. 102 καὶ 105), διὰ τοῦτο ἐπόμενον, ἦτο ὅτι οἱ πρῶτοι οἰκισταὶ τῆς Σεριφου ὑπῆρξαν καὶ βασιλεῖς αὐτῆς καὶ τοιοῦτοι ἀναγράφονται οἱ ἀδελφοὶ Δίκτυς καὶ Πολυδέκτης, ὧν ἡ γενεαλογία ἀνήγετο μέχρις αὐτῶν τῶν Θεῶν. Πρῶτοι λοιπὸν βασιλεῖς τῆς αὐτοπελοῦς πολιτείας τῶν Σεριφίων εἶναι οὗτοι ἔχοντες ἰδίους νόμους καὶ ἀσκοῦντες τὴν δοθείσαν αὐτοῖς Θεῶθεν βασιλείαν δικαίως καὶ συνετῶς ἕως οὗ, κατὰ τὸν μῦθον, περιήλθον καὶ οὗτοι εἰς ἔριδας ἐξ αἰτίας τοῦ ἐξῆς τυχαίου ὕλως γεγονότος:

Ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους Ἀκρίσιος μὴ ἔχων τέκνα ἄρρενα συνεβουλεύθη, ὡς εἰκόσ, τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὑπερ ἀπεκρίνατο ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Δανάη θὰ ἔτεκεν υἱὸν μέλλοντα νὰ βασιλεύσῃ ἐν Ἀργολίδι. Ἡ δόξα δ' αὐτοῦ ἔμελλε νὰ ἀμαυρώσῃ πᾶσαν ἄλλην ἀλλὰ καὶ ὅτι συγχρόνως ἔμελλε νὰ καταστῇ φανεὺς τοῦ πάππου αὐτοῦ, ἀπαρᾶλλάκτως ὡς ἐν τῷ Θεοβαίικῳ μύθῳ, τῷ περὶ τὸν Λάτιον καὶ τὸν Οἰδίποδα. Ὡς δ' ἦτο ἐπόμενον ὁ Ἀκρίσιος ὑπὸ δέους καταληφθεὶς, πάντα τρόπον ἐζήτηε νὰ προλάβῃ τὴν τοῦ χρισμοῦ ἐκπλήρωσιν. Ὅπως δὲ δυναθῆ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν Δανάην τοῦ νὰ καταστῇ μήτηρ: **αὐτὸ γῆν θάλαμον κατασκευά-**



δας χάλκεον τὴν Δανάην ἐφόουρει». Ἄλλ' ἡ θυγά-
τηρ αὐτοῦ ἦτο ἐξόχου κάλλους καὶ ἔτροσε τὴν καρδίαν τοῦ πα-
τρὸς θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων Διὸς, ὅστις, κατὰ τὸν μῦθον, εἰς
χρυσὴν βροχὴν μεταμορφωθείς, εἰσδύει διὰ τῆς ὄροφης εἰς τὸν
ὑπόγειον θάλαμον (βεβαίως ὡς τὸν ἐν Μυκῆναις θολωτὸν θη-
σαυρὸν τοῦ Ἀτρείδου) καὶ εἰσρέει εἰς τὸν ἐρατεινὸν τῆς παρθένου
κόλπον, καὶ γεννᾶται ὁ ἦρωρ Περσεύς ('Απολλόδωρος Β' 4). Ὁ
τάλας Ἀχρεΐσιος φοβηθεὶς τὸν καρπὸν τῆς θυμαστικῆς ἐκείνης γεν-
νήσεως σπεύσας ἐγκλείει τὴν θυγατέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ εἰς λάρ-
νακκα, ἣν ρίπτει εἰς τὸν ἀργολικὸν κόλπον ἐξ οὗ τὰ κύματα μετὰ
μακρὸν κλήθονα, ρίπτουσιν εἰς τὰς θαλασσὰς καὶ τροπνὰς εἰσέτι
ἀκτῆς τῆς νήσου Σεριφου, ἐν ἧ ὁ Δίκτυς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πολυ-
δέκτου ἐθασίλευον μακάριοι, ὡς εἴπομεν, καὶ ἡ λάρναξ ἤλισθη ὑπὸ
τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἀλιεῖαν Σεριφίων. (1) Καὶ ὁ μὲν Δίκτυς πα-
ραλαβὼν τὴν Δανάην μετὰ τοῦ μικροῦ Περσεῶς φιλοξενεῖ ἐν τοῖς
ἀνακτόροις, ἀλλ' ὁ Πολυδέκτης ἐκ πρώτης ὄψεως ἐραστὴς τῆς
ὠραίας βασιλόπαιδος ἐπιθυμεῖ νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν· φοβούμενος
ὅμως τὸν ἀνδρούμενον υἱὸν αὐτῆς σκέπτεται πῶς νὰ ἀπαλλαγῇ
ἐκείνου καὶ καταφυγεῖ εἰς τόδε τὸ εὐφυὲς τέχνασμα: Ἀγγέλλει ὅτι
μέλλει νὰ νυμφευθῇ τὴν ὠραίαν Ἴπποδάμειαν τὴν κόρην τοῦ
βασιλέως τῆς Ἥλιδος Οἰνομάου καὶ πρὸς τοῦτο ζητεῖ, ὡς ὑπῆρχε
συνθήκη· κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς ἐκείνους παλαιοὺς καιροὺς, παρὰ
τῶν ὑπηρετούντων αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων ὑπηκόων τὰ ὀφειλόμενα
δῶρα. Πάντες προθυμοποιοῦνται νὰ δώσωσιν αὐτῷ ἵππους (2)
καὶ μόνος ὁ Περσεὺς περιφρονῶν τὴν κοινὴν ταύτην συνθήκην
ὑπόσχεται νὰ φέρῃ αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνης Μεδούσης.
Ἦτο ἦτο ἐπόμενον ὁ Πολυδέκτης μετ' εὐχαιριστικῆς μεγάλης
ἀπεδέξατο τὴν προσφορὰν ὡν βέβαιος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι τὸ
ἐγγεῖρημα τοῦτο θὰ ἦγε τὸν Περσεὺ εἰς ἀφευκτον θάνατον. (3)

(1) Ὁ Λουκιανὸς ἐν Ἐυναλτοῖς Διαλόγοις 12, 2 ἐκδ. Dindorf Paris 1840
σελ. 82, τιμᾷ τὴν ἐπιτηδείτητα τῶν Σεριφίων ἀλιεῶν λέγων, ὅτι εἰς αὐτοὺς
ἀνέθεσαν οἱ θεοὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ὠραίας κόρης Δανάης ταῖσιν ἐν κλωτῷ ὑπὸ
τοῦ πατρὸς Ἀχρεΐου ὡς συλληφθεῖσιν μετὰ βρέφους.

(2) Ἡ νῆσος, ὡς εἴπομεν, ἦτο τότε πεδινὴ καὶ εὐφορος παράγουσα λαμπροὺς
ἵππους· βραδύτερον δ' ὡς θὰ εἶδωμεν παρακατιόντες, ἐγένετο πετρώδης διὰ τῆς
ἐπιδείξεως τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης.

(3) Ἀπολλοδώρου Β', 4, 1.

Τότε ἄρχεται τὸ ἡρωϊκὸν στάδιον τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς
Δανάης, ὅστις ἀποπλεύσας ἐκ Σεριφου ἐν συναδείᾳ τοῦ Ἐρμού καὶ
τῆς Ἀθηνᾶς ἀφικνεῖται, μετὰ πολύμοχθον πλοῦν, εἰς τὴν θαυμα-
σίαν χώραν ἐν ἧ κατώκουν αἱ κόραι τοῦ Φόρακνος καὶ τῆς Κη-
τοῦς: Ἐνωῶ, Περρηθῶ καὶ Δεινώ, ἐκ γενετῆς ὄψιν γράας ἔχουσαι
καὶ ἓνα μόνον ὀφθαλμὸν καὶ ἐδόντα κοινόν, ὃν ἐκ περιτροπῆς με-
τεχειρίζοντο καὶ αἱ σύντρεις: ὁ Περσεὺς κατορθοῖ νὰ ἰδιοποιηθῇ
τὸν τε ὀφθαλμὸν καὶ τὸν ἐδόντα οὗς μάρτην ἐζήτουν ἐκλιπαρούσαι
αἱ γράωδες ἐκεῖναι παρθέναι, αἷς ὑπισχνεῖται νὰ ἀποδώσῃ
αὐτοῖς, ἐὰν ὑπεδείκνουν αὐτῷ τὴν πρὸς εὔρεσιν τῶν Γοργόνων ἀδελ-
φῶν αὐτῶν, ἄγουσαν. Αὐταὶ συγκατατίθενται καὶ ἀποδίδει τὰ ἀρ-
παγέντα· οὐχ ἦτρον ἄμως ἀρπάσας τὰ πτερωτὰ πέδιλα αὐτῶν
ὡς καὶ τὴν κίβισιν (θύλακον, πήραν) καὶ τὴν κυνῆν τὴν καθιστῶ-
σαν αὐτὰς ἀράτους, πέτεται, ὀπλισθεὶς πρότερον διὰ χαλκῆς
ἄρπης (ζιφοῦς), προσενεχεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἐρμού, διὰ τοῦ
Ἔκεανοῦ.

... πέρην κλυτοῦ Ἔκεανοῦ,
ἔσχατιῇ πρὸς νυκτός...

καὶ ἀφικνεῖται παρ' αὐταῖς κοιμωμέναις. Ἦσαν δὲ καὶ αὗται τρεῖς:
Σθεινώ, Εὐρυάλη καὶ Μέδουσα:

ἡ μὲν ἦν θνητὴ, αἱ δ' ἀθάνατοι καὶ ἀγήρω,
αἱ δύο· τῆ δὲ μὴ παρελέξατο Κυανοχαίτης
ἐν μαλακῷ λειμῶνι καὶ ἀνθησὶν εἰαρινοῖσι (1)

Καὶ αἱ τρεῖς ἦσαν φοβερὰ τέρατα περὶ τὰς κεφαλὰς ὄφεις πε-
ριελισσομένους φέρουσαι, μετ' ἐδόντων μακρῶν ὡς τῶν κάπρων, αἱ
χεῖρες αὐτῶν ἦσαν χαλκαῖ, αἱ δὲ πτέρυγες χρυσαί, οἱ δ' αὐτὰς
ἀπενίζοντες ἀπελιθοῦντο (2). Ὁ Περσεὺς πλησιάζει αὐταῖς ἀπε-
τραμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον ὅπως μὴ ἰδῇ τὸ τέρας καὶ διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὀδηγομένου ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀποκόπτει τῆ
ἄρπη τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἐξ ἧς ἐξέρχονται ὁ πτερωτὸς
ἵππος Πήγασος καὶ ὁ τοῦ Γηρυόνου πατῆρ Χρυσάωρ, ὡς παρί-
στησιν ἀγαλμάτιόν τι τῆς ἀστραγαλίτου νήσου Μήλου, ἐν ἧ φαί-

(1) Ἡσιόδου Θεογονίας στίχ. 278.

(2) Αἰσχύλου Προμηθεὺς στίχ. 794 ἐκδ. Weil.



νεταί επιχωριάζων ὁ μῦθος οὗτος. Ὁ Περσεύς μετὰ τοῦτο τίθησι τὴν ἀπομνηθεύσαν κεφαλήν ἐν τῇ κίβισσι καὶ φεύγει δρομαίως ἅτε ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτῆς καταδιωκόμενος ἕως οὗ ἀφίκετο εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ἣς ἐβασίλευε τότε ὁ Κηφεύς, οὗ ἡ γῆρα ἐγίνετο παρανάλωμα κήτους, ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ἐκδικουμένου τὰς ὑπὸ τῆς σύζυγος αὐτοῦ Κασσιόπαιας προσβληθείσας θυγατέρας αὐτοῦ Νηρηίδας πρὸς αὐτὸν ἤρρισε περὶ κάλλους. Τὸ τοῦ Διὸς ἄμυμονος μαντεῖον ἐρωτηθὲν πῶς ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἡ Αἰθιοπία τῆς συμφορᾶς ἐχρησμοδότησεν: εἴαν Ἄνδρομέδα ἡ βασιλόπαις προὔτιθετο βροτὴ τῷ κήτει. Ὁ Κηφεύς συγκατεπέθη καὶ ἡ Ἄνδρομέδα θύμα ἱλαστήριον, προσεδέθη ἐπὶ τοῦ βράχου. Ὁ Περσεύς ἰδὼν τὴν ὥραϊαν ἐκείνην βασιλόπαιδα ἠράσθη αὐτῆς καὶ ὑπόσχεται τῷ βασιλεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Αἰθιοπίαν τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου κήτους, εἴαν ἐδίδοτο αὐτῷ σύζυγος ἡ θυγάτηρ Ἄνδρομέδα· ὁ βασιλεὺς ὁρμίζεται καὶ ὁ ἀήτητος Περσεύς φονεύσας τῇ ἄρπῃ τὸ τέρας γίνεται σύζυγος τῆς ἐλευθερωθείσας Ἄνδρομέδας.

Ἐμπλεως χαρᾶς ἀποπλῆει τῆς Αἰθιοπίας καὶ μετὰ μακρὸν πλοῦν φθάσει εἰς Σέριφον κομίζων τῷ βασιλεῖ Πολυδέκτῃ τὰ ἀποτρόπαια λείψανα, ἅπερ ὑπέσχετο ἀναχωρῶν αὐτῷ. Δυστυχῶς δὲν ἐφθασεν εἰς κατάλληλον ὥραν διότι ἤδη οἱ δύο βασιλεῖς τῆς νήσου ὁ Δίκτυς καὶ ὁ Πολυδέκτης διετέλουν ἐν στάσει ἐξ αἰτίας τοῦ ἔρωτος τῆς Δανάης πρὸς τὸν Δίκτυν, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ διεκδικουμένου τὴν καρδίαν τῆς μητρὸς τοῦ Περσεύος. Καθ' ἣν στιγμήν εἰσῆρχετο εἰς τὰ βασίλεια ὁ ἥρωας πλέον Περσεύς ἡ Δανάη μετὰ τοῦ Δίκτυος εἶχον καταφύγει εἰς τὸ βωμόν τῆς Ἑστίας, ὡς εἰς ἄσυλον, πρὸς λύτρωσιν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τοῦ ἐξἄλλου Πολυδέκτου· ἐπὶ τῇ θέᾳ δὲ τῆς μητρὸς ἐκμυναίει ὁ Περσεύς τὸν μὲν Πολυδέκτην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ ἀπολιθεῖ τῇ ἐπιδείξει, τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης, παραδίδει δὲ τὸν θρόνον Σεριφου τῷ Δίκτυϊ ὃν ἀφελὼν τὴν μητέρα ὄχγετο εἰς Ἄργος μετὰ καὶ τῆς Ἄνδρομέδας (1) ἀφ' οὗ προηγουμένως, λόγῳ εὐγνωμοσύνης, ἐδώρησε τὴν μὲν κίβισιν καὶ τὴν κυνὴν τῷ Ἐρμῆϊ, τὴν δὲ κεφαλὴν τῆς

(1) Πλαστῶς ὁ Ἑρρικός Λεονάρδος Pasch van Krienen ἀξιοματικὸς ἐν τῷ Ρωσικῷ στρατῷ τῆς κατοχῆς τοῦ 1770—2 γράσει ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: Breve descrizione dell' Archipelago, Livorno 1773 σελ. 107 ἐφεξῆς—σελ.

Γοργόνας τῇ Ἀθηνᾷ, ἣτις ἔθετο αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπείδος αὐτῆς. Ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ τοῦ μῦθου τοῦ Περσεύος ἠκολούθησαμεν τῷ Ἀπολλοδώρῳ, ἀλλ' ἄλλοι μυθογράφοι ἄλλως ἀναφέρουσι τὰ κατ' αὐτόν, ὅτι οὐ μόνον τὸν Πολυδέκτην ἀλλὰ πάντας τοὺς Σεριφίους ἀπελίθωσε καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀφώνους ἐποίησε καὶ τὴν νῆσον, τὴν πρόωην ἀνθηρὰν καὶ θυαλίην πατρόδῃ κατέστησε (Στράβ. Βιβλ. I' 487) ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες ἐν τοῖς περὶ τοῦ **Σεριφίου βασιλέου**, ἀρχαιοτάτου νησιωτικοῦ νομίσματος, ἀναγραφομένου, ἅπερ πιστοῦσι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφεῖς καὶ αὐτὴ εἰσέτι ἡ ἀρχαία τέχνη.

Πράγματι δὲ ἐν τῇ «**Ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι**» τοῦ 1885 ἐδημοσίευσεν ὁ καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ Χρῆστος Τσουνταί, ὁ συγγραφεὺς τοῦ πολυκρέτου βιβλίου περὶ τοῦ Μυκηνναϊκοῦ πολιτισμοῦ (ἅπερ καὶ ἀγγλιστὶ μετεφράσθη) διατριβὴν πολλοῦ λόγου ἀξίαν (σελ. 124—136) μετὰ Πίνακος (5,4) περὶ τεμαχίου ἀγγείου εὐρεθέντος, ἔγνωστον πότῃ, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν. Ἐπὶ τούτου, ἐπὶ βάσεως ὀρθογωνίου φερούσης ἕτερον μικρότερον ὀρθογώνιον, ἵσταται πρὸς δεξιὰ ὁ Περσεύς; (1) φέρων πτερὰ ἐπὶ τοὺς πόδας καὶ χλαμίδα καὶ ἐκ



85 ἐφεξ. τῆς γερμανικῆς ἐκδόσεως L. Ross, Halle 1860, ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐν Σεριφῷ τάφον τῆς Δανάης καὶ ἐφραντάσθη τὴν δεξιὰν ἐπιγραφήν:

ΕΤΑΚΘΑΚ
ΜΠΒΑΚΒΠ
ΘΣΘΣΘ

ἣν ἐρμηνεύει: Ἐνθάδε τὴν Δανάην καλύπτει θυγάτηρ Ἀκριτοῦ μητῆρ Περσεύος ὅιος Δίκτου καὶ βασίλεισα Πολυδέκτου θεὰ σεβάσθη θεοῦ σεβαστοῦ θυγάτηρ!! Ἀλλὰ μήπως αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ ἀνεκάλυψας δῆθεν καὶ πλαστογραφῆσας τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ὀμήρου ἐν Ἴω ἐπιγραφήν: Ἴδὲ τὰς ἐπιγραφὰς Σεριφου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἀριθμὸς 1.

(1) Κατὰ τὴν παραγωγήν ἡ μὲν λέξις Περσεύς σημαίνει, σαφηνιστὶ «πρὸς σάγα» — συνδρομὴν ἔγκαιρον, ἡ δ' Ἄνδρομέδα — Ἀναχαρμέδα — θυσιάν εἰς τὸ πάθος τοῦ θεοῦ τῶν ἰδίων (ἰδὲ Θ. 1. Λεράκη, μελέτην τῶν Ἑλευσινίων μυστηρίων καὶ τῶν μαντείων, Ἀθ. 1896, σελ. 57).

Περὶ Περσεύος καὶ Ἄνδρομέδας ἰδὲ: W. H. Roscher, Ausführliches Lexikon der Griechischen und Römischen Mythologie Leipzig 1903 ἄρθρον Περσεύς σελ. 1986—2060—Robert archæolog. Zeitung. 1878 σελ. 16 ἐφεξῆς, Fedde, De Perseo et Andromeda, Berl. 1860, Wernicke τὸ ἄρθρον Andromeda ἐν τῇ Pauly-Wissowa Realencyklopaedie τῶν. A' Stuttgart 1899 σελ. 2154—2159—Kratz Quo modo Persei fabulam artifices tractaverint, Bonnæ 1893—Harland, The legend of Perseus, London 1894—1896 τῶν. 3.

της κιβίσσεως (πήρας), ἢν κρατεῖ τῆ ἀριστερᾷ, κερκλήν Μεδούσης· δεξιὰ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω διαθείει ἡ ἐπιγραφή: **ΓΟΥ-
ΓΟΥΣ ΚΕΦΑΛΗ**, ἣτις εἶναι ἀποκεκρουμένη. Περὶ τὸν ἥρωα ὑπῆρ-
χον καὶ ἄλλαι μορφαί, ὧν τῆς μὲν πρὸς δεξιὰ σώζεται ἡ δεξ.
βραχίον, ἐπ' ἀριστ. δὲ σώζεται καθήμενός τις γενειῶν, κρατῶν
τῆ δεξ. σκῆπτρον καὶ στρέφων τὴν κερκλήν πρὸς τὰ ὀπίσω ὡσεὶ
πρὸς τινα διαλεγόμενος· παρ' αὐτὸν φαίνονται αἱ χεῖρες δύο ἐπι-
μορφῶν. Ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος Pa-
ul Kerstschmer ἀνεγνώρισε τὴν ἀπολίθωσιν τῶν Σερίφιων ὑπὸ
τοῦ Περσέως, ὡς περιγράφει ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος ἐν τοῖς
Ἀργοναυτικαῖς (IV, 1515) καὶ διατυποῖ ὁ Κρατῖνος ἐν τοῖς «**Σε-
ριφίοις**» (Miller, Melanges de la litterature Grecque 71)
καὶ ὁ Πίνδαρος ἐν Πυθιονίχῃ I (στίχ. 44 ἐφεξῆς). Ἡ ἐξεικόνισις
αὕτη πρῶτην ταύτην φοράν παρίσταται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τέχνῃ,
ὁ δὲ Salomon Reinach (Chroniques d' Orient, Paris
1896 τόμ. Β' σελ. 101) ἐπαινεῖ τὴν εὐφυῆν τῆς ἐρμηνεύσεως τοῦ
Kerstschmer.

Ἐννοεῖται ὅτι πάντα ταῦτα εἶναι μυθικά, εἶναι τῶν ἡρωϊκῶν
χρόνων τῆς νησιωτικῆς ἱστορίας καὶ ἀνάγονται εἰς τοὺς πρὸ τῶν
Τρωϊκῶν χρόνους, οὐχ ἦτον ὅμως καταδεικνύουσιν ὅτι ἐν ταῖς νή-
σοις συνέβησαν γεγονότα ἐπίσης ἄξια λόγου, ὡς ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ
Ἑλλάδι, ἔνθα ἐπίσης πρώτη μορφή τοῦ πολιτεύματος ἦτο μοναρ-
χική καὶ τυραννική καὶ μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος διετηρήθη ἡ αὐτονο-
μία αὐτῶν, μεθ' ἣν αἱ ἰσχυρότεροι νῆσοι καὶ πόλεις ὑπέταζάν τινας
εἰς θεῖ καὶ ἀπέστειλαν νέας ἀποικίας (1). Τοιαύτην νέαν ἐποικίαν
ἐδέξατο καὶ ἡ Σέριφος ἐξ Ἴωνων Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν ἀρχηγέτην
Ἐτέοκλον ἢ Ἐτεοκλῆ εἰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν κύκλον
τῶν Μινυῶν ὅτι δε ἐξιωνίσθησαν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον πιστοῦ-
ται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Σερίφιοί εἰσι τῶν παλαιτάτων νησιωτῶν (2)
τῶν λαβόντων μέρος ἐν τῇ Δηλιακῇ Ἀμφικτιονίᾳ, ὡς ἀναγράφουσι

(1) Στραβῶνος Χρηστομάθει: I' 468—G. Grote, History of Greece τόμ.
δ' σελ. 227.

(2) Ἀπολλόδορος Α' 9,6.—Φερικίδου Ἀπόσπασμα 13 ἐκδ. C. Müller ἐν
Fragmenta historicorum Graecorum τόμ. Α σελ. 74.—Ἡρόδοτος Η' 48—
Δίων Χρυσόστομος Λόγος λ' 26—Σχόλια εἰς Διονυσίου περίπλου 525.

αἱ ἐπιγραφαί (A. Boeckh, Corpus Inscriptionum graecarum
N° 158) ὡς γνωστόν, δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἴωνες ἐλάμβανον μέρος
εἰς τὰς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος Δηλιακῆς **θεωρίας**. Ὁ δὲ
Θουκυδίδης (I' 104 πρὸς καὶ Στραβῶνος I' 485) διηγεῖται τάδε:
«Ἦν δὲ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη σύνοδος εἰς τὴν Δῆλον τῶν Ἴω-
νων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν ζῦν τε γὰρ γυναῖξί καὶ παισὶν
ἐθεώρουσιν καὶ ἀγῶν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικός καὶ
μουσικός, χοροὺς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις». (1) Αἱ δὲ ἐτήσια αὐταὶ
σύνοδοι τῶν νησιωτῶν, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτε
ἐκόμιζον δῶρα πλοῦσια χρηματικὰ καὶ ἀπαρχῶν τῶν κερπῶν
τῆς γῆς καὶ ἀγάλματα, δὲν ἐνεῖχε μόνον θρησκευτικὸν χαρα-
κτῆρα, δὲν εἶχε μόνον θρησκευτικὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ πολιτι-
κὴν διότι οἱ νησιῶται αὐτόθι ἐβουλευόντο καὶ περὶ πολιτικῶν
πραγμάτων ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν αὐτῶν συμφερόντων εἰς ἃ
οὐδέποτε ἀναφέρεται τις μνεία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Εἰς τὴν αὐτόνομον ταύτην ἐποχὴν τῆς Σερίφου ἀνάγονται καὶ
τὰ πρῶτα νομίσματα αὐτῆς τὰ καλούμενα Σερίφιοι βάτραχοι,
ἅτε φέροντα τὸν ἀρχαιότατον τύπον τῶν νομισμάτων αὐτῆς.
Ἰῶν νομισμάτων τούτων ἐν προσεκτήσαστο ἐπ' ἐσχάτων τὸ Βρε-
τανικὸν Μουσεῖον τοῦ Λονδίνου, ἔπερ διδραχμον ὄν τοῦ Αἰγυπτια-
κοῦ σταθμικοῦ τύπου θεωρεῖται μοναδικὸν καὶ ἀνήκον εἰς τὴν πω-
ληθεῖσαν συλλογὴν τοῦ Μονταγιού ὑπ' ἀριθμὸν 235, ἐδημοσιεύθη
ὑπὸ τοῦ ἀγγλοῦ νομισματολόγου Warwick Wroth ἐν τῇ
Nomismatic Chronicle τοῦ Λονδίνου (1898 σελ. 20 ἀριθμ.
39 Πίναξ 1) καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἰωάννου Σβαρώνου διευ-
θυντοῦ τῆς ἐθνικῆς νομισματικῆς Συλλογῆς τῆς ἀποκειμένης ἐν
τῇ ἐν Ἀθήναις Συναίᾳ Ἀκαδημίᾳ. Ἐκ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων
τῆς νήσου εἶναι τὰ ἐξῆς:

(1) Οἱ Σερίφιοι μετὰ τῶν Δηλίων, Τηνίων, Μυκονίων, Ναξίων ἦσαν οἱ πρῶ-
τοι ἀποτελέσαντες τὴν Δηλιακὴν ἀμφικτιονίαν εἰς ἣν εἴτα προσετέθησαν ἡ Ἄν-
δρος, Σίφνος, Κέως, Σύρος καὶ τελευταία ἡ Πάρος. Ὅτι δ' Ἀθηναῖοι Ἴωνες
ἐποίκισαν τὴν Σέριφον ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις, κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα, ἀναγράφει ὁ
Δίων Χρυσόστομος ἐν Χαριδήμῳ (λέγων): «Ὡσπερ αἱ μεγάλαὶ πόλεις τὰς μι-
κρὰς κατοικίσουσι καὶ μοι εἰδοὶ λέγειν προστιθεὶς αὐτοῖς τὰ ὀνόματα, οἷον Ἀθη-
ναῖοι, Κυθνῖοις ἢ Σερίφιοις ἢ Λακεδαιμόνιοι Κυθηρίους τὸ πάλαι ἐπὶ νόμοις
αὐτοῖς κατόικισαν καὶ μιμήματα γὰρ παρ' ἐκάστοις τούτων ἔστιν ἰδεῖν τῶν ἔθδων
καὶ τῆς πολιτείας, ἣν οἱ κτίσαντες ἔχουσιν, ἀσθενῆ δὲ πάντα καὶ χεῖρον».

α) Δίδραχμον χαλκοῦν γραμμ. 12,247 ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους φέρον βάτραχον ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου τετραγώνου ἐγκοιλῶν ἀκανόνιστον.

β') Δραχμή, χαλκῆ ὡς τὸ ἀνωτέρω δίδραχμον, ἀποκειμένη ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Παρισίων (Imhoof - Blumer καὶ O. Keller, Tier - und Pflanzenbilder auf Münzen σελ. 42,39 Πιναξ VI).

γ') Ὁβολὸς χαλκοῦς γραμμ. 1,165 τοῦ τύπου τῶν δύο ἀνωτέρω ἀποκείμενος ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ (W. Wroth ἐνθ' ἀνωτέρω σημ. 57).

Τὰ νομίσματα ταῦτα ἄλλοι ἄλλως ἐξήγουν, πρῶτος δ' ἔκ. Σβορώνος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένη **διεθνεί ἐφημερίδι τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας** (ἔτος α' Ἀθ. 1898 σελ. 205—211) ἀπέδωκεν εἰς τὴν κόψασαν αὐτὰ πόλιν, τὴν Σέριφον, ἥτις κατὰ τὸν ζ' ἢ ς' π. Χ. αἰῶνα ἔκοψεν αὐτὰ ἐπιθεῖσα ὡς σύμβολον τὸ ἰσὸν αὐτῆς ζῶον, τὸν βάτραχον, καὶ δικαίως· διότι ἡ Σέριφος δι' οὐδὲν ἄλλο ἦτο τὸ πάλαι γνωστὴ ὄσον διὰ τοὺς βατράχους καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς σχετιζόμενον μῦθον τῆς ἱεραῆς λατρείας τοῦ Περσέως κατὰ Παιουανίαν (β' 18,1)· πασίγνωστος δὲ εἶναι ἡ ἀρχαία παροιμία **βάτραχος σερίφιος ἢ βάτραχος ἐκ Σερίφου**, λεγυμένη ἐπὶ τῶν ἀφώνων, ἥτις ὀφείλει τὴν ἐκαστῆς γένεσιν εἰς τῆς Σεριφικῆς μυθολογικῆς παραδόσεως περὶ Περσέως, οὕτινος ὁ τύπος διετηρήθη καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἐπὶ τῶν μὴ βατραχοφόρων ἀλλὰ τῶν ἐνεπιγοφῶν νομισμάτων τῆς νήσου, τῶν κοπέντων ἀπὸ τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ. καὶ ἐφεξῆς καὶ φερόντων τὴν μορφήν τοῦ Περσέως, τὴν κεφαλὴν τῆς παρ' αὐτοῦ φονευθείσης Μεδούσης καὶ τὴν ἄρπην (ζίφος) αὐτοῦ ὡς ἀναγράφει ὁ νομισματολόγος W. Wroth (British Museum Catalogue, Aegean Islands σελ. 119 καὶ ἐφεξῆς.)

Ὁ περὶ Περσέως μῦθος ἐν ἀναγράψαμεν κατ' Ἀπολλόδωρον ἔχει κατὰ μὲν τὸν Ἀντίγονον τὸν Καρύστιον (Δ') ὧδε: «Οὐδ' ἐν Σερίφῳ δὲ οἱ βάτραχοι φθέγγονται καὶ μυθῶδες καὶ παρὰ τοῖς Σεριφίοις ἐνίσχυσεν, πλὴν οἱ μὲν περὶ Ἡρακλείου, οἱ δὲ περὶ Περσέως»· κατὰ δὲ τὸν Αἰλιανόν: «Ἐν Σερίφῳ βάτραχοι, τὸ παράπαν οὐκ ἂν αὐτῶν ἀκούσαις φθεγγομένων· εἰ δὲ αὐτοὺς κομίσαις ἀλλάχθῃ, διάτορόν τι καὶ τραχύτατον ἤχουσι. Ἐν Πέρῳ δὲ τῆς Θεσσαλίας λίμνη, ἣ ἔστιν οὐκ ἀένας, ἀλλὰ χειμῶνος ἐκ τῶν συρροῶν-

των εἰς αὐτὴν ὑδάτων τίκεται οὐκοῦν ἐὰν ἐμβάλη τις βατράχους εἰς αὐτὴν, σιωπῶσιν ἀλλαχοῦ φθεγγόμενοι. Ὑπὲρ δὲ Σεριφίων βατράχων κομπήσουσι Σεριφιοὶ, εἰλθεῖν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Γοργόνα θῆλου τὸν Περσέα πολλὴν περιελθόντα γῆν καὶ οἷα εἰκὸς καμύοντα ἀναπαύσασθαι τῆς λίμνης πλησίον καὶ κατακλιθῆναι ὑπὸν δεόμενον· τοὺς δὲ βατράχους βοᾶν καὶ ἐρροσελεῖν τὸν ἦρωα καὶ τὸν ὑπὸν αὐτοῦ διακόπτειν καὶ λυπεῖν δηλονότι· τὸν Περσέα δ' εὐχᾶσθαι τῷ πατρὶ τοὺς βατράχους κατατιγᾶσαι· τὸν δὲ ὑπακούσαι καὶ χαριζόμενον τῷ υἱεὶ τῶν ἐκασθῆ βατράχων αἰώνιον σιγὴν καταψηφίσασθαι. Λέγει δὲ Θεόφραστος ἐκβάλλον τὸν μῦθον καὶ Σεριφίους τῆς ἀλαζονείας παραλύων, τὴν τοῦ ὕδατος ψυχρότητα αἰτίαν εἶναι τῆς ἀφωνίας τῶν προειρημένων» (Περὶ ζῴων ἰδιότητος Γ' 37). Ὡστε ὡς φαίνεται ὁ μῦθος οὗτος εἶναι ἀρχαϊότητος καὶ ἀπόδειξις τὰ βατραχοφόρα νομίσματα, ὧν ἡ συμβολικὴ παράστασις σημαίνει ὅτι οὐχὶ τοὺς ἐντοπίους βατράχους, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς διὰ τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Θεοφράστου μυκηριζομένους Σεριφίους ἀφώνους ἐποίησεν ὁ Περσεύς, ἀπολιθώσας τῷ φόβῳ διὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Μεδούσης (1) ἥτις ταυτοδυναμῶς



(1) Καὶ ὁ Στράβων (διελ. 10. 487) λέγει: «Σέριφος . . . τροφῆται τε γὰρ ἐνταῦθα τὸν Περσέα φασι καὶ κομίσαντα τὴν τῆς Γοργόνας κεφαλὴν, δείξαντα τοῖς Σεριφίοις ἀπολιθῶσαι πάντας. Οὕτω δ' ἔστι περὶ οὗτος ἡ νῆσος ὡς τε ὑπὸ τῆς Γοργόνας τοῦτο πάθειν αὐτὴν φασι οἱ κωμικοὶ οὐκ ἔστιν· Ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ ἐκαστῇ Βιβλιοθήκῃ 2. 4. 3 προστίθησι: «Παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν μητέρα διὰ τὴν τοῦ Πολυδέκτου βίαν, εἰσελθὼν εἰς τὰ βασίλεια, συγκαλίσαντος τοῦ Πολυδέκτου τοὺς φίλους, ἀπιστοραμένους τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνας ἔδειξε τῶν δὲ ἰδόντων, ὅποιον ἕκαστος ἔτυχε σχῆμα ἔχων ἀπελιθῶθη». Ταῦτα ἀναγράφονται καὶ παρὰ τῷ Ζηνοβίῳ (Paroemiographi Graeci I.41), ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Τζέτζης ἐν τοῖς εἰς Λυκόφωνα Σχολίοις (838): «ἔλθων (Περσεύς) περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Πολυδέκτου καὶ συμπίσιον λαμπρὸν ἐρρουῶν, δείξας τὴν Γοργόνα ἀπελιθῶσαν.» ὁ δὲ Παλαίφατος ἐν τῷ περὶ ἀπίστων (32) ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἀναγράφει λέγων: «Λαβὼν δὲ (Περσεύς) τὴν Γοργόνα κατέκοψεν, ἀπαιτήσας δὲ τριτῆρ, ἐπέθηκε τῆς Γοργόνας τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτὴν καὶ τῇ νηὶ ὄνομα ἔθετο Γοργῶ. Ἐν ταύτῃ δὲ περιπλέων γογγύματα παρὰ τῶν νησιωτῶν εἰσεπράττετο· καὶ τοὺς μὴ διδόντας ἀνῆρει. Οὕτω δὲ καὶ τοὺς Σεριφίους ἤγει προσπλεύσας ἐκείνοις γογγύματα καὶ ἀγορᾶν συναγαγόντων αὐτῶν, ὁ Περσεύς ἤγει πάλιν εἰς τὴν ἀγορᾶν. Οἱ δ' ἐκλιπόντες τὴν Σέριφον ἔχοντο. Προσπλεύσας οὖν πάλιν ὁ Περσεύς ἐπὶ τὴν ἀπείτησιν τῶν γογγύματων καὶ ἔλθων εἰς τὴν ἀγορᾶν ἄνθρωπον μὲν οὐδένα εἶρε, λίθους δὲ ἀνδρομήκεις. Τοῖς οὖν λοιποῖς τῶν νησιωτῶν ἔλεγεν ὁ Περσεύς, ἐπειδὴν μὴ παρήγον τὰ γογγύματα. Ὁρᾶτε μὴ ὡς Σεριφιοὶ, τῆς Γοργόνας θεασάμενοι τὴν κεφαλὴν, ἀπελιθῶθησαν, τοῦτο πάθητε καὶ ὑμεῖς».

πρὸς τοὺς βατράχους βραδύτερον ἐνεχαράχθη ἐπὶ τῶν σειριφικῶν νομισμάτων. Πράγματι δὲ καὶ τὸ πάλαι ἀπεδίδετο τῷ βατράχῳ ἢ αὐτῇ ἀποτρόπαιος δύναμις ἢ καὶ τῇ κεφαλῇ τῆς Μεδούσης ἀναφερομένη, ὡς λέγουσι τρεῖς τῶν νεωτέρων γερμανῶν ἀρχαιολόγων, (O. Jahn, Berichte der Saechsische Gesellschaft, Leipzig 1855 — Michaelis Archæologische Zeitung τόμ. XXI, 43 καὶ ὁ Frænkel, Geweichte Frosch ἐν τῷ Jahrbuch des kais. Deuts. Archæolog. Institut 1886, I σελ. 48 ἐφεξῆς). Τὴν ἀφωρίαν τῶν βατράχων ἄλλως ἐξηγεῖ ὁ ἡμέτερος νομισματογνώμων Σβορώνος, ἀφ' οὗ λίμνη ἐν Σερίφῳ, οὕτη καταζήρω, δὲν ὑπάρχει ὥστε ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ ὕδατος οὗτοι, κατὰ τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς παραιογράφους, ὧν τὴν γνώμην ἀνωτέρως ἀνεγράψαμεν, νὰ καταντῶσιν ἄφρωνι, λέγων ὅτι οἱ βάτραχοι ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν τοῦ τῶν ἐνύδρων γένους ἀλλὰ τῶν χειρσαίων τῶν ἄλλως **φρύων** καλουμένων ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν ζωολογικῶς τὰ νομίσματα τὰ βατραχοφόρα τῆς Σερίφου ἐξετασάντων Imhoof καὶ Keller (ιδεὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν), ἀλλὰ εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ὅτι οἱ φρύνοι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς λάλους ἐνύδρους εἶναι ἀφρονότατοι ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δηλητηριώδεις καὶ θανασιμόν ἐστιν ὅτε τὸ δῆγμα αὐτῶν (ιδεὲ Σχόλια εἰς Νικάνδρου Ἀλεξιφάρμακα 568: «δύο δὲ γένη βατράχων καὶ ὁ μὲν φθηγόμενος ἀβλαβής, ὁ δὲ κωφὸς θανασιμὸς».) Ὁ Αἰλιανὸς δ' ἐν τῷ περὶ ζῴων ἰδιότητος (XVIII, 12) ἀναφέρει τάδε: «Γένος τι φρύνης καὶ πιεῖν δεινὸν καὶ πικρὸν ἰδεῖν. Πιεῖν μὲν . . . ἰδεῖν δὲ ἢ φρύνη κακὸν ἔστι τοιοῦτον· ἐάν τις θεάσῃται τὴν θήραν, εἶτα αὐτῇ ἀντίος ὄρων προσβλέψῃ δριμύ καὶ ἐκεῖνη κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἰταμὸν ἀντιβλέψῃ καὶ τι καὶ φύσημα ἐμπνεύσῃ, ἑαυτῇ μὲν συμφυῆς, χρωτὶ δὲ ἐχθρὸν ἀνθρωπίνῳ, ὠχρὸν ἐργάζεται, ὡς εἰπεῖν, τὸν οὐκ εἰδότα, ἀλλὰ ἐντυχόντα πρῶτον, ὅτι νοσήσαντα εἶδεν ἄνθρωπον· μένει δὲ ἢ ὠχρότης ἡμερῶν οὐ πολλῶν, εἶτα ἀφανίζεται.» (1) Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται καὶ διατὶ καλεῖται

(1) Ἰδεὲ Διογενειανὸν Γ' 44: Βάτραχος Σερίφιος ἐπὶ τῶν ἀφώνων· οἱ γὰρ ἐν Σερίφῳ βάτραχοι οὐ φθέγονται καὶ Α' 49: Ἀκάνθιος τέτις ἐπὶ τῶν ἀφώνων . . . ὁμοῖον βάτραχος σερίφιος ἐπὶ τῶν αὐτῶν. Οὐκ ἄδουσι γὰρ οἱ ἐν Σερίφῳ βάτραχοι καὶ τόμ. Β' 1, 98 βάτραχος σερίφιος ἐπὶ τῶν ἀφώνων, παρ' ὅσων οἱ ἐν Σερίφῳ, τῇ νήσῳ βάτραχοι κομισθέντες εἰς Σκύρον οὐ φθέγονται. Ἐπιθὶ καὶ Γρηγό-

ὁ φρύνης καὶ κέρβερος ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Νικάνδρου (ἐνθ' ἀνωτέρω 578).

Τὴν ἀφωρίαν τῶν βατράχων ἐν νῆ ἔχων ὁ νεώτερος ποιητὴς Θ. Γρυπάρης: «Ἡ βροσκοπούλα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους». (Ἀθήναι 1838 σελ. 6') ἐγράψε τοὺς εἰς στίχους:

Ὅστις δὲ πολυφρονόνοι ὡς Σερίφου βάτραχος
καὶ μασσᾷ με καὶ μὲ πύσει, μὲ σκαλίξει πολλαχῶς,
ἐμπροσθὶ νὰ κατευνάσῃ τῆς γολῆς του τὸ ζυγὸν
πρὶν διατραγγῆ.



ριον Κύπριον Α' 66: βάτραχος σερίφιος ἐπὶ τῶν ἀφώνων καὶ Μακάριον Β' 77: βάτραχος σερίφιος ἐπὶ τῶν ἀφώνων. Τοῦτοις συναρῶναι καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀποστόλιος λέγων Δ' 77: βάτραχος σερίφιος ἐπὶ τῶν ἀφώνων· οἱ γὰρ ἐν Σερίφῳ βάτραχοι οὐ βοῶσιν. Αἴτιον δὲ ἢ τοῦ ὕδατος ἄγαν ψυχρότης. Ὅθεν εἴτις ἐπ' ἕτερα μετὰ τοὺς ζῶων λάλον εὐθὺς ἐναποίησε καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν μετεβίβασε φύσιν: Κυρηναῖον δὲ βάτραχον τὸ τῶν ὑδάτων πικρὸν ἄλλαν ἀπεργάζεται. Στέφανος δ' ὁ Βυζάντιος ἐν λέξει Σέριφος λέγει: μία τῶν Κυκλάδων εἴς οὐ καὶ τὸ βάτραχος Σερίφιος. Τοῦτω δὲ στοιχεῖ Σουῖδας ὁ λεξικογράφος ἐν λέξει: βάτραχος ἐκ Σερίφου, ἐπὶ τῶν ἀφώνων παρῶσιν οἱ ἐν Σερίφῳ βάτραχοι κομισθέντες εἰς Σκύρον οὐ φθέγονται, τοῦθ' ὅπερ (ὁ Ἀριστοτέλης) ἄλλως ἀναγράφει λέγων ἐν τῷ περὶ θηριασίων ἀκουσμάτων 71: Φατὶ δὲ καὶ ἐν Σερίφῳ τοὺς βάτραχους οὐκ ἄδειν, ἐν δὲ εἰς ἄλλον τόπον μετενεχθῶσιν ἄδουσιν. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος Σιμοκάττα ἐν Διαλόγῳ 19: Πολυκράτης· τοῦ ἐν Σερίφῳ βάτραχος Λυσίμαχος ὁ Φαλακίδος ἀφώνους ἔφη θεᾶσθαι. — Ἀντ. Ἡ τῶν ὑδάτων φύσις αὐτοῖς τῆς ἀφωρίας, Πολύκρατες, διὰ τὴν ἄγαν ψυχρότητα ὅθεν εἴ τις ἐπ' ἕτερα μετὰ τοὺς ζῶων, λάλον εὐθὺς ἐναποίησε καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν μετεβίβασε φύσιν, ὡσπερ τῶν τῆς Κίρκης δεσμοῦ ἀριέμενον· Κυρηναῖον δὲ βάτραχον τὸ τῶν ὑδάτων πικρὸν ἄλλαν ἀπεργάζεται. Ὁ δὲ Τζέτζις ἐν Χιλιάσι (Η') περὶ ἀφωρίας Σερίφιων βατράχων λέγει:

Πᾶς μὲν γερσαῖος βάτραχος ἐστὶν ἐκ τῶν ἀφώνων
οἱ δ' ἐνύδροι, οὓς Ἄρατος γερῶνους ὀνομάζει
καὶ καναχούς, φωνητικούς πλην Σερίφιων μόνων.
Ἐκεῖ γὰρ καὶ οἱ ἐνύδροι τελοῦσι τῶν ἀφώνων.
ὅτι: τὸ ὕδωρ τὸ ἐκεῖ τελεῖ τῶν ὑπερφύχων.

Ὁ δὲ Λατίνος ἱστοριογράφος Ἰδίνιος ὁ Πρεσβύτερος (Historia Naturalis VIII 58, 20 λέγει: (Cyrenis mutae fuere ranae, iulatis e continente vocalibus durat genus eorum. Mutae sunt etiam num in Seripho insula Baedem alio tralatae canunt, quod accidere et in lacu Thessaliae Si-candro tradunt.

Ταῦτα λέγουσιν οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες συγγραφεῖς παραλαμβάνοντες ἢ μὲν παρὰ τοῦ δὲ περὶ τῶν Σερίφιων βατράχων. Βιβλιογραφίαν ἰδεὲ παρὰ W. Pape, Woerterbuch Griechischen Eigenamen, Braunschweig 1875 τόμος Β' ἐν λέξει Σέριφος.

Δὲν γινώσκουμεν ἂν ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἢ εἰς τοιαύτην σύγχρονον περὶ βατράχων.

Μετὰ τὰ πανάρχαια ταῦτα νομίσματα τὰ τῶν Σερίων βατράχων φέροντα μέχρι τοῦ ἔτους 478 π. Χ. ἤτοι ἀπὸ τοῦ τέλους τῶν Περσικῶν πολέμων, ὅτε αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν, ὡς οἱ τῶν φόρου ὑποτελῶν ἐλληνίδων πόλεων κατάλογοι ἀναγράφουσι, μέχρι τῶν μέσων τοῦ δ' π. Χ. ὅτε περατοῦται ἡ τῶν νήσων κατοχὴ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, φαίνεται ὅτι μόνη ἡ τὰ χρυσορυχεῖα ἔχουσα Σίφνος διετήρησε, κατ' ἐξαίρεσιν, τὴν προνομίαν τοῦ κόπτειν ἴδια νομίσματα, ὅθεν καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ἀπαντῶσι σερφικὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ δ' αἰῶνος, ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ὀλίγω πρὸ τοῦ 308, ὡς ἀναγράφει καὶ ὁ E. Babelon (ἴδε κατωτέρω)· ὁ Barclay Head ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν νομισμάτων (μετάφρασις I. N. Σβορώνου, Ἀθ. 1898 τόμ. Α' σελ. 627) ἰδοὺ τί λέγει περὶ Σερίου: Σέριος μεταξὺ Κύθου καὶ Σίφνου, πατρὶς τοῦ Περσέως καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Δανάης. Πάντες οἱ νομισματικοὶ αὐτῆς τύποι ἀναφέρονται εἰς τὸν μῦθον τοῦ ἥρωος τοῦτου (Περβ. Πausanίαν II, 18) Ἀναγράφει δὲ τὰ νομίσματα αὐτῆς τῶν ἐτῶν 300—200 π. Χ. ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μὲν μέρους Κεφαλή Περσέως μετὰ πτερωτοῦ κράνου (B. M.—Brit. Μουσείου Catalogue Greek Coins Crete and the Aegaeian Islands, London 1886 ὑπὸ W. W. Wroth Πίναξ XXVII, 2) ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ΣΕΡ, ΣΕΡΙ κεφαλή Γοργόνης. Ἄρπη (ξίφος) ἢ Περσεὺς κρατῶν ἄρπην χαλκοῦν 65—5. Καὶ τῶν μετὰ τὸ 200 π. Χ. περσίου—π. Χ. ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μὲν μέρους: κεφαλή Περσέως ἢ κεφαλή Μεδοῦσης· ὑπὸ κάτω ἄρπη (B. M. Κατάλογος, Πίναξ XXVII 7) ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου: ΣΕΡΕΙΦΙΩΝ ἄρπη χαλκοῦν 55 ἢ Περσεὺς γυμνὸς κρατῶν ἄρπην χαλκ. 6. Μετὰ τὸ 200 π. Χ. καὶ πολλὰ τε ἄλλαι νῆσοι ἀλλὰ καὶ ἡ Σέριος ἐπαύσατο ἐκδίδουσα νόμισμα· διότι τὰ νέα ἄργυρὰ Ἀθηναϊκὰ καὶ Κρητικὰ ὑπεσκέλισαν πᾶν ἕτερον ἐγγύριον νόμισμα ἐν τῷ Αἰγαίῳ, πλὴν ὀλιγίστων νήσων διατηρησαῶν τὴν νομισματοκοπίαν καὶ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. (αὐτόθι σελ. 609—613). (1)

(1) Κατὰ τὸν Mionnet ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β' σελ. 322—4. Τὰ νομίσματα

περὶ νομισμάτων Σερίου ἐγραψαν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν οἱ ἐξῆς κατὰ τὸ τοῦ W. Koner, Repertorium, Berlin 1856 τόμ. Β' σελ. 553 καὶ τὸ τοῦ J. Friedländer, Repertoire Berlin 1885 σελ. 223 καὶ κατὰ τὰς νεωτέρας βιβλιογραφίας:

- α) *Eckhel*, Doctrina Numorum I, 2, σελ. 334.
- β) *T. E. Mionnet*, Description de Medailles antiques Grecques et Romaines Paris 1807 τόμ. Β' σελ. 322—4—καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ Supplement τόμ. δ' σελ. 400—1,
- γ) *Denksschrift* τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν 1818)20 σελ. 62.
- δ) *Ed. de Cadalvène*, Recueil de Medailles Grecques inedites σελ. 252.
- ε) *Du Chaudoir* Correction à l'ouvrage de Sestini σελ. 66 (ἀπόδοσις ἀμφίβολος).
- ς) *Cavedoni*, Spicilegium numismaticum σελ. 120.
- ζ) *Memorie di religione* 1829 XVI σελ. 513.
- η) *Revue Archéologique* 1852 IX σελ. 137 (ὄλιγος ἀμφίβολος ἀπόδοσις).
- θ) *Sestini*, Hedervar, IV, 2, 172.
- ι) τοῦ αὐτοῦ, Descrizione di molte medaglie in piu Musei 103.
- ια) *Dumersan*, Albier de Haute Roche, VII 22.
- ιβ) *Streber*, 2. Fortsetzung der Geschichte des Muenchener Muenzkabinets 62.
- ιγ) *Heideken* 1794.
- ιδ) *Sestini* Lettere di continuazione V 29.

τῆς Σερίου ἦσαν ἄργυρὰ καὶ χαλκὰ ἀξίας ἀγοραίας 6—40 φράγκων· παρουσιά-
ζουσι δὲ αὐτονομίᾳ διοικήσεως 14 τύπους ἀπὸ τοῦ ἀριθμ. 70—84, φέροντας τοὺς
μὲν χίμαιραν τοὺς δὲ περιστεράν· μόνον δ' ὁ 84 τύπος φέρει κεφαλὴν νέου μετὰ
πτερωτῆς περικεφαλαίας ἀποληγοῦσης εἰς γύπα. Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ Supplement
τόμ. 4 σελ. 400—1 ἔχει ἑτέρους 10 τύπους πάντας φέροντας κεφαλὴν Μεδοῦσης
καὶ Περσέως μεθ' ἄρπης (ξίφους) καὶ τῆς ἐπιγραφῆς: ΣΕΡΙ ἢ ΣΕΡΕΙΦΙΩΝ
πλὴν δύο ἐχόντων κεφαλὴς Ἀπίλλωνος· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πολλὰ ἀποδίδονται εἰς
τὴν Κορινθιακὴν Σικυῶνα.



- 13) *Warwik—Wroth*, British Museum Catalogue Crete and the Aegaeon Islands, London 1886 σελ. 119—200 Πίναξ XXVII Νο 2—8.
- 14) *B. Head*, Historia Numorum (μετεφράσθη καὶ ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Ι. Σβορώνου) βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ, Ἰθ. 1898 τόμ. Α. 627) σελ. 418.
- 15) *Ernest Babelon*, Traité des Monnaies Grecques et Romaines, Paris 1907 Μέρος Β' τόμ. Α' Πίναξ LXI Νο 21—24.

Οἱ Σερῖοι ὡς ἐξιωσιθέντες ἠσπίσαντο βεβλιῶς περὶ τὸ τέλος τοῦ 5' αἰῶνος π. Χ. τὴ δημοκρατικὴν πολιτεύμα, καταργήσαντες τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ περὶ τοῦτου οὐδεμίαν μαρτυρίαν ἔχομεν καὶ μόνον ἐξ ἀναλογίας συναγομεν τὸ τοιοῦτον· δημοκρατικῶς δὲ πολιτευόμενοι εἶχον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, τὴν βουλὴν, τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, τὸν στρατηγὸν καὶ πάσας τὰς ἄλλας συναφεῖς ἀρχάς, ὡς ἔστιν μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν μέσων τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τοὺς μηδικοὺς πολέμους οἱ νησιῶται εὐρέθησαν, ὡς εἰκόσ, ἐν δυσχερεῖ θέσει· διότι Ἕλληνας ἄνδρες ὄντες ἀπέκλινον πρὸς τοὺς ὀμαίμονας, ἀλλ' ὑπήκοοι τοῦ Μεγάλου βασιλέως συγγάγοντες καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς πρώτας βαρβαρικὰς προσβολὰς ἠγρόσων πότερον γὰ προτιμήσωσι καὶ τοῦ πρώτου τὸ δεῦτερον προσλόμενοι οἱ πλείους τῶν νησιωτῶν συνετάχθησαν τοῖς Πέρσαις, πέμψαντες συλλήθδην ἑπτακακίδεκα τριήρεις (Ἡρόδοτος Ζ' 95). Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 492 ἀγνοοῦμεν ἔαν οἱ Σερῖοι συνεπικούρησαν τοῖς Πέρσαις, γινώσκομεν ὅμως ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἀρτεμισίῳ νυμαχίαν (480) δὲν ἔπεμψαν βοήθειαν οὔτε τοῖς βαρβάραις, οὔτε τοῖς Ἕλλησιν ἀλλ' ἀπέσχον τὴν μέσσην τηροῦντες ὁδὸν ἕως οὗ ἴδωσι τὸ ἀποθητόμενον, ὅτε καὶ ἀπέκλιναν πρὸς τοὺς ὀμοφύλους Ἀθηναίους, πέμψαντες εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι νυμαχίαν (480) καθ' Ἡρόδοτον (Η' 46) μίαν πεντηκόντορον μετὰ τῶν ἀστυγεϊτόνων νησιωτῶν Κιθνίων καὶ Σφινίων, ἐκτὸς τῶν Μηλίων ἐπικουρησάντων διὰ δύο πεντηκοντόρων. Ἡ ἐθνικὴ αὐτῆ διαγωγὴ τῶν Σερῖων κατενοήθη καλῶς ὑπὸ τῶν ὀμαιμόνων καὶ διὰ τοῦτο περὶ πολλοῦ ἐποιούνο αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔτοιμοι ὄντες καὶ ἔαν Λακεδαιμόνιος τις πλεύτας εἰς Σέρῖον ἀφῆρει



καὶ κινιδίον τι, γὰ κηρύξωσι, χάριν τῆς Σερῖου τὸν πόλεμον, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνέσσι (στίχ. 542). Καὶ ἐν Πλαταιαῖς δ' ἔλαβον μέρος οἱ Σερῖοι τῷ 479, ἀλλὰ τὸ ὄνομα αὐτῶν δὲν ἀναγράφεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῷ περιωθέντι ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ γὰρ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς ἀφιερωθέντος ὀρειοειδοῦς τρίποδος (1). Μετὰ τὴν εὐτυχεῖ ἔκβασιν τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων καὶ οἱ Ἕλληνας μὲν πάντες ἐδοξάσθησαν, ἰδίως ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι οἵτινες προσεκτίσαντο ἰσχύν τε καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον ἐκ τε τῶν λαφύρων καὶ τῶν συμμαχικῶν φόρων καὶ δύνανται κατὰ θάλασσαν ἀνυπερβλητον. Τότε, ὡς εἰκόσ, καὶ οἱ Σερῖοι, ὡς μετασχόντες τοῦ κοινῶ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἀντεμείσθησαν ἀναγραφέντες ἐπὶ τῶν ἀναθηματικῶν στήλων ἐν Ἀθήναις, ὑπαχθέντες δὲ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες, μετὰ τὰ Μηδικὰ ἀνέλαβον τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν καὶ εἰς τὸν λεγόμενον νησιωτικὸν φόρον τῷ 477 ὑπὸ τοῦ δικαίου Ἀρισταίδου ταχθέντες, ἐπλήρωσον φόρον τακτῆ ἡμέρα τῷ ἐν Δήλῳ ταμείῳ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου, ὡς εἶπομεν, συνήρχετο καὶ ἡ Δηλιακὴ Ἀμφικτιονία ἐκ τῶν περιουκίδων νήσων συγκροτουμένη καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Ἐκεῖ κατὰ τιμὴν ἔπρεπον θεωροῦς καὶ θυσίας καὶ χοροῦς παρθένων συνεκρότου καὶ πανηγύρεις μεγάλας δημοσίαι καὶ γυμνικαὶ καὶ μουσικαὶ ἀγῶνας ἐτέλου (Θουκυδίδου Ι' 104 — Στράβων Ι' 485). Ἐκόμιζον δὲ δῶρα καὶ ἀναθήματα ὧν τινα ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς Γαλικτικῆς Σχολῆς ἐνεργηθείσαις ἀνασκαφαῖς εὐρέθησαν (1882—1908). Ἐκάστη δὲ νῆσος εἶχε καὶ ἰδιαιτέρον χῶρον, ἐνθα συνήρχοντο οἱ κάτοικοι αὐτῆς θεωρίαν πέμποντες. Ἐκεῖ συνήρχοντο καὶ οἱ Ἕλληνοστραμίαι λαμβανόμενοι ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν συμμαχίδων πόλεων καὶ νήσων (477 — 455 π. Χ.). Τῷ 454 χάριν δῆθεν ἀσφαλείας μετεκομίσθη τὸ ταμεῖον ἐκεῖνο εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ναοῦ τῆς Παρθένου Ἀθη-

(1) Ὁ Τρίπους οὗτος ἀνεκαλύφθη ἐν Βυζαντίῳ, κατὰ τὸν ἱππόδρομον τῷ 1856 καὶ ἐκσκαφῆς περιβάλλεται νῦν ὑπὸ κιγκλιώματος (Πανδώρας Ζ' 66, 76). Ἐπ' αὐτοῦ, ἀκρωτηριασθέντος μέρους, δὲν ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα τῶν Σερῖων, ὅπερ οὐδ' ὁ Πausanias (I' 13, 9), ἀναγράφει, ἀλλ' οὗτος οὐδὲ τοὺς Σφινίους ἀναφέρει καὶ ὅμως εἶνε ἀναγεγραμμένοι ἐπὶ τοῦ Τρίποδος, ὥστε δικαίως ὁ τῶν Κυκλαδικῶν συγγραφεὺς Α. Μηλιαράκης (σελ. 156 σημ. 25) ἀπορρῖν ἔρωτῆ: «ἀλλὰ διατὶ ἐσθμειώθησαν οἱ Σφῖνοι; οἵτινες παρέσχον ὡς καὶ οἱ Σερῖοι μίαν τριήρη;»

νας, όπου ἐστέλλοντο καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν οἱ τεταγμένοι τοῖς νησιώταις φόροι· ἀλλ' ὡς γνωστὸν τὸ ταμεῖον ἐκείνο βραδύτερον διετίθετο πρὸς τέρψιν τῶν Ἀθηναίων, τῶν στρατιωτικῶν χρημάτων αὐτοῦ μεταβληθέντων εἰς θεωρικά, ὡς ἀναγράφει ὁ πολὺς Δημοσθένης ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Καὶ πόσος μὲν, εὐθὺς ἄμα τῆ ἰδρύσει τοῦ νησιωτικοῦ φόρου, ἦτο ὁ ταχθεὶς τῆς Σερίφου δὲν γινώσκουμεν, μὴ ὑπαρχουσῶν πρὸς τοῦτο ρητῶν μαρτυριῶν, πάντως ὅμως μετὰ τὸν τοῦ Ἀριστείδου θάνατον (467) κῆξήθη· καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν τῶν φόρου ὑποτελῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆ Ἀθηναίων πολιτεία μανθάνομεν ὅτι οἱ Σερίφιοι ἐπὶ μὲν τῆς 27 ἀρχῆς τοῦ νησιωτικοῦ φόρου (450 — 449) ἐπλήρωσαν 200 δραχμὰς τόκον καὶ δις 100 ἤτοι τάλαντων δύο τόκον, ἦτοι ἐπλήρωσαν φόρον 2 τάλαντα (=12,000 δραχμῶν). (1) Τὸν αὐτὸν ἐπλήρωσαν καὶ ἐπὶ τῆς 32 ἀρχῆς (445). Ἐν ἔτει δὲ 425 ἦτοι ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ πλείους τῶν Κυκλαδικῶν συνεπολέμουν τοῖς Ἀθηναίοις, πλὴν τῶν Μηλίων, ὡς γνωστὸν σφαγέντων διὰ τὴν ἀποστασίαν, ἐπλήρωνον τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς Μυκονίους ποσὸν ἦτοι ἓν τάλαντον (=6,000), τὸ αὐτὸ δὲ ποσὸν ἐπλήρωνον καὶ οἱ Σύριοι (Τ. Ἀρμελά, Ἱστορία τῆς νήσου Σύρου, ἐν Ἐρμουπόλει 1874 σελ. 170). Ἐὰν συγκρίνη τις τὴν ἀξίαν τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτῆ συνήθως ὑπολογίζεται πενταπλασία, ὥστε ὅτε μὲν ἡ Σέριφος παρεῖχε δύο τάλαντα ταῦτα ἰσοδυναμοῖσι πρὸς 60,000 δραχμῶν σημερινῶν, ὅτε δὲ ἐπλήρωνεν ἓν εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ ἄνω ποσοῦ· καὶ ὅμως καίπερ μικρὰ καὶ ἄγονος ἀποτίνοῦσα τοῖς Ἑλληνοταμίαις δύο τάλαντα καὶ εἶτα ἓν ἦτο ἀντικείμενον εἰρωνικῆς ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων στοργῆς καὶ μετὰ τὸν Ἀριστοφάνην πολλοὶ Ἑλληνέ-



(1) Ἰδὲ Aug. Boeckh, Die Staatshaushaltung der Athener Berlin 1851 τόμ. Β' σελ. 434, 452, 512, 547, 638, 725. — Ἐπιθ. Α. Rangabé, Antiquités Helleniques. Β' σελ. 521 — 2. — Wecklein ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας, Μόναχον 1888, 1 σελ. 87 ἐφεξῆς· 109 ἐφεξῆς. — U. Koehler, Urkunden und Untersuchungen zur Geschichte des Delisch—attischen Bundes 1870. — Kirchhoff, Inscriptiones Atticae Euclidis anno vetustiores 1830. O. Jahn ἐν τῷ Philologus τόμ. 27 σελ. 1 ἐφεξῆς. — Α. Ν. Βάληνδα, Ἱστορία τῆς νήσου Κόδου, Ἄθ' 1896 σελ. 14 — 16 — Κ. Ι. Γκιών, Ἱστορία τῆς νήσου Σίφου, ἐν Σύρω 1876 σελ. 84 — Α. Μηλιαράκη Κυκλαδικὰ σελ. 184.

τε καὶ Λατῖνοι μυκτηρίζουσι τοὺς Σερίφους ὡς εὐτελεῖ καὶ ἄσημον νῆσον οἰκοῦντες (Πλάτωνος Πολιτεία 1, 329, Πλουτάρχου βίος Θεμιστοκλέους 16). Οὕτως δ' Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς «Ἀχαρνέσιν» (1) μνημονεύων τῆς Σερίφου (στίχ. 541 ἐφεξῆς) (1) καὶ διακωμωδῶν τὴν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ἐπιδεικνυμένην περὶ τῶν Σερίφιων ἐπιμέλειαν λέγει :

«Φέε' εἰ Λακεδαιμονίων τις ἐκπλεύσας σκάσει,
ἀπέδωτο φήνας κωνίδιον Σερίφιων,
ἐκάθησθ' ἂν ἐν δόμοισιν; ἢ πολλοῦ γε δεῖ·
καὶ κάρτα μὲν τ' ἂν εὐθέος καθείλκατε
τριακοσίας ναῦς· ἦν δ' ἂν ἡ πόλις πλέα
θορύβου στρατιωτῶν.»

Ἀηλαδῆ ὅτι ἐὰν τις Λακεδαιμόνιος πλεύσας εἰς τὴν νῆσον ἀφῆρει κωνίδιον τι, ἀμέσως οἱ Ἀθηναῖοι κηρύττοντες τὸν πόλεμον θὰ καθείλκων 300 τριήρεις καὶ τὸ ἄστυ θὰ ἐκπληροῦτο βοῆς καὶ τὰ πάντα ἄνω κάτω θὰ ἐγένοντο ἐπὶ τῆ προσαφθείσα τῆ πόλει ὕβρις. Ἡ κατὰ τὰ ἀρχαῖα σχόλια : «Εἴ τις τῶν Λακεδαιμονίων πλεύσας εἰς Σέριφον καὶ τὸ τυχὸν αὐτοῦς ἀδικήσας καὶ λαθῶν παρ' αὐτῶν τοῦτο ἀπέδωτο, εἶτα ἐκεῖνοι κατέφυγον πρὸς ὕμης δεόμενοι βοήθειας, ἦγετ' ἄρ' ἂν ἡσυχίαν; λέγει ὅτι οὐδὲ μὴδὲ, ἀλλὰ κατὰ τάχος ἐβοηθήτε ἂν. Ταῦτ' οὐ καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαν ἀδικούντων ἡμῶν Μεγαρέας. . . . Ἄλλὰ φησὶν ἀπὸ τῆς Σερίφου τῆς εὐτελεστάτης νήσου τῶν Ἀθηναίων.» (1).

Καὶ αὐτὸς ὁ χριστιανὸς φιλόσοφος καὶ θεολόγος (185—254 μ. Χ.) Ὁριγένης τὸ τοῦ Πλάτωνος (Πολιτεία 1 σελ. 329) καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου (ἐν βίῳ Θεμ.) (2) ὑπομνηματίζων λέγει : «Ὁ

(1) Scholia Aristophanica ὑπὸ W. G. Rutherford, London 1896, Β' σελ. 318 στίχ. 541 — 2 Ἀχαρνέων. καὶ ἀλλαγῶ δὲ μὲνηται τῆς Σερίφου ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης Ἀποσπάσματα 676) καλῶν τὴν Σπάρτην Σέριφον ὡς τῶν Λακεδαιμονίων διαγόντων βίον σκληρὸν καὶ ἄχαρην. Ἐπιθὶ καὶ Ἡσύχιον τῶν Λακεδαιμονίων διαγόντων βίον σκληρὸν καὶ ἄχαρην. Ἐπιθὶ καὶ Ἡσύχιον ἐν λέξει Σέριφος διὰ τοῦτο καὶ τις τῶν λογίων ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας Σερίφου, ὁ Ἰωάννης Π Σερίφιος, ὃν ἀπεθνήκτισεν ἡ γαρίσσα καὶ δηγική Μοῦσα τοῦ ἀοιδίμου Θεοδώρου Ὁρσφάνιδου ἐν τῷ «Τίρι — Ἄφρι» καλεῖ ἐαυτὸν Λακεδαιμόνιον, τὴν δὲ Σέριφον Λακεδαιμονίαν τῷ 1849, ὡς ὁφόμεθα ἐν τῷ οἰκίῳ τόμῳ.

(2) Ἰδὲ Ὁριγένους κατὰ Κέλσου τόμος πρῶτος ἐν Patrologia Graeca τοῦ Migne τόμ. 11 στίχ. 716 § 347—8.

μὲν οὖν παρὰ Πλάτωνι Σερίφιος ἀνειδίζων τῷ Θεμιστοκλεῖ, δια-
 βούλωτο γεγενημένω ἐπὶ τῇ στρατηγίᾳ ὡς οὐκ ἐκ τοῦ ἰδίου ἔθους
 τὸ ἔνδοξον ἀνειληφότι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἠτύχηκεναι τῆς πατρίδος ἐν
 ὄλῃ Ἑλλάδι ἐπισημοτάτης, ἀκήκοεν ἀπὸ εὐγνωμονούντος Θεμιστο-
 κλέους, καὶ ὁρῶντος, ὅτι συνεβάλετο αὐτῷ πρὸς τὸ ἔνδοξον καὶ
 ἡ πατρίς, ὅτι, «οὐκ ἂν ἐγὼ Σερίφιος ὢν οὕτως ἔνδοξος ἐγεγόνειν·
 οὔτε σὺ Ἀθηναῖος εὐτυχήσας γενέσθαι, ἐγένου ἂν Θεμιστοκλῆς».
 Ὅ δ' ἡμέτερος Ἰησοῦς καὶ ἀνειδιζόμενος ὡς ἐκ κώμης γεγινώς
 καὶ ταύτης οὐχ Ἑλλαδικῆς, οὐδέ τις ἔθους ἔντος παρὰ τοῖς
 πολλοῖς ἐν προαγωγῇ δυσφημούμενος καὶ ἐπὶ τῷ πενήχει καὶ
 χερνήτιδος οὐδὲ εἶναι, καὶ διὰ πενίαν καταλιπὼν τὴν πατρίδα, ἐν
 Αἰγύπτῳ μισθαρῆσαι· καὶ οἶονεῖ (πρὸς τὸ ληφθῆν παρὰδειγμα) οὐ
 μόνον Σερίφιος γεγινώς καὶ ἀπὸ ἐλαχίστης καὶ ἀσημοτάτης νήσου,
 ἀλλὰ καὶ Σεριφίων (ὡς ἔστιν εἰπεῖν) ὁ ἀγενέστατος, δεδύνησαι σεί-
 σαι τὴν πᾶσαν ἀνθρώπων οἰκουμένην, οὐ μόνον ὑπὲρ Θεμιστοκλέα
 τὸν Ἀθηναῖον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα καὶ τινας
 ἄλλους τῶν ὁποιοποῦν τῆς οἰκουμένης σοφῶν ἢ βασιλέων ἢ στρα-
 τηγῶν». (1)

Καὶ πολλὰ ἄλλα θὰ ἐμνησθάνομεν περὶ Σερίφου, ἀλλὰ δυστυχῶς
 δὲν σώζονται οἱ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Κρατίνου (528—423)
 ποιηθέντες Σερίφιοι, κωμῳδία, ὧν μόνον ἀποσπάσματα διετηρή-
 θησαν (2) ἐξ ὧν ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ πενία αὐτῶν γνωρίζεται ἡμῖν :
 I (2, 132) Ἐς Συρίαν δ' ἐνθένδ' ἀφικνεῖ μετέωρος ὑπ' αὔρας (συ-
 [ρία ἔνδυμα])

β'. ἱμάτιον μοχθηρόν, ὅταν βορρᾶς καταπνεύσῃ.

VI (2, 137) Χαίρετε πάντες, ὅσοι πολύβωτον ποντίαν Σέριφον. (ει-
 [ρωνικῶς])

Διάσημος δὲ πτωχὸς ἦν ἐν Σερίφῳ Τελένικος καλούμενος ἐξ οὗ τε-
 λενικίσαι=κινῶσαι καὶ τελενίκιος ἤχῳ ἐκ τῶν ἀγγείων τῶν μὴ
 ἐνεχόντων τι· ἐλέγετο δὲ καὶ παροιμία «Τελενίκου πενέστερος»
 (Κρατίνου ἀπόσπασμα 217 ἐκδ. Kock).

Ἐκ τοῦ κωμικοῦ Κρατίνου παραλαμβάνων ὁ Πλούταρχος ἐν

(1) Ἀποσθῆματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν (Ἠθικὰ) ἐκδ. Γ. Βερναρδάκη,
 Leipzig 1889 τόμ. Β' σελ. 36—37.

(2) Ἐκδοσις Meinecke τόμ. Α' σελ. 45—7 καὶ ἐκδ. Th. Kock τόμ. Α'
 75—79.

τοῖς Ἠθικοῖς (602) λέγει τάδε : «Ἐν Σερίφῳ φησὶν ὁ κωμικὸς
 ταῖς σφενδόνας τρυφᾶσθαι καὶ πάντα ἔχειν ὅσων δεῖ», τοῦθ' ὅπερ
 ἀπαντὰ καὶ ἄλλως : «ἄπου φησὶν ὁ κωμικὸς (Κρατίνος) τὰ σὺκα
 ταῖς σφενδόνας τρυφᾶσθαι, καὶ πάντα ἔχειν ὅσων δεῖ τὴν νῆσον
 (ἐκδ. Βερναρδάκη Γ' σελ. 557—8 περὶ φυγῆς).

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ κωμικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς τοῦ Ε' π.
 Χ. αἰῶνος περὶ Σεριφίων ἀναγράφουσι· νῦν δ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὴν
 συνέχειαν τῆς διακοπείσης ἱστορίας. Μετὰ τὴν ἐν Αἰγῆς Ποταμοῖς
 δυσπραγίαν (404) τῶν Ἀθηναίων, τοῦ Λυσάνδρου καταστρέψαντος
 τὰς Ἀθήνας καὶ τῆς Σπάρτης ἀναλαβούσης αὐθις τὴν θαλασσο-
 κρατίαν, αἱ Κυκλάδες καὶ ἡ ἡμετέρα Σέριφος ὑποβλήθησα τῇ αι-
 δεῖσθαι θελήσει τῶν Λακεδαιμονίων ἀρμολογῶν τῶν ἐν ταῖς νήσοις τα-
 χθέντων ὑφίστατο μείζονας ἀπομυζήσεις μέχρι τῆς ἐν Κνίδῳ μά-
 χης (394), ὅτε, τῶν Ἀθηναίων ἀνακτησαμένων τὴν κατὰ θάλασσαν
 ἡγεμονίαν καὶ ἰδρυσάντων, τὴν δευτέραν λεγομένην συμμα-
 χίαν, οἱ νησιῶται συμφώνως τῷ ἐπὶ Ναυσινίκου ἔρχοντος (378)
 ψηφίσματι ὑπήχθησαν τῷ ἐπὶ Ναυσινίκου ἔρχοντος (378)
 οἱ Σερίφιοι, ταχθέντες, ἐπειδὴ περιῆλλον εἰς δυσπραγίαν οἰκονομι-
 κήν, νὰ πληρύνωσιν ἑτησίως X|H|11 (=1600) Δραχμὰς· (1) ἔκ-
 τοτε δὲ οἱ Σερίφιοι συνεδύσαν τὴν ἐκυτῶν τύχην πρὸς τὴν τῶν
 Ἀθηναίων ἕως οὗ οἱ Μακεδόνες ἐκυριαρχήσαν τοῦ Αἰγαίου. Ἀνέ-
 καθεν δὲ μετὰ τῆς ἰωνικῆς Σερίφου καὶ τῆς ἑμοφύλου Κέω σχέ-
 σεως ἦσαν λίαν φιλικαὶ καὶ συχναὶ ὡς ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν καὶ
 τῆς φυλετικῆς, ἐμπορικῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπικοινωνίας. Εἶναι δὲ
 γνωστὸν τὸ ὄνομα Σεριφίου τινὸς χρηματίσαντος προξένου τῶν
 Κείων. Οὕτως ὁ ἄλλοτε διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς ἀρ-
 χαιολογικῆς Σχολῆς Ulrich Köhler ἐδημοσίευσεν (ἐν τῷ Mit-
 theilungen des Deutsch. Arch. Instit. τόμ. IX 1884 σελ.
 271—278) ψηφίσμα τῆς Καρθαίας πόλεως τῆς νήσου Κέω, τῶν
 μέσων τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ. (359) ἀναγράφον τοὺς προξένους τοῦς
 γενομένους τῇ πόλει ταύτῃ εὐργέτας καὶ προασπιστάς· μετὰ τῶν
 προξένων τούτων συγκαταλέγεται καὶ ὁ Σερίφιος Πολέμων Ἀντι-
 φῶν Ἐρατοκράτους. Ἐννοεῖται δ' ὅτι οἱ πρόξενοι διὰ τοῦ ψηφί-

(1) Bœekh, ἐνθ' ἀνωτέρω τόμ. Β' σελ. 85 καὶ 89.—Μηλιαράκη, Κυκλαδικὰ
 σελ. 184—5.

σματος τούτου απέλαυον προνομίων, ὧν εἰσόδου καὶ ἐξόδου εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Δῆμον, ἀτελείας καὶ ἀσουλίας κτλ. Φαίνεται δ' ὅτι αἱ σχέσεις τῆς Κέω κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν λίαν ἐκτεταμέναι ἐν κρίνῃ τις ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐν τῷ ψήφισματι τούτῳ ἀναγραφομένων.

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν δὲ τῆς Νεμέας τῶν δημοσιευθεισῶν ὑπὸ τῶν G. Cousin καὶ F. Durrbach (ἐν BCH. τόμ. 9, 1885 σελ. 353) συνάγομεν ὅτι καὶ Σεριφιοὶ ἔλαβον μέρος ἐν τοῖς αὐτόθι τελουμένοις ἀγῶσιν, ὡς ἐξάγεται ἐκ λειψάνου ψήφισματος ἀναγραφομένου ἐπὶ πλακῶς μαρμαρίνης (μῆκους 0,12, πλάτους 0,17 καὶ πάχους 0,08) καὶ λέγοντος τάδε :

ΘΑΙ ΔΕ ΤΟΝ	σθαι δὲ τόν . . .	
ΜΝΑΜΟΝΑΣ	μνάμονας . . .	(ἴσως προμνάμονας ἱερο-
ΣΕΠΙΜΕΛΕΣΘΑΙ	. . . ἐπιμέλεσθαι	μνάμονας, συμμνάμονας)
ΣΑΓΩΝΣΑΝΣ	. ἀγωνσανς . . .	οἵτινες ἦσαν ἄρχοντες ἀ-
ΝΣΕΡΙΦΙΩΝΑΙ	τῶν Σεριφίων αἱ	παντῶντες συχνάκις ἐν
ΑΙΠΗΣΕΡΙΦΙΩΝ	αιπη Σεριφίων	τοῖς ὀρωρικαῖς ψήφισμασι)

Οἱ Σεριφιοὶ ἀπὸ τοῦ 478 μέχρι τοῦ 393 ὑπάγοντο ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, πλὴν τῆς ἀπὸ τοῦ 403 — 393 μικροχρονίου κατοχῆς τῶν νήσων ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν διότι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Κόνωνα τῷ 393 ἐκήρυξαν αὐτονόμους τὰς Κυκλάδας καὶ ἰδίως κατὰ τὴν δευτέραν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν (376) λήξασαν τῷ 363 (1), ὅτε αἱ νῆσοι ὑπήχθησαν ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας μέχρι τοῦ 308 ὅτε, τούτων ἐκβληθέντων, αὐταὶ περιήλθον ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους τῆς Αἰγύπτου (308—266). Ἴδε Θεοκρίτου Εἰδύλλιον XVII 88 καὶ

(1) Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων οἱ νησιῶται ἐδυσπράγουν τὰ μέγιστα. Ἡ πειρατεία ἀφ' ἑνός, ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἀδιάρκεια ἀργυρολογίας τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν καὶ νησιάρχων περιήγαγον τοὺς κατοίκους εἰς τελείαν ἀπόγνωσιν ἐξ ἧς προήλθεν ἐντελής πένια καὶ ἀπροθυμία πρὸς ἐργασίαν. Τῆς τῆς ἐλευθέρου καταστάσεως ἐπωφελεθῆς ὁ Φίλιππος ἀπέστειλε τὸν ἑαυτοῦ στόλον εἰς τὸ Αἰγαῖον. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν αἱ Ἀθῆναι εὗρισκοντο ἐν συγκοινωνίᾳ μεγάλῃ πρὸς τοὺς συμμάχους αὐτῶν Σεριφίους. Γινώσκουμεν δὲ καὶ τὸν Σεριφίον, Πρόσφιλον Προσφίλου ἀποθανόντα ἐν Ἀθήναις, ὡς ἡ ἐπὶ στήλης 0,55 ὕψους καὶ διαμέτρου ἄνω μὲν 0,19 κάτω δὲ 0,15 τοῦ Δ' αἰῶνος ἐν Ἀθήναις εὗρεθείσα (ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἄγγλου ιστορικοῦ Γ. Φίνλαυ) ἐπιγραφή δηλοῖ. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Α. Ρ. Παγκαδῆ Antiquités Helléniques B' 900 ἀριθ. 1832, καὶ ὑπὸ Ε. Σλεῖμαν ἐν τῷ Mittheilungen τόμ. XIII σελ. 210).



ἐφεξῆς) καὶ εἶτα πάλιν ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα (266 — 244) καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου (244 — 202). Τῆς τελευταίας δὲ ταύτης ἐποχῆς ἔχομεν τοῦ ἔτους 218 ψήφισμα Σεριφίων ἐκφραζόντων εὐχὰς ὑπερ τῆς διατηρήσεως τῆς τῶν Πτολεμαίων ἀρχῆς (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ M. Holleaux ἐν BCH. 1905 τόμ. 29 σελ. 218 N° 158. Συνήδονται δὲ τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ καὶ Ἀρσινόῃ. Ἐπιθι Hiller von Gaertringen : Inscriptiones insularum maris Aegaei praeter Delum, volum. XII τῶν Inscriptiones Graecae, Berolini 1903. N° 481 καὶ Archiv fuer Papyrus forschung, B' 545 N° 23). Ὁ αὐτὸς βαρῶνος F. Hiller von Gaertringen ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσαις ἐν σώματι νησιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν Κυκλάδων πλὴν τῆς Δήλου (ἐνθ' ἄνωτέρω σελ. 128 — 30) ἀνεδημοσίευσεν καὶ τὸ πρῶτον ἐξέδωκε δώδεκα ἐπιγραφὰς Σεριφικὰς ὑπ' ἀριθμὸν 509—519. Ἐκ τούτων μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα π. Χ. εἰσέτι τὸ πολίτευμα ἦν δημοκρατικὸν καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἀρχόντων αὐτῆς μανθάνομεν τὸ ὄνομα ἑνὸς μόνου, τοῦ Περιγένους, ἐπὶ τῆς ἀρχοντίας τῶν ὁποίων ἐξεδέθη ψήφισμα (ἔδοξε τοῖς πολίταις) τοῦ ὁποίου ἡ ἔννοια ἄγνωστος, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐλαμβάνοντο μέτρα ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως πρὸς καταπολέμησιν ἐπιδημίας ἐνσκηψάσης ἢ πολέμου ὑφ' ἐστῶτος καὶ μέλλοντος νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκ τῶν ὁποίων : « συνέβη τοὺς καλλείοντας καὶ ἐπισημοτάτους τῶν πολιτῶν πάντας διαφθαρεῖναι, φόβου τε ἐπιόντος εἰς τὸ μέλλον ἐπιμεῖναν τὸ αἴτιον πλείονα κατὰ ἐργάσεσθαι ἐπὶ τοῖς προτέροις... » Ἐκ τῶν ἐν Δήλῳ δὲ ἀνασκαφῶν προήχθησαν εἰς φῶς πλείστα ἐπιγραφαὶ ἐξ ὧν τινες ἀφορῶσι Σεριφίους. Οὕτως ἐν τινι λόγῳ ἱεροποιῶν τῆς Δήλου τοῦ ἔτους 279 π. Χ. ἀπαντῶμεν ὡς ἐργολαβήσαντα ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἱερᾷ τῆς Ἀρτέμιδος : « ἀνοικοδομησάσι καὶ συγχῶσαι ὄργυας πεντήκοντα τὸν Σεριφίον Ἀλεξικλῆ μετὰ τοῦ Συρίου Νίκωνος καὶ Δημοφίλου τινὸς ἀντὶ δραχμῶν |H|=500. Τούτοις ἐδώκαμεν τὴν πρώτην δόσιν δραχμῶν H H |Δ|, ἀρχιτέκτονος καὶ ἐπιμελητοῦ κελεύοντος. Ποιήσασι δὲ τὰ ἡμίση τῶν ἔργων κατὰ τὴν συγγραφήν δευτέραν δόσιν ἐδώκαμεν. Συντελέσασι δὲ τὸ ἔργον καὶ ἀποδοῦσι δόκιμον τὸ ἐπιδέκατον, ἀπεδώκαμεν, ἀρχιτέκτονος καὶ ἐπιμελητοῦ κελεύοντος, δραχμῶν |Δ|=50 τὸ λοιπὸν τῆς ὑποδομῆς ἀνοικοδομησάσι καὶ συγχῶσαι ἡρ-

γολάθησαν Μολπίων Ρηναϊεύς, Ἀλεξικλῆς, Δημόφιλος ἀργύρας πεν-
 τήκοντα δραχμῶν [Δ] = 50»· και ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀνωτέρω
 τυπικὴ δόσις κατὰ τὴν συγγραφὴν. (Ἴδὲ Th. Homolle BCH
 τόμ. 14 1890 σελ. 389—511 καὶ ἰδίως σελ. 394. Ἐπιθ. τοῦ
 αὐτοῦ: Les Archives de l'intendance sacré à Délos 315
 —166 π. X. Paris 1887 σελ. 148 μετὰ γράτου τοῦ ἱεροῦ τῆς
 Δέλου). Ὁ αὐτὸς Homolle (ἐν BCH τόμ. VI, 1882 σελ. 1—167)
 δημοσιεύων τὸν λόγον τῶν ἱεροποιῶν τῶν ἱεροποιησάντων τὸν ἐπι-
 αὐτὸν τὸν ἐπ' ἄρχοντος Δημάρου (186—185) κτλ: «τόδε παρε-
 λάβομεν ἀργύριον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῇ κιβωτῷ τῇ ἱε-
 ρῇ, παρούσης Βουλῆς καὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦ τῆς πόλεως Δημάρου»
 καὶ ἐπέραν παραλαβὴν ἀναφέρει, καθ' ἣν οἱ Σερῖοι, μετὰ τῶν Δηλίων,
 Ἰγνίων, Μυκονίων καὶ Νεξίων ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀποτελέσαντες τὴν
 στενωτέραν ἀμφικτυονίαν, εἰς ἣν προσετέθησαν καὶ ἡ Ἄνδρος, Σί-
 φνος, Κέως, Σύρος καὶ Πάρος βραδύτερον, ὧς ἐξάγεται ἐκ τῶν
 ψηφισμάτων. Αὕτη ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τοῦ κοινοῦ τῶν νησιω-
 τῶν. Οὐχ ἦττον ὅμως αὐταὶ δὲν εἶναι καὶ αἱ μᾶλλον συνεισφέρου-
 σαι εἰς τὸν ναὸν καὶ σπάνια καὶ εὐτελῆ εἰσι τὰ ἀναθήματα λ. χ.
 (BCH 1897 σελ. 46) ὁ Δημήτριος Σερῖος προσήνεγκεν ἀρύσαν
 (=ἀρύω, ποτήριον) φιάλην ἐπιγραφὴν ἔχουσαν: «ἐπ' ἄρχοντος
 Καλλίου, ἐπιστατοῦντος Ἀμφιθάλου τοῦ Φιλωνύμου, ἄλλην φιά-
 λην: ἐπ' ἄρχοντος Σωκλίδου, Θεσπιδῶν καὶ Ὀλωνιδῶν κομ-
 βίων ἐφ' ἱερέως Πολύβου, Θεανδριδῶν, χηνίσκου ἀπὸ τοῦ κρατῆ-
 ρος καὶ κλάσματα ἀπὸ τοῦ ὠτῶς τοῦ κρατῆρος σκάφιον ἐφ' ἱε-
 ρέως Πολύβου, Θεανδριδῶν, σκάφιον ἐπ' ἄρχοντος Ἀκαδίωνος,
 στησίλειον».

Οὐχ ἦττον ὅμως, κατὰ Πολύβιον (Γ' 16. Α' 19), περὶ τοῦ
 χρόνου τούτου αἱ Κυκλάδες ὑπέστησαν φρικτάς καὶ ἀνηκού-
 στους ὀμότητας ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Φερίου (τοῦ ἐκ τῆς Ἰλυρι-
 κῆς πόλεως Φέρου) χρηματίσαντος ἀνδρὸς πολιτικοῦ τῆς Ἰλυρι-
 δος βασιλείας Τεύτης, συζύγου τοῦ Ἀγρωνος ἐν Κερκύρα (228
 π. X.) ὅστις μετὰ τὸν περὶ ἑαυτὸν διὰ τῶν λιβυριδῶν σκαφῶν
 καὶ τῶν Αἰτωλῶν πειρατῶν ἐλυμήνατο τὸ Αἴγαλον. Τῷ 203 αἱ
 Κυκλάδες κατελήφθησαν πάλιν ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε' διὰ τοῦ Δι-
 καιάρχου ἀλλὰ μετὰ διετῆ μακεδονοκρατίαν τῷ 199, συμμαχοῦντων
 Ῥωμαίων, Ροδίων καὶ τῶν Περγαμηνῶν βασιλέων, οἱ Μακεδόνες

ἐξώσθησαν ἐξ ἅπασι τῶν νήσων πλὴν τῆς Πάρου, Κύθου καὶ
 Ἄνδρου καὶ διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν συμμάχων ἕως οὗ ἀπερρό-
 φησαν πάσας ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐπικράτειαν οἱ, μετὰ τὸ τέλος
 τῶν Καρχηδονικῶν πολέμων, πανίσχυροι καταστάτες Ῥωμαῖοι, οἱ
 καὶ τῆς Ἑλλάδος ἅπασης μετὰ τὸ 146 ἔρξαντες. Φαίνεται δ' ὅτι
 πάλιν αἱ πειρατεῖαι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐλυμνίζοντο τὰς νή-
 σους καὶ τὴν Σερῖφον διότι κατ' ἐπιτάξιον ἐλεγκτικὴν ἐπιγραφὴν
 εὑρεθῆσαν ἐν ταῖς ἐν Δῆλῳ ἀνασκαφαῖς οἱ Σερῖοι διεπράξαν με-
 γάλην τινὰ πειρατείαν. Ἡ ἐλεγκτικὴ λέγει τάδε:

Δακρυβὴν τόδε σῆμα καὶ εἰ κενὸν ἤριον ἦσται
 Φαρνάκου αὐθαίμου τ' ἀπὸ Μύρωνος ὄμου,
 Τῆς Πάπου γενεᾶς οἰκτρῆς ξένοι οὖς Ἀμισσηνοῦς
 ναυαγοῦς Βορέου χεῖρ' ἀποσεισαμένους
 ἀγροίκων ξιφῆσαι Σερῖφιάς ὄλεσε νήσος
 ἀμφὶ βαριζήλου τέρμα βαλοῦσα τύχης.
 Πρῶτος δ' ἐν Ρήνης κόλποις στηλώσασθ' ἐταίρων
 τύμβον ἐπ' ἀστήνοισι μνημόσυνον στεναχῶν.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἀναγράφεται ἐπὶ μαρμάρου κειμένου
 ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ Kaibel (Epi-
 gr. graec. 214) καὶ ἀνεδημοσιεύθη ἐπιδιωρθωμένον ὑπὸ τοῦ
 Adolf Wilhelm (ἐν τῷ BCH τοῦ 1905 τόμ. 29 σελ. 410 ἐκ
 τοῦ Jahresheft IV Beiblatt σελ. 17). Ἐν Δῆλῳ δ' ἀνηγέρθη
 καὶ κενόταφιον τοῦ Φαρνάκου τούτου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πρώτου
 ἀναγόμενον εἰς τὰ μέσα τῆς β' π. X. ἑκατονταετηρίδος (BCH
 τόμ. XI σελ. 259). Ὁ Φαρνάκης καὶ ὁ Μύρων ἦσαν συγγενεῖς
 καὶ ἐξ Ἀμισσοῦ καταπλεύσαντες δ' εἰς Δῆλον ἐμπορεύοντο, ἀλλ' ἐφο-
 νεύθησαν ἐν Σερῖφῳ ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον.

Τοπικῆς τινος αὐτονομίας ἀπολαμβάνοντες οἱ νησιῶται παρὰ τῶν
 Ῥωμαίων ἐπεδόθησαν εἰς τὰ εἰρηνικὰ ἔργα μέχρι τῆς ἐκρήξεως
 τοῦ λεγομένου Μιθριδατικοῦ πολέμου τῷ 88 π. X. καθ' ὃν πᾶ-
 σαι αἱ αἰγαϊκῆς νῆσοι ὑπετάγησαν ἀποσπασθεῖσαι τῶν Ῥωμαίων
 τῷ τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου Γ' τοῦ Εὐπάτορος στρα-
 τηγῶ Ἀρχελάῳ (Πλουτάρχου Σύλλα: ΙΑ'—Στρατ. 10,5—Παι-
 σανίας ΙΙ' 33—Ἀππιανοῦ Μιθριδατικά 18). Τῷ 84 ὅμως περι-
 ῆλθον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν καὶ προσηρητήθησαν τῇ ἐπαρχίᾳ
 Ἀσίας. Ἐκ περισωθεισῶν δ' ἐπιγραφῶν διαφόρων νήσων (ἴδὲ ἐκδ.

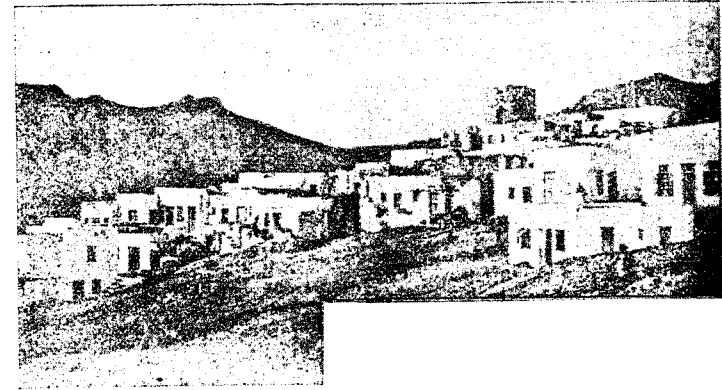


Hiller von Gärtringen) μανθάνομεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀρξάντων τούδε νησιώτας αὐτονόμους ἔχοντας πλήρη ἐνεργείας ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν οἰκείων ἀρχόντων· ἐπλήρωσον ὁμοίως φόρους ὑπερτέρους τῶν ἑαυτῶν δυνάμεων οἱ νησιῶται, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς φορολογίας τῆς μικρᾶς καὶ ὑφ' ἄλιέων οἰκουμένης Γυάρου, ἣτις ἐπλήρωσεν 150 δραχμάς, μόνον 50 τοιαύτας δυναμένη νὰ διδῆ τῷ φίσκῳ (ταμείῳ) τῷ Ῥωμαϊκῷ. Ἄλλ' αἱ καὶ πρότερον μὲν ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων χρόνων τὰ πάνδεινα ὑφιστάμενοι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ὑπέφερον μεγάλως ἐκ τῶν φοικαλέων ἐπιθέσεων τῶν Κιλικίων πειρατῶν, οἵτινες συστηματοποιήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἐντιμον ταύτην δράσιν, πάσης εὐκαιρίας ἐπωφελοῦντο νὰ διασπάζωσι τὰς νήσους, δηοῦντες οὐ μόνον τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερά· ναυστάθμους δὲ καὶ φάρους ναυτιλίας πολλαχοῦ τῶν νήσων συμπήξαντες ἐγένοντο τὸ φόβητρον πάντων τῶν ναυτιλλομένων. Εὐτυχῶς τὴν πειρατείαν ταύτην ἐκάθησεν ὁ Μέγας Πομπηῖος τῷ 67 (Πλουτάρχου Πομπηῖος, 24—28— G. Finlay Greece under the Romans, London 1861 σελ. 95—29—Ernst Curtius Griechische Geschichte μετάφρ. Σ. Λάμπρου Α' 56 — Βερτολίνα—Λάμπρου Ῥωμαϊκὴ Ἱστορία, 1893 Ἀθ. τόμ. Α' σελ. 541—2) καὶ ἀπῆλλαξε τὸ Αἶγαῖον τῆς μάστιγος ἐκείνης τῆς δεινῆς· οὕτω δὲ αἱ νῆσοι μικρὸν μέχρι τοῦ 49 ἐφησυχάτασαι ἐγένοντο πάλιν θέατρον αἰματηρῶν ἀγώνων· διότι τότε, ἐκτραγέτος τοῦ μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐμφυλίου πολέμου, αἱ Κυκλάδες, λόγῳ ἐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἀπολύτρωσιν, συμμαχήσασαι τῷ Πομπηίῳ, ἔλαβον τὰ ἐπίχειρα τῆς πολιτικῆς ἀστοχίας αὐτῶν. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐποχὴν ταύτην οὐδὲν ὀνομαστὶ γινώσκομεν εἰμὴ θτι ἡ Σέριφος, ἡ Γύκρος, ἡ Σκιάθος, ἡ Ἀμοργός, ἡ Δονοῦσα, ἡ Σίκινοσ καὶ ἡ Κύθνοσ ἐθεωροῦντο ὡς νῆσοι εὐτελεῖσ καὶ μονοноῦ ὁ βίος ἐν αὐταῖς κολαστήριον. Καὶ ὁμοίως ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «περὶ φυγῆς» ὁ ἐκ Χαϊρωνείας φιλόσοφος λαλῶν λέγει περὶ «τῶν φυγαδικῶν νήσων», ὡς ἀποκαλεῖ τὰς ὡς τῶπον ἐξορίας προωρισμένας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νήσους, τὰς, παρηγορῶν τούς ἀπαρρυθῆτους ταλαιπώρους ἐξορίστους: «Εἶνε εὐάρεστος ἡ διαμονὴ ἐν ταῖς νήσοις τῶν ἐπιτεμένων σχολαίας καὶ ἀπερισπάστου πολιτείας. Πᾶσα νῆσοσ παρίστησιν ἐν μικρογραφίᾳ τὸν βίον τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων καὶ παρέχει τροφὴν παρηγοροῦν πρὸς τε τὰς αἰσθήσεις

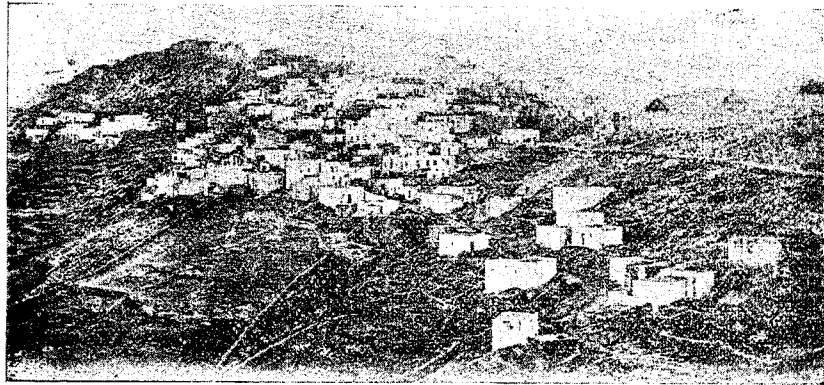




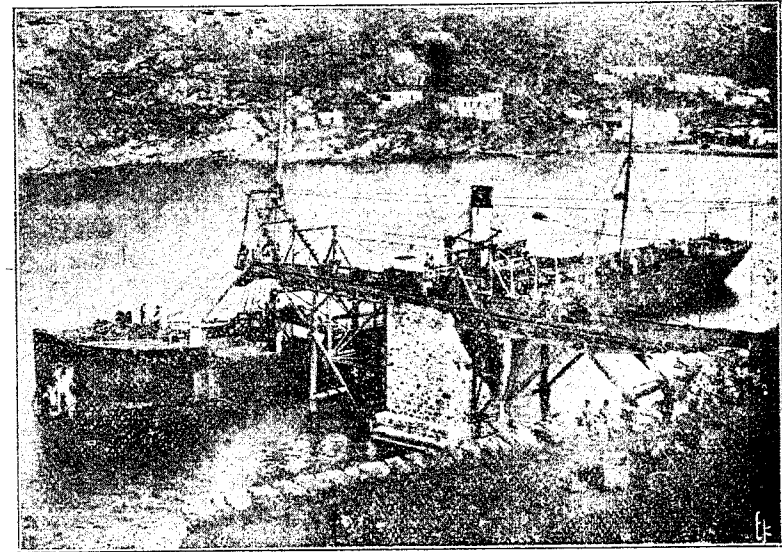
Χορός μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς Γρωμαννείου Σχολῆς.



Θέα τοῦ Βάρδα, Μ. συνοικίας Σερφῶν πρὸς τὸν λιμένα.



Θέα τῶν Δάκκων Β. συνοικίας Σερφῶν



Ἐκπορτὸς τῆς Δ φορτωτικῆς ἀποβάθρας Μ. Λεβιδίου.

καὶ τὴν διάνοιαν τῶν ἐξορίστων, οἵτινες μάλιστα θὰ ἐζήτουν αὐτὴν ἀνὰ τὰς πόλεις βιούντες, ἐν αἷς οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ καὶ τὸ ρέον αἶμα τῶν κακούργων αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης. Ἐν πάσῃ νήσῳ ὑπάρχει ναὸς κεκοσμημένος δι' ἀνδριάντων καὶ πλουσίων ἀναθημάτων, οἰκίαι, περίπατος, λουτρόν, ἰχθύες, λαγωοί, ἄγρια, παιδιὰ, φύσις περικαλλῆς καὶ εὐφρόδυνος, ἱστορία καὶ μυθολογία, ποίησις, ἐστραὶ καὶ πανηγύρεις ἀποπνέουσαι τὴν αὐραν κόσμου ἠθικοῦ καὶ γαληνιαίου, πάντα ταῦτα τοῦ ἐξορίστου περιστοιχοῦντα ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐξάρωσι τὴν τε διάνοιαν καὶ τὴν φαντασίαν καὶ νὰ ἐνσταλάξωσιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν παρελθούσης εὐπραγίας παραμυθίαν.» Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ Πλούταρχος. Μὴ δὲν εἶπεν ὁ Δάντης :

Καθιστᾷ μᾶλλον γλυκεῖαν
τοῦ παρόντος ἢ ὀδύνη
παρελθοῦσαν εὐτυχίαν·
ὅταν ἡ ψυχὴ πονῆ,
μόνη τὴν ζωογονεῖ
ἢ ἀνάμνησις ἐκείνη.



Τὸ πολίτευμα τῆς Σερίφου ἠκολούθησε τῷ ἄλλῳ νησιωτικῷ ὀργανισμῷ, ὃν ἐφήρμασαν οἱ Ῥωμαῖοι, κύριοι γενόμενοι τῶν νήσων. Εἶχον τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον (ἰδὲ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπ' ἀριθμ. 3: ἔδοξε τοῖς πολίταις πᾶσι), τοὺς πρυτάνεις (τοὺς δεκαπρώτους ἐν Ἀμοργῷ), τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα (ἐν Νάξῳ δημοιοργός), τοὺς στρατηγούς, ὑποστρατήγους, γυμνασιάρχας, ὑπογυμνασιάρχας, ταμίας ἢ τραπέζιτας, ἀστυνόμους, πράκτορας, ἀγορανόμους, εἰσαγωγεῖς, λογιστάς, ναυάρχους, γραμματεῖς, ἐκ τῶν τοπικῶν στοιχείων. Ἐκ τῆς κεντρικῆς δὲ ὑπηρεσίας, ἐκ Ρώμης ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς νήσους οἱ curatores (ἐπιμεληταί), οἱ correctores (διορθωταί) ὡς καὶ procuratores per Insulas Cycladas, praeses (διοικηταί φέροντες τὸν τίτλον clarissimi ἢ perfectissimi) συνώδευον δὲ οὗτοι τοῖς πρεσβυταιῖς ἢ διορθωταῖς ὡς κατώτεροι λειτουργοὶ Ῥωμαῖοι. Τοὺς τίτλους τούτους μνηθάνομεν ἐκ τε τῶν ἐλληνικῶν καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν Ἐπιγραφῶν (A. Boeckh, Corpus Inscriptionum Graecarum καὶ Orellius Inscriptiones Latinae. Ἐπιθὴ καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3 ἐπιγραφὴν τοῦ ἡμετέρου ἔργου). Ἐτερον ὑπόρρημα ἦν τὸ τῶν ἀρχιερέων, ἔργον ἐχόντων τὴν διοίκησιν τῶν συλλεγομένων χρημάτων πρὸς συντήρησιν τῶν ἱερῶν (ναῶν) καὶ τέλε-

σιν τῶν ἐρωτῶν. Οὗτοι καὶ ἕτεροι εἶχον ἔργον τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἱερῶν καὶ τὴν προεδρείαν ἐν τοῖς συνεδρίοις τῶν κοινῶν καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι ως ἐν ταῖς σωζομέναις ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκουμεν (Hiller von Gaertringen ἐνθ' ἀνωτέρω).

Ἐν τῇ πόλει ὑπῆρχεν, ὡς συνήθως, ἀγορά, ἣν γινώσκουμεν ὅτι ἐπεσκευάσεν ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ δὴ ἐπὶ αὐτοκράτορος Καίσαρος Σεβαστοῦ [Δημοσθέν]ης υἱς Φίλλιος, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 5 (511) ἐπιγραφή ἀναγράφει. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης τῷ 12 ἔτει μ.Χ. ἐπεσκευάσθη καὶ τὸ βαλανεῖον τῆς πόλεως καὶ ὁ περίπατος (τόπος ἐν ᾧ ὁ περίπατος τῶν κατοίκων ἐγένετο· ἰδὲ Ἐσνοφάντος Ἀπομνημονεύματα 1, 1, 10) καὶ τὰ ἄλλα ἐξαρτήματα τοῦ τε βαλανείου καὶ τοῦ περιπάτου (ἰδὲ Πλούταρχου περὶ φυγῆς), ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 6 (512) ἐπιγραφῆς καὶ ἀφιερῶθησαν τῷ αὐτοκράτορι Καίσαρι Θεοῦ υἱῷ Σεβαστῷ καὶ Ἡρακλεῖ. Ὁ κατασκευαστὴς ἦν [Ἀριστεί]δης υἱς Σεραπίωνος, τοῦθ' ὕπερ δεικνύει ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Σεράπιδος εἶχε ἤδη εἰσαχθῆ, ὡς πολλαχού τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν Σέριφον. Ἐν τῷ οἴκῳ δὲ τοῦ Γεωργίου Κόντε (νῦν Ι. Κοντογιάννη) σώζεται μωσαϊκὸν ἀπειροβάλλον ρωμαϊκῶν χρόνων ἀνήκον ἴσως εἰς τι τῶν δημοσίων τούτων κτιρίων παριστῶν θηρευτικὴν σκηνήν (1).

Ἐἶπομεν ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἄλλαι μὲν τινες νῆσοι ἰδίως ὅμως ἡ Σέριφος: «Saxum Seriphium» κατὰ τὸν Τάκιτον (Annales 3, 7 καὶ 21) καὶ desertus locus et asperrima insula (Seneca, Consolatio ad Helviam 6,4) διὰ τὸ ἄγριον τῆς φύσεως τὸ εὐτελὲς καὶ πενιχρὸν ἐχρησίμευσεν ὡς τόπος ἐξορίας τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν, ὡς ἡ ἀστυγείτων Γύραρος, ἣν ἀναφέρει αὐτὸς οὗτος ὁ Στράβων ἀποβιβα-

(1) Ὁ οἶκος τοῦ Ι. Κοντογιάννη ἐν ᾧ τὸ μωσαϊκὸν ἔχει μῆκος μὲν 20 μ. πλάτος δὲ 15. Ἐν τῇ εἰσόδῳ ὑπάρχει λευκὸν ψηφιδωτὸν ἔδαφος ἐν ᾧ εἰκονίζεται θηρευτὴς ἀκοντίζων πτηνὸν ὑψηλόπουον μετὰ κεφαλῆς σχετικῶς μικρᾶς καὶ ἀριστερὰ μὲν εἰκονίζεται θυρεὸς καὶ μάγισσα ἀμφίστομος, κράνος καὶ αἰξὶς διωκομένη ὑπὸ λύκου καὶ εἶτα κυνηγὸς ἀκοντίζων θηρίον τι κροκοδειλοειδὲς ἐπιτιθέμενον, δεξιὰ δὲ θυρεὸς, εἶτα δύο γαλαί, κύων μετὰ περιλαιμίου διώκων λαγῶν, πάντα τέγγης κοινῆς καὶ πρωτογενοῦς. Τὸ δὲ ψηφιδωτὸν ἐναλλάσσει ἀλληλοδιαδόχως ρομβοειδῆ καὶ ροδακοειδῆ σχήματα. Ἡ θέσις τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου οἴκου καλεῖται Πλακανὸς καὶ πρό τῆς οἰκοδομῆς ἦν ἀγρός. Σημειούσθω δ' ὅτι ἐν τοῖς περὶ συγγένεις εὑρίσκονται λελαφευμένα ἐπὶ τῶν βράχων δεξαμένα καὶ πολλὰς εὑρέθησαν νομισματα καὶ ἄλλα μικρὰ ἔργα τέγγης ὡς δακτύλιοι, λυγγαί κ.λ.

σφαίς (I' 485), καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ζητήματα τιμῆς ἔθιγον. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι αὐτόσα ἐξωρίσθη κατὰ τὸ 19 ἔτος μ. Χ. ἡ Βεστυλία σύζυγος τοῦ Ἀντιστίου Λαβίωνος τοῦ διατῆρου ἐκείνου Ρωμαίου νομομαθοῦς ἐπὶ καίσαρος Αὐγούστου. Οὗτος διὰ τῆς ἰδιουφίας ἐγένετο ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν Προκουλιανῶν, οὕτω κληθέντων ἀπὸ Λικινίου Προκόβλου ἐπιφανοῦς μαθητοῦ αὐτοῦ, ἐναντίον τοῦ Καπίτωρος, ὅστις σχολάρχης ὦν τῆς σχολῆς τῶν Σαβηριανῶν διηνεκῶς ἤρριζε πρὸς τὸν Λαβίωνα. Ὁ Λαβίων ἦν χαρακτῆρος ἀνεξαρτήτου καὶ φιλελευθέρου καὶ ἀπέκρουσε τὴν προσενηχθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ὑπατεῖαν. Ἐσυνήθιζε δὲ ἐξ μὲν μῆνας νὰ διδάσκη ἐξ δ' ἄλλους νὰ συγγράφῃ καὶ λέγεται ὅτι συνέγραψε 400 τόμους ἔργων νομικῶν, ὧν 69 χωρὶς εὑρίσκονται ἐγκατεσπαρμένα ἐν τοῖς Πανδέκταις. (ἰδὲ Corpus Juris civilis). Πρὸς τῇ νομικῇ ἦν ἐγκρατέστατος καὶ τῆς ἀρχιολογίας καὶ γραμματικῆς, ἔσχε δὲ πολλοὺς μαθητὰς ὡς τὸν Πρόκουλον, τὸν Πήγασον, τὸν Κέλσον, τὸν Νέρβαν καὶ ἄλλους· καὶ ὅμως ἡ σύζυγος αὐτοῦ Βεστυλία ἐρωτότροπος οὖσα καὶ ἀκόλαστος, καίπερ καταγομένη ἐκ γένους πραιτωρικοῦ, ἵνα κατορθοῖ νὰ ζῆ ἐλευθέριον βίον ἐνεγράφη ἐν τῷ τῶν πορνῶν καταλόγῳ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξωρίσθη ὡς σκανδαλιζοῦσα τὰς τιμίας σύζυγους εἰς Σέριφον. (1)

Ἐπίσης κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξωρίσθη καὶ ὁ Τίτος Κάσιος Σεβῆρος, ρήτωρ ἐπὶ Αὐγούστου 31 π. Χ. — 14 μ. Χ. διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν: δημοκρατικὸς ὡν αὐτὸς τσαούτην ἀντιπάθειαν ἤσθάνετο κατὰ τοῦ καίσαρος ὥστε καθ' ἑκάστην ὕβριζεν αὐτὸν ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς μετὰ μεγάλης δηκτικότητος, ἐξ οὗ καὶ ὁ λόγος τῆς ἐξορίας πρῶτον μὲν εἰς Κρήτην, εἶτα δ' εἰς Σέριφον, ὅπου ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὄλην διέμεινε καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῆς θλίψεως, μαθὼν ὅτι ἡ Σύγκλητος διέταξε τὴν πυρπόλησιν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἅπερ μόνον ἐπὶ Καλλιγόλῃ ἐτέθησαν καὶ αὐθις εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Ὄνομάζετο δὲ ὡς ἐκ τῆς ὀρηκτικότητος τῶν ὕβρεων κατὰ τοῦ Αὐγούστου Αυσσαλέος (Rabienus), ὁ δὲ Σενέκας ὁ πρεσβύτερος ἐκάλει αὐτὸν homo mentis quam lingae amarioris. Ὁ Σεβῆρος ἦτο φίλος ἐπιστήμιος τοῦ Ἀντιστίου Λαβίωνος, οὗ

(1) Ἰδὲ M. Pernice, Antistius Labaeus, Halle 1873 — 1892 τόμ. 1—3, I.— Tacitus Annales II, 85.



ή σύζυγος, ως είδαμε, εἶχεν ἐξορισθῆ εἰς Σέριφον, ὅπου συνέκλειε μετὰ τοῦ φίλου τοῦ συζύγου αὐτῆς τὴν ὀδυνηρὰν ζωὴν τῆς ἐξορίας. (Tacitus, Annales 1,72—^ο,85—3,69—4,21,30—ε αὐτῆς Dial. 19,26—Quintilli 10, 1, 166.—Suetonius ἐν βίῳ Ὀκταβίου 56—ἐν βίῳ Καλλιγόλα 16)—(1). Ὁ Πλουτάρχος παρουσιάζει ἡμῖν ἕνα τῶν ἐν Σερίφῳ ἐξοριστῶν ἐρωτώμενον ὑπὸ τινος Σεριφίου Σπρατονίου (ἄνδρος φιλοσόφου ἴσως) λέγων :

«Σπρατόνικος δὲ τὸν ἐν Σερίφῳ ξένον ἠρώτησεν ἐφ' ὅτῳ τῶν ἀδικημάτων φυγὴ τέτακται παρ' αὐτοῖς ἐπιτίμιον, ἀκούσας δ' ὅτι τοὺς ραδιούργους φυγαδεύουσι, «τί οὖν, εἶπεν, οὐκ ἐρραδιούργησας ὅπως ἐκ τῆς στενοχωρίας ταύτης μεταστῆς;» (Ἰδὲ Πλουτάρχου περὶ φυγῆς ἐκδ. Βερναρδάκη τόμ. Γ' σελ. 557—8).

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης μέχρι τοῦ 5' αἰῶνος οὐδὲ κἀν τὸ ὄνομα τῆς Σεριφου ἀπαντῶμεν, μόνον δ' ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν ὅτι ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου (31 π. Χ.-14 μ. Χ.) ἐπεσκευάσθη ἡ Ἄγορὰ (Ἀριθμ. Ἐπιγρ. 5) ὑπὸ τινος Μνησιφιλλίου (;) καὶ ἄλλου τινος οὗ τὸ ὄνομα ἐγένετο ἐξίτηλον, τὸ βαλανεῖον καὶ ὁ περίπατος σὺν τῷ περὶ αὐτὸν κόσμῳ. Ἐλατρεύετο δὲ ἐν αὐτῇ ὁ Ἀπόλλων, ὡς ἀναφέρει ὁ Βουονδελμόντιος (σελ. 83 καὶ 177) καὶ ὁ, ὡς ἐκ τῆς περὶ τὸν μῦθον τοῦ Ἀκρισίου καὶ τῆς Δανάης, ἐπιτόπιος πλείον θεωρούμενος ἦως Περσέως, ὡς ἀναφέρει ὁ Πausanias (Βιβλ. Β'. κεφ. ΙΗ' 2 ἐπιθι καὶ Βιβλ. Α' Κεφ. ΚΓ' 6 καὶ Σχόλια Ἀπολλωνίου Ροδίου Βιβλ. Δ' στίχ. 1091 καὶ 1515) λέγων : «Ἐκ Μυκηθῶν δὲ εἰς Ἄργος ἐρχομένοις ἐν ἀριστερᾷ Περσέως παρὰ τὴν ὁδὸν ἐστὶν ἠρῶν ἔχει μὲν δὴ καὶ ἐνταῦθα τιμὰς παρὰ τῶν προσχωρίων· μεγίστας δὲ ἐν τε Σερίφῳ καὶ παρ' Ἀθηναίοις τέμενος Περσέως..» ἐγένετο δὲ δεκτὴ καὶ ἡ Αἰγυπτιακὴ λατρεία τοῦ Σεράπιδος, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος Σεραπίωνος τοῦ ἀπαντῶντος ἐν τῇ 6ῃ τῶν Σεριφικῶν ἐπιγραφῶν. Μεσοῦντος τοῦ Β' αἰῶνος, κατὰ Μηλιαράκην (Κυκλαδικὰ σελ. 337) ἐν Θήρᾳ καὶ ἐν Σερίφῳ διεσώζοντο ἀρχαῖα θρησκευτικὰ ἔθιμα (?). Ὡς πρὸς δὲ



Χριστιανισμόν, πότε εἰσῆχθη εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Σέριφον στερούμεθα καὶ ἐλαχίστων εἰδήσεων ἐξ ἀρχαίων ἐγγράφων πηγῶν φαίνεται δ' ὅτι μᾶλλον αἱ παρὰ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρακείμεναι νῆσοι ἠσπάσθησαν πρῶτα τὴν θρησκείαν τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ ὕστερον βαθυμηδὸν καὶ κατ' ἐλάχιστον, ὡς διὰ γεφύρας, μετεδόθη καὶ εἰς τὰς δυτικωτέρας νήσους. Πράγματι δ' ἂν τις κρίνῃ ἐκ τῆς ἐντελοῦς ἐλλείψεως Κυκλαδικῶν ἀγίων ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ ἀγιολογίου καὶ ἐπισκόπων ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῷ 325 μ. Χ. συγκροτηθείσης καὶ τὸ τε σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τοὺς εἰκοσιν ἱεροῦ κανόνας ἐκδοῦτης (Ἰδὲ Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμ. Β' σελ. 113—164), ἀσφαλῶς δύναται νὰ συμπεράσῃ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶγεν εἰσέτι διαδοθῆ πρὸ τοῦ α' τετάρτου τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ μόλις τῷ 362 ἀπαντῶμεν τὸν ἐπίσκοπον Ἄνδρου Ζωΐλον ὑπογράφοντα ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Συνόδου τῆς συγκροτηθείσης πρὸς διαρρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν υποθέσεων τοῦ Κράτους μετὰ τὴν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου (Ἰδὲ Philippi Labbei, Sacrosancta Concilia, Parisii 1672 εἰς 18 τόμ.) τὸν Εὐβοίας Ἀνατόλιον παρακαθῆσαντα ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ καὶ τῷ 451 ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τὸν Δῆλον Σαβῖνον (1) τοῦθ' ὅπερ δεικνύει προφανῶς ὅτι ἤδη ὁ χριστιανισμὸς διεδόθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν νήσων (provincia insularum), ὡς ἐκαλοῦντο τότε αἱ νῆσοι, ἀποσπασθεῖσαι τῆς Ἀσίας ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284—305 μ. Χ.) μετὰ πρωτευούσας τῆς νήσου Ρόδου (ἐπιθι Sexti Rufi, Breviarium rerum gestorum populi Romani ἐκδ. Ἀνοθέρου 1815, 10), ὧν τινες τῷ 323 προσσηρτήθησαν πάλιν τῇ Ἀσίᾳ, οὕτως ὥστε κατὰ τὸν Ἱεροκλῆ, σοριστὴν ἀκμάσαντα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (527—565), ἡ μὲν Κύβος, ἡ Κέως καὶ ἡ Δῆλος ὑπήχθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλάδος αἱ δ' ἄλλαι ἐν αἷς καὶ ἡ Σέριφος ἀπετέλεσαν ἰδίαν νήσον ἐπαρχίαν, ἧς προσεξήρχεν αὐθις ἡ Ρόδος (Hieroclis Synec-

(1) Ἰδὲ Juvenalis Satyrae 1,72, 6,564, 10 170, 13, 246—Ovidius, Metamorphoseon VI 464—5—Cicero, de natura Deorum I. 33.83—G. Hertzberg Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦς Ρωμαίους τόμ. Β' σελ. 142 καὶ 180.

(2) Ποῖα τινὰ ἦσαν ταῦτα ἀγνοῶ, διότι οὐδαμοῦ παραπέμπει ὁ Μηλιαράκης. Ἐγὼ δὲ ἐρευνήσας πάντας τοὺς ὅπως δῆποτε καὶ τὸ ὄνομα Σέριφος ἀναφέροντας συγγραφαῖς οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ εὑρω.

(1) Ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Δῆλου, ἐρημωθείσης τῆς νήσου μετὰ τὸ 451, κατηργήθη καὶ ἡ νῆσος προστέθη τῇ ἐπισκοπῇ Σύρου. Ἰδὲ Ἱεζεκὴλ Βελανιδιώτου αἱ ἐπισκοπαὶ Παροναξίας καὶ Δῆλου ἐν Ἱεσομνημονί Βούλου ἔτος Β' 1907 Ἀριθμ. 7 σελ. 7 καὶ Π. Ζερλέντη ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» Κων. 1908.

demus, εκδ. Parthey Βερολ. 1866), ἥτις κατὰ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων (ΚΑ', 1) ἐδέχθη τὸν χριστιανισμὸν ἐπὶ ἀποστόλου Παύλου, ὡς καὶ ἡ Κῶς, ἡ Μυτιλήνη καὶ ἡ Σάμος, ὡς εἰπομεν ἀνωτέρω. (1)

Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ φαίνεται ὅτι οἱ Κυκλαδίται ἐπωφεληθέντες τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Ἐδίκτου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (313) τοῦ ἐπιτρέποντος ἐλευθέραν τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ ὄλονεν ἐμυσούντο εἰς τὰ νόματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, ἧς τινος καὶ πρότερον ὑπῆρχον τινὲς ὀπαδοί, καὶ ὅτι, σὺν τῷ χρόνῳ προΐόντι, ὁ χριστιανισμὸς ἐπέξετάθη ἀνὰ πάσας τὰς νήσους, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῶν διαφορῶν εἰσέτι σωζομένων κατακομβῶν καὶ ἐπιγραφῶν τῶν πρώτων μ. Χ. αἰῶνων, ἧτοι πρὸ τοῦ τελευταίου, ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ μεγάλου ἐξωτερικοῦ διωγμοῦ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας (302). Οὕτως ὁ ἐπὶ τῆς πρώτης βασιλείας ἐν Ἑλλάδι καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Λουδοβίκος Ρὸς ἐν ταῖς ἀνὰ τὰς νήσους περιηγήσεσιν, ἃς ἐν συνοδείᾳ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ἐπέτελεσεν ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1844, ἀναγράφει πλὴθὺν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐμβλημάτων καὶ συμβόλων τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν τεσσάρων πρώτων αἰῶνων. Ὁ Ρὸς (Reisen auf den griechischen Inseln des Aegaeisches Meeres Stuttgart — Tubingen 1840 — 5) εὔρεν ἐν Τήνῳ (τόμ. Α' σελ. 17) ἐν Θήρᾳ (τόμ. Α' σελ. 60) χριστιανικὰς ἐπιγραφάς.

Καὶ ἐν ἄλλαις δὲ νήσοις ὡς ἐν Πάρῳ (τόμ. Α' σελ. 46), ἐν Ἀστυπαλαίᾳ (τόμ. Β' σελ. 58), ἐν Λέρῳ (τόμ. Β' σελ. 120), ἐν Καρπάθῳ (τόμ. Γ' σελ. 58), ἐν Κῷ (τόμ. Δ' σελ. 22), ἐν Ρόδῳ (τόμ. Δ' σελ. 64) ἀνεῦρε σταυροὺς καὶ ΧΙ' καὶ ἄλλα σύμβολα τῆς χριστιανισμοῦ ὡς ἰχθῦς καὶ τὰ γράμματα Α καὶ Ω. Χριστιανοὶ ἀναγράφονται καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς νήσου Σύρου ταῖς ὑπὸ Κλωνὸς Στεφάνου δημοσιευθείσαις, (Ἀθήναι 1875 σελ. 89) καὶ ἐκ Θήρας, Ἀνδρου, Νάξου, Πάρου καὶ Μήλου προσερχομένους (Ἰδὲ τὸν ἐμὸν χριστιανισμὸν ἐν ταῖς Κυκλάσιν, Ἐρμούπολις 1908 σελ. 4).

Παρὰ τὸ βαπτιστήριον τῆς Κατωπολιανῆς τῆς Πάρου εὑρίηται

(1) Ἰδὲ τὸν ἐμὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἀθήναι 1894 σελ. 1043.

ἡμῶν ἐρ' οὐ χριστιανικὴ ἐπιγραφή, ἐν τῷ Ἀθῆνῃσι δὲ Μουσείῳ τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας σώζεται σφραγιστήριον τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐν Ἀμοργῷ δὲ καὶ ἐν Σικίνῳ ὁ ναὸς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος μεταθέβληται εἰς ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας (Ross ἐνθ' ἀνωτέρω Α' 20 — 21) καὶ ἐν ταῖς Βορείαις Σποράσι καὶ δὴ ἐν Σκοπέλῳ ἐμαρτύρησε τῷ 361 ὁ ἐπίσκοπος Ρηγίνος, ἐν δὲ ταῖς μεσημβρινωτάταις Κυκλάσιν ἐν ταῖς νησίσι Χριστιανοῖς εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ καὶ ἔργα τέχνης τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων (Ἰδὲ I. Δεκιγάλα, περὶ περὶ τῶν νήσων Χριστιανῶν ἐν Πανδώρῳ 1863 τόμ. ιγ' σελ. 610 — 611). Εἶπομεν ὅτι ἡ Σέρφος, ὑπάγετο τὸ κατ' ἀρχαίαν μὲν εἰς τὴν τῶν νήσων ἐπαρχίαν, εἶτα δὲ εἰς τὸ θέμα τῶν νήσων ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ Βυζαντικοῦ κράτους εἰς θέματα, ἐκκλησιαστικῶς δὲ ἀπέτελεσεν ἰδίαν ἐπισκοπὴν ἡ Σέρφος κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, ὡς μανθάνομεν ἐκ τινος πραγματείας : αἱ ἐπισκοπαὶ Παροναξίας καὶ Δήλου ὑπὸ τοῦ διδάκτορος καὶ ἡγουμένου τῆς ἐν Ἀθήναις Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων (Πετράκη) κ. Ἰεζεκίηλ Βελανιδιώτου (ἐν Ἱερομῆμονι περιοδικῷ Βῶλος 1907 ἀριθ. 7 τῆς 31 Ἰουλίου σελ. 6), ἥτις ἠνώθη μετὰ τῆς Πάρου καὶ Ἀμοργοῦ· οὕτω δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ἀσωνάσιος παρουσιάζεται κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου καὶ πατριάρχου Νεστορίου, καθ' οὗ συνεκλήθη ἡ ἐν Ἐφέσῳ 431 σύνοδος. Ἀλλὰ τῷ 536 ἐν συνόδῳ τινὶ τοπικῇ ὁ ἐπίσκοπος Θεόδωρος ὑπογράφεται : Παρίων, Σιφνίων καὶ Ἀμοργίνων, ὡς ἀναφέρει ὁ Μιχαὴλ Λεκιέν (Oriens Christianus τόμ. Α' σελ. 949 — 952). Στερούμεθα τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων ἵνα δυνηθῶμεν νὰ παρακολουθήσωμεν, ἐν πόλει ἐστερημένη βιβλιοθήκης, τὴν τύχην τῆς Σερφοῦ ἐκκλησιαστικῶς. Τοῦτο δὲ μόνον γινώσκομεν ὅτι τῷ 1143 ἡ Σέρφος ὑπήχθη ὑπὸ τὴν ἐπισκοπὴν Σύρου, ἥτις οὕτως ἀπεκλήθη : Σύρας καὶ Σερφοῦ (ὡς βραδύτερον ἐκλήθη Τζίως καὶ Θεομίων). Τὴν εἰδησιν ταύτην ἔχομεν ἐκ τοῦ Συνεκδήμου τοῦ Ἱεροκλέους (ἐκδ. G. Parthey, Βερολ. 1886 σελ. 300 : Νεῖλου Δεξαπατρῆ ἀρχιμανδρίτου, Τάξις τῶν πατριαρχικῶν θρόνων κατὰ κέλευσιν τοῦ εὐγενεστάτου μεγάλου ρηγῶς Ρογορείου)· δὲν γινώσκομεν ἐπὶ πόσον χρόνον ἔμεινε μετὰ τῆς Σύρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη ὑπήχθη ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ὅφ' ὃν ἡ Σέρφος δὲν ἀναφέρεται, διὰ τοῦτο εἰκάζομεν ὅτι



ἐπανήλθεν ὑπὸ τὸν Σίφρον, Πάρον καὶ Ἀμοργῷ, ἐκτὸς ἐὼν δε-
 χθόμεν ὅτι λέγει ὁ Α. Μηλιαράκης (ἐν Κέφ — Ἄνδρῳ, Ἄθ.
 1880 σελ. 186 καὶ Κυκλαδικαὶ σελ. 357), ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὴν
 ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα ὑπήχθη ἡ Σέριφος προσωρινῶς μετὰ τῆς
 Κέας καὶ Κύθου εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηνῶν, ἥς γνωστὰ αἱ
 ἐπισκοπαὶ (ἰδὲ ἐμὸν χριστιανισμὸν ἐν ταῖς Κυκλάσι σελ. 10—11).
 Ἐξήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἔνωσιν Σύρου καὶ Σερίφου, ἐπελθούσης
 τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204),
 δὲν ἀπαντῶμεν μεταβολὴν τινὰ ὠρισμένην, ἐπιτρέπεται ὁμοῦς
 ἡμῖν νὰ δεχθόμεν ὅτι, τῶν Λατίνων καταλαβόντων τῷ 1207 τὴν
 Σύρον καὶ ἐκδιωξάντων, ὡς ἔθες ἦν αὐτοῖς, τὸν ὀρθόδοξον ἐπί-
 σκοπον, ἡ μὲν Σύρος ὑπήχθη ὑπὸ τὸν Ἀθηνῶν ὡς ἀπαντῶμεν
 αὐτὴν τῷ 1371 καὶ ὡς ἔχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑπή-
 γετο μέχρι τοῦ ΙΣ' αἰῶνος τελευτούντος, ὅτε ἀπεσπάρθη καὶ ἀπε-
 τέλεσε τῷ 1594 τὴν ἐπισκοπὴν: «Σύρας, Ἰζίας καὶ Θεσμίων» ἡ
 δὲ Σέριφος ὑπήχθη καὶ αὖθις ὑπὸ τὸν Σίφρον, Πάρον καὶ Ἀμορ-
 γῷ, ὅφ' ὃν καὶ δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰ εἰμὴ ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα
 ἔτη διότι ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ματθαῖος ὁ Β' ὁ ἀπὸ Ἰωαν-
 νίνων κατὰ τὴν α' (1595—6) ἢ κατὰ τὴν β' (1599—1602) αὐ-
 τοῦ πατριαρχίαν ἀποσπάσας τὴν Σέριφον ἀπετέλεσε καὶ μετὰ δύο
 ἄλλων νήσων Κάλυμνου καὶ Ἀμοργῷ ἐξαρχίαν πατριαρχικὴν, ἣν
 ἐχορήγησε (ἐφιλοτίμησε) τῷ πρωτοκονονάρχῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας
 κὺρ Μιχαὴλ (1) ἵνα ἔχη ἐξ αὐτῆς ἰσοθίως τὰ πρὸς ζωάρκειαν. Καὶ
 τὸ μὲν σιγίλλιον τοῦ Ματθαίου δὲν σώζεται, περιεσώθη ὁμοῦς τὸ
 τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἔτους 1602 ἐπικυροῦντος ἐκεῖνο:

«Νεόφυτος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας
 Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν συνοδικῶς προκαθημένη, συνε-
 δριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, ἀδελφῶν καὶ συλ-
 λειτουργῶν καὶ τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς
 καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, υἱῶν ἀγαπητῶν κατὰ
 πνεῦμα, ἐθεάσατο γράμμα εὐεργετικόν, προταθὲν παρὰ τοῦ πρὸ
 ἡμῶν πατριάρχου κυροῦ Ματθαίου (1) τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ σπου-

(1) Ἰδὲ Μ. Ι. Γεδεών, Χρονικὰ τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ, Κων)πο-
 λης 1884 σελ. 196—Κ. Ν. Σάββα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη τόμ. Γ' σελ. 550 καὶ
 579.

δαιοτάτῳ πρωτοκονονάρχῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κὺρ Μιχαὴλ, ἐν ᾧ
 φαίνεται ὡς παρ' ἐκείνου εὐεργετήθησαν τὰ πατριαρχικὰ ταῦτα
 τρία νησίδια τὰ περὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σέριφος
 καὶ ἡ Ἀμοργός, τοῦτ' ὡς προθύμῳ καὶ ἀόκνῳ ἐκδουλευτῇ τῆς
 Μεγάλῃς ταύτης Ἐκκλησίας ἀναφανέντι καὶ ἐζητήθη καὶ περ' ἡ-
 μῶν ἡ εὐεργεσία αὕτη ἐπικυρωθῆναι καὶ συνοδικῶς ἐκρίθη τοῦτο
 ὡς εὐλογον, τοῦτου χάριν καὶ αὐτῇ διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς πα-
 τριαρχικοῦ γράμματος ἐπιβεβαιώσα ἀποφαίνεται ἵνα ἡ τοιαύτη
 εὐεργεσία ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύϊν ἀμετάπτωτον καὶ ὁ προρη-
 θεὶς ἐντιμότερος καὶ σπουδαιότερος πρωτοκονονάρχης τῆς Μ.
 Ἐκκλησίας κὺρ Μιχαὴλ ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπητῆς τῆς ἡμῶν
 μετριότητος ἔχων ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως ἐφ' ὕψῳ ζωῆς
 αὐτοῦ τὰ τρία νησίδια αὐτά, τὴν Κάλυμνον, τὴν Σέριφον καὶ τὴν
 Ἀμοργὸν ἀνεμποδίστως λαμβάνη τὰ ἐξ αὐτῶν πάντα ἐκκλησια-
 στικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα, εἰς μερικὴν ζωάρκειαν αὐτοῦ,
 τὰ ἀπὸ τε τῶν κανονικῶν τῶν ἱερέων, συνοικεσίων, ζητίας καὶ
 τῶν λοιπῶν ἐθίμων, ὡς γνήσιος καὶ καθολικὸς τούτων ἔξαρχος, ὀφει-
 λόντων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρισκομένων πάντων, ἐντιμοτάτων κλη-
 ρικῶν, εὐλαβεστάτων ἱερέων, χρησιμωτάτων ἀρχόντων καὶ τῶν
 λοιπῶν χριστιανῶν, ἔχειν καὶ γινώσκειν τοῦτον μόνον ἔξαρχον κα-
 θολικὸν αὐτῶν καὶ πατριαρχικὸν καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ἢ καὶ τῷ
 ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, ὃν ἂν κατὰ καιροὺς ἀποστείλῃ, παρέχειν τε ἀλο-
 γοπραγῆτως τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα πάν-
 τα, μηδενὸς ἰσομένου ἢ λαϊκοῦ ἢ καὶ τῶν πρότερον παραλόγως
 ἐξαρχευσόντων (1) καὶ κατεσθιόντων αὐτὰ ἐναντιουμένου κατὰ τι αὐτῷ
 τῷ καθολικῷ ἐξάρχῳ ἢ καὶ τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· ὁ γὰρ τοιοῦτος
 ὡς παρήκος καὶ ἀπειθῆς καὶ καταφρονητῆς τοῦ παρόντος γράμ-
 ματος καὶ τῶν λοιπῶν, εἰ μὲν ἱερεὺς ἀργὸς ἔστω πάσης ἱερατικῆς
 ἐνεργείας καὶ τάξεως, καταφρονῶν δὲ καὶ ἀφωρισμένος· λαϊκὸς δὲ
 ἀφωρισμένος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ ἔξω τῆς Ἐκ-
 κλησίας Χριστοῦ, ἕως οὗ γένηται ὡς εἴρηται. Ὅθεν τὸ παρὸν συ-
 νοδικὸν καὶ εὐεργετικὸν γράμμα ἡμέτερον ἐδόθη αὐτῷ τῷ ἐντιμο-
 τάτῳ πρωτοκονονάρχῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας κὺρ Μιχαὴλ, τῷ καθο-

(1) Φαίνεται ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι καὶ πρότερον, ἄγνωστον πότε, ἡ Σέριφος
 ἦν πατριαρχικὴ ἐξαρχία.



λικῶ ἐξάρχῳ Καλύμνου, Σέρφου καὶ Ἀμοργοῦ, κατὰ πνεῦμα οὐκ ἀγκυπικῶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, εἰς δικτυκὴ τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει ζα΄, μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτικῶνος ιε΄. (1)

Φαίνεται ὁμοίως ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἐπισιοιμένας ἀράς ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου πατριαρχικοῦ σιγιλίου οἱ Σερῖοι παρηνόχουν τὸν πρωτοκανοῦν καὶ τὴν Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν καὶ διὰ τοῦτο ὁ τε πατριάρχης Τιμόθεος τῷ 1619, κατὰ Φεβρουάριον, ἰνδικτικῶνος ιδ' ἐξέδοτο σιγίλλιον καὶ ὁ πατριάρχης Κύριλλος τῷ 1630, κατὰ Φεβρουάριον, ἰνδικτικῶνος ιε' προσέβη εἰς ἔκδοσιν ἄλλου, ἀμφοτέρων σωζομένων ἐν τῇ Μονῇ Ταξιαρχῶν ἐξ ἀντιγράφων τοῦ πολλοῦ Καλλινίκου Γρουπάρη, τῆς 20 Φεβρουαρίου 1768, περὶ οὗ ἐν τῷ οικείῳ τόπῳ. Διὰ τούτων : ἔσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου σιγιλίου πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς πατριαρχικῆς ἐξαρχίας τῆς νήσου Σέρφου, τοὺς ἄρχοντας καὶ λοιποὺς χριστιανοὺς κελεύεται ἵνα μὴ ἐπεμβαίνοντες εἰς τὰ τῆς Μονῆς ἀδικῶσιν αὐτήν, ἀλλὰ νὰ ἀφίνωσιν ἀνεπηρέαστον διότι, ὡς ἐψόμεθα παρακατιόντες ἡ Μονὴ ἐγένετο σιαυροπηγιακῆ, δηλαδὴ πατριαρχικῆ, δυνάμει τοῦ σιγιλίου τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου Β' τὸ γ' πατριαρχεύοντος (1653).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐξαρχία Σέρφου ἰδρυθεῖσα τῷ 1595 καὶ ἐπικυρωθεῖσα τῷ 1602 διετηρήθη μέχρι τοῦ 1646, ὅτε ὁ πατριάρχης Παρθένιος ὁ Β' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τὸ α' πατριαρχεύσας 1646 ἤνωσε τὴν Σέρφον μετὰ τῶν νήσων Σίφου, Ἀμοργοῦ, Φολεγάνδρου, Ἀστυπαλτίας, (1) Μυκόνου, Ἀνάφης, Ἴου, Σίκινου, Ἡρακλείσας καὶ τῶν πέριξ καὶ συνεκρότησε τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Σίφου, ἧς ἔταξε πρῶτον ἀρχιεπίσκοπον τὸν Ἀθανάσιον τὸν Θηραῖον ἡ Σίφος κατ' Ἰούνιον 1797 προὐβιβάσθη εἰς μητρόπολιν, ἐνωθεισῶν τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Μήλου καὶ Κιμῶλου καὶ Σίφου καὶ Μυκόνου εἰς μητρόπολιν : Σίφου καὶ Μήλου (Γεδεῶν Πατρ. Πίνακες σελ. 677). Τὸ πατριαρχικὸν γράμμα (ἰδὲ ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ 1883

(1) Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» 1883 τόμ. Δ' σελ. 449—50 ληφθεῖσα ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων. Ἐπιθ. Γεδεῶν, Πατριαρχικὸν Πίνακες, σελ. 542—3.

(1) Ἡ Ἀστυπαλία δηγήετο οὐκ οἶδ' ὅπως, τῇ Τουρκίᾳ ὑπαγομένη, μέχρι Ἀπριλίου 1838 τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Σίφου, κατὰ γῆθισιν τῷ 1845. Τῷ 1837 συνκινῶμεν ἐν τῷ Κώδιτι ἐπιτηρητῆν ἐκκλησιῶν Μήλου καὶ Σίφου Βαρθολομαῖον τινα. (Γεδεῶν, Πατριαρχ. Πίνακες σελ. 694).

σελ. 451 Γεδεῶν, Πατριαρχ. Πίνακες 573.) Εἰς τοῦτο δὲ προσέβη ὁ Πατριάρχης Παρθένιος διότι, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐξήσκει πνευματικὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ, συνέβαινον ἀταξίαι πολλαὶ καὶ δὴ ἀθέμιτοι γάμοι ἀφώβως (Μ. Γεδεῶν, ἔγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια Κων)πολεις 1892 σελ. ρμδ' — ε). Ὑπὸ δὲ τὴν Σίφον παρήμεινεν ἡ Σέρφος μέχρι τῶν μέσων τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ 1824 (ἰδὲ Κ. Οἰκονόμου, τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, Ἀθ. 1864 τόμ. Β' σελ. 24.) Τῷ 1824 ἡ Σέρφος ἀπεσπάσθη τῆς Σίφου, ἧς ὁ ποιμενάρχης Καλλίνικος ἀπῆν καθ' ὅλην τὴν ἐπανάστασιν εἰς Κων)πολιν καὶ τοποτηρητῆς αὐτοῦ ἦν ὁ πρωτοσύγγελος Λεόντιος Καμπάνης ὁ Ἄνδριος καὶ εἶτα τῷ 1823 ὁ Μοσχονησίου Βαρθολομαῖος καὶ προσετέθη τῇ μητροπόλει Κέας (Τζίας) καὶ Θεσμίων, ἧς ὁ διάσημος μητροπολίτης Νικόδημος ὁ Ροῦσος ὁ Ἄνδριος (1797 — 1842) εἶνε γνωστὸς ἐκ τῆς εὐλογίας τῶν ὄπλων τοῦ Ὑψηλάντου ἐν Μολδαβίᾳ· οὕτως ἀπετελέσθη τῷ 1829 ἡ ἐπισκοπὴ Κύθνου, Κέας καὶ Σέρφου μεθ' ἑδρᾶς τῆς Κύθνου μέχρι τοῦ 1837, ὅτε ἐπανῆλθε πάλιν ὡς ἑδρα ἡ Κέα καὶ ἡ φήμη τοῦ ἐπισκόπου ἦν : Κέας, Κύθνου καὶ Σέρφου. (1) Σὺν τῷ θανάτῳ τοῦ Νικόδημου (1842) κατηργήθη ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη καὶ προσηρτήθη τῇ τῶν Κυκλάδων, ἧτις ἰδρυμένη οὖσα διὰ τοῦ κοινοῦ Διατάγματος τῆς εἰς ἐπισκοπᾶς διαιρέσεως τῆς Ἑλλάδος (21 Νοεμβρίου 1832) ἀπερρόφησε μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰς χηρεύουσας ἐπισκοπᾶς τοῦ Αἰγαίου, ὡς εἶπον ἐν τῇ ἐμῇ πραγματείᾳ : ὁ χριστιανισμὸς ἐν ταῖς Κυκλάσι καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Σύρου, (Ἐρμούπολις 1908 σελ. 14 — 15). Τῇ 9 Ἰουλίου 1852 ἀποσπασθεῖσα τῶν Κυκλάδων ἀπετέλεσε τὴν ἐπισκοπὴν Ἄνδρου καὶ Κέας (μετὰ τῆς Κύθνου καὶ τῆς Σέρφου), ἧτις ἀπὸ τοῦ 1889, θανόντος τοῦ ἐπισκόπου Μητροφάνους, προσηρτήθη τῇ ἀρχιεπισκοπῇ (νῦν ἐπισκοπῇ) Σύρου, Τήνου καὶ Ἄνδρου περιλαμβανοῦσα καὶ τὰς νήσους Κέων, Κύθνου, Σέρφου, Μήλου, Σίφου, Σίκινου, Φολεγάνδρου, Μύκονου. Καθ' ὅλην τὴν Βυζαντιανὴν κυριαρχίαν, πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφέντων οὐδὲ γρῦ συναντῶμεν πλέον μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀστυνίων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπέστη ἄρα ἡ Σέρφος

(1) Ἰδὲ L. Mauer. Das Griechisches Volk, Heidelberg 1835 Β' σελ. 408 καὶ Α' 137 c.

τάς τύχας πασῶν τῶν αἰγιατῶν νήσων, περί ὧν διὰ μακρῶν λαλεῖ ὁ Α. Μηλιαράκης ἐν τε τοῖς «Κυκλαδικαῖς» καὶ ἐν τῇ «Ἄνδρῳ καὶ Κέῳ» καὶ «Ἀμοργῷ», ἔργοις πολλοῦ λόγου ἀξίους διὰ τὴν ἔνδεδοθῆσαν ἐποχὴν. Ἐκ τῆς υπάξεως ὁμοῦ ἐπὶ τῆς νήσου τοποθεσιῶν φερουσῶν τὸ διαβόητον κατὰ τῶν μεσαιῶνα ὄνομα τῶν Σαρακητῶν (Ἀράβων), βεβαίως ἢ ἀθλίῳ Σέριφῳ ὑπέστη ἐπιδρομὰς αὐτῶν ὅτε καὶ τὴν Σύρον καὶ ἄλλας νήσους ἐλυμήναντο (ιδεὶ σελ. 18 σσμ. 1).

Ἄλλοτος τοῦ Βυζαντίου τῷ 1204 ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ διάφοροι Ἑσπεῖοι λαοὶ εὐρόντες εὐκαιρίαν κατὰλλῆλον ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κατάληψιν ὅσον οἶον τ' ἦν περισσοτέρων ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ νήσων. Ἡ Βενετικὴ δημοκρατία προσεκήρυξεν: «Ὅστις ποτ' ἂν τῶν ἐν τῇ πόλει ἀστῶν ἢ τῶν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς κατοικῶν ἡσθάνετο ἐπιθυμίαν καὶ δύναμιν νὰ κατακτήσῃται νήσους καὶ παραλίους χώρας τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν ἐντὸς τῆς κατακληρωθείσης αὐτῇ μερίδος, οὗτος θὰ κατέχῃ καὶ κυβερνᾷ αὐτάς ὡς διαδοχικὸν τιμάριον μετὰ πλήρους δικαιοῦματος κυριαρχίας.... Τὸ κήρυγμα ὡς πῦρ διήλθε τὰ παλάτια τῆς Βενετίας καὶ ἡ εὐγενὴς νεολαία συνηθροίσθη καταγράφουσα στρατιώτας καὶ ὀπλιζούσα τριήρεις διὰ τολμηρὰς ἱπποτικὰς ἐκδρομὰς καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀπέπλεον σωροὶ στολίσκων ὑπερηφάνων μετὰ Λομβαρδῶν καὶ Βενετῶν εὐγενῶν ἵνα κερδήσωσι πέραν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου στέμματα ἡγεμόνων, (1) διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1207 βλέπομεν, ὅτι ὁ Μάρκος Α' Σανουῦτος ἐκ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βενετικῆς μὲν παροικίας καταγόμενος ἀνεψιὸς δ' ὢν ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Δόγου τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας Ἐρρίκου Δανδόλου, μετὰ ὀκτῶ γαλερῶν κατέπλευσεν ἐσπευσμένως εἰς τὸ Αἶγαῖον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν κατοχὴν τῶν διαφόρων νήσων. (2) Καὶ πρῶτον μὲν κατέλαβε τὴν Ἄνδρον, τὴν

(1) Curtius, Naxos § 20. Α. Ν. Βάληδα ἐν «Ἡμερολογίῳ Σύρου» 1888 σελ. 145.

(2) Περὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους τὸν λόγον ποιούμενος ὁ μέγας τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος εὐρέλλην συγγραφεὺς, ὁ πολὺς Σατωβριάνδος, ἐπισκεψάμενος τὴν Ἑλλάδα τῷ 1806 λέγει τὰ ἑξῆς «ἐν τῷ ἀπὸ Παρισίων εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁδοπορικῷ» (Oeuvres complètes, Paris 1836 τόμ. 9 καὶ 10 μετάφρασις Ε. Ροῦδη): «Δι' νήσοι τοῦ Αἰγαίου ἦσαν γνωστόταται ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι διότι ἕκιντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πάντων τῶν στόλων, οἵτινες ἐκόμιζον στρατιὰς ἢ προσκυνητὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ, Κωνσταντινούπολιν, Αἴγυπτον καὶ Βαβυλῶνα. Κατέστησαν οἱ

Ἰάσον, τὴν Μήλον, τὴν Θήραν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ ἄλλαι ἑπτὰ καίδεκα νήσοι περιήλθον ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ ἔνευ πρὸς τοῦτο ἀντιστάσεως. Ἡ Νάξος ὁμοῦ προκατειλημμένη οὕσα ὑπὸ Γενουησιῶν ἀντέστη, ἀλλὰ καὶ αὕτη τελευταῖσα ὑπετάγη ὡς καὶ πολλὰ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ φρούρια (K. Hopf, Griechenland τόμ. 85 τῆς ἐγκυκλοπαιδείας Ersch und Gruber σελ. 222 καὶ 308—W. Heyd, Geschichte des Mittelaltershandel, μετάφρ. γαλλικὴ, Paris 1885 σελ. 272.) Τὰς νήσους ταύτας διένειμεν ὁ Σανουῦτος, κατὰ γενομένην πρὸ τοῦ ἐγχειρήματος συμφωνίαν, πρὸς τοὺς συναγωνισθέντας αὐτῷ εὐγενεῖς· καὶ ὁ μὲν Μάρκος Δανδόλος ἐξ ἀδελφῶν αὐτοῦ ὃν ἔλαβε τὴν Ἄνδρον, ὁ Ἰωάννης Α' Κουερίνης, μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ Γ. καὶ Π. Κουερίνη, τιμαριεῦχος ὢν τῆς Λαμφάκου μέχρι τοῦ 1219 (Ἰδεὶ Α. Μηλιαράκη, Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας, Ἀθ. 1898 σελ. 13) τὴν Ἀστυπάλαιαν, ὁ Ἰάκωβος Α' Βαρότσης τὴν Θήραν καὶ Θηρασίαν, ὁ Λεονάρδος Φώσκολος τὴν Ἀνάφη, οἱ ἀδελφοὶ Ἀνδρέας καὶ Ἰερεμίας Γρίζαι τὴν Τήνον, Μύκονον, Σκύρον, Σκιάθον, Σκόπελον καὶ βραδύτερον καὶ τὸ Α. μέρος τῆς Ἀμοργοῦ, δωρηθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας Ἰωάννου Βατάτση μετὰ ταῦτα δὲ συμμαχήσαντες οἱ Γρίζαι καὶ πρὸς ἄλλους τυχοδιώκτας, τὸν Δομένικον Μικέλην καὶ Πέτρον Ἰουστινιάνην (τοῦ Βενετικοῦ κλάδου) κατέλαβον τὸ ἡμισυ (1) τῆς Κέῳ καὶ τῆς Σερίφου (2). Κατὰ τινα δὲ ἐπίση-

σταθμοὶ πάντων τῶν πλοίων τῶν Γενουησιῶν καὶ Ἑνετῶν, ἄτινα ἀνενέωσαν τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν διὰ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας. Οὕτω τὸ ὄνομα τῆς Χίου, τῆς Λέσβου, τῆς Ρόδου ἀνευρίσκει τις εἰς πᾶσαν σελίδα τῆς Βυζαντινῆς. καὶ ἐν ᾧ τὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ὀνόματα παρελάθην ἢ λήθη, ἥτοι γνωστὴ ἡ κατάστασις καὶ τοῦ μικροτέρου σκοπέλου τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.»

(1) Ἡ μέχρι σήμερον διάσωσις τῆς ἐκτὸς χρονολογούμενης λέξεως Ἀθασσαλός (vassalus=δουλοπάροικος) εἶνα ἰνδαϊκτικὴ τῆς ἐπιλοῦσης ταύτης μεταβολῆς. Ἐν Σερίφῳ οὕτω καλεῖται συνοικισμὸς καὶ μεταλλοφόρος ἔκτασις ἐν τοῖς ΝΔ., ἦν ἐξεμεταλλεύετο μέχρι τινὸς ὁ Γ. Δεκαβάλλας. Καὶ χωρίον δὲ ἐν Μήλῳ «Τριόβασσαλον» καλεῖται (1580 κάτοικοι.)

(2) Α. Dandolo, M. Sanudo καὶ Navagero παρὰ Muratori, Rerum Italicarum scriptores τόμ. IB' 334, 545, IF' 986—K. Hopf, οἱ Γρίζαι ἐν τόμ. 66 σελ. 336 τοῦ Ersch und Gruber—τοῦ αὐτοῦ οἱ Ἰουστινιάναι, αὐτοῦ σελ. 303 καὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρον Μικέλι ἐν Voneto—Byzantinischen Analekten ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς Βιενναιῆς ἀκαδημίας, φιλοσοφικῶν τμημάτων 1859 τόμ. 22 σελ. 426 ἐφξ.—Κ. Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκδ.

μον αναγραφὴν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βενετίας σωζομένην τοῦ 1260 πᾶσαι σχεδὸν αἱ νῆσοι καὶ ἡ Σέριφος εἶχον φρουρία καὶ μετήρχοντο τὴν πειρατείαν· ὀλίγω δὲ πρὸ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Στρατηγοπούλου (13 Μαρτίου 1261) οἱ ἡμέτεροι συνῆψαν πρὸς τοὺς Βενετούς τὴν λεγομένην συνθήκην τοῦ Νουμφαίου (1) δι' ἧς πολλὰί προνομίαι παρείχοντο τοῖς Βενετοῖς. Δὲν παρήλθον ὅμως εἰμὴ τέσσαρα ἔτη καὶ τῷ 1265 νέαι ἔριδες καὶ διαμάχαι ἀνεπτύχθησαν μετὰ τῶν συνθηκολογησάντων, ἀλλὰ ἐν ἔτος μετὰ ταῦτα, τῷ 1266 ἐποιήσαντο καὶ αὐθις πενταετὴ ἐκεχειρίαν κατὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας, τῷ 1273, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀποφύγῃσι τὸν πόλεμον, ὅστις ἤρξατο τῷ 1275. Ὁ τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' ὁ Παλαιολόγος ἐξοπλίσας κρατερὸν στρατὸν ἐξαπέστειλεν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μέγα Δεῦκα Φιλανθρωπινὸν ἔχοντα ὑπαρχηγὸν καὶ τὸν Δικάριον, κατὰ τῆς Εὐβοίας καὶ πολυάριθμον στρατὸν κατὰ τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τὸν Δεσπότην Ἰωάννην Παλαιολόγον, ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἱππεῖς πολυαριθμούς Τούρκους καὶ Κουμάνους ὑπὸ τὸν Ριμπῆν, συγχρόνως δὲ περιποιήθη τοὺς Γενουαίους ἀντιπάλους ὄντας τῶν Βενετῶν, συνάψας καὶ συνθήκην φιλίας ὁμοίαν πρὸς τὴν ἐν Νουμφαίῳ τῷ 1261 (Sauli, delle colonie dei Genovesi II, document. N° VIII σελ. 204 — Π. Καλλιγᾶ, Μελέται Βυζαντινῆς ἱστορίας, Ἀθ. 1894 σελ. 272—W. Miller, ἐνθ' ἀλλαγῆς σελ. 141, 577, 582 — Σπυρ. Π. Λάμπρου, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, Ἀθ. 1908 τόμ. 5' σελ. 224 καὶ 373 — 379).

Ἡ ἰσχυρὰ ἐκείνη δύναμις τοῦ Μιχαὴλ Η' τῷ 1276 κατώρθωσε μεγάλα ἐν ταῖς Κυκλάσι πράγματα· κατήνεγκε σπουδαῖον πλῆγμα κατὰ τῶν πειρατικῶν τῶν Φράγκων καταγωγείων, ἐν αἷς ἐκραιπάλουν βαρῶνοι καὶ κόμητες καὶ μαρκήσιοι ἀγέρωχοι καὶ αὐθαδέστατοι, φανταζόμενοι καὶ ἀξιοῦντες, ὅτι οὐδαμοῦ οὐδεμία ὑπάρχει

Π. Καρολίδου, Ἀθ. 1903 τόμ. Ε' σελ. 30 — 31, 129—130 καὶ W. Miller, The Latins in the Levant, a history of Franks in Greece (1204—1566) London 1908 σελ. 44.

(1) Τὴν συνθήκην (ἰδὲ παρὰ Ducange, Histoire de l'Empire de Constantinople σελ. 438 ἐφεξῆς καὶ Μηλιαράκη, Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Νικαίας σελ. 580—588 καὶ παρὰ Κ.Α. Βερονάρδου, ἐν «Ἡμερησίῳ» ἑφημερίδι Ἀθηνῶν τῆς 24 καὶ 26 Νοεμβρίου 1906, ἐνθα καὶ μελέτη αὐτοῦ: «Ἡ ἐν Ἑλλάδι Λατινικῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸ διεθνὲς μάλιστα δίκαιον.»

ἀνθρωπίνῃ δυνάμει ἱκανὴ νὰ καταβάλῃ αὐτούς. Καὶ ὅμως καὶ αὐτοὶ ὁ πῶν λαμπροτέρων τοῦ Αἰγαίου δυναστῶν θεωρούμενος Φίλιππος Γκιζης ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῆ καὶ νὰ ἀπαχθῆ αἰχμάλωτος εἰς Βυζάντιον, ἐλευθερωθεὶς μόνον τῆ παραδόσει τῶν ὧν ἤρξατο νῆσων. Τῷ 1278 κατελήφθη ὑπ' Ἑλλήνων ἡ Ἀἴγιος, ἡ Ἀμοργός καὶ ἡ Κέως, ἡ Σέριφος καὶ ἡ Σίφνος αἰτίνας καὶ ἠρημώθησαν, ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Θήρα καὶ Θηρσία, τὰ Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα καὶ ἄλλαι νῆσοι, ἡ δὲ Βυζαντινοκρατία αὕτη διήρκασεν ἐφ' ἱκανὰ ἔτη καὶ τῷ 1296 (22 Ἰουλίου) κατελήφθη ἡ Σέριφος ὑπὸ τῶν Μικέλν καὶ Ἰουστινιανῶν, ἀλλὰ ἀντὶ φρουρίων εὗρον πόλεις κατεστραμμένας καὶ φρουρία ἐρειπώδη, ἐν αἷς διέτριβον πειραταί, διότι ἡ πειρατεία ἀντὶ νὰ λωφθήσῃ ἐπετάθη κατὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας· προσλαβούσα κακοήθη πολιτικὸν χαρακτῆρα ὑπὸ τῶν Γενουαίων ἀντιπάλων τῶν Βενετῶν οἷς ἡ Συνθήκη τοῦ Νουμφαίου (13 Μαρτίου 1261) ἔδωκε προνομίας. Τῷ 1278 ἐξ ἐγγράφου τοῦ Βενετικῆ ἀρχείου (1) ἐμφαίνεται ὅτι ὑπῆρχον ἑννεήκοντα ὀνομαστοὶ Γενουαῖοι πειραταὶ λωμανόμενοι, ὑπὸ Βυζαντινικὴν σημαίαν, τοὺς Βενετούς καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν Ραγούζιους, Εὐβοεῖς, Ἀθηναίους, καὶ Κρήτας. Σὺν τοῖς Γενουαίοις συνέπραττον ὡς πειραταὶ Λομβαρδοί, Πισάται, Γάσμολοι (διγενεῖς = ἐκ πατρὸς φράγγκου καὶ ἑλληνίδος μητρὸς ἢ τανάπαλιον), μετὰ Λατίνων καὶ Ἑλλήνων ἐκ Θεσσαλονίκης, Σαμοθράκης, Κέω, Ἀνάφη, Σάμου, Μονεμβασίας καὶ ἄλλων νήσων καὶ πόλεων.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν τῇ 10 Μαρτίου 1278 ὁ Μιχαὴλ Α' συνῆψε διετὴ ἐκεχειρίαν πρὸς τοὺς Βενετούς ἐν ἣ περιλαμβάνοντο καὶ ὁ Μάρκος Σανούδος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος Γκιζης διὰ τὰς ἐν ταῖς νήσοις κτήσεις αὐτῶν ἐπὶ ἀπαγορεύσει προστασίας τῶν καταδρομικῶν πλοίων· (Miklosich-Muller, Acta Γ' σελ. 84—Π. Καλλιγᾶ ἐνθ' ἀνωτέρω 265). Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ συνθήκαι πρὸς τοὺς Βενετούς συγγάκις παρεβιάζοντο ἕως οὗ τὸ τέλος Βενετικῆς (12 Ἰουλίου 1296) ὑπὸ τὸν Ρουζιέρην Μοροζίνην Μαλαβράγκαν, Balieto

(1) Archivio dello Stato di Venezia. Documenti — Greche Lettere commerciale privati — Taffel — Thomas IV, 12 ἐφεξ. — Heyd ἐνθ' ἀλλαγῆς σελ. 448.

Justiniani καὶ Quidino Morosini, ἐξ 75 πλοίων ἐράνη πρὸ τοῦ Βυζαντίου καταδιώκων Γενουησιακὰ σκάφη, κατέστρεψε τὰς Πριγκηπονήσους. Τότε ἤρξατο συστηματικὸς πόλεμος τῷ 1301 ἀποπερατωθεὶς τῷ 1302 διὰ συνθήκης δεκαετοῦς, καθ' ἣν αἱ κτήσεις τῶν Βενετῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Ηλιασιολόγου πλὴν τῆς Κῆ, οἱ ὅμηροι παρεδόθησαν (4 86ρ. 1302). Αἱ δ' ἐπικυρώσεις τῆς ἐκχειρίας ἀντηλλάγησαν ἐν Βυζαντίῳ τῇ 7 Μαρτίου 1303.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῆς συνθήκης ταύτης τῆς μεταξὺ Βενετῶν καὶ Ἑλλήνων συναφθείσης τῇ βοήθειά τῆς Βενετίας, ἀνέλαβον οἱ Γαίτζαι τὰς ἑαυτῶν κτήσεις, τούτῳθεν ἤλλαξαν οἱ ὅροι τῆς ὑποτελείας καὶ οἱ Γαίτζαι ὡς φέουδον ἀνεγνώριζον τὴν Βενετιανὴν μάλλον ἢ τὸν Δούκα τῆς Νάξου, ἐξ οὗ ἀνεπτύχθησαν ἔριδες μεταξὺ Γαίτζων καὶ τοῦ Δουκάτου τῆς Νάξου, βλάβασαι τὴν ἐνότητα τοῦ Δουκάτου τοῦ Αἰγαίου τοῦ Λατινικοῦ, μακρὸς δὲ πόλεμος διεξήχθη εἰς ὃν οἱ Γενουᾶται δὲν ἔμειναν ἀμέτοχοι ὑπὲρ τῶν Κέϊων, ἐκ τοῦ λιμένος τῶν ὁποίων αἱ γαλέραι αὐτῶν ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὸν εἰς Βυζάντιον ἔκπλουν καὶ ἀπόπλουν. (W. Miller ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 582).

Νῦν ἐμφανίζονται νέοι δεσπότες (1336) ἐπὶ τοῦ Νικολάου Ἀ' Δουκῆς Νάξου (1323—1341) τῆς Σερίφου οἱ Βραγαδίνοι, Βενετοὶ τὸ γένος, οἵτινες συνέδεσαν τὴν Βενετικὴν ἐπικυριαρχίαν ἐπὶ τῆς νήσου, ὡς οἱ Ἰουστινιᾶναι καὶ οἱ Μικέλιαι· νέοι ἐπίσης ἐμφανίζονται καὶ ἐν Κέῳ οἱ Πρεμαρίνοι (K. Hopf, Analecten σελ. 443—W. Miller, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 587).

Κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1354-5 φεβρουαρίοι πόλεμοι κατεσπίρασαν τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας, ὧν οἱ ἐπὶλυθεὶς δεσπότες, Βενετοὶ καὶ Γενουᾶται, διημφισθῆτον τὴν δικαιοσύνην καὶ τῶν πολέμων τούτων τὰ ἀβόστακτα βάρη ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ ταλκίπωροι Ἕλληνας νὰ ὑρίστανται μετ' ἰωβείου ὑπομονῆς· διότι ἡ κεντρικὴ ἐν Βυζαντίῳ ἔθνη καὶ κυβένησις, δυνάμει τῶν συνθηκῶν τῆς 7 Μαρτίου 1303, ἦτο δεδουλευμένη· ὅ,τι ἡμάρτανον οἱ ζένοι ἐπιδρομαὶ ἀπέτιναν ὁ δὲ στήνος αἰγαιοπελαγίτης· πᾶσαι αἱ νῆσοι ὑπέστησαν καταστροφὰς φορικαλέας, αἱ δὲ διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Ἄγγλος δημοσιολόγος καὶ ἱστορικὸς Οὐίλλιαμ Μίλλερ (ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ : «Οἱ Λαῖνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἦτοι ἱστορία τῆς Φραγκικῆς Ἑλλάδος (1204-1566)

ἐν Αἰοδίῳ 1908 εἰς Σον μετὰ χαρτῶν ἱστορικῶν σελ. 590). Τελευτώντος τοῦ 1355 ἐπέβλεψεν εἰρήνη διὰ συνθήκης, ἐξ ἧς ἡ Σερίφος, χάρις εἰς τὸν μεταλλευτικὸν πλοῦτον αὐτῆς, ἐξήλθεν ἀσινῆς, ἐπέπλευσε τοῦ μεγάλου ἐκείνου κατακλυσμοῦ τῶν Φράγγων. Μέγα δηλαδὴ μέρος τῆς σεριφικῆς παραλίας περιήλθε διὰ τῆς συνθήκης τῷ εὐγενεῖ Βενετῷ Ἐρμοιάῳ Μινότιῳ, ὅστις εὐθὺς ἀμέσως ἤρξατο τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ σιδήρου διὰ πολλῶν ἐκατοντάδων δούλων, οἵτινες μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον, τῶν τῆς νήσου βελτιουμένων καὶ ἀρθήνου χρήματος εἰσρεύσαντος εἰς τὴν ζήραν ἄλλως ἐκείνην χώραν, ἐξ οὗ ἡ Σερίφος κατέστη ὁ σπουδαιότατος αἰγαϊκὸς λιμὴν, ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Ὁ Μινόττος ἐκτίσασα μεγίστην περιουσίαν οὕτως, ὥστε μετ' εἰκοσαετίαν εὐρίσκουμεν αὐτὸν εὐγενέστατον καὶ πλουσιώτατον λαβόντα καὶ μέρος ἐν τῷ ἐν Θήβῃς συγκροτηθέντι συνεδρίῳ τῶν καθολικῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου ΙΑ' (1370-1378). Τὰς εἰδήσεις ταύτας ἀρνούμεθα ἐκ τοῦ μεγάλου γερμανικοῦ Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Ἀξίτου Ersch und Gruber, (τόμος 66ος σελ. 338, 343-4 καὶ 85 σελ. 107 καὶ 145 καὶ ἐκ τοῦ διασημοῦ ἱστορικοῦ Κρόλου Hopf, Analecten σελ. 438. Ἐπιθ. Οὐίλλιαμ Μίλλερ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 590 καὶ 596-7). Τοσούτον δὲ σοφὴ καὶ πατρικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐν Σερίφῳ διοίκησις τοῦ εὐγενοῦς Μινόττου (1355-1385) ἀναπτύξαντος πλουτολογικῶς τὴν νῆσον ὅσον ἀπάνθρωπος καὶ ἐλευσινὴ ὄφ' ὅλα· τὰς ἐπόψεις ἡ τοῦ διαδεξάμενου αὐτὸν εὐγενοῦ Βενετοῦ Νικολάου Ἀδόλδου. Οὗτος μέλημα τοῦ βίου αὐτοῦ καταστήτα· πῶς νὰ προσκτήσῃται ὅσον ἔνεστι πλείονα χρήματα εἰς ἐν καὶ μόνον ἀπειθε, τίνι τρόπῳ θὰ ἐπώλει τὰ μεταλλεύματα τοῦ σιδήρου, ὅπως ζῆ ἀνέτω; ἐν Βενετία. Καὶ εὐτύχημα ὑπῆρξε διὰ τὸν τόπον ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπουσίαζεν εἰς τὸν πόλιν τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἐντροφῶν ἐν ταῖς ἡδοναῖς τῆς νύμφης ἐκείνης τοῦ Ἀδρία, αἱ ποικίλας παρουσίαις τότε ἡ Βενετικὴ δημοκρατία. Οὗτος τότε μόνον κατέλειπε τὰ θέληματα τῆς Βενετίας ὁσάκις προῦκειτο νὰ ἀποσπάσῃ χρήματα παρὰ τῶν Σεριφίων, τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων ὑπηκόων αὐτοῦ. Κατὰ τινὰ λοιπὸν τοιαύτην ἄφιξιν εἰς Σερίφον προέβη εἰς ἀποτροπαιοτάτην πράξιν ἐξ ἐκείνων εἰς αἱ μόνον σατανικὴ ἐπηρεία δύναται νὰ προβῆ ἄνθρωπος καὶ δὴ χριστιανός. Συμβληθεὶς δηλαδὴ μετ' ἐμπόρων Κορητῶν — καὶ τότε ἡ

Κρήτη ὑπήγατο ὑπὸ τοὺς Βενετούς — ἐκάλεσεν ἐν τῷ βασιλικῷ μεγάρῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς Σεριφου (Κάστρου) ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ ναυδρίου τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, πάντας τοὺς εὐπόρους προὔχοντας τῆς Σεριφου, εἰς δεῖπνον, πρὸς τιμὴν δῆθεν τῶν ἐμπόρων καὶ ἐπὶ συμβεβλημένῳ ἐκ τῶν προτέρων συνθήματι διατάσσεται ἡ σύλληψις τῶν Σεριφίων ἀρχόντων καθ' ὧν ἐφήρμωσε τὰ ἀποτροπαιότερα τῶν βασιανιστηρίων, ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἐγένωσκον νὰ θέτωσιν εἰς ἐνέργειαν οἱ ξένοι δυνάσται, ὅπως ὑποδείξωσι ποῦ ἔχουσι κεκρυμμένα τὰ χρήματα αὐτῶν. Τοῦτου γενομένου καὶ τῶν χρημάτων διχοπαγέντων ὑπὸ τῆς Βενετικῆς ἐκείνης σπείρας ἵνα μὴ τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ καταστῆ ἀμέσως γνωστὸν καὶ διεκτραγωδηθῶσιν αἱ τύχαι τῶν ἀτυχῶν Σεριφίων ἀρχόντων, κατεκρήμνισεν ἅπαντας κάτω τῶν ἀπαισίως χαϊνόντων βράχων ἐκ τοῦ ἰλιγγιώδους ἐκείνου ὕψους τῆς Ἀκροπόλεως. Κάτοχος γενόμενος μεγάλου χρηματικοῦ ποσοῦ ὁ ἀπαισίας μνήμης ἐκείνος Ἀδόλδος ἀπέπλευσε μετὰ τῶν ἐκ Κρήτης Βενετῶν ἐμπόρων ἀνεόχλητος, βυθίσας τὴν νῆσον ὅλην, ὡς ἐκ τοῦ φοικαλέου κακουργήματος, εἰς πένθος ἄληστον τὸ ἔγκλημα ἐβράδυνε νὰ γνωσθῆ εἰς Βενετίαν, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1393 οἱ νησιῶται δὲν διέθετον τὰ σημερινὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ τὸ πρᾶγμα ἐγνώσθη ἐν Βενετίᾳ καὶ τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν, ὥστε ἀμέσως αἱ εὐγενεῖς οἰκογένειαι Ἰουστινιανῶν καὶ Μικιέλη (ὧν τὸ οἰκόσημον σώζεται εἰσέτι ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς ἐν τῇ ἀκροπόλει οἰκίας Καρόλου Ρώτα μετὰ τῆς χρονολογίας 1433) ἔχουσαι ἰδιοκτησίας ἐπὶ τῆς Σεριφου προέβησαν εἰς μηνύσεις κατὰ τοῦ τῶος Βαρόνου τῆς νήσου Νικολάου Ἀδόλδου καταπατήσαντος δικαιώματα αὐτῶν καὶ ἐξεγείραντος ὡς ἐκ τῆς ἀγανακτήσεως τῶν προμερῶν σφαγῶν τοὺς Σεριφίους, δι' ὧν κατώρθωσαν νὰ καταδικασθῆ ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Γερουσίας εἰς διετῆ καταναγκαστικὰ ἔργα ἐν ταῖς «ζοφεραῖς εἰρηκαῖς», ἀπηγορεύθη δ' αὐτῷ τελῶς νὰ ἐπισκέπτηται τὴν Σεριφον, ἐφ' ἧς τὰ μεταλλεύματα ἐκείνου ἐδημεύθησαν ὑπὸ τῆς Δημοκρατίας. Οὕτω λοιπὸν οἱ δύσμοιροι Σεριφιοὶ ἱκανοποιήθησαν μικρὸν διὰ τῆς παραδειγματικῆς τιμωρίας τοῦ ἐπονιδίστου μνήμης ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις ἐν βαθυτάτῳ γήρατι ἀποθανών, ὦ τῆς εἰρωνείας! κατετάγη ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἁγίων! Τὰ λείψανα τοῦ ἀγίου ἐκείνου μῦρον



βρόντα ἐπάρησαν ἐν τῷ ναφ τοῦ ἀγίου Συμεῶνος τοῦ Μικροῦ ἐν Βενετίᾳ, (1) ὃν ἐκεῖνος ζῶν ἔτι κατεκόσμησε καὶ ἐπροίκισε διὰ δωρεῶν, λαμπρὸν δὲ αὐτοῦ μνημεῖον ἀνιδρύθη ἐπὶ τῶν ἀναξίων τάνδρος σποδῶν. (2) Ταῦτα ἐπαγγέλοντο τῷ 1393. Ἐτι δὲ τινα μετὰ ταῦτα ὁ Φλωρεντῖνος ἱερεὺς Χριστόφορος Βουονδελμύντσιος ἐπισκεπτόμενος τῷ 1416, ἐπὶ πάντε ἔτη τῆς Κυκλάδας, εὔρεν ὅτι ἡ πρὸ τεσσαρκακονταετίας πλουσία Σέριφος ἦτο «ἀπλή ἐρήμωσις», ἥς ὁ λαὸς διήρχετο εἰς κτηνώδη ἐν διηνεκῇ ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς φόβῳ περὶ προσεχοῦς καταλήψεως τῆς αὐτῶν νήσου ὑπὸ τῶν ἀπίστων Μουσουλμάνων, οἵτινες ἤδη, πλὴν τῆς Μονῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου, πολλὰς εἶχον δηλώσει· καὶ ταῦτα διότι ἡ Βενετία εἶχεν ἀποκλείσει τῶν πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους συνθηκῶν τὴν Σέριφον καὶ ἄλλας τινὰς νήσους τῶν Κυκλάδων. (Thomas—Predelli, Diplomatarium Veneto—Levanticum (1300—1454) τόμ. II σελ. 295, 320). Ἐν δὲ ταῖς βραδύτερον ὑπογραφείσαις συνθήκαις μεταξὺ Βενετῶν καὶ Μωάμεθ τοῦ Α' τῷ 1419 καὶ Μουράτ Β' 1430 ὁ Σουλτάνος (3) ἐκπεφοραμένως ἀναφέρει ὅτι μετὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ Σέριφος ἀνήκε τῇ Βενετικῇ δημοκρατίᾳ, ἥτις ὅμως οὐδεμίαν ἀνελάμβανε φροντίδα ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ ἦνοιξε τοὺς λιμένας τῶν νήσων εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον, ὅστις τοῦντεῦθεν καθίσταται ἰσχυρότατος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τῷ 1434 τρίτη τις οἰκογένεια Βενετικῆ τῶν Μικιέλη ἐκράτησεν ἤδη ἀπάσης τῆς Σεριφου, ἐσώζετο δὲ τὸ οἰκόσημον αὐτῆς ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἀποσπάσασα ἐπ' ἐσχάτων ἡ οἰκογένεια Καρόλου Ρώτα ἐνετοίχισεν ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τῆς οἰκίας αὐτῆς, ὡς τὰ ἐπὶ τῆς κάτω ἄκρας γράμματα Α. Μ. ἐμφαίνουσι. Συνίσταται δὲ τοῦτο ἐκ θυρεοῦ, φέροντος ἐξ σειρᾶς κόμβων, ὧν ἡ μὲν ὑπερτάτη περιέχει 6 τοιοῦτους, ἡ δευτέρα 5, ἡ τρίτη 4, ἡ τετάρτη 3, ἡ πέμπτη 2 καὶ ἡ κατωτάτη 1. Ὑπερθεν δὲ τοῦ θυρεοῦ ἀναγινώσκεται ἡ χρονολογία δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν, ἐν χρήσει ὄντων παρὰ

(1) Nuova Guida di Venezia, του E. Ferari 1898 σελ. 44.

(2) Ἴδὲ «Σέριφον» ἐφημερίδα Σεριφου τοῦ φίλου κ. Κ. Β. Ἀργουζάκη, 1908 ἀριθμ. 12 καὶ «Ἐφημερίδα» Ἐρμουπόλεως τῆς 7 Νοεμβρίου 1908.

(3) Ἴδὲ W. Miller. ἐνθ' ἀλλαγῶν σελ. 430.

τοῖς Ἑσπερίοις πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, 1433. Τὸ σύνολο τοῦ μεσαιωνικοῦ τούτου φρουρίου ἐμποιεῖ ἀλλαγὴν ἐντύπωσιν. Δεσπόζει ὅμως ἀπάσης τῆς πόλεως καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ θέα εἶνε μαγευτικωτάτη ἀνά τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παραστάδος τῆς ἐξω πύλης τοῦ φρουρίου ἀναγινώσκει τις τὴν χρονολογίαν 1777· εἰσερχόμενος δὲ τις διὰ στενωπῆς διόδου φθάνει πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, πρὸ τοῦ ὁποίου σώζονται κορμοὶ ἀγαλμάτων γυναικῶν ἐν ἐλσεινῇ κατάστασει, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν καθίσταται δυσχερής. Ταῦτα εἶνε τὰ ὑπὸ τοῦ Pasch van Krienen ἀναφερόμενα, ὡς θὰ εἶδομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Ἐκ τῆς ἀβελτηρίας δὲ τῶν ἐπικυριάρχων Βενετῶν ὁλονὲν ἡ Σέριφος ἐκπίπτουσα κατέστη σχεδὸν ἔρημος (1)· διότι ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἐν ἔτει 1468 ἦτο μικρότερος τοῦ τῆς Θήρας, ἧς οἱ κάτοικοι μόλις ἀνῆρχοντο εἰς 300.

Τὴν Σέριφον ἀπαντῶμεν ὑπὸ τὴν διεφθαρμένην γραφὴν Sarphus τῆ 7 Μαρτίου 1303 (2) Σερφεντό (3) δὲ Sirafu καὶ Serifo κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἐν ἐγγράφοις τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας ἀποκειμένοις ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ, ἔπερ ἔδη μουσίευσεν ὁ μεσαιωνοδίφης Κ. Ν. Σάθας (4). Οὕτως ἐν ἔτει 1417 (Ἰουλίου 25) τὸ συμβούλιον τῶν δέκα δίδει διαταγὰς τῷ ναυάρχῳ Κούλφῃ νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Σερίφου (per viam Serifo)· ἐπίσης ἐν ἔτει 1422 (Ἰουλίου 17) τὸ αὐτὸ συμβούλιον διατάσσει τῷ βασιλῷ τῶν Βενετῶν τῆς Εὐβοίας ὅπως ἀναγγεῖλῃ τῷ Στεφάνῳ Κονταρίνῃ ἵνα ἡ γαλέρα αὐτοῦ σταλῇ τῷ αὐτῷ ναυάρχῳ διὰ τῆς Σερίφου (per bucham de Serifo)· ἐπίσης τῷ 1423 (Ἰουλίου 7) ὁ βασιλεὺς τῆς Εὐβοίας γράφει τῷ συμβουλίῳ διὰ γαλέρας πεμφθεῖ-

(1) αὐτόθι σελ. 612. Ἐπιθὶ καὶ Thomas — Predelli, Diplomatarium Veneto Levantinum (1300—1454 καὶ Mas — Latrie, Les ducs de l'Archipel ἐν τῷ Βενετικῷ Miscelanea τόμ. II καὶ IV.

(2) Ἐν τῇ συνθήκῃ δηλονοῦν Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου καὶ Βενετῶν.

(3) Οὕτως ἀπαντᾷ ἡ νῆσος τῷ 1268 ὅτε καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἐκλήθη archipelago (ἀρχιπέλαγος) καὶ ἐκτοτε οὕτω καλεῖται πᾶν σύμπλεγμα πολλῶν νήσων ἐκ παραθορᾶς τοῦ αἰγαῖον πέλαγος· ἰδὲ Fontes Rerum Austriacarum, Μέρος Β' τόμ. ΙΑ' σελ. 96 καὶ σελ. 576 τοῦ W. Miller, ἐνθ' ἀνωτέρω.

(4) Ἰδὲ Documents inedits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen âge, Paris 1880 τόμ. Α' σελ. 67, 114, 134, 194.

σης διὰ Σερίφου (per Bucham de Sirafu) περὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ γενομένων, καὶ τῷ 1432 (Αὐγούστου 3) ἔχομεν ἐπιστολὴν τοῦ δόγη Φραγκίσκου Φωσκαρίνη πρὸς τὸν ναύαρχον Στέφανον Κονταρίνην. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν ὅτι ἡ μετὰ τὸ Σύρον καὶ Σερίφου θάλασσα ἐχρησίμευεν ὡς γαζυμὴ ἀνάπλου καὶ κατάπλου τῶν βενετικῶν πλοίων (1).

Ἡ δυναστεία τῆς Βενετικῆς οἰκογενείας Μικέλη ἤρχε τῆς νήσου μέχρι τοῦ 1536 (2) ὅτε ὁ ἐκ Λέσβου ἀρνησίβητος Ἕλληρ Χαϊρεδδίν Βαρβαρόσας, ναύαρχος τῶν Τούρκων πλεύσας κατὰ τῆς Σερίφου μηνὶ Ἰουνίῳ 1538, κατὰ I. Χάμμερ (3) κατέστησε τὸν ἀπ' αἰῶνος (1434—1536) βαρῶνον τῆς νήσου ἔκπτωτον καθὼς κατέλαβε καὶ ἄλλας νήσους ἐν αἷς καὶ τὴν Ἄνδρον ἀμφοτέραις δ' ἐπέβαλε φόρον χιλίων Δουκάτων, ἐξουσιώσας τὴν μικρὰν Σέριφον πρὸς τὴν μεγάλην καὶ εὐφορον Ἄνδρον. Μάτιν ἡ Βενετία διὰ τῆς ἐπαισχύντου συνθήκης πρὸς τοὺς Τούρκους τῷ 1540 διεπραγματεύθη νὰ ἀνακτήσῃται διότι, ὡς γνωστόν, ἡ Γαλλία συνωμολόγησε τὴν πρώτην ἀνίερσον συνθήκην μετὰ τῶν Τούρκων πρὸς ἔξωσιν τῶν Βενετῶν ἐν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἡμισελήνου, ἧς οὐδὲν σώζεται πλέον ἐν Σερίφῳ καθὼς καὶ τῆς Βενετοκρατίας, πλὴν τοῦ οἰκοσήμεου τοῦ βαρῶνου Μικέλη, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω.

Ὅπως δὴποτε ἡ νῆσος φαίνεται ἐπὶ τουργοκρατίας ὅτι ἔλαβε ποιὰν τινα ἐπίδοσιν καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἠδὲξήθη· διότι ὁ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης καθηγητῆς Μαρτίνος Κρούσιος περιγράφων ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ *Τουργοκρατία*, (ἐκδ. 1584 σελ. 206-7) ὅτι παρουσιάσθησαν αὐτῷ οἱ ἐκ Θήρας ἀδελφοὶ Λουκάς καὶ Ἀνδρέας Ἀργυροὶ πρὸς ζήτησιν λύτρων δι' αἰχμαλώτους Χριστιανούς τῶν Τούρκων, λέγει ὅτι πολλὰ τε ἄλλα περὶ τῶν Κυκλάδων ἐπληροφόρηθη, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς Σερίφου (Σερούρος) ὅτι εἶχε κάστρον ἐν καὶ χορὰ ἦτοι ὅτι εἶχεν ἐν φρουρίῳ καὶ χωρὶα τινά,

(1) Ἰδὲ Heyd, ἐνθ' ἀλλαχοῦ σελ. 469 σημ. 4.

(2) αὐτόθι σελ. 617 καὶ 624—5.

(3) Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, μετάφρ. Κ. Κροκιδᾶ, Ἀθῆναι 1872 τόμ. Δ' σελ. 72—77 καὶ 87—89. Κ. Ηορτ, ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς Βισυναίας ἀκαδημίας τόμ. 21 σελ. 226, τόμ. 22 σελ. 426 ἐσξ. Ὁ Κ. Ν. Σάθας, *Τουργοκρατουμένη Ἑλλάς*, Ἀθ. 1870, σελ. 123 καὶ 172 λέγει 13 Ἰουλίου 1538.



ἄπερ ὅμως δὲν κατονομάζει, ὥστε δὲν δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ εἰ-
πωμεν πόσα ἦσαν (1)· βεβαίως ὅμως δὲν θὰ ἦσαν τόσα ὅσα ἀνα-
γράφει ὁ τερατολόγος Pasch van Krienen (2), ἀναθεωρῶν
αὐτὰ εἰς 36 ! (3)

Ἡ ἀρχαία Σερίφος ἦτο μονόπολις· ἡ πολίχνη Σερίφος (4) νῦν
Χώρα ἔκειτο ἐπὶ τῆς σημερινῆς εἰς ἀπόστασιν δηλοῦν 3)4 τῆς
ὥρας ἀπὸ τοῦ παράλου συνοικισμοῦ Λειβαδίου (5) (μεθ' ὁμωνύ-
μου λιμένος) πρὸς τὰ ΜΑ. τῆς νήσου κατὰ τὰς ἀποτόμους κλιτύς
βραχύδους βουνοῦ, οὐτινος ἡ ὑπὸ τοῦ κάστρου ἐπιστεφομένη κορυ-
φή, ἀναμφιβόλως κατέχει τὸν τόπον τῆς ἀρχαίας ἀγορῆς, ἐφ'
ἧς πλὴν τῶν ἐγκλωδῶν λίθων αὐτῆς οὐδὲν σπουδαῖον ἀρχαῖον ἔργον
τέχνης σώζεται. Ἡ εἰς τὴν πολίχνην ἄγουσα τὸ κατ' ἀρχαίαν μὲν
εἶναι ὠραία ἀμαξιτὸς διὰ γασφύρας ἐξευγμένη, δι' ἧς διαρρέει ἐν
χειμῶνι ὁ σχηματιζόμενος τοῦ Λειβαδίου χεῖμαρρος, εἶτα δὲ κα-
θίσταται πρῶτον μὲν ἡρέμα εἶτα δὲ ἀποτόμως ἀνάντης καὶ δυσανά-
στατος ἐκ τῆς ἐλεεινότητος τῆς ἀτραποῦ ἐλικοειδῶς ἀνιούσης. Ἄξιον
παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ταύτης τῆς διερχο-



μένης διὰ τῶν κήπων τῶν Σερίφων, ὑπάρχουσι κρυβουλοειδεῖς τά-
φοι τῶν ἰδιοκτητῶν, τοῦθ' ὅπερ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων τῶν
περιηγητῶν, μόνον ἐν Σερίφῳ ἀπαντᾷ ὡς καὶ ἐγὼ αὐτὸς τὰς πλεί-
στας τῶν Κυκλάδων περιηγησάμενος ἐπέσειθην· φαίνεται δ' ὅτι εἴ-
ναι λειψάνον ἀρχαίας συνθηθείας, διότι καὶ ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθή-
ναις διὰ διαθήκης παρήγγελον οἱ κτηματῆται νὰ ταφῶσιν ἐν τοῖς
κτήμασιν αὐτῶν (Δημοσθένους περὶ Εὐδέργου 1159.) Γινώσκουμεν δ' ὅτι
ὁ Ἴσοκράτης ἐτάφη ἐν Κυνοσάργει, ὁ Θουκυδίδης ἐν τῇ Μελιταίᾳ πύ-
λῃ. Ἐὰν δὲ Σερίφος τις ἀπαλλοτριωθῆ τῷ κτήματος αὐτοῦ δι' οἰ-
κονδηπότε λόγον, φροντίζει ἐν τοῖς συμβολαίοις νὰ ἀναγράψῃ ὅτι ὁ
νέος ἰδιοκτῆτης θὰ σεβασθῆ τὸν πατρικὸν τάφον τοῦ κτήματος.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ περιῖπου τῆς ὁδοῦ ταύτης τῆς ἀνάτους ὑπάρ-
χει τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου, ἐν ᾧ ὑπέθερμον σιδη-
σοῦχον ὕδωρ (ἁγίασμα) ὑπῆρχεν ἄλλοτε. Τοῦτο ἐνυπνιασθεῖσα ἡ
Σοφία Μανρῆ ἰδούσατο τῷ 1837, ὡς ἀναφέρει ὁ Α. Ρός. (1) Ὁ-
λίγη περαιτέρω ἔδρευται τὸ νατῆριον τῆς Παναγίας (Γενέθλια) ἐν
οἱ ἐπιτόπιοι καλοῦσι κοινῶς τῆς Ἀποκουράσεως· διότι κεκηκῶ-
τες ἐκ τῆς ἀναβάσεως καθήμενοι ἐξωθι αὐτῆς ἀναπαύονται. Μετὰ
ταῦτα εἰσερχόμεθα πλεον εἰς τὴν κωμόπολιν, ἣτις διαιρεῖται εἰς
δύο εἰς τὴν κάτω χώραν Μ. (κοινῶς Βάρδαν) καὶ ἄνω χώραν Β.
(κοινῶς Λάκκου)· ἀμφοτέραι δὲ αἱ συνοικίαι αὗται βλέπουσι πρὸς
τὴν θάλασσαν, ἡ μὲν πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἡ δὲ
πρὸς τὸ Λειβάδι. Ἀμφοτέρων δὲ δεσπόζει τὸ Κάστρον (ἀκρόπο-
λις) τὸ παλάτιον τῶν μεσαιωνικῶν τῆς νήσου βαρῶνων εἰς ὕψος
250 μ. Αἱ ἑδραὶ εἰσι στεναὶ ὥστε μόλις ζῶον πεφορτωμένον διὰ
κοφίνων δύναται νὰ διέλθῃ καὶ ἀκανόνιστοι, εἰς ἕκαστον δὲ βῆμα
ὁ διαβάτης ἀπαντᾷ χοίρους μετὰ χοιριδίων· διότι ἕκαστος οἰκο-
γενειάρχης ἔχει δικαίωμα, μεσαιωνικόν, νὰ διατρέφῃ τρεῖς χοίρους,
οἵτινες ἀποκαθαίρουσι τὰς ὁδοὺς, εἰς ἃς, ἐλλείψει ὑπονόμου, διαρ-
ρέουσιν αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν οἰκίων. Τοὺς γρουλλίζοντας τούτους τε-
τράποδας κατὰ τὸν 17' αἰῶνα ἐφοβήθησαν οἱ διεληθόντες περιηγη-
ταί, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ καὶ τῷ 1839 ὁ Λουδοβίκος

(1) Ἰδὲ Κ. Ν. Σάθα, Παράρτημα Νεοελληνικῆς φιλολογίας. Ἀθῆναι 1870
σελ. 31. — W. Miller ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 612.

(2) Descrizione dell' Archipelago Livorno 1773, σελ. 106 — 8 καὶ
127 ἐφ' ἑξῆς.

(3) Ὁ Μελέτιος Ἀθηνῶν ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ (ἔκδ. Βενετίας 1807 τόμ.
Γ' σελ. 25) λέγει· ὅτι «τὸ πάλαι εἶχε δύο πόλεις κειμένας κατὰ τὸ μεσογίον ταύ-
της, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο ἡ μὲν τοῦ Φιλοκάνδρου, ἡ δὲ τοῦ Σικίνου» συγγίνας
τὰς νήσους Σίκινον καὶ Φολέγανδρον καὶ ἐκλαβὼν αὐτὰς ὡς πόλεις κειμένας ἐπὶ
τῆς Σερίφου.

(4) Ἴσοκράτους Αἰγινήτικόν β' ἐνθα ἀναφέρεται δίκη Σιφνίου τινὸς Θρασύλ-
λου πρὸς τινὰ γυναῖκα. Ὁ Θρασύλλος οὗτος ἐνυμφεῖσθαι καὶ ἐν Σερίφῳ γυναῖκα
ἄλλην, κατόπιν πολλῶν ἄλλων γάμων ἐν ἄλλαις ἐλληνικαῖς πόλεσιν, ἀνήκουσαν γέ-
νει· πολὺ ἀνωτέρω τοῦ ἐκαστοῦ ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν ὁ Σώπολις, ὁ Θρασύλλοχος καὶ
μία κόρη ἦν ἔφημε Σερίφος τις. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἴσοκράτους ἀπηγγέλλῃ τῷ
390 π. Χ. ἐν Αἰγίνῃ ὅπου ἐξεδικάζετο ἡ υπόθεσις, Ἐπιθ. Σκύλακος Περὶ Πόλεως
58—Πτολεμαῖον III, 15, 31.

(5) Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι χωρία καὶ κῶμαι καὶ θέσεις καλούμε-
ναι οὕτω καὶ ἐν αὐταῖς ἐπι ταῖς νήσοις ὡς ἐν Κέῳ· οὕτω καλεῖται καὶ κοιλίαι τινεῖς
ἐν τῇ νησίδι Δεσποτικῇ οὕση ἰδιοκτησίᾳ τοῦ δημάρχου Πάρου κ. Μπάκου παρὰ
τὴν Ἀντίπαρον καὶ ἐν αὐτῇ μόνον ὑπάρχει ὕδωρ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν
βάθος καὶ οἱ ποιμένες συλλέγουσιν ὕδωρ ἐντὸς λάκκων λ. μ. ὧν καλούμενων τὸ
πάλαι. Ἰδὲ ἐφημερίδα «Ἐστία» 1894 σελ. 97—Mitteilungen 1895 σελ. 42 καὶ
Ἀρχ. Ἐφημ. 1898 σελ. 140 καὶ σημ. 1.

(1) Ἐνθ' ἀλλαγῶς τόμ. Γ' σελ. 44, τόμ. Β' σελ. 134—138. Τοῦτο ἐγένετο
ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως εὑρεσις τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Τήνῳ τῷ
1823 καὶ ἐν πολλαῖς τῆς Ἑλλάδος πόλεσι.

Ρός, ἀποφασίσας ἐφ' ὅσον ἐν Σερίφῳ διέμενε νὰ μὴ φάγη χείρειον κρέας. Πλὴν ἐλαχίστων δὲ καλῶν οἰκοδομῶν, αἱ ἄλλαι εἰσι σεσαθρωμέναι, ἀλλὰ καθαρίως κεκονιαμέναι ἐξώθεν ὥστε παρέχουσι θέαν οὐχὶ δυσάρεστον. Ἐκ τῶν καλῶν δὲ οἰκοδομῶν εἶναι τὸ δημοσελίον, ὁ νέος ἱερός ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας, (1) ὡς καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως, τιμώμενος τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ὅστις, ὡς ἐκ τινος ἀναφορᾶς τῆς κοινότητος πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον Ε' (Ἰανουαρίου 4 1821) μανθάνομεν συνάγομεν, ὅτι ὁ παλαιὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξανδρείας καταρειπωθεὶς καὶ κρημνισθεὶς κατὰ Μάϊον 1820 προῦκειτο νὰ ἀνανεωθῆ ἐκ βάθρων καὶ παρεκάλουν τὸν πατριάρχην νὰ ἐκδώσῃ ἀπανταχοῦσαν ζητείαν πρὸς συλλογὴν χρημάτων διὰ τοῦ ἱερέως Γεωργίου Σκευοφύλακος. Ὑπογράφονται δ' ἐν αὐτῇ ὁ ἡγούμενος Μακάριος, ὁ οἰκονόμος Λυμβαῖος, ὁ Σακελλάριος Εὐγένιος Νικόλαος, ὁ Σκευοφύλαξ, ὁ χωροεπίσκοπος Νικόλαος ἱερέυς, οἱ δημογέροντες: Ἀποστόλης Δεσφός, Ἰωάννης Κόντης, Γεώργιος Πρωτονοτάριος Σερίφου, Μιχαὴλ Λογοθέτης καὶ ἐπιστάτης τῆς καντινέλας (ἄνω σφραγίς διχῆ τῆς Μονῆς διπρόσωπος μετ' ἐπιγραφῆς γύρωθεν δυσξυμβλήτου.) Ἐπίσης καλὰ ἰδρύματα εἶναι τὸ ταχυδρομεῖον, τὸ εἰρηνοδικεῖον καὶ τὸ Σχολαρχεῖον, ὑπερ μῶλις ἐφέτος κατέστη τριτάξιον, μετὰ 37 μαθητῶν, διορισθέντος σχολάρχου τοῦ Σιωνίου Ἀποστόλου Δεπάστα καὶ διδασκάλου τοῦ Γ. Κρητικοῦ, διατηρηθέντος καὶ τοῦ πρότερον ὑπηρετοῦντος Δ. Ρώτα. Κόσμημα δὲ τῆς κωμοπόλεως θεωρεῖται καὶ τὸ νεόδμητον κατάστημα τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου ἐν θέσει περιόπτῳ καὶ ὑγιεινῇ. (2)

Μετὰ τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Σερίφου, ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὴν τῆς ὑπαίθρου χώρας, ἥτοι εἰς τὴν περιήγησιν αὐτῆς, ἵνα οὕτως ὁ ἀναγνώστης λάβῃ ἰδέαν τελείαν τῆς ὅλης νήσου μετὰ τῶν χωρίων αὐτῆς. Ἐκ τῆς πόλεως Σερίφου δύο ὁδοὶ ἕ-

(1) Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τούτου ἐπετέλεσεν ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Σύρου Ἀθανάσιος τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1907, ὅστις ἐπισκέψατο εἶτα καὶ τὴν Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τὸ Μέγα Λειβάδιον γενόμενος δικτὸς ὑπὸ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ τοῦ κ. καὶ τῆς κ. Γρῶμαν ἐνθουσιωδῶς.

(2) Ἐν τῷ σχολεῖῳ τούτῳ εἰς ὃ φοιτῶσιν 135 μαθηταὶ διδάσκουσιν οἱ κ. κ. Β. Σιλμινιώτης καὶ Ι. Ἀρβανιτάκης. Ἐν δὲ τῷ σχολεῖῳ τῶν θηλέων, εἰς ὃ φοιτῶσιν 112 μαθητρίαι διδάσκουσιν αἱ κ. κ. Α. Βιτάλη καὶ Αἰκ. Γαλλοπούλου.

γούσιν ἢ μὲν πρὸς Β. εἰς τὴν Μονὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν χωρία, ἢ δὲ πρὸς τὰ ΜΔ. πρὸς τὸ Μέγα Λειβάδι καὶ τοὺς ἄλλους συνοικισμούς. Ἀζώμεν πρῶτον τὴν δευτέραν. Αὕτη διέρχεται δι' ἀνάπτων καὶ σκολιῶν μερῶν τῆς Πλάκας, παρὰ τοὺς 9 ἀνεμοθύλους οἵτινες γραφικῶς ὑψοῦνται μετὰξὺ ἀκροπόλεως καὶ τῆς ὁδοῦ, ἄγει δὲ εἰς Μέγα Λειβάδιον, τὴν ἔδραν τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων. Διελθόντες παρὰ τὸ νατῆριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου προχωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω δι' ἡρέμα ἀνιούσης ἀτραποῦ ἐπ' ἀριστερά, ἐν ᾧ ἐπὶ δεξιᾷ ἄγει ἄλλη ἀτραπὸς πρὸς τὰ Δ. καὶ Β. τῆς νήσου, καὶ εἶτα ἰθὺ βαίνοντες θαυμάζομεν τὴν ὄντως ἀγρίαν καὶ φαλακρὰν φύσιν τῆς νήσου. Τὸ πᾶν περὶ ἡμᾶς λίθοι καὶ μεταλλεύματα, ὧν τὰς ὑπογείους στοὰς καὶ τὰς σωρείας τοῦ σιδηρολίθου ἀνὰ πᾶν βῆμα συναντῶμεν. Ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἡ θέσις Λειβαδερό, ἥτις καίπερ πρόσφορος εἰς γεωργίαν εἶναι ἐγκαταλειμμένη ὅλως χέρσος. Ἐπ' ἀριστερὰ ἄρχεται ἀνοιγόμενος ὁ ὄρυμος Κουταλᾶ μεθ' ὁμωνύμου συνοικισμοῦ (κάτοικοι 220) καὶ τῶν πρὸς φόρτωσιν τῶν μεταλλευμάτων στενῶν σιδηροδρόμων καὶ ἄλλων ἐπικλιῶν τοιούτων καθὼς καὶ σιδηρᾶς ἀποβάθρας. Ἐν τῷ μυχῶ αὐτοῦ ὑψοῦνται πετρώδη καὶ κωνοειδῆ βράχος, ὅστις οὐκ οἶδ' ὅπως ἐλλήθη τῆς «Γρηῆς» ἢ τῆς «Ὠρηᾶς» τὸ «Κάστρο», (1) χωρὶς κἄν νὰ φέρῃ οἰκοδομήν τινα οἰκονόμητο, περὶ οὗ σώζεται ἡ παράδοσις:

Σὺν τῆς γρηᾶς τὸ κάστρο, κάστρο νὰ μὴ ὄγῃ
Τοῦρκοι τὸ πολέμουσαν χρόνους δέκα τρεῖς
χρόνους μῆνας δέκα τρεῖς
τὰ νειάτα σου νὰ μὴ χαρῆς. (2)

Ἦδη φθάνομεν εἰς τὸ Μεγάλο χωριὸν (μὲν χωριὸν, κάτοικοι 229)

(2) «Κάστρο τῆς Ὠρηᾶς» ὑπάρχουσι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τῆς τε ἐλευθέρως καὶ τῆς δούλης: ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Στερεᾷ, Ἐπτανήσῳ, Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ, Θράκῃ, Κρήτῃ, νήσοις Αἰγίου (Σερίφῳ), Τραπεζοῦντι καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Περὶ τοῦ ὄρου Κάστρου Ὠρηᾶς ἰδέ: Ν. Γ. Πολίτου ἐν Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ 1871 σελ. 85 ἐφεξῆς. Α. Πετρίδου ἐν «Πανδοῦρα» τόμ. 22 σελ. 550 ἐφεξῆς. Κ. Σάθα ἐν «Ἐστία» 1880 σελ. 308 ἐφεξῆς. Ν. Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλλ. λαοῦ. Παραδόσεις: Μέρος Β' 716 ἐφξ. Ε. Πολιτάκη, ἐν «Κυψέλη» ἡμερολογίῳ 1886 ἐν Ἰερουσόλει σελ. 201. Ν. Βέη ἐν ΒΖ. 1908 σελ. 101. Ἐν Ἠπείρῳ, κατὰ τὸν ἱατρὸν κ. Φίλιππον Λάπαν καλεῖται κάστρον τῆς Καστοργιάς (πόλεως Μακεδονίας).

(2) Περὶ τῶν Κάστρων τῆς Ὠρηᾶς σώζεται οὕτω:

Ἐν τῆς Ὠρηᾶς τὸ κάστρο, κάστρο δὲν εἶναι. κτλ.

ὅπου μόνον ἀνθρακίαι τινὲς περισώζονται μετὰ καύσου τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ οὐδὲν πλέον αἰτιολογῶν τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὄνομασίαν. Ἀριστερὰ εἰς 500 βημάτων ἀπόστασιν ἐπὶ λόφου ἴδρυται ὁ λεγόμενος κενὸς « Ἀσπρος Πύργος », στρογγύλος, διαμέτρου 30 ποδῶν ἐξ ἰσοψῶν μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἰσομήκων μαρμαρίνων λίθων (πλίνθων) ἰσοδομικῶς σχεδὸν τεθημένων. Οὗτος χρησιμεύων ὡς στρατιωτικῆ σκοπιά τὸ πάλαι σώζεται ἐνιαχοῦ εἰς ὕψος 7 πλίνθων ὧν πολλοὶ καταρριφθέντες ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς οἰκοδομίαν κατὰ χώραν καὶ διὰ τὸ ἐγγυὲς νεκροταφεῖον τοῦ Μεγάλου Χωρίου καὶ τῶν ἄλλων μεταλλευτικῶν συνοικισμῶν. Ἡ δὲ θύρα τοῦ Πύργου ἔκειτο πρὸς Α. Ἐνταῦθα τῷ 1772 σκάψας ὁ Ἑρζέκος Λεονάρδος Pasch van Krienen (σελ. 84—86 καὶ 115 καὶ 120) ἀνεκάλυψε, πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος—ὡς ἐνόμισε τὸν Ἀσπρον Πύργον—κατὰ τὴν γενομένην ἐν Λιθόρνω μαρτυρίαν τοῦ ἐκ Πάτμου Ἑλληνοῦ ἐμπόρου Ἰωάννου Ἀτσιαλῆ, τοῦ συνοδουσαντος αὐτὸν ἐν ταῖς ἀνά τὰς Κυκλάδας ἐκδρομαῖς (6 Ἀπριλίου 1772), τρεῖς τάφοι, ὧν ὁ μὲν περιεῖχεν ἀγγεῖον πλήρες χώματος μικρὸν τεθραυσμένον, δύο πινακίδια μετὰ λύχνων, κεφαλὴν μαρμαρίνην, χαλκοῦν νόμισμα, δακτυλιόλιθον ἀνάγλυφον καὶ μαρμαρίνην στήλην ἐνεπίγραφον (ΕΥΘ ΔΙΝΟΣ κλ. ἰδὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ὑπ' ἀριθ. 8), ὁ δὲ περιεῖχεν ἀγαλμάτιον φέρον ἀνάγλυφον κεφαλὴν ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐπὶ δὲ τῶν νώτων (ἐπιγραφὴν ἀριθ. 1), πήλινα ἀγγεῖα, χαλκοῦν νόμισμα, δακτυλιόλιθον ἀνάγλυφον καὶ μαρμαρίνην στήλην μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2 ἐπιγραφῆς, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τάφῳ μέγαν λίθον ἐν τῇ ῥωγμῇ τοῦ πύργου μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 πλαστῆς ἐπιγραφῆς ἦν, ὡς ἐκ τοῦ βάρους, ἀφῆκε κατὰ χώραν, λαθῶν μόνον μεθ' ἐκτυοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ γραμματεὺς Ἀντώνιος Κασιμάτης, ἐν ἀκέφαλον ἀγαλμάτιον. Ἐκ τοῦ Ἀσπρου Πύργου καὶ ἐντεῦθεν τὰ σιδηροῦχα μεταλλεύματα καθίστανται πλουσιώτερα μέχρι τοῦ Μεγάλου Λειβαδίου ἀφ' ἐνός καὶ Κουταλά ἀφ' ἐτέρου καὶ ἀρχαίαι δὲ στοὰ ὑπῆρχον αὐτόθι, αἱ ἐπεσκέψατο ὁ Ρός. Διὸ καὶ τὰ ἔργα αὐτόθι εἶναι πολλὰ πρὸς ἐκμετάλλευσιν καὶ οἱ σιδηροδρομοὶ ἀποτελοῦσιν ἀληθῆς δίκτυον. Οὐδὲν ἐν τοῖς πέριξ δένδρον καὶ μόνον χθαμαλοὶ θάμνοι καὶ οὔτοι ἀραιοὶ διακόπτουσι τὸ μονότονον τῆς ξηρᾶς φύσεως ἐνιαχοῦ δὲ μόνον ρέουσιν ἡρέμα ρυακίά τινα παρ' οἷς φύονται ὑδροχαρῆ τινα ἄγρια δενδρέλλια,



ἀναπαύοντά πως διὰ τοῦ ζωηροῦ πρασίνου φυλλώματός των τὸν ἐρθηλαμὸν τοῦ περιγητοῦ.

Ἀπὸ τοῦ Ἀσπρου Πύργου καὶ ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς κατέρχεται, μέχρι τοῦ Μεγάλου Λειβαδίου, ὅπου ὁ νέος συνοικισμὸς τῆς Σερίφου (κάτοικοι 590) εἰς τὸν κινήτων πληθυσμὸν τῆς νήσου ἀφειλέμενος. Τὸ Μ. Λειβάδι, κεῖται ἐντὸς κοιλάδος ἀποτελουμένης ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν ὑψομένων βουνῶν, τὰ ὁποῖα διάτρητα ἐκ τῶν μεταλλευτικῶν στοῶν, σιδηροδρομύφορατα ἴστανται ὡς τόσοι ὄγκοι σιδηροπαγεῖς, οἱ ὁποῖοι τίς οἶδεν ἐὰν δὲν μεταβληθῶσι, σὺν τῷ χρόνῳ, εἰς χοήματα! Πᾶσα ἡ κοιλάς εἶναι κατὰφυτος ἐκ λαχανοκήπων καὶ ὁπωροφόρων δένδρων καὶ ἀμπέλων κατὰ δὲ τὸ εὐρύτατον μέρος αὐτῆς, παρὰ τὴν ἀκτὴν, ἐκτείνονται τὰ οἰκήματα καὶ τὰ ἐστιατόρια καὶ καφενεῖα τῶν ἐργατῶν ἐπίσης δὲ καὶ αἱ γαιμηλαὶ κλιτύες τῶν ὄρεων εἶναι κατελημμένοι ὑπὸ οἰκημάτων. Καὶ ἐν δεξιᾷ μὲν τῷ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐστραμμένῳ κεῖται ἡ γραφικὴ οἰκία τοῦ διευθυντοῦ τῶν μεταλλευτικῶν ἐργασιῶν κ. Γερμανν προζέου τῆς Ἀγγλίας. Ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ δὲ γραφεῖῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι συλλογαὶ τῶν φυσικῶν τῆς νήσου πετρωμάτων καὶ ρωμαϊκῶν ἰδίως ἀρχαιοτήτων, αἱ κατὰ διαστήρους κειροὺς εὗρεν ἐν ταῖς αὐτομάτως οὕτως εἰπεῖν τελομέναις ἀνασκαφαῖς χάριν τῆς ἐξορύξεως τῶν μεταλλευμάτων. Συνίστανται δ' αὐταὶ εἰς πήλινα σκεῦη ἐκ τῶν ὡς κτερίσματα ἐν τοῖς τάφοις τιθεμένων μετὰ τοῦ νεκροῦ, εἰς ρωμαϊκὰ νομίσματα καὶ εἰς λυχνίας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, ἐξ ἐκείνων αἱ μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι ἐν ταῖς μεταλλευτικαῖς αὐτῶν στοαῖς, ὧν ἱκαναὶ μετὰ τῶν ἐξῶθεν ἐστοιβαγμένων σκωρειῶν περισώζονται ἐν τοῖς ΜΔ. μέρεσι τῆς Σερίφου, κατὰ τὴν θέσιν Κούντουρον. Τῶν νομισμάτων τὰ πλεῖστα εἶναι χαλκᾶ καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὅτε ἡ ἐκμετάλλευσίς τῆς νήσου διὰ τῶν ἐξορύσστων καὶ τῶν δούλων εὐρίσκατο ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς. Ἐπὶ μονομύζου δὲ πηλίνου λύχνου καὶ ἐπὶ τῆς κάτωθι κυκλικῆς βάσεως αὐτοῦ ἀνέγνω τὰ γράμματα τὰδε: ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ, ρωμαϊκῶν χρόνων ὡς εἶναι καὶ αἱ πλεῖστα τῶν 11 σωζομένων Σεριφιανῶν ἐπιγραφῶν, αἱ ἐδημοσίευσαν πολλοὶ τε ἄλλοι καὶ ἐσχάτως (1902) ὁ βαρῶνος Hiller von Gærtringen. Πρὸ τῆς οἰκίας ταύτης ἐκτείνεταὶ θαυμασίως κῆπος, ἀριστερὰ δὲ ὁ ἱερός ναὸς ἐν ᾧ ἐκκλησιάζονται οἱ κάτοικοι καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ σχεδὸν ἡ Γρω-

μάνειος Σχολή υπό τὴν πεπνυμένην διεύθυνσιν τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ πρώην σχολάρχου κ. Ἐμμανουὴλ Ἀνδρονίκου, ἀνδρὸς Σιφνίου (1) καὶ κρατίστου οἰκογενειάρχου. Τὸ Σχολεῖον τοῦτο περιλαμβάνον 130 μαθητάς, συντηρεῖται, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, ἀναλώμασι τοῦ κ. Γρωμανν, δαπανῶντος ἐτησίως περὶ τὰς 7000 δραχμῶν διὰ μισθολόγιον, βιβλία καὶ γραφικὴν ὕλην. Ἐπίσης λειτουργεῖ καὶ παρθεναγωγεῖον καὶ νοσοκομεῖον μετὰ φαρμακείου γάρβιν τῶν κατοίκων καὶ ἰατρὸς ἐμμισθός τυγχάνει ὁ κ. Χριστοδούλου, πολλάκις τῆς ἐβδομάδος ἐπισκεπτόμενος τὸ χωρίον καὶ ἐν γένει πᾶσα φιλανθρωπία παρέχεται τοῖς ἐργάταις καὶ ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῶν μεταλλείων καὶ σύνταξις δίδεται τοῖς τε ἀνικάνοις καταστάσει ἐργάταις καὶ ταῖς οἰκογενεαῖς αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐκεῖ ἐργαζομένου πατρὸς. (2) Πρὸς τὰ ΜΑ. τοῦ Μ. Λειβαδίου ὑπέρκειται ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κύκλωπος (νεωτέρᾳ ὀνομασίᾳ) ἀρχαῖος πύργος, ὁ κοινῶς «Ψαρός Πύργος» ὀνομαζόμενος ἅτε ἐκ λίθων «ψαρή» χρώματος κατασκευασμένος, καὶ οὗτος ὡς καὶ ὁ Ἀσπρόπυργος ἰδρυμένος ἐπὶ βάσει τεχνητῆς ἐχρησίμευε τὸ πάλαι ὡς σκοπιὰ. Οὗτος εἶναι τετράγωνος μήκους 8—9 μέτρων καὶ πλάτους 6—7 καὶ ἐκ λίθων ἀργῶν καὶ παμμεγίστων διατεταγμένων ὅμως, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν, ἰσοδομικῶς, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν προσεχοχῶν· σώζεται εἰς ὕψος ἀπὸ 4 - 7 πλίνθων· διότι τὰς ἄλλας πλίνθους ἀφαίρεσαντες οἱ χωρικοὶ ἴδρυσαν ἐκεῖ που κατὰ σειρὰν οἰκίδια, κοινῶς κελλιά. Ἐκ τῆς θέσεως ἐκείνης ἢ θεὰ εἶναι θαυμασία πρὸς τε τὴν ἀγανῆ θάλασσαν τὴν ἐγκατεσπαρμένην ἐκ νήσων καὶ νησίδων καὶ τὰ πέριξ τοῦ Μ. Λειβαδίου ἀντικεῖ πρὸς Α. τὰ βουνὰ Μουντάκι καὶ ὁ Καλόγερος κάτωθεν τῶν ὁποίων διέρχεται παμμεγίστη σήραγξ 1175 μέτρων, ἣτις ὅμως ἐγένετο πρόξενος καθιζήσεως τῶν βουνῶν καὶ μακρόθεν ἔρατῆς. Πέραν ἐκτείνονται τὰ *Δύο Γαλούδια*, τὸ *Ἀγλάδι*, τὸ *Μουλιιάδικο*, ὁ *Ἄσπρος Κάβος*, ὧν ὑπέρκεινται τὰ βουνὰ *Ἀεῖ*. καὶ

(1) Ἐν σελίδι 131 τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν κώδικος Καλλινίκου Γρουπάρη ἀνέγκων ὅτι τῇ 22 Δεκεμβρίου 1782 μαρτυρεῖ ἐν διαθήκῃ τῆς Σιφνίας Σταματούλας ὁ παπᾶ Ἀνδρόνικος Θεόδωρος.

(2) Καὶ ἱκανοὶ μαθηταὶ σπουδάζουσιν ἐν Γυμνασίῳ δαπάναις Γ. Γρωμανν καὶ εἰς Γερμανίαν ἀποσταλεῖς ὁ νέος Συνοδικὸς ἐσπούδατε μεταλλειολογίαν καὶ ἤδη μελετᾶται καὶ ἡ ἀποστολὴ νέου ὑποτρόφου.

Κουδουνόπειρας. Οὐ μακρὰν τοῦ Μ. Λειβαδίου ἐξ οὗ ἔχει τις τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμῃ σειρὰν ἐκδρομῶν ἀνὰ τὰς διαφόρους μεταλλευτικὰς στοὰς καθ' ὅλας τὰς πλευράς τῶν ὄρεων, εὑρεται, κατὰ τὴν θέσιν Κόρακας, ἄνωθεν τοῦ Μαλλιιάδικου ἀρχαῖον ἄντρον, οὗ ἡ εἴσοδος, ἐνδοσσωδῶν τῶν κρατουσῶν αὐτὴν δοκῶν, ἀπεφράγη. Σώζεται ὅμως φωτογραφικῆ ἀπεικόνισις αὐτοῦ γενομένη ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου φωτογράφου Ἐρμουπόλεως κ. Θ. Φυντανίδου διὰ μαγγανίου φωτίσαντος αὐτό. Τὸ ἄντρον τοῦτο εἰς σχῆμα μεγάλης κίθουσης ὄν περιέχει ἀπεκρυσταλλωμένα διάφορα οἰκτικὰ σκεύη, ἐν ᾧ ἄνωθεν αὐτῶν ἐπικροεμάνται σταλακτῖται ἐξαισίσι· φαίνεται δ' ὅτι τὸ πάλαι ἦν ἐν χρήσει τὸ σπήλαιον τοῦτο, χρησιμεῖον ὡς τόπος λατρείας ὡς τὸ τῶν νεμφῶν ἐν Ἀττικῇ ἢ τὸ Κωρύκειον ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἢ ὡς ἐντευκτήριον ληστοπειρατῶν ὡς τὸ τῆς Ὀλιάρου (Ἀντιπάρου) διότι καὶ ἀρχαιότητες ἐν αὐτῷ εὐρέθησαν καὶ νεώτερα ἔργα τέχνης. Τὸ ἄντρον τοῦτο διὰ μακρῶν περιγραφῶν διακαίως ὁ ἰατρὸς Α. Γραμματικὸς ἐν τῷ *Ἡμερολογίῳ Σκόκου* (1899 σελ. 366—7 ὀνόμασε τοῦ *Γρωμανν*, ὡς τὸ τοῦ *Baumann* ἐν Γερμανίᾳ.

Ἐν Μεγάλῳ Λειβαδίῳ (1) ὑπάρχουσι καὶ θερμὰ ἰαματικὰ λουτρὰ· οὗτως ὁ Δουδουβίτικος Πὸς ὁ τῶν περιηγήσεων ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους συγγραφεὺς τῷ 1837 ἐγγράψῃ καὶ μικρὰν πραγματείαν «περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἐν τῇ νήσῳ Σερίφῳ» ἐν τῷ «*Ἀσκληπιῶ*» ἰατρικῷ περιοδικῷ τῶν Ἀθηνῶν (περίοδος β' φυλλάδιον σ' σελ. 167—8) ἐν ἣ σὺν ἄλλοις λέγει τάδε «... Τὰ πλείοτερα τῶν παλαιῶν μεταλλείων κεῖνται κατὰ τὴν πρὸς χειμερινὰς δύσεις ἐκτεινομένην χερσόνησον τῆς Σερίφου, τὴν νῦν καλουμένην «*Μέσα Ἀκρωτηρίου*» ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου βουνοῦ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου σώζονται βραχέα ἐρείπια παλαιοῦ τετραγώνου πύργου καὶ ἡ θέσις αὕτη φέρει τὴν ὀνομασίαν: «σ' τὸ μέσα ἀκρωτηρίου, σ' τὸν Πύργον». Ὁ βουνὸς οὗτος σύγκειται ὅλας ἐκ σιδηρεπίτιδος ἔχει δὲ καὶ ἴχνη μολύβδου καὶ χαλκοῦ. Ὑποκάτω τοῦ πύργου εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βουνοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰς θερινὰς δύσεις αἰγιαλοῦ, εἶνε τὰ καλούμενα *θερμα*. Τὸ ὕδωρ ἐκρέει ἐκ μακροῦ φυσικοῦ λακκώματος (σήραγγος) πλὴν ὀλίγας μόνον σπιθμαῖς

(1) Ἐσχάτως ἰδρῶθη καὶ ταχυδρομεῖον, οὗ ἐπιστάτης ὁ κ. Ἀνδρόνικος.



ὕπερ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· ὥστε πνέοντος σφοδροῦ ἐπι-
κλύζεται ἀπὸ τὰ ἄλμυρά κύματα. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο συνέβαινε ὅτε
ὕπῃγον ἐκεῖ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ γυνθῶ τὸ ὕδωρ καὶ εἰς τὴν ἀφῆν τότε
ἐφάνετο μάλιστα ὑπογλήκρον. Ἀλλὰ οἱ ἐγγχώριοι θεωροῦσιν αὐτὸ
ὡς ἱαματικὸν καὶ δισχυρίζονται ὅτι πινόμενον ὠφελεῖ τοὺς ἀσθε-
νεῖς τὰ μέγιστα». Τὰς θέστας ταύτας ἐσχάτως ὁ διὰ πολλῶν
εὐεργετήσας τὴν Σέρiffον ἀοίδιμος Αἰμύλιος Γρωμανν, ὁ τὴν φιλαν-
θρωπίαν βίαιον τοῦ βίου θέμενος περιεποιήθη μεγάλως καὶ ἴδρυσεν
μαρμαρίνους λουτήρας καὶ δεξαμενάς ἐν αἷς λούονται οἱ βουλό-
μενοι ὄψωρ ἐν εἰς ἄφεσιν τῶν ψυχικῶν ἀμπλακημάτων, ὡς ἐπέγρα-
φον οἱ πρόγονοι ἡμῶν Βυζαντινοὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίως φύσεως καθι-
δρυμάτων, τοῦ ἰδρύσαντος αὐτοῦ.

Ἐκ Μεγάλου Λειβαδίου βαίνοντες πρὸς τὸ ΒΔ. συναντῶμεν
τὸν συνοικισμὸν Ἀβεσσαλόν, (κάτοικοι 95)· καλεῖται δ' οὕτως
ἐκ τοῦ νεολατινικοῦ Vassale σημαίνοντος ὑπήκοον, πάροικον, δου-
λαπάρικον, διότι ἀναμφιβόλως οἱ τὸ μέρος τοῦτο οἰκοῦντες θὰ
ἦσαν πάροικοι τοῦ βασιλέως τῆς Σερiffου, Ἐρμολάου Μινώττου ἢ
τοῦ Νικολάου Ἀδόλφου). Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχουσι μεταλλεῖα μετὰ
πρωτογενῆ ἀποβάθρας, ἰδίως εἰς τὴν περιφέρειαν Ἁγίου Βασι-
λειος, ἀνήκοντα μετὰ τῶν τοῦ Κουντούρου τῆ Ἐταιρεία τῶν
Ἐργολημῶν, ἧτις ἐκχωρήσασα αὐτὰ τῷ κ. Δεκαβάλλᾳ (ἔταιρεία
Σέρiffος) ἐπὶ τινα μὲν χρόνων ἐξεμεταλλεύθη, ἥδη ὁμως τὸ ἔργον
ἐγκατελείφθη τελείως. Κατὰ δὲ τὴν θέσιν ταύτην ὑπῆρχον καὶ αἱ
κύριαι τῶν ἀρχαίων μεταλλευτικαὶ ἐργασίαι καὶ αἱ κάμινοι, ὧν
δὲν σώζονται δυστυχῶς λείψανκα, πλὴν τῶν σκωρειῶν τῶν μαρτυ-
ρουσῶν τὴν ἐκκαμίνευσιν. Ὑπερθεν δ' αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ τοποθεσία
Σκλαβογιάννης μετὰ νεῖδρίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Πρω-
τόμου. (1)

Ἄλλα χωρία καὶ συνοικισμοὶ τῆς Σερiffου εἰσιν ἡ Γαλανή,
ὁ Πύργος, ἡ Παναγία καὶ ὁ Κένταρχος (Καλίτσος). Εἰς τὰ χω-
ρία ταῦτα μεταβαίνει τις ἐξ Ἀβεσσαλοῦ καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ
θαλάσσης. Τὸ ἀκάτιον ἀπαῖρον τοῦ ὁμωνύμου ὄρου προσεγγίζει
εἰς τὸν ὄρον τῆς Σουκαμιάς (Σκάλας), τόπον ἀποθιβάσεως πρὸς

(1) Ἡ ὄνομασία αὕτη μὲ ἐμβάλλει εἰς πειρασμὸν ὅτι ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ
vassale=πάροικον, δουλοπάροικον.

περὶ μετὰβασις εἰς τὴν Μοῆν τῶν Ταξιαρχῶν. Ἡ ἐκ τῆς Σκί-
λας ἀτραπὸς εἶναι ἱκανῶς βρατή, διότι ἄλλοτε δι' αὐτῆς μετα-
φέροντο αἱ σταφυλαὶ τῆς νήσου πρὸς φώτωσιν εἰς τὰ ἐκεῖ ὄρ-
μουντα ἰσσιοφόρα. Μεθ' ὠριαίαν δ' ἀνάβασιν, καθ' ἣν παρατηρεῖ
τις τὴν ὁπωςδῆποτε χλοερωτέραν φύσιν τῶν μερῶν τούτων ἐν
ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα μέρη τῆς νήσου, φθάνει εἰς τὸ χωρίον Γα-
λανή (κάτ. 160), ὁπόθεν θεατὰ καὶ τὰ ὑπερκείμενα χωρία
Πύργος (κάτ. 27) μετὰ τοῦ νεοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ Πανα-
γία (κάτ. 289) (1)· ἐν τοῖς ὄρεσι τούτοις τοῖς περὶ τὴν Γαλανήν,
ἄτινα σχηματίζουσι καὶ φάραγγα καὶ κοιλάδα καταφυτον, ἐν
τῇ θέσει Μούτουλα ἐγένετο ἐναρξίς μεταλλευτικῶν ἐργασιῶν, ἀλλ'
αὐταί, ὡς ἐκ τοῦ δυσκομίστου τοῦ μεταλλεύματος, ἐγκατελείφθη-
σαν. Δέκα λεπτά μετὰ τὴν Γαλανήν φθάνει τις εἰς τὴν ἐξωτερι-
κῶς οὐδεμίαν ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσαν Μοῆν τῶν Ταξιαρχῶν περὶ
ἧς ἐν τοῖς ἔπειτα. Ἐκ τῆς Μοῆς ὁδὸς σκολιὰ τὸ πρῶτον, εἶτα δ'
ὀμαλωτέρα ἄγει τὸ μὲν εἰς Πύργον καὶ Παναγίαν, τὸ δ' εἰς
τὸ ὠραιότατον πάντων τῶν χωρίων τῆς Σερiffου, τὸν Κένταρ-
χον (Καλίτσον), κείμενον οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης (κάτοικοι
116) ἐντὸς καταπρασίνων περιβολίων ἐξ ἐσπεριδρεϊδῶν καὶ
ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κλαμώνων, περιβαλλόντων τὸν
εἰς τὴν θάλασσαν χυρόμενον χεῖμαρρον. Ὑπερθεν τοῦ Κεν-
τάρχου ἡ ὁδὸς βαίνει κατάντης μέχρι τῶν Κήπων, ὅπου χεῖ-
μαρρος ρεῖει τὸν χειμῶνα ὀρηκτικὸς καὶ ἐπιφέρει ἔτιν ὅτι κατα-
στροφῆς τῶν εἰς τὴν θέσιν ταύτην τὸ ὄνομα δόντων κήπων, ὅπου
ῥῆεται ὅτι ἐνοικοῦσι Νεοαἰδῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐλάχιστοι τὰς νύ-
κτας ἀποτολμῶσι νὰ διέλθωσιν ἐντεῦθεν. Ἡ ὁδὸς μετὰ ταῦτα κα-
θίσταται ἀνάντης, διερχομένη πρὸ τῆς τροφοδοτούσης τὴν πόλιν
δεξαμενῆς ὕδατος διαφυγῆς (Πηγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ μελετᾷ ὁ κ. Γρω-
μανν νὰ ἀγάγῃ εἰς τὴν πόλιν) καὶ ἄγει τελευτώσα εἰς τὴν κωμό-
πολιν Σέρiffον διὰ τῆς Β. συνοικίας αὐτῆς, τῶν Λάκων.

(1) Καλεῖται οὕτως ἐκ τῆς φωνῆς ἐκκλησίας τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
Μεσαρᾶς, ὅστις τοῦ ἁγίου καλαϊώτατος μοναστηριακοῦ νεὸς μετὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἐνταῦθα
πέριξ τοῦ ὁποῦοῦ συνεβῆ ἡ νεώτερος συνοικισμὸς μετὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Ἐνταῦθα
τελείται πανσερῖφος πανήγυρις τῆ 15 Αὐγούστου, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς προηγουμέ-
νοις. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη Παναγία τοῦ Ράμου (κοινῶς Καμπιά) καλλομένη καὶ
κειμένη πρὸς τὸ ΜΑ. τῆς κοινοπόλεως Σερiffου (κάτοικοι 79.)

Και ποία μὲν υπῆρξεν ἡ κατάστασις τῆς νήσου κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἀγνοοῦμεν, διότι οὐδὲν ἐπίσημον ἔγγραφο περιεσώθη· γινώσκουμεν δὲ μόνον ὅτι τῷ 1670 ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀποστείλασα εἰδικούς ὑπαλλήλους καταμέτρησεν ἀνθρώπους καὶ παιδιὰ, ὡς καὶ ἀμπέλια καὶ χωράφια, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν τὰ τῆς ἀπογραφῆς ἐκείνης ἵνα δυνηθῶμεν νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς νήσου. Τὴν εἰδήσιν ταύτην ἔχομεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Καντζελαρίας τῆς Σερῖφου τοῦ ἀποκειμένου νῦν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν. Ὁ Κώδιξ δ' ἀρχεται οὕτως:

Εἰς δόξαν Χριστοῦ ἀμὴν $\frac{IC}{NI} \left| \frac{XC}{KA} \right.$ 1781 Ἰουνίου 2
Ⓞ

Καντζελαρία τῆς νήσου Σερῖφου εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται τὸ πρᾶγμα ὅπου ἔχει ὁ καθ' ἑνὸς: ἀμπέλια χωράφια, περιβόλια, δένδρα, σπήτια καὶ εἴτι ἄλλο τῆς γῆς καὶ τὸ ταχρῆρι, ἧγουν χαράτζι ὅπου ἔχει τὸ κάθε πρᾶγμα. Τὸ χαράτζι τῶν νησίων ἔγεινεν εἰς τοὺς 1670 ὅπου ἔστειλεν ἡ βασιλεία καὶ ἐμέτρησεν ἀνθρώπους, παιδιὰ, χωράφια μὲ τὸ σχοινίον καὶ ἦτο τὸ σχοινίον ὀργυῖα 21 καὶ ἐχαράτζωσε νὰ νησιὰ καὶ ἐδιωρίζουνταν κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ σχοινίου εἰς τόσον τὸ νησί· οἱ δὲ προσετώτες τοῦ τόπου ἔβαλαν καὶ ἐστημάριζαν τὰ ἀμπέλια καὶ χωράφια τοῦ καθ' ἑνὸς κατὰ τὸ μαζούλι (Τουρκιστὶ εἰσὸδημα) ὅπου ἔδιδαν τὰ λεγόμενα δουκάτα (1) ἄλλοῦ τὰ λέγουσιν ἄσπρα καὶ ἄλλοῦ χαράτζια, ἧγουν τὸ τὰδε ἀμπέλι δουκάτα τόσα καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ ταχρῆρι τὸ βασιλικὸν ὅπου ἦτο διωρισμένον νὰ δίδεται διὰ τὴν γῆν εἰς τὴν βασιλείαν ἦτο λοιπὸν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πάππου μου τοῦ μισερ Μένεγου χιλιάδες εἴκοσι δύο (22,000) δουκάτα καὶ ἀπὸ τὰ 1680 ὅπου ἀκολούθησεν ἡ πικροῦλα καὶ ἐχάθη ὁ κόσμος ἔμεινεν ἡ γῆς ἔρημος καὶ δὲν ἐδουλεύονταν ἀπὸ ἀνθρώπους· καὶ οἱ κατὰ καιρὸν καντζηλιερίδες ἐκατέβασαν καὶ ἔβηλαν ὅσα πρᾶγματα ἐδουλεύονταν εἰς τὰς 16,000 καὶ πάλιν ἐκατέβασαν. Εἰς δὲ τοὺς 1754 ἠθέλησαν νὰ τὴν ἀνακαινίσουν διὰ χειρὸς τοῦ Μεγάλου Καλέργη Σιφνίου καὶ εὑρίσκειται τὴν σήμερον 12,205 Δου-

κάτα καὶ 705 ἄσπρα. Κατὰ ζήτησιν ἡμῶς τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ παρακλήσιν ἠθέλησα καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς νὰ τὴν ἀνακαινίσω καὶ βίβλω τὸ τάνσο τὸ παλαιὸν ὅπου ἦτον εἰς τοῦ Σίφνου, εἰς δὲ τὸ ὄνοματολόγι βίβλω ὅσα πρᾶγματα γενικὰ ἔχει ὁ καθένας τὰ ὁποῖα εἶναι ἀχαράτζωτα νὰ φαίνονται ἕως μὲ κοινήν γνώμην νὰ βελθοῦσιν. Ἡ τάξις καὶ ἡ μεταχειρίσις αὐτῆς τῆς καντζελαρίας εἶναι τοιαύτη: π. χ. ὁ ἀφέντης Οἰκονόμος εἰς τὰ 1754 ἦτον τὸ τάνσο τῶν πραγμάτων τοῦ Δουκάτα 124 καὶ 10 ἄσπρα καὶ ἔτσι ἐπέβρασεν εἰς τὸ ὄνοματολόγι του· καὶ ἐκεῖ κάτω βάλλει ἀγοράσαις, κληρονομίαις, ἀλλαξιαῖς, καὶ ἔγειναν ἕως σήμερον δουκάτα νὰ ἔχη 283 καὶ 1)4· ἀπὸ αὐτὰ τὰ 233 καὶ 1)4 ἐπρόκεισεν τῶν παιδίων, ἐπούλησεν, ἐχάρισεν, εὔγαλεν ἀπὸ ἴπῶν τοῦ αὐτὰ ἀντίκου 110 καὶ 10, ἡ πρῖκα φαίνεται εἰς τὸ μεμοριάλε, (μνημονεῖον) ἡ πώλησις εἰς τὸ ὄνομα ἐκεῖνου, ὅπου ἀγόρασεν.

Ἐκεῖνος λοιπὸν ὅπου θέλει τύχει νὰ ὀνομάζεται Καντζηλιέρης πρέπει νὰ περᾶ μὲ φόβον Θεοῦ καὶ μὲ δικαιοσύνην, νὰ μὴ βγάλλῃ οὔτε νὰ βάλῃ χαράτζι ἄλλουνοῦ καὶ νὰ βάλῃ εἰς ἄλλον, χωρὶς νὰ εἶναι οἱ δύο νὰ συμφωνοῦσιν νὰ ἀκούσῃ τὴν συμφωνίαν τους ἢ ἐπούλησεν, ἢ ἄλλαξεν ἢ ἐχάρισεν ἢ γεροντομοῖσι ἔδωσεν καὶ νὰ μὴ μεταχειρίζεται κανένα δόλον εἰς τὸ κοινὸν καὶ τότες θέλει εἶναι τιμημένος καὶ ἐπαινεμένος ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ ὅποιος μεταχειρίζεται ἀτυχίαις τότες δένομεν μὲ τὰς παρούσας κατάρτας: νὰ εὔρη τὸν Θεὸν ἀντίμαχον καὶ τὰς οὐρανίαις δυνάμεις· νὰ τοῦ κόψῃ ὁ Θεὸς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ νὰ ζημιωθῇ καὶ τὴν μέλλουσαν· φωτιά νὰ καταφάγῃ τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου του· τὸ σπέρμα αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀτιμασμένον εἰς τὸν αἰῶνα καὶ νὰ ζητῇ κομμάτι ψωμί ἀπὸ πόρταν εἰς πόρταν καὶ ἐμένα τοῦ ἀμαρτωλοῦ τὴν κατάρταν μου ὅπου τὴν ἀνεκαίνισα.

Καλλίνικος ἱερομόναχος Γρυπάρης ὁ καὶ ἀρχιμανδρίτης

Ἡ μὲν χεὶρ ἡ γράψασα σήπεται τάφω
Γραφῆ δὲ μένει αἰῶνας ἀπεράντους.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ Σέρφος τὸ πάλαι ἦν μονόπολις καὶ ὅτι ἡ ἀρχαία πόλις ἐκεῖτο ἐκεῖ ὅπου ἡ σημερινή, τοῦθ' ὕπερ τινὲς τῶν νεωτέρων διαμφισθητοῦσι καὶ ὅτι κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ὅτε ἤμαζεν ἐν αὐτῇ ἡ μεταξοπαραγωγὴ καὶ ἡ ταύτη συναφῆς κατεργασία

(1) Δεΐφανα τῆς ἐπὶ φραγκοκρατίας φορολογίας.

της μετ'αυτής, ηναγκάσθησαν να ιδρύσωσι και άλλα τινά ανά την υπαίθρου χώραν κωμίδια, (1) άλλ' ότι ταύτα δὲν ἦσαν ὡς ὁ van Krienen λέγει τριάκοντα καὶ εἰς ἄλλα τέσσαρα ἢ πέντε ὅποια εἶναι : ὁ Κένταρχος, ἡ Γαλανή, ὁ Πύργος, ἡ Παναγία καὶ τὸ Μέγα Χωριό. (2) Εἰς τοῦτο δὲ προαγγόμεθα ἐκ τοῦ ὅτι σήμερον ἐστὶ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνέρχεται εἰς 4024, ὡς ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ σιδήρου καὶ ιδρύθη τὸ Μέγα Λειβάδι, ἡ νῆσος ἕνα μόνον δῆμον ἀποτελοῦσα περιεῖχε κατὰ μὲν τὴν ἀπογραφὴν τῆς 6 8)βρίου 1896 3851 κατοίκους κατανεμομένους ὡδε κατὰ συναικιτισμούς :

(1) Τοιαῦτα κωμίδια ἀναφέρει ὁ προῶρος θανὸν Σερφίος Θεόδωρος Ἀργουζάκης ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «μέγροι Σερφίου» (σελ. 54) τὸ Τουρωτόν καὶ τὸν Κωδιόν, οἷτινες καὶ συνεπλάκησάν ποτε καὶ ἀπέδειξίς τῆς διαμάχης ταύτης εἰσὶν οἱ βενετικοὶ τύμβοι καὶ τὰ ὄστα τὰ εὐρεθέντα ὑπὸ τῶν μεταλλευτῶν ἔργατῶν παρά τινι ἀνηφορικῇ σιδηροδρομικῇ γραμμῇ τῶν Βουνῶν.

(2) Ἡ Σέρφος, ἣτις ἦτο, ὡς εἶδομεν ἐπὶ Βενετῶν, διάβασις τῶν ναυτιλλομένων ἐκ Κων/πόλεως καὶ Σύμης δι' Ἐσπερίαν καὶ τανάπαλιν εἶχε προξένους καὶ δὴ τῆς Ἰσπανίας, τῆς Νεαπόλεως, τῆς Σικελίας καὶ ἄλλων διαφόρων ἐθνικοτήτων ἐν ταῖς νήσοις Κύθου καὶ Σερφῶ κτλ. κτλ. Ἔχομεν δὲ ἐνοικιαστήριον τοῦ προξένου Ἰωάννου Τραφαντίου Φραγγίνη, δι' οὗ ἐμφαίνεται ὅτι οὗτος ἐνοικίασε τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Λευτίκου (23 Ὀκτωβρίου 1823) καὶ ἔθηκε τὸ ἐθνόσημον ἔξωθεν τοῦ γραφείου διὰ τῆς καιρικῆς περιστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (officio del vice console—Serfo) ἀντικρὺ τοῦ ναυδρίου τοῦ ἀγίου Ἐλευθερίου. Ἐνώπιον τοῦ προξένου τούτου τῆ 28 7)βρίου 1826 διεμαρτυρήθη διὰ τοῦ ἀσιστέντε τοῦ προξενείου Γεωργίου Λευτίκου, ὑπηκόου Ἰσπανοῦ, ὁ Παναγιώτης Παπαγληγόρης ὅτι ὁ Γεώργιος Μουστάκας διήρπασε τὴν περιουσίαν του ἐκ πολλῶν ἀγρῶν καὶ ὡς ἐκ τῶν καιρικῶν περιστάσεων (τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως) δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ τὴν κρίσιν, ζητῶν ἀποζημίωσιν καὶ ἐκανοποίησιν (τῆς ὑπολήψεώς του) παρά τοῦ προξένου, ὅστις διὰ σημειώσεώς του ἔδωκε προθεσίαν τριῶν ἡμερῶν πρὸς τοὺς προϊστάμενους νὰ θεωρήσωσι τὴν δίκην πρὸς ἡσυχίαν τοῦ διαμαρτυρομένου Παπαγληγόρη. Ταῦτο γρόνως δὲ παρέδωκε καὶ τὴν καντζελαρίαν (κόπιαν) τοῦ προξενείου εἰς τὴν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος (χάριν ἀσφαλείας).

Αὐξ. ἀριθ.	*Ὄνομα χωρίων	*Ἀρρενες	Θήλειαι	Σύνολον
1	Σέρφος	1275	1167	2442
2	Λιμὴν Σερφίου	10	0	10
3	Γαλανή	67	57	124
4	Κένταρχος	71	58	129
5	Κουταλάς	147	61	208
6	Λειβάδι	143	70	213
7	Μέγα Λειβάδι	285	82	367
8	Νεσίτες	5	0	5
9	*Ὀχθη	4	0	4
10	Παναγιά	141	124	265
11	Πύργος	16	11	27
12	Ράμος	25	17	42
13	Τσιλεπάκι	4	0	4
14	Μονὴ Ταξιαρχῶν	11	0	11
Σύνολον		2204	1647	3851

(Ἰδὲ στατιστικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν 5—6 8)βρίου 1896 (Ἄθ. 1897 σελ. 121).

Κατὰ δὲ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 27 8)βρίου 1907 ἀνῆλθον εἰς 4024 κατανεμομένους ὡδε :

Αὐξ. ἀριθ.	*Ὄνομα χωρίων	*Ἀρρενες	Θήλειαι	Σύνολον
1	Σέρφος	1155	1007	2162
2	*Ἀβεσσαλός	67	28	95
3	Γαλανή	90	70	160
4	Κένταρχος	73	43	116
5	Κουταλάς	136	84	220
6	Λειβάδι	47	37	84
7	Μέγα Λειβάδι	355	235	590
8	Παναγιά	149	140	289
9	Ράμος	47	32	79
10	Μέγα Χωριό	153	76	229
Σύνολον		2272	1752	4024 (1)

(1) Ἰδὲ ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ, Ἄθ. 1908 σελ. 161,

Περὶ τοῦ συγγρόνου πληθυσμοῦ τῆς νήσου λαλοῦντες οὐκ ἔσκοπον ἠγησάμεθα νὰ δηλώσωμεν περὶ αὐτοῦ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Εἶδομεν ὅτι τῷ μὲν 1468 εἶχεν ὀλιγωτέρους τῆς Θήρας κατοίκους, ἀνερχομένους εἰς 300, τῷ δὲ 1670 ἡ τουρκικὴ κυβερνήσις ἐποίησατο μὲν ἀπογραφὴν τῆς νήσου, ὡς ἀναγινώσκουμεν ἐν τινι κώδικι τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν, γραφέντι τῇ 2 Ἰουνίου 1781, ἀλλὰ δὲν περιεσώθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπογραφῆς ἐκείνης· ἐὰν κρίνωμεν ἕμεις ἐκ τοῦ ὅτι ἀπὸ 22,000 δουκάτων, ἅτινα ἐπλήρωνεν ἡ νῆσος τοῖς Τούρκοις, ὁ φόρος ὑπεβιβάσθη εἰς 12,205 δουκάτα καὶ 705 ἄσπρα, ὡς ἐκ τῆς τῷ 1680 ἐνσηψάσεως πανώλλους, τότε βεβαίως θὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 600, ἀφοῦ ἐν ἔτει 1700 κατὰ τινὰ ἐκθεσιν τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου Σύρου Ἀντωνίου Ἰουστινιάνη (1) ὁ πληθυσμὸς ἀνῆρχετο εἰς 800, εἰς τοσοῦτους δὲ καὶ τι πλείους ἀναβιβάζει καὶ ὁ πολὺς Τουρνεφόρτιος συγγρόνως (1701) τὴν νῆσον ἐπισκεψάμενος. Τῷ 1771 κατὰ τὸν van Krienen εἶχε 900 κατοίκους, τῷ 1821 2000 κατοίκων (2). κατὰ τὸν ἐκδότην τοῦ Pasch van Krienen Λουδοβίκου Ρῆς τῷ 1837 (3) εἶχεν ἐπένητα τῶν 2000 ψυχῶν, τῷ 1861 2699 κατὰ Ι. Δ. Σταματάκη (Πίναξ χωρογραφικῆς τῆς Ἑλλάδος Ἀθ. 1863 σελ. 96.), τῷ 1870 εἶχε κατοίκους μὲν 2180, δημότας δὲ 2341 ὡς ἀναγράφει ὁ Θεμ. Ἰωαννίδης (Στατιστικὴ κτλ. Πάτρας 1871 σελ. 101), τῷ 1879 κατὰ Philippson (4) 2943, τῷ 1896 καὶ 1907 (ἰδὲ ἀνωτέρω) εἶχε 4024 ἧτοι ἀπὸ 49 κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἀνῆλθεν εἰς 52 περίπου κατὰ τοιοῦτον, τοῦθ' ὅπερ καταδεικνύει ὅτι ἡ νῆσος, μεθ' ὅλην τὴν μετανάστευσιν τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ ἰδίως εἰς Αἴγυπτον, ὅλον ἐν αὔξειται, χάρις εἰς τὸν μεταλλευτικὸν πλοῦτον αὐτῆς.

(1) Ἰδὲ Α. Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, Ἀθ. 1852 σελ. 261.

(2) Ἰδὲ αὐτὴν ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ.

(3) Ἰδὲ ἐκδοσὴν Keil.

(4) Beitrage zur Kenntniss der Griechischen Inselwelt σελ. 163 καὶ 165. Σημειώσθω ἐνταῦθα ὅτι τῷ 1889 αἱ Κυκλάδες ἐπὶ 2700 τετρ. χιλμ. εἶχον κατοίκους 131,000 ἧτοι 49 ἐπὶ 1 τετρ. χιλμ. Ἐν Σύρῳ 390 ἐπὶ τετρ. χιλμ. ἐν τῇ ἀμαζούσῃ Θήρᾳ 177 ἐπὶ τετρ. χιλμ. καὶ ἐνιαχοῦ καταβαίνει μέχρι 14 καὶ 5 κατοίκων ἐπὶ τετρ. χιλμ.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐπανέλθωμεν ἐκείσε ὅθεν ἐξέβημεν ἧτοι εἰς τὴν τῆς Σερφίδος ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδὶν Μπαρμπάρουσσα κατὰλήψιν.

Τῆς ὑποπαγῆς τῶν Κυκλάδων συντελεσθεῖσας, ἧτο ἐπόμενον ὅτι ἡ τουρκικὴ κακοδουλοποιεῖα ἡ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλληνίδων χωρῶν ἀπὸ αἰῶνων ἐφαπλώθεισα ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τὰς καθαρῶς ἑλληνικὰς αἰγαϊκὰς νήσους, αἵτινες τελείως πλέον ἐβυθίσθησαν εἰς ἀράναιαν. Συμφορὰ καὶ δυσπραγία ἐπεβάρυνον τοὺς τραχίλους τῶν ἀτυχῶν νησιωτῶν, ἃς ἐπὶ μᾶλλον καθίστων δεινοτέρας αἱ τῶν ποικιλοῦμων πειρατῶν ἐπιδρομαί, αἵτινες ἀφήμασον ὅτι ἐκ τῆς τουρκικῆς αὐθαιρεσίας ἐναπέμεναν. Ἐντεῦθεν δ' οἱ ταλαίπωροι κατὰ τοιοκοὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταλιμπάνωσι τὰς ἐαυτῶν πατρίδας καὶ νὰ ζητήσωσιν ἀλλαχόσε πόρον ζωῆς. (1) Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται πῶς ἦνσι τὸ πάλαι πυκνῶς κατοικημένοι κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα ἠρακιώθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τινὲς τελείως ἠρημώθησαν. Εὐήμερίας τινὸς σχετικῶς ἀπῆλαυον αἱ μεγάλαι νῆσοι Πάρος, Νάξος, Ἄνδρος, Τήνος καὶ Σύρος, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἡ δυσπραγία καὶ ἡ ἀμάθεια συνδηλοφώθησαν μετὰ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἄλλης ἀγροικίας, προϊόντα ἅμμεσα τῆς στυγερᾶς δουλείας τῶν Τούρκων, ὧν μόνιμος κατοικία εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχεν ἐν ταῖς νήσοις, ἀλλὰ καὶ ἡ μακροθὲν μόνον μολυσματικὴ αὐτῶν πνοὴ κατεμάραινε πᾶσαν ζωτικὴν ἰκμάδα. Ἡ αὐθαίρετος καὶ βιαία τῶν φόρων εἰσπραξις, ἡ κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς δικαιοσύνης ἀπονομή, αἱ τῶν ἀρχόντων (ἔστω καὶ χριστιανῶν) καταπιέσεις, αἱ τῶν πειρατῶν ἐπιδρομαί, ἡ ἑλλησιφισ οἰαεδήποτε πνευματικῆς ἀναπτύξεως ἐκόλυον τὴν τῶν κατοίκων πρόοδον, οὗς οἱ τὰς νήσους ἀπὸ τοῦ ΙΣ' αἰῶνος ἐπισκεψάμενοι περιηγηται διὰ ζοφερωτάτων ἀπεικάζουσι χωρμάτων· ἐὰν δὲ τις προσθέσῃ εἰς τ' ἀνωτέρω καὶ τὰς μεταξὺ ἐσθροδῶν, τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων, καὶ τῶν ἐπηλύδων ἢ ἐξ ἐσθροδῶν ἐνστερνιασμένων τὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἔριδας, τότε ἡ εἰκὼν εἶναι πλήρης καὶ δὲν ἐλλεῖπει ἄλλο εἰμὴ τὸ πλαίσιον ἵνα καταστή τελειοτάτη· τὸ πλαίσιον τοῦτο εἶναι αἱ μεταξὺ ὁμογενῶν καὶ ὁμοθρήσκων ἀν-

(1) Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν Σερφιδῶν τὴν ἐαυτῶν καταλιπόντες διεπεραιώθησαν εἰς Φολέγανδρον καὶ ἐκεῖ ἴδρυσαν μικρὸν συνοικισμόν «Σερφιδιώτικα» ἄχρι τοῦδε καλούμενον, κατὰ τὰς ΒΑ. παραλίας 5 μίλια πρὸς Δ τῆς Καραβοστάσεως (ὄρμου) ὅστις εἶναι λίαν ἐπισφαλῆς ἀλλ' ἔχει 35000. Ἰδὲ Ζαφερίου Γαβαλλᾶ, Φολέγανδρος, Ἀθ. 1886 σελ. 15 καὶ 17.



πιζηλίας, αί ως εκ τούτου τῶν ἰσχυρῶν κατὰ τῶν ἀνισχυρῶν κατοίκων καταπιέσεις, διαμάχαι καὶ ἀντιζηλίας, αἱ πολλῶν κακῶν πρόξενοι γινόμεναι ταῖς νήσοις. Καθ' ἕλην τὴν μακρὰν τουρκοκρατίαν ὁ Δριός, ὁ μέγας τῆς Πάρου λιμὴν ὁ διανοιγόμενος πρὸς τὴν ΜΔ. ἀκτὴν αὐτῆς ἦτο τὸ ὀρηκτῆριον τοῦ ὑπὸ τὸν ἐκείστοτε Καπουδᾶν πασᾶν καταπλέοντος τουρκοικοῦ στόλου ἐφ' οὗ ἐπέβαινε καὶ ὁ διερχομῆνός τοῦ στόλου, συνήθως Ἑλλήν, πρὸς εἰσπραξίν τοῦτο μὲν τῶν φέρων τῶν νήτων, τοῦτο δὲ πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ποικίλων υποθέσεων αὐτῶν διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ μετὰ δώρων καταπλεόντων ἀντιπροσώπων (ἐπιτρόπων) τῶν νήσων. Πράγματι δὲ μέχρι μὲν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Σερίφου, ἡ νῆσος διοικετο φεουδαρχικῶς (τιμαριωτικῶς) ὑπὸ τῶν Φράγκων βαρῶνων καὶ τῶν τεταγμένων αὐτοῖς ὑπαλλήλων, ὧν οὐδεμία περιεσώθη πράξις, ἀλλὰ, τῶν Ὀσμανιδῶν καταλαθόντων αὐτὴν τῷ 1538, συνεστάθη ὁ θεσμός τῶν ἐπιτρόπων καὶ προσετῶν, ὧν ἐπίσημος γλῶσσα ἦν ἡ ἑλληνικὴ καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνεγράφοντο ὑπὸ τῶν καντζελλιερῶν ἐν τῇ Καντζελλαρίᾳ ἢ τοῖ βιβλίῳ τοῦ κοινού. (1) Οἱ ἐπιτροποι συνεδίκαζον μετὰ τοῦ Καπουδᾶν πασᾶ τὰς διαφόρους καταγγελλομένας σοβαρὰς ἐγκληματικὰς πράξεις καὶ τοιαύτας ἀποφάσεις ἀναγράφουσιν ἐγγράφα ἀποκειμένα πρὸς τῷ ἱστοριοδίφῃ Π. Ζερλέντη, ἀναμείνοντα τὴν διὰ τῆς συνδρομῆς πλουσίου τινὸς νησιώτου ἐκδοσιν αὐτῶν. Ἡ διοικήσις τῶν νησιωτῶν, κατὰ τὸν Νικόλαον Γ. Μοσχολάκην (τὸ ἐν Ἑλλάδι δημόσιον δίκαιον ἐπὶ τουρκοκρατίας, Ἀθήναι 1882 σελ. 117—130) ἀπετέλει ἴδιον σαντζάκι (σημαίαν) μὴ ὑπαγόμενον εἰς ἴδιον πασᾶν, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Καπουδᾶν πασᾶ (ναυάρχου) τοῦθ' ὅπερ ἀπήλασσε τὰς νήσους τῆς διηνεκοῦς διατριβῆς πασᾶ καὶ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως αὐτοῦ μετὰ τῶν σχετικῶν ἀκολούθων, οἵτινες ἦσαν ἀναμφιβόλως ἰσάριθμοι λησταί. Ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς τὸν Καπουδᾶν πρὸς ὑπαγωγῆς ἐξήρουντο προνομιακῶς ἡ Ἄνδρος καὶ ἡ Σύρος, ἀνήκουσαι τῇ ἐκείστοτε βασιδεῖ Σουλτάνῳ, ἀποστελλούσῃ ἴδιον ἀγᾶν διοικητὴν καὶ ἡ Τήνος ὑπαγομένη μεγάλῳ τιμῷ ὀθωμανῶ μεγιστάνι κληρονομικῶς.

(1) Δυστυχῶς τὸ ἀρχεῖον τῆς καντζελλαρίας Σερίφου δὲν περιεσώθη μέχρις ἡμῶν, πλὴν τῶν δύο τὰ ν σ ὦ ν (φορολογικῶν βιβλίων) τῆς Δημηγρίας καὶ τῆς τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ταξιαρχῶν.

Ἡ διοικητὴς ἐκείστης νήσου ἢ καὶ πλειόνων ἀστυγειτόνων κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας προέστατο ὁ τουρκοῦ βοεβόδας, (1) ὅστις σὺν τῷ χρόνῳ προέβητο ἐξέλιπεν ἐξαγορασθεὶς ὑπὸ τινῶν νήσων ἐφάπαξ, ἢ καὶ διατηρήθη μόνον ἐν ταῖς νήσοις, αἵτινες ρητῶς ἐξήτουν πρὸς τοῦ Καπουδᾶν πασᾶ τοιοῦτον, ὅστις ἐν τέλει ἐλαμβάνετο ἀπὸ τῶν ἐντοπίων νησιωτῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν συμπρομαρτουσῶν τῷ διορισμῷ τοῦρκου βοεβόδα δαπανῶν, ἐπιβαρυνουσῶν, ὡς εἰκόσ, τοὺς κατοίκους. Ἔργον τοῦ βοεβόδα ἦτο ἡ συνήθης διοικήσις, ἢ εἰσπραξίς τῶν φόρων, ἢ ἀντικατάστασις τοῦ καθ' ἑλλείποντος (Turnefort I 227), ἢ ἐνοικίασις τῶν φέρων ἐπὶ ἰδίῳ λογαριασμῷ ἢ καὶ δι' ἐκμισθώσεως τῶν προσόδων ὑπὸ τῆς κοινότητος, ἢ ὑπεκμισθώσεως αὐτῶν, ὡς ἐγγραφικὰ σωζόμενα ἀναγράφουσιν, ὅτε καὶ αἱ πιέσεις ἦσαν σοβαραὶ κατὰ τῶν δυστήνων κατοίκων διότι πάντες, ἀπὸ τοῦ βοεβόδα μέχρι τοῦ ἐσχάτου ὑπεκμισθωτοῦ, ἐξήτουν νὰ ὠφεληθῶσι καὶ ἐντεῦθεν ἡ εἰσπραξίς ἦν κυριολεκτικῶς ληστεία. (Muradgea d' Ohsson Γ' 382). Ὁ βοεβόδας προσέτι ἀνεπλήρου τὸν καθῆν (ἱεροδικαστὴν) ὁσάκις δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ νήσῳ ἢ ἀπῆρχετο ἐπ' ἀδεία.

Ἐν Σερίφῳ γινώσκουμεν βοεβόδαν τῷ μὲν 1679 τὸν χριστιανὸν γέροντα Τζωρτζῆν Φίλιππαν ἐκ Σύλλακος τῆς Κύθου, ὡς λέγει ὁ Καλλίνικος Γρυπάρης ἐν τῷ κώδικι τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν, τῷ δὲ 1701 Τούρκον τινὰ ἐκ Χαλκίδος καταγόμενον πρὸς ὃν συνεστάθη ὁ πολὺς Τουρνεφόρτιος ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου ΙΔ' ἐν ἔτει 1701 ὑπὸ τοῦ ἐν Σίφῳ προξένου τῆς Γαλλίας Γκιῶν, ἀνδρὸς πολυγλώσσου. Μόλις ἀνέγνω τὴν συστατικὴν ὁ βοεβόδας προσεκάλεσε τὸν ξένον ἵνα τὴν ἐπαύριον ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγούστου) μεταβῆ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Μεσσαριάς (Ε. Κοφινιώτου, Ἡ ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι, Ἀθ. 1897 σελ. 75), ἐξῶθεν τοῦ ὁποῦ

(1) Ὁ βοεβόδας μετὰ τῶν προσετῶν ἀπετέλει δικαστήριον πολιτικῶν υποθέσεων· εἰς δὲ τὰς ποινικὰς ἐφυλάκιζε τοὺς κατηγορουμένους ἕως οὗ ἀπέστελλε πρὸς τὸν Καπουδᾶν πασᾶν εἰς Κων/πολιν καὶ εἰς Νάξον καὶ Πάρον, ὅπου ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὄφκει ὁ στόλος. Ἐάν δὲ οἱ διάδικοι δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἐφεστέβαλλον εἰς τὸν Καπουδᾶν πασᾶν, ὅστις ἐπέστελλε τσαούσας ἐπὶ τόπου ἵνα ἐξετάσῃ τὴν ἀλήθειαν. (Idem, Choiseul Gouffier τόμ. Α' σελ. 126. Ἐπιθ. καὶ Muradgea d' Ohsson, Tableau général de l'Empire Ottoman, Paris 1787 τ. 1. Γ' σελ. 382.



ἐγέρσουσιν αἱ Ἑλληνίδες· καὶ ἀπεθαύμασε μὲν τὴν τοῦ χοροῦ γρα-
φικότητα, εὖρεν ὅμως τὴν τελετὴν τῆς ὀλονοκτίας λίαν κουρα-
στικὴν.

Ἐκτὸς τοῦ βρεθόδα ἄλλη τουρκικὴ ἀρχὴ ἐν ταῖς νήσοις ἦν ὁ
Καδῆς, (1) ἀλλ' οὔτε ὅλα αἱ νῆσοι εἶχον τοιοῦτον, οὔτε ὁ ἐκά-
στης νήσου καδῆς διέμενον ἐν τῇ ἔδρᾳ παρ' ἣ ἦν διωρισμένος, ἀλλ'
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὗτοι διέμενον ἐν Κων)πόλει καὶ ἐπισκέπτετο τὴν
ἑαυτῶν ἔδραν (εἰς ἣν ὑπήγετο μία ἢ καὶ πλείονες νῆσοι) ἅπκξ ἢ
δις τοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸς εἰσπραξίν τῶν προσόδων αὐτοῦ, ἃς ἠδέως κα-
τησώτευσεν ἐν τοῖς ἐν Βυζαντίῳ χαρμημίσις αὐτοῦ. Ἄλλη δὲ τουρκι-
κὴ ἐξουσία ἦν τῶν μουσελίμιδων (ἐκτάκτων), τῶν ἀγάδων (κατώ-
τατος βαθμὸς τούρκου ὑπαλλήλου) τῶν ζαμπιῶν (δεκατιστῶν) (2)
τινῶν ζαπιέδων (ἀστυνομικῶν κλητήρων), ταχοιλόριδων (εἰσπρα-
κτόρων), Σερδάριδων (κλητήρων καὶ τοιοῦτον γινώσκωμεν τῷ
1818 τὸν Βασίλειον Μανῶλη). Ἐκ δὲ τοῦ καδῆ, τοῦ βρεθόδα καὶ
τῶν προϋχόντων ἀπετελεῖτο δικαστήριον πολιτικῶν ὑποθέσεων,
αἵτινες, μετὰ τῶν ποινικῶν, ἐξεκαλοῦντο πρὸ τοῦ Καπουδᾶν πα-
σᾶ (3). Πράγματι δὲ οἱ νησιῶται ἀπερχόμενοι εἰς Δρὺδ τῆς Πά-
ρου ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ Καπουδᾶν πασᾶ, τοῦ διερχομένου τοῦ στό-
λου καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν παρακολουθούτων αὐτόν, ἀλλ' ἐξ ἐγ-
γράφου γενομένου ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου τῆς Νάξου Κωνσταντί-
νου Κόκκου, ἐκ τῆς μεγάλῃς τοῦ Φραγκίσκου Κόκκου οἰκογενείας
καταγομένου, τῇ 20 Ἰουλίου 1813 μανθάνομεν ὅτι καὶ ἐν Νάξῳ
καταπλέοντος τοῦ διερχομένου τοῦ στόλου προσήρχοντο οἱ ἔχοντες
δικίαν ἵνα ὑποβάλωσιν αὐτάς τῳ ἐνδοξοτάτῳ διερχομένῳ πρὸς ἐπί-

(1) Τὸν καδῆν δὲν ἤθελον α' διότι ἐλάμβανε 10 ο/ο ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέ-
σεων καὶ ὅτι δὲν ἤθελε νὰ δείξῃ ἕκαστος τοῖς Τούρκοις τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν.
διότι ἠδύνατο νὰ ἀπολέσῃ αὐτήν, ὡς λέγει ὁ Choiseul Gouffier τόμ. Α' σελ.
99, διὸ καὶ ἐδικάζοντο ὑπὸ τῶν προηγόντων καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀρμενιόπουλος) ὡς
δικαιτητῶν ἄνευ ὑποχρεωτικῆς ἐπιβολῆς κατὰ τὰ ἐπικρατούσθαι ἔθιμα, ἅπερ ἀνέ-
γραψεν ὁ L. Mauer, Das Griechisches Volk, Heidelberg 1835 τόμ. Β' σελ.
108—τόμ. Α' σελ. 227—233 καὶ 277. Μετεφράσθησαν δὲ τὰ τοπικὰ ἔθιμα καὶ
ἐλληνιστῶν ὑπὸ Α. Χρυσανθοπούλου. Ἄθ. 1854.

(2) Τοιοῦτον γινώσκωμεν ἐν Σερῶν τὸν Ἀντώνιον Μαυροδῆν τῷ 1813.

(3) Ἴδὲ Α. Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. ΙΑ' σελ.
319. Οὐδεμίαν ἄλλη τουρκικὴ ἀρχὴ εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐν ταῖς νήσοις,
οὐδ' αὐτὸς ὁ Σουλτᾶνος ἔστειλεν εἰς αὐτάς ἀμέσους διαταγὰς.

λυσιν, διοριζομένων κίρετων ἐξ ἑκατέρου τῶν ἐνδιαφερομένων με-
ρῶν κριτῶν. Τοιαύτην ὑπόθεσιν ἔσχεν ὁ ἐκ Σερῶν παπᾶς κύρ
Γεώργιος σκευοφύλαξ, κατὰ τοῦ ἀνταδῆλφου αὐτοῦ κύρ Μαρίνου
Λαμπιδαρίου «προτείνων πῶς ἔχει μερικὰ ἰντερέσα μετ' αὐτοῦ»
ἀπὸ τοῦ 1808. (1) Ὁ διερχομὸς Κωνσταντῖνος Μαυρογένης ἐστει-
λεν ἐπίτηδες μπουμπασίον εἰς Σέρρον ἵνα μεταφέρῃ τὸν κύρ Μα-
ρίνον εἰς Νάξον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπέλθῃ εἰς
Νάξον, ἐξέπεστειλε τὸν υἱὸν κύρ Ἰωάννην. Συναντήσας θεῖος καὶ
ἀνεψιὸς διώρισαν αἵρετοὺς δικαστὰς ὁ μὲν σκευοφύλαξ τὸν σινοῦρ
Κωνσταντᾶκη Μπάον ἐκ Σέρρου καὶ τὸν καπετᾶν Ἀντωνάκη
Βέρρον ἐκ Μήλου, ὁ δὲ ἀνεψιὸς τὸν Δημήτριον Βάλμπην καὶ τὸν
πρωτονοτᾶριον Κόκκον μετὰ πληρεξουσιότητος τελείας πρὸς ἐπί-
λυσιν τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ. Τὸν διορισμὸν τοῦτον ἐπικυρώσαντος
ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Μαυρογένους, οἱ κριταὶ ἐξέδωσαν τὴν ἑαυτῶν ἀπό-
φασιν ἀπροσωπολήπτως καὶ καθαρῶ τῷ συνειδύτι δύο ἡμέρας
μετὰ ταῦτα ἦτοι τῇ 22 Ἰουλίου 1813. (2)

Ὅτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ τουρκικοῦ κράτους
ὑπῆρχον ἀσθενέστεροι ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι ὅσον ἐν ταῖς
νήσοις, εἰς ἃς μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάληψιν (1537—1549) ἐχο-
ρηγήθησαν προνομιακοὶ χάρται (ἀχτιναμέδες) ὅμοιοι, πλὴν τινῶν
διαφορῶν ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα, πρὸς τὸν τοῖς Χίοις ἐπιβραβευθέντα
καὶ τοιοῦτος περιεσώθη ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτᾶν Ἰμβραήμ
Α' (1640—1649) (3) ἀνανεωθεὶς ἀχτιναμές.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν προεστῶν (πρωτογέρον), γερόντων,
ἀρχόντων, δημογερόντων, ἐπιτρόπων, κοτσαμπάσιδων, ἄλλα παρ'
ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου ἐπεκράτην νόμιμα ἐπὶ βενετοκρατίας

(1) Εἶχεν ἀποθάναι ὁ ἀδελφὸς (πατὴρ) αὐτῶν παπᾶ Γεώργιος σκευοφύλαξ κα
κατέλιπε διαθήκην ἰδιούχειρον τῆς 5' Ἰουνίου 1808 καὶ ὑπογεγραμμένην παρ' ἀξιο-
πιστῶν μαρτύρων, κατὰ τὸ πατριαρχικὸν γράμμα πρὸς τὸν Σέρρον Καλλίνικον
(8 Ἰουλίου 1811.)

(2) Ἡ ἀπόφασις τῶν τε αἵρετων κριτῶν καὶ τῶν προεστῶν ἐκαλεῖτο ἰταλιστὶ
σ ε τ ε ν τ σ α, ὡς εὖρομεν ἐν τῷ κώδικι. Σημειούσθαι δ' ὅτι περὶ αὐτῆς τῆς ὑπο-
θέσεως ἔχομεν καὶ πατριαρχικὸν γράμμα τῆς 12 Ἰουλίου 1811 πρὸς τὸν Σέρρον
Καλλίνικον.

(3) Ἴδὲ Κ. Γκιών, Ἱστορία τῆς Σέρρου, Σῆρος 1876 σελ. 144. Π. Ἀργυρο-
πούλου, Δημοτικὴ διοίκησις ἐν Ἑλλάδι, Ἄθ. 1843 ἐκδ. 6' 1859 καὶ ἐμὴν ἱστο-
ρίαν τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας Ἄθ. 1894 σελ. 458—462.



καὶ τουρκοκρατίας (1), οὕτως κατὰ L. Mauer (Das Griechisches Volk A' 49—51 καὶ 77—82 πιστούμενα ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Τουρνεφόρτ II 104 καὶ ἐφεξῆς) ἐν Σάμῳ, ἐν τισὶ χωρίοις, ὑπῆρχον εἰς, ἐν ἄλλαις δύο, ἐν Νίῳ, Ἰκαρίῳ καὶ Πάτμῳ 2, ἐν Σκύρῳ, Μήλῳ κτλ. 3, ἐν δὲ τῇ πόλει Νίῳ 4, (2) οἷς προσετίθεντο ἀλλαγῶν μὲν 4, ἀλλαγῶν δὲ 8 ἵνα ἀποτελεσθῆ ἡ δωδεκάδα, ἡ πανελληνίως αὕτη τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐθνικῆ ἐξουσία τῶν ἑλλ. κοινοτήτων, ἣτις περιεβάλλετο καὶ δύναιμι (ὀλιγαρχικῶς ἢ ἀριστοκρατικῶς) δικαστικὴν, ἐκτελεστικὴν κτλ. κτλ. Ἡ ἐκλογὴ τῶν αἰρετῶν ἀρχῶν ἐγένετο κατὰ Φεβρουάριον ἢ Μάρτιον ἐν τῷ ναυῷ ἢ ἐν τῇ Καγγελαρίᾳ καὶ κατὰ τὰς παραδόσεις, αἵτινες ἐπὶ βενετοκρατίας ἦσαν περιορισμέναι, κατὰ πλειοψηφίαν, οὐχὶ διὰ καθολικῆς πάντοτε ψηφοφορίας, καὶ ἐπὶ ἐν ἔτος καὶ πρῶτιστον ἔργον εἶχον ἅμα τῇ ἐκλογῇ τῶν νέων ἀρχόντων, τὴν ἐξέλεγκιν τῆς διαχειρίσεως τῶν προγενεστέρων καὶ προϋπολογισμῶν τοῦ ἐπιόντος ἔτους καὶ ἐστῆλλοντο εἰς Κων)πολιν ἀντιπρόσωποι ἵνα πληρώσωσι τὸν φόρον ἢ νὰ ἀναμείνωσι τὴν ἔλευσιν τοῦ καπουδᾶν πασαῖ πρὸς ἃ ἐν ἐν πολέμῳ, καὶ ἄνδρας καὶ μεταγωγικὰ πλοῖα, ὑπεχρεοῦντο νὰ παράσχωσιν, ὡς ἐφ' ὅμοιθα παρακατιόντες. Πλὴν τῶν ἐπιτρόπων, ἄλλη ἀρχὴ αἰρετῆ τῶν νήσων ἦσαν οἱ Καντζελλιέριδες (canzellaria—δισυθονται τῶν γραφείων τῶν δημοσίων πράξεων) (3) κρατοῦντες τὴν λεγομένην «καντζελαρίαν» ἣτοι τὸ βιβλίον τῶν κτημάτων καὶ τῆς ἐπιταγῆς τῶν φόρων τὴν ἄλλως ἴνασαν καλουμένην. Τοιοῦτοι ὑπῆρχον ἐν πάσαις ταῖς νήσοις καὶ ἔργον εἶχον τὸ φυλάττειν τὰ συμβόλαια, τὰς διαθήκας, τὰ προικοσύμφωνα καὶ τὸ διεκπεραιεῖν τὴν καταγραφὴν τῶν κληροδοτημάτων ἐν τοῖς δημοσίοις βιβλίοις (Turnefort, I 289 σημ.), τὴν φύλαξιν τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατατεθειμένων χρημάτων, ἐὰν δὲν ἀνεδέχοντο αὐτὰ οἱ κληροδοχοί, ὡς καὶ



(1) Ἰδὲ E. Λυκούδη, ἐνθ' ἀλλαγῶν σελ. 18 καὶ 36 ἐν οἷς τὰ Statuta Τήνου καὶ Μυκόνου, ἄπερ πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ K. Σάθας ἐν Documents κτλ. Δ' 235—340 καὶ Δρόσου N. Δρόσου, ἱστορία τῆς νήσου Τήνου, σελ. 47.

(2) Κατὰ τὸν A. Βλαστόν, Χιακὰ τόμ. B' σελ. 155 ἦσαν πέντε ὡν 3 ὀρθόδοφοι καὶ δύο καθολικοί. K. N. Κανελλάκη, Χιακὰ ἀνάλεκτα, Ἰθ. 1890 σελ. 516—527. Βραδύτερον ἐγένοντο 4, αὐτῶν σελ. 518.

(3) Περὶ αὐτῶν ἰδὲ «Θέμιμα» τόμ. E' 145—147.

τῶν φόρων ἐφ' ὧν, ἐν ἀνάγκῃ, ὠρμιζόντο καὶ βραβεῖται ἀκόμη ἐπ' αὐτοῖς ἀπηγγέλλοντο ἀραί, ὅτι θὰ ἐπενέγκωσι τὰς ἐπὶ πλέον ἢ ἐπὶ ἔλαττον μεταβολὰς ἀπροσωπολήπτως.

Πλὴν τῶν ἐκ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τοῦ κατάπλου τοῦ Καπουδᾶν πασαῖ εἰς τὸ Αἰγαῖον κακῶν, ὑπῆρχε καὶ ἐμάστιζε τὸν τόπον φρικαλέα πειρατεία, ἣτις διήρπαζεν ὅ,τι διέρευγε τὴν τῶν Τούρκων προσογάν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνα οἱ Μελιταῖοι ἱπποῦται καὶ ἄλλοι Φράγκοι μεθ' ὧν συνέπραττον καὶ Κρητῆς καὶ Μανιαῖται, μετήρχοντο τὴν πειρατείαν, ἣν ἐλευθέρως ἐξήσκουν· καὶ Μουσουλμᾶνοι, Τυνήσιοι, Ἀλγερίνοι, Τριπολιταὶ καὶ Δουλιτσινοῦται, προστατευόμενοι ὑπὸ τῆς τουρκικῆς σημαίας ἢ τοιαύτη δὲ ἀθλία καὶ ἐλεεινὴ κατάστασις διήρκασεν, ἄνευ τινος παύλας, μέχρι τοῦ ἀρχομένου ἸΘ' αἰῶνος, ὅτε, καταστραφέντος ἐν ἔτει 1798 ὑπὸ τοῦ M. Ναπολέοντος τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τῆς Μεσότης καὶ τῆς νήσου αὐτῶν καταληφθείσης τῷ 1800 ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, ἐπενεχθείσων μεταρρυθμίσεων ὑπὸ Μαχμουδ τοῦ B' (1809—1839) καὶ ἰδρυθέντος κατόπιν τοῦ δεκταετοῦς γιγαντιαίου ἀγῶνος τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, τοῦ δ' Ἀλγερίου περιελθόντος τῷ 1833 ὑπὸ τὴν Γαλλίαν, διὰ μέτρων αὐστηρῶν ἐξωντώθη τελῶς ἡ πειρατεία καὶ οὕτως ἠδυνήθησάν πως νὰ ἀναπνεύσωσιν αἱ δυστυχεῖς νῆσοι τῶν αἰώνιων διαρπαγῶν καὶ λεηλασιῶν, ὧν ἦσαν ἔρμαιον, ἐξ ὧν ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἐμειώθη σημαντικῶς.

Ἔτι νὰ μὴ ἤρουν δὲ τὰ τῆς διαρπαγῆς τῶν νησιωτικῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ Καπουδᾶν πασαῖ καὶ τῶν πειρατῶν καὶ προσετίθεντο τοῖς ἀθλίοις νησιώταις καὶ τὰ ἐκ τῶν πολέμων Τούρκων καὶ Βενετῶν κακὰ. Εἶδομεν ὅτι τῷ 1469 ἠγέρθη μέγας πόλεμος Βενετῶν (καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν Γάλλων, Ἰσπανῶν, Οὐγγρῶν καὶ Ἰταλῶν) καὶ Τούρκων. Κατὰ τοῦτον μέχρι τοῦ 1502 διαρκέσαντα αἱ Κυκλάδες ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα, ἅπερ ἐπανελήφθησαν καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδίν Βαρθαρόσσα κατάληψιν αὐτῶν (1538). Κατὰ τὸν 17' αἰῶνα, ἐσοιάντος τοῦ μακροχρονίου Κρητικοῦ πολέμου μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων (1645—1669), αἱ Κυκλάδες ὑπέστησαν καὶ αὐτὴς μεγάλας καταστροφάς, ἡ δ' ἡμετέρα Σέριφος, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Κρητὸς ποιητοῦ Μαρίνου Τζάνε τοῦ ἐπνο-

μαζομένου Μπουσιαλή (1), διαρπαγῆς καὶ μάλιστα ἡ ἱερὰ αὐτῆς Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν περὶ ἧς θρηνωδεῖ τάδε :

Δὲν φέροναι περισσότερον, ὀγιά νὰ μὴ πομπεύγω
Τὸ ρίτο τὸ ρωμαίικο, γι' αὐτὸ 'στὸν λόγον φεύγω,
Μόνον σὰς λέγω κλαύσατε γιὰ τὴν Χριστιανοσύνη,
Γιὰ ταῦτα ὅλα τὰ νησιὰ, 'στὸ κρῖμα ὅπου 'γίνη.
'Αν στέκειν μὲ τσ' 'Αγαρηνοὺς καὶ μὲ τοὺς Φράγγους λάχουν,
Εἰς ὅποια χέρια τύχουσι, ταῦτ' οἱ Ρωμαῖοι τᾶχουν.
Τὰ κάτεργα σηκόνονται, καὶ πιάνουσι τὴν Σύρον
Καὶ τὰ χαράτσια ὄρισαν ἀπὸ 'δεκεῖ καὶ πῆσαν
Φθάνουν 'στὴν Σέρφο κάτεργα καὶ βγάνουν πολεμάρχου
καὶ τὰ κανδύλια τ' ἀργυρᾶ πέρνουν τοῦ Ταξιάρχου
μὲ δίχως φόβον τοῦ Θεοῦ ταῖς ἐκκλησιαῖς ἐγδύσαν
τῶν καλογῆρων 'κάμασι πάθη πολλὰ περίσσα.
Δυὸ καλογῆροι 'πήγασιν ὀμπρὸς 'στὸ γενεράλε
καὶ τοῦπανε, γιὰ τσ' ἐκκλησιαῖς εἶδης' ἀφέντη, βάλε.
Κ' ἐκεῖνος ὡς τὸ γροίκησε εἶπεν ὀγιά νὰ πιάσουν
τοὺς καλογῆρους τοὺς πτωχοὺς γιὰ νὰ τσ' ἄλισιδιάσουν.
'Ἡ Βενετιά τὸν ἔστειλε τοὺς Τούρκους νὰ γυροῦν,
τοὺς θεοδόξους Χριστιανοὺς γιάντα νὰ τοὺς παιδεύη;
Κι' ἀπὸ τὰ κούρση τῶν νησιῶν ἦτονε φορτωμένοι,
κι' ἀπὸ τὰναστενάγματα ἦτονε βραβεμένοι,
ὀποῦγδυνεν ὀσᾶχ' εὔρετ' μὲ δίχως φόβον ἄλλο,
κι' ἦλεγε καὶ τὸν Ἰσμαήλ 'στὰ πόδιὰ μου θὰ βάλω.
Μ' ἀφοῦ ἐσηκωθήκασι κι' ἀπὸ 'δεκεῖ κινουσι
τὰ κρίματα ποῦ κάμασιν ὅλα τῶν ἀκλοθοῦσι.

'Ἡ θεία ὄμως πρόνοια δὲν ἀφῆκεν ἀτιμωρήτους τοὺς ἀρπαγὰς τῆς Σερίφου καὶ τοὺς ἱεροσύλους τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν, ἀλλὰ ἐτιμώρησεν αὐτοὺς ὡς ἔδει, ἐξαγείρασα θύελλαν, ἐξ ἧς τινὰ μὲν τῶν πλοίων τῶν Βενετῶν κατεποντίσθησαν, πνιγέντων τῶν ἀρπα-

(1) Διήγησις διὰ στίχων τοῦ δαινοῦ πολέμου τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ γενομένου καὶ τῶν περιπτώσεων τῶν γενομένων ἀπὸ αἰματ' μέχρι τοῦ ἀγῆθ' συντεθειτά ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ παρὰ Μαρτίνου Τζάνε τοῦ λεγομένου Μπουσιαλή τοῦ Ρεθυμνίου ἐκ Κρήτης. 'Ενετίτσι α' ἐκδ. χηπα' σελ. IV—147. ἐκδ. β' αψι' παρὰ Νικολᾶου τῷ Σάρῳ εἰς δον ἐκδ. γ' Τεργέστη 1907.

γων, οἱ δὲ ἀιχμαλωτισθέντες μοναχοὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς μετὰ τῶν συληθέντων ἱερῶν σκευῶν ἐσώθησαν καὶ ἐφθάσαν σώου καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὸν τόπον τῆς μετανοίας αὐτῶν. 'Εντεῦθεν δὲ βλέπομεν τὸν ποιητὴν συνεχίζοντα ὡδε τὴν δραματικὴν αὐτοῦ ἀφήγησιν :

Πολλότατοι 'ποθάνασιν τὴν νύκτα κ' ἐπνιγῆκαν
κι' οἱ καλογῆροι εἰς τὴν γῆν μὲ τὰ κανδύλια 'εἴγηκαν
ὀμάδι, κ' ἐγλυτώσανε' θυόμασμα τὸ κρατεῖτε,
πῶς τσ' ἐπνιξεν ὁ Μιχαήλ 'ξεύρετε καὶ θαρρεῖτε.

Τὴν καταστροφὴν ταύτην, ὡς καὶ ἄλλας διαρπαγὰς τῆς Μονῆς ὡς καὶ τῆς νήσου ἐν μέρει περιγράφει διὰ μακρῶν ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Γρουπάρης, περὶ οὗ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται ἰδιᾶ-ζων λόγος.

'Ενταῦθα τοῦ λόγου γενομένοι δέον νὰ εἰπωμέν τινα καὶ περὶ τῆς Σερίφου κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἀρνούμενοι τὰς εἰδήσεις ἐκ τῶν περιηγητῶν.

Ὁ ἐν Νάξῳ ἐγκαταστημένος καὶ κατὰ Φεβρουάριον 1909 ἀποθανὼν μεσαιωνοδίφης Μιχαήλ Ἰακ. Μαρκόπουλις ὁ πολλῶν κυκλαδικῶν πραγμάτων ὀτρηρὸς ἐρευνητὴς ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Εἰκονογραφημένῃ 'Εστία» τῆς 25 Ἀπριλίου 1894 (σελ. 204—5) Ἀντωνίου Ἰουστινιάνη λαΐνου ἐπισκόπου Σύρου (1663—1730) ἔκθεσιν περὶ τῆς νήσου Σερίφου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἐγράφη χειρὶ τοῦ Νικολάου Μαραγκοῦ Συρίου ἱερέως καὶ γραμματέως τοῦ ἐπισκόπου τούτου, περιηγησαμένου τὰς Κυκλάδας πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτοῦ καὶ ἐπιστείλαντος τὰ κατὰ τὴν περιήγησιν ἐκείνην πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ ἱερὸν συνέδριον τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ ἔκθεσις λέγει τάδε :

« Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς νήσου Σίφου ὀπως ἐξακολουθήσω τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ἀνακράξω μετὰ τοῦ ἀγίου Πέτρου πρὸς τὸν Θεόν : « Domine, salve nos perimus », διότι μακρὰν τῆς ξηρᾶς κατέλαβεν αἴφνης τὸ ἡμέτερον πλοίαριον μανιώδης ἄνεμος μετὰ τόσης σφοδρότητος, ὥστε μικροῦ δεῖν νὰ τραπῆ ἐπὶ θάτερα. Καὶ ἐὰν ἐν ταχύτητι δὲν ἐρρίπτομεν καὶ περιεστέλλομεν τὰ ἱστία, ἀναμφιβόλως ἠθέλομεν πάθει οἰκτρὸν ναυάγιον καὶ ἀπολεσθῆ πάντες· ἀλλ' ὁ κύριος πρὸς δόξαν τοῦ ὀποίου ἀνέλαβον πλόα; τόσον ἐπικινδύνους, ἠυδόκησεν ὀπως, διὰ τῶν κω-

πῶν, ὧν ἐδράζαντο ἐπίσης καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς καὶ κληρικοί, (1) φθάσωμεν μετὰ πολλῶν μόχθων εἰς τὴν ξηρὰν ἐν τινι κολπίακῳ, ὅπου, ἐπὶ ἀθλίων κλινῶν, διήλθομεν τὴν νύκτα ἐκείνην (θέρος τοῦ 1700) καὶ τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης ἐφθάσαμεν οὐριοὶ εἰς τὴν νήσον Σέριφον.

Αὕτη ἔχουσα 35 μιλίων περιφέρειαν εἶναι ἅπασα ἄγονος καὶ πετρώδης· ἔχει δὲ ἐν μόνον φρούριον, τρία μίλια μακρὰν τῆς θαλάσσης μετὰ 800 κατοίκων Ἀνατολικῶν, πολλὸν ἀγροίκων, πτωχῶν καὶ ἐλεεινῶν, ζώντων δι' ὀλίγου τυροῦ καὶ χοιρείου κρέατος ἀφθονοῦντος ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ. Οὗτοι δὲ πνευματικῶς διοικοῦνται ὑπὸ 15 ἱερέων ἐπιμελουμένων ἰσαριθμούς ἐκκλησίας, ἐπὶ τοσοῦτον ὁμῶς ἀπαιδεύτων, ὥστε μόλις ἐννοοῦσιν ἅπερ ἀναγινώσκουσιν. Ὁκτώ δὲ μίλια μακρὰν τοῦ φρουρίου ἐφ' ὑψηλῆς θέσεώς ἴδρυται μοναστήριον περιτετειχισμένον δίκην φρουρίου ἐν ᾧ βιοῦσιν 60 μοναχοὶ μετὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτῶν. Τούτων οἱ μὲν δέκα εἰσὶν ἱερωμένοι, οἱ δ' ἄλλοι λαϊκοί. Καὶ τινες μὲν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τινὲς δ' ἀποστέλλονται χάριν ζητειῶν εἰς τὰς ἄλλας νήσους, Ἐν τούτοις δὲν ἀρνούνται τὴν καλοκἀγαθὸν φιλοξενίαν, ἀλλὰ προσφέρουσιν αὐτὴν τοῖς ἐπισκέπταις καὶ τοῖς ξένοις πάσης φυλῆς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς αὐτῶν. Ἐν μέσῳ τοῦ μοναστηρίου, ὄντος Σταυροπηγίου, (2) ὑπάρχει ὠραῖος ναὸς μετὰ τρούλλου, μήκους μὲν 30 βημάτων, πλάτους δὲ 20, ἐπεστρωμένον δι' ἐξαιρέτων μαρμάρων Παρίων, ἀφιερωμένος δὲ εἰς τὸν ἅγιον Μιχαὴλ Ἀρχάγγελον καὶ τιμώμενος γενικῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπελθὼν εἰς τὴν Μονὴν ἐγενόμην δεκτὸς εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἄλλων μοναχῶν ὀδηγησάντων με διὰ κωδωνοκρουσιῶν καὶ ψαλμῶν καὶ ὕμνων εἰς τὸν ναόν. Ἐκ τούτου ἀντελήφθην τὴν τῶν μοναχῶν θρησκευτικὴν ἀπλότητα, οὐ παυσαμένων νὰ με περιβάλλωσι διὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ἐφ' ὅσον διετέλουν ἐν τῇ Μονῇ. Ἐκ τῶν λόγων δ' αὐτῶν διεύγνων τὴν παντελῆ ἄγνοιαν ἐν ᾗ διατελοῦσιν ὄντως οἱ νησιῶται ἐκεῖνοι

(1) Ὁ κώδικς τῆς Μονῆς Καπουτσίνων ἐν Νάξῳ ἐν σελίδι 187 ἀναγράφει ὅτι τῷ Ἰουστινιάνῃ ἠκολούθουν τρεῖς ἱερεῖς καὶ εἰς κληρικός.

(2) δηλ. ἐξαρτωμένου ἀπὸ τῶν πατριαρχείων καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Σίφνου, ὡς ὑψώμεθα ἐν τοῖς περὶ τῆς Μονῆς.

περὶ τὰ θεμελιώδη ἄρθρα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν καλὴν διάθεσιν, ἣν ἔχουσι νὰ ἀκροασθῶσι τοῦ θεοῦ λόγου. Ἐντεῦθεν δύναμαι νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ προρρηθεῖσα μεταβάτικὴ ἀποστολὴ τῶν Ἰησοῦιτῶν (1) θὰ ἐπενέγκῃ καρπὸς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, πάντων ἀνατολικῶν ἔντων. Οὐδεὶς δ' ἐν τῇ νήσῳ ὑπάρχει Λατίνος, οὐδ' ἀνάμνησίς τις ὅτι ὑπῆρξάν ποτε τοιοῦτοι ἐν αὐτῇ. Θὰ ἦτο λίαν ὠφέλιμον ἐὰν τρόφιμός τι τοῦ ἐλληνικοῦ τούτου Κολλεργίου (2) ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ πρὸς διδασκαλίαν καὶ καθοδήγησιν τῶν ψυχῶν ἐκείνων, μετ' ἀντιμισθίας τινὸς πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ.» (3)

Ἐὶς τινὰ μετὰ ταῦτα ἐπισκεψάμενος τὰς Κυκλάδας Ἰησοῦιτῆς Tarillon ἰδοὺ τί γράφει ἐν τῇ πρὸς τὸ τάγμα ἐκθέσει αὐτοῦ ἐκ Παρισίων, τῇ 4 Μαρτίου 1714 (Nouveaux memoires des Missions de la Compagnie de Jesus dans le Levant, Paris MDCCXV σελ. 108—109 καὶ Περ. Γ. Ζερλέντη, Ἐγγραφα περὶ τῶν Δυτικῶν Κοινοτήτων καὶ Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀιγαίου Πελάγους ἐν Παρισίῳ 1885 τόμ. Θ' σελ. 134): «Ἐτερον μέγα μέσον ὅπερ μεταχειρίζομεθα πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐξυπηρετοῦν τὰ μέγιστα τὴν προσηλύτησιν πολλῶν εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν, συνίσταται εἰς τὸ ἔργον τῶν ἡμετέρων ἱεραποστόλων, μεταδιδόντων πρὸς διδασχὴν εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Μέχρι τούδε ὁ Θεὸς ἠύλογησε τὴν ἱεράν ταύτην ἐργασίαν πέραν τῶν προσδοκιῶν ἡμῶν. Οἱ πατέρες εἰς οὓς ἀνετέθη τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον, ἐπισκέψαντο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὰς νήσους Σίφνον, Σέριφον, Κέων, Κύθον, Ἄνδρον, Πάρον, Ὠλίαν, Τήνον, Μύκονον, Ἰκαρίαν καὶ Κίμωλον, ἐν αἷς ἐδίδασχαν τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁδὸν εἰς πλείονος τῶν 40 χιλιάδων ψυχῶν» (4)

(1) Ἴσως ἡ τοῦ Ἰσαὰκ Παθιέρου καὶ ἄλλαι περὶ ὧν ποιεῖται μνηεῖν ἐν προηγουμένη ἐκθέσει.

(2) Τῆς Ρώμης.

(3) Ἐν διατριβῇ· τὸ τάγμα τῶν Φραγκισκανῶν ἐν «Αὐγῇ» Ἐρμουπόλεως ἢ Ἰδριου 1908 οὔτοι μετὰ τὸ 1637 ἐργάσθησαν ἐν Σέριφῳ.

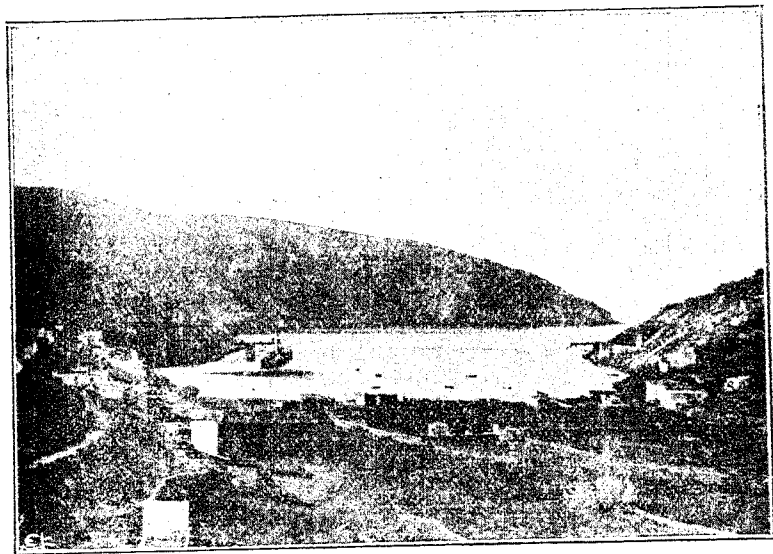
(4) Ἐκ τῶν διδασχῶν τούτων πολλοὶ τῶν ὀρθόδοξων ἀπεπλανήθησαν καὶ διὰ τοῦτο ἔτη τινὰ μετὰ ταῦτα ἡ Μ. Ἐκκλησία ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου Β' τὸ α' τῷ 1749 ἐξέδωκε Πράξιν δι' ἧς ἐπιπλήττονται οἱ ὀρθόδοξοι Σίφνου καὶ Μυκόνου ὡς νομίζοντες ὅτι οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ καθολικῶν καὶ ὀρθόδοξων. Ἰδὲ Μ. Ι. Ρεδιῶν Πατριαρχικοὶ Πύνακτες σελ. 612 καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλφάβητον τόμ. 10 σελ. 140.

Οἱ Ἰησοῦται κατὰ διαφόρους περιόδους ἐπεσκέπτοντο τὰς νήσους καὶ ἐδίδασκον δημοσίᾳ γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, φαινομενικῶς τοῦλάχιστον μετ' εὐμενείας, ὡς περιγράφει ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ Ἐκθέριος Ἰσαάκ, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπενέγκωσιν ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῶν Λατίνων καὶ μόνον φόβῳ τῶν ἐν ταῖς Κυκλάσιν ἰδίᾳ ἐν Μυκόνῳ καὶ Κύθῳ ἐγκαθιδρυμένων πειρατῶν (κορσάρων) ἐπεδείκνυντο καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἐπισκοπικοί ἐπίτροποι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ βρεβόδοι καὶ οἱ κάτοικοι τῶν νήσων φιλακροάμονες τῶν διδασκῶν τῶν Λατίνων πλανοδίων ἱεροκηρύκων, ὅπως οὗτοι μισετεύωσι καὶ μὴ βλάπτωσι τὰς ἑαυτῶν νήσους οἱ ὁμιλίμονες πειραταί. Ἀποδείξις δ' ὅτι ἐν Σέριφῳ οὐδεὶς προσκλυτίσθη, ἀλλ' οὔτε κἂν μνεῖα τις ὑπάρχει προῦπαρξάντων Λατίνων ἐν τῇ νήσῳ, ὡς γράφουσιν οἱ ἱεραπόστολοι.

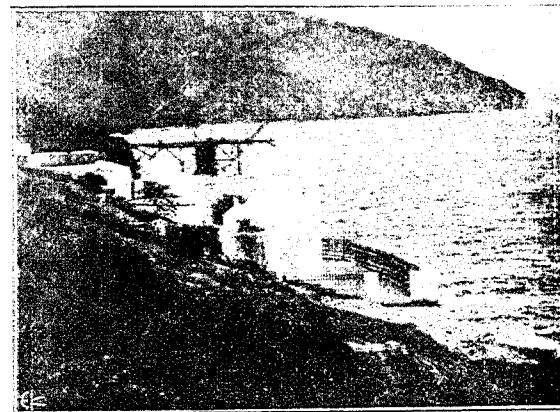
Ἀπόσπασμά τι ἐπιστολῆς τοῦ Καθολικοῦ πατρὸς Ἐκθιέρου Ἰσαάκ, θυρωροῦ ἱεραποστόλου τῆς συνοδείας τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν πατέρα Φλερῶ [ἐκ Νάξου τῇ 20 Μαΐου 1701] Ἀποστολὴ εἰς τὰς νήσους τοῦ ἀρχιεπελάγου (Ἰσαάκ Ἐκθιέρου, πατὴρ Λύχων καὶ ὁ χειροῦργος Δεολάνδος) :

« Σεβαστέ μοι πᾶτερ, καθήκον θεωρῶ νὰ πληροφορήσω ὑμᾶς περὶ τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένων ἀποστολῶν, αἱ ποιοῦμεθα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιεπελάγου: Σίφνον, Σέριφον, Θερμιᾶ καὶ Ἄνδρον, αἱ περιωδεύσαμεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ὁ Ἕλλην ἐπίσκοπος [Σίφνου] ἔχει τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Σίφνῳ, ἡ δ' ἐπισκοπὴ αὐτοῦ περιλαμβάνει ἑκτὼ νήσους: [Σίφνον], Σέριφον, Μύκονον, Ἀμοργόν, Ἴον, Ἀστυπάλαιαν, Ἀνάφην καὶ Φολέγκανδρον..... Ἀφ' οὗ ἀντηλλάξαμεν [ἐν Σίφνῳ] τοὺς χαιρετισμοὺς κατέβημεν [περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου 1700] εἰς τὴν λέμβον καὶ διηυθύνθημεν εἰς τὴν νῆτον Σέριφον. Ἄσθη ἔχει δώδεκα λευγῶν περιφέρειαν, γῆν ξηρὰν, ἄρεινὴν καὶ πετρώδη, τούναντιον ἢ Σίφνος εἶνε γελοῖσσα καὶ χαρῖσσα. Ἡ θεὰ αὐτῆς δυσάρεστος καὶ φρικώδης, ἐλάχιστη δὲ παραγωγὴ γίνεται σίτου καὶ οἴνου. Δένδρα βλέπει τις ὀλίγα, ἀλλὰ ποίμνια πολλὰ ἀναλόγως τοῦ τόπου. Τὰ ζῶα τρώγουσι γόρτα καὶ θάμνους ἐγκατεσπαρμένους, ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἄπαχα, τὰ δὲ ἔρια αὐτῶν κάλλιστα· φύεται δὲ καὶ κρόκος ἐξάριτος. Κατὰ διαφόρους δ' ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἀναφαίνονται πλῆθος ἐρυθρῶν καὶ παχειῶν περδίκων, ὁμοίων πρὸς





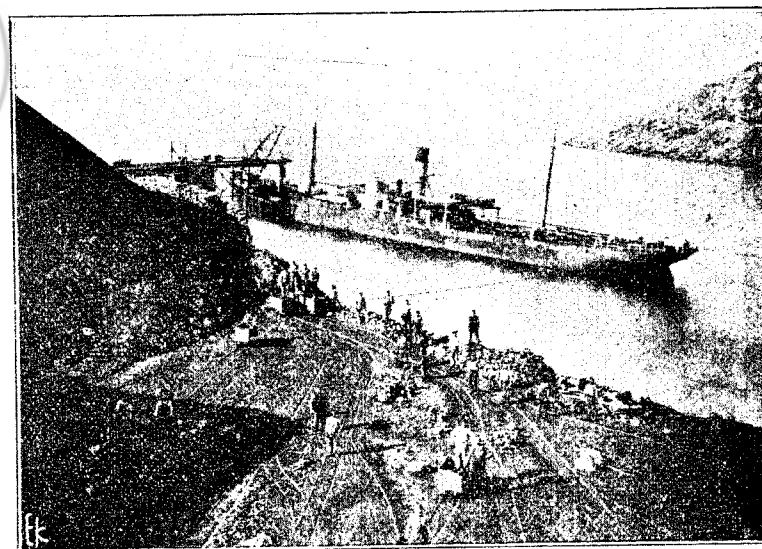
Γενική άποψη του όρους Μεγάλου Λαυρακίου



Άποψη του έβρου ναού του Μεγάλου Λαυρακίου.



Εικών Σερφίου χωρικού



Θέα της Α. φορτωτικής αποβάθρας Μ. Λαυρακίου μετά των σιδηροδρομικών γραμμών.



τάς τῶν ἄλλων νήσων, εἰς ἃς δυσκόλως εὐρίσκονται πέρδικες φρικαί.
Ἔχει προσέτι μεταλλεῖα σιδήρου καὶ δύο μαγγήτου.

Ὁ δὲ κυριώτερος συνοικισμὸς τῶν Σερφίων εἶναι κομμόπολις ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔρους λίαν ἀποτόμου, μίαν περίπου λεύγαν μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἕτερον χωρίον μακρὰν τῆς κομμοπόλεως μίαν περίπου λεύγαν, ἀμφότερα δὲ ἔχουσι κατακοσίαι ψυχάς. Οἱ κάτοικοι εἶναι πτωχοὶ καὶ ἀγροῖκοι, ὁμιλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀλλὰ διεσθαρμενὴν καὶ προσφέρουσιν αὐτὴν μετὰ τόνου καὶ ὕφρου βλακώδους πως.

Διοικεῖται δὲ πνευματικῶς ὑπὸ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου Σίμωνος. Εἰς ἀπόστασιν δὲ δύο λευγῶν ἀπὸ τῆς κομμοπόλεως καίεται τὸ μοναστήριον τῶν Ταξιαρχῶν ἐν ᾧ μονάζουσιν ἑκατὸν καλόγηροι· ὅτε ἡμεῖς μετέβημεν ἐκεῖ εὗρομεν μόνον τὸν ἡγούμενον, οἱ δὲ μοναχοὶ ἠσχολοῦντο ἔξω, οἱ μὲν εἰς ζητείαις ἀνά τὰς ἀστυγείτονας νήσους, οἱ δὲ εἰς φύλαξιν τῶν ποιμνίων, οἱ δ' εἰς καλλιέργειαν τῆς γῆς... Μόλις ἐφθάσαμεν εἰς Σέρφιον ἐζητήσαμεν μικρὸν καταφύγιον ἵνα διαμείνωμεν. Εὗρομεν δὲ λίαν γθαυμαλὸν καὶ σκοτεινόν, ἔχον θύραν μόδιον ἄνευ παραθύρου καὶ ἐπίπλου τινός, ἐσπερούμεθα καὶ ψιάθου τινός ἵνα ἀναπαυθῶμεν. Ἐπεσκεψάμεθα τὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον, ὅστις μετὰ τῶν ὄφφικιοῦχων ἱερέων καὶ τοῦ βοεβόδα περιεποιήθησαν ἡμᾶς μεγάλως. Ἐνεκεν δὲ φαρμάκων δωρηθέντων τῷ βοεβόδα ἠγαπήθημεν παρ' αὐτοῦ τοσοῦτον, ὥστε προσηνέχθη νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν, διὰ τῆς ἰδίας ἐξουσίας, εἰς τὴν τῶν καθηκόντων ἡμῶν ἐξάσκησιν.

Ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας, καθ' ἃς διεμείναμεν αὐτόθι ἐδιδάσκωμεν δις τῆς ἡμέρας πρὸς τοῦτο χρησιμευσάσης ἡμῖν ὡς ἄμβων τῆς στέγης οἰκίας τινός. Ἐσχομεν δὲ τὸ εὐτύχημα νὰ βλέπωμεν τὸν ἀγαθὸν ἐκείνον λαὸν πολυπληθῆ συρρέοντα εἰς ἀκρόασιν ἡμῶν μετὰ βαθεῖας σιγῆς καὶ καρδίας ἀληθῶς συγκεινικμένης.» (1)

Καθ' ὅλον τὸν ΙΗ' αἰῶνα αἱ ἱστορικαὶ εἰδήσεις ἡμῶν ἀνάγονται εἰς τὴν ἱεράν Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, ἥτις ἦν τὸ κέντρον τῆς

(1) Ἐν τῇ Ἱεροσολυμιτικῇ Βιβλιοθήκῃ τῇ ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Παπαδοπούλου Κεραμέως ἐκδοθείσῃ ἐν Πετροῦπόλει 1891 τόμ. Α' σελ. 459—60 ὑπάρχει κωδὶξ περιέχων... 5) Κατάστιχον ἀδελφάτιον ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου Μακαρίου μοναχοῦ τοῦ Κρητός (1649—69) ἐν ᾧ ἐμφαίνεται ὅτι οὗτος τῷ 1665 εὐρίσκατο ἐν Σέρφιῳ πρὸς περισυλλογὴν βοηθειῶν.

Σεριφίαις δράσεως καθ' ἄπασαν τὴν περίοδον ταύτην, ὡς οἱ ἐν αὐτῇ σωζόμενοι κώδικες ἀναγράφουσιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἡμεῖς βαίνομεν εἰς τὰ κατὰ τὴν ἰδρύσιν καὶ ἱστορίαν αὐτῆς μέχρι τέλους τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐν τῶν σπουδαιωτάτων μνημείων τῆς Σεριφίου εἶναι καὶ ἡ περιώνυμος Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν, ἥτις κειμένη πρὸς Β. εἰς ἀπόστασιν δέωρον τῆς Σεριφίου εἰς ὕψος 100 περίπου μ. ὑπὲρ τὴν ὑποκειμένην θάλασσαν ἐκτίσθη, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος· διότι ἤδη ὁ ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου Γρυπάρη γραφείς κώδιξ τοῦ 1767 (σελ. 19—20) λέγει: «1600 ἦλθεν ἡ εἰκὼν εἰς Σέριφον τῶν Ταξιαρχῶν ἐκ Κύπρου [ἀλούσης τῷ 1570]. Ἡ Σέριφος ἦτο τότε νησι πολλὰ καταφρονημένον ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἀζήτους ἐστερημένον, ἀλλὰ βαρβαρότητα μόνον γέμον»· δηλαδὴ γράφει αὐτὰ ταῦτα ἄπερ καὶ οἱ πρὸ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ζῆνοι περιηγηταὶ ἀνέγραψαν. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἰδρύσεως τοῦ Μοναστηρίου εἶναι ὁ αὐτὸς πάντων τῶν ὁμοίας φύσεως ἰδρυμάτων ἢ ἀποκάλυψις καὶ τὸ συναξάριον ἀναγράφει ὅτι πλοῖον ἐκ τῆς τοῖς Τούρκοις δουλευούσης Κύπρου ἀπᾶραν κατέπλευσεν εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Πλατυαλοῦ (πλατείως Αἰγιαλοῦ) κομίζον καὶ τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα τοῦ ταξιαρχοῦ Μιχαήλ, ἣν βεβαίως ἀνέθεντο οἱ εὐσεβεῖς Κύπριοι εἰς τὸ προὔπαρχον ἐκεῖ ναῖδριον, ὅπερ σὺν τῷ χρόνῳ, χάρις τῇ θαυματουργῷ εἰκόνι, πλούσιον καταστάν ἐκ τῶν ἀπειρωμάτων τῶν χριστιανῶν, ἐμεγαλύνθη καὶ ἀνεκαινίσθη καὶ περιεβλήθη διὰ τοῦ καὶ νῦν ἔτι περιβάλλοντος τὸν ναὸν ὑψηλοῦ ὀρθογωνίου περιβόλου, ὅστις δίδει τῇ Μονῇ ὄψιν μεσαιωνικοῦ φρουρίου, φέροντος ἐπάλλξεις καὶ ὀδοντωτὰς προεξοχὰς πρὸς τὸ Β. μέρος καὶ πύργους ἀνά τὰς τέσσαρας γωνίας, ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἀνωφελεῖς θεωρηθέντες ἐκηρμίνισθησαν, ὁ δὲ τέταρτος μετεβλήθη εἰς περιστρεφῶνα, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ οἰκείᾳ εἰκόνι. Ὁ περίβολος αὐτος ὑπῆρξε τὸ προπύργιον καθ' οὗ ἐθραύοντο αἱ ἀρπακτικαὶ τῶν πειρατῶν Βενετῶν, Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ὄρμαί, ὡς ἀναφέρουσι τὰ τῆς Μονῆς Συναξάρια. Πράγματι δὲ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐσωτερικοῦ Β. ἀνδῆρου οἱ μοναχοὶ μυριάκις ἀντεπεξῆλθον, ἐπικουρούσης τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Μιχαήλ, κατὰ τῶν ποικιλιωνύμων κορσάρων· διὰ τοῦτο καὶ ἡ Μονὴ μίαν μόνον πρόσθασιν (εἰσοδὸν) ἔχει, πρὸς Δ., ἀλλὰ καὶ ταύτην στενήν καὶ χαμηλήν τεσσάρων ποδῶν,



οὔτως, ὥστε ὁ διὰ τῆς μικρᾶς τῷ τείχει προσκακολλημένης λιθίνης κλίμακος μέλλων νὰ εἰσέλθῃ ἐρείλει νὰ κύβη πρὸς τοῦτο, ἵνα διακβῆ εἴτα τὸν ὑπόστειγον διάδρομον, τὸν ἄγοντα ἀφ' ἐνός μὲν εὐθὺ εἰς τὸν ναόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπ' ἀριστερὰ νῦν μὲν διὰ μονίμου, τὸ πάλαι δὲ διὰ περιαιρετῆς ξυλίνης κλίμακος εἰς τὸ Β. ἀνδῆρον (τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν ταράσσαν), ἥτις ἀφηρεῖτο ὁσάκις ἐπίθεσις τις κατὰ τῆς Μονῆς ἠπειλεῖτο καὶ ἀπὸ τῶν τεσσάρων ὀδοντωτῶν πύργων (πολεμιστρῶν) καὶ τῶν ἐπάλλξεων ἐλαμβάνοντο τὰ κατὰλληλα μέτρα πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου· ἡ πύλη αὕτη τὴν μὲν ἡμέραν διὰ μανδάλου (ξυλίνης κλειδῆς) κλειομένη, τὴν νύκτα ἀσφαλιζέται ἰσχυρῶς διὰ σιδηρῶν μοχλῶν, οὔτω δὲ ἡ Μονὴ, ὡς ἄλλο φρούριον, καθίσταται ἀπρόσβλητος· ἐὰν δὲ εἰς πάντα ταῦτα τὰ μέτρα προσθέσῃ τις καὶ τὴν ὑπὲρ τὴν πύλην ἐπικρεμαμένην τεχνητὴν ρωγμὴν, τὴν βίγλαν (vigila=ἐγρήγορσις) ἐξ ἧς ἔχουν ἔλαιον κοχλάζον κατὰ τῶν ἐξωθεν μελλόντων νὰ παραβιάσῃ τὴν εἰσοδὸν, τότε ἔχη πλήρη εἰκόνα ἀληθοῦς φρουρίου. Ἐκ τῆς ταράσσης γίνεται καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ ξενῶνος (ἡγουμενίου) ὅπου καὶ ἡμεῖς ἐτύχομεν φιλοξενίας ἑλληνοπρεποῦς ἐπὶ διήμερον κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1908. Τοῦτο ἀπλούστατον ὀρθογώνιον ἔχει θέαν ἐπὶ τῆς αὐλῆς τῆς Μονῆς καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ διακοσμος ἀπλούστατος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐστρωμένου δαπέδου φέρει ἀνάγλυφον δικέφαλον ἀετόν, τοῦ ἔτους 1781· σημεῖον ὅτι εἶνε σταυροπήγιον (ἦτοι ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σίφνου) μετὰ τῆςδε τῆς ἐπιγραφῆς:

Μ Χ (= Μιχαήλ) καὶ Μ Τ (= Μονὴ Ταξιαρχῶν)

ΚΑΤΕΣΤΡΩΘΗΝ ΕΠΙ ΗΓΟΥΜ. ΖΧ. ΠΕΓ

(= καταστρώθη ἐπὶ ἡγουμένου Ζαχαρίου Περγάμου)

Περίξ δὲ τοῦ ναοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ ὑπάρχουσιν εἰς δύο ὀρόφους τὰ κελλία τῶν μοναχῶν καὶ εἰς τὸ βάθος ἀριστερὰ τὸ τοῦ ἡγουμένου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ περιβόλου ἔλθωμεν δ' ἤδη εἰς τὸν κυρίως ἱερὸν ναόν.

Ὁ ἱερεὺς κὰδ σπρογγύλος σχεδὸν καὶ θολωτὸς εἶνε λίαν ἐνδιαφέροντος ρυθμοῦ καὶ φαίνεται ὅτι ἰδρύθη κατὰ πρότυπον τοῦ προγενεστέρου μικροῦ ναῖδριου, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὑπέρθυρος ἐπιγραφή 1447, ὅστις ἦτο τῶν χρόνων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Κατὰ δὲ τὰς ἐπιγραφὰς

τάς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς εἰσόδου (1) 1659 καὶ τοῦ παραστάτου τῆς πύλης 1690 : *ἐξανθο. 1659* ἢ *Ἐκκλ.* (= *ἐξανηγέρθη* τῷ 1659 ἢ *ἐκκλησία*) πάντως δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν, καὶ τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην στηρίζωμεν καὶ ἐπὶ τοῦ σιγίλλιου τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου, γράψαντος τῷ 1619 πρὸς τοὺς Σερβίους καὶ τοῦ Κυριλλίου (1630) καὶ τοῦ Ἰερεμίου Β' (1653) ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ τῆς Μονῆς καὶ ἀδικῶσιν αὐτὴν ἀλλὰ νὰ ἀφίνωσιν ἀνεπηρέαστον ὡς σταυροπήγιον οὖσαν, ὅτι ὁ ναὸς ἰδρύθη πρὸ τοῦ 1619 καὶ εἶτα παθὼν *ἐξανηγέρθη* τῷ 1659 καὶ 1690 καὶ βραδύτερον ὑπέστη ἀνακαινίσεις, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐκαλύπτετο τελείως ὑπὸ τοιχογραφιῶν, αἵτινες, δυστυχῶς νῦν δὲν ὑπάρχουσαι ἐξαλειφθεῖσαι καὶ ἐπιχρωσθεῖσαι· πράγματι δὲ ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς εἰσόδου ὑπῆρχεν ἡ ὁμιρικὴ πάλη τοῦ ἀρχαγγέλου κατὰ τῆς ἐπτακεφάλου ὕδρας τῆς ἀποκαλύψεως, ἐπὶ τῶν ἄλλων τοίχων παρίσταντο αἱ φρικαλεότητες τοῦ Ἄδου φέρουσαι ἐπεξηγητικὰς ἐπιγραφάς· ἐξεικονίζετο ὁ πύρινος ποταμὸς, εἶτα δράκων κατὰ πίνων βασιλεῖς καὶ ἐπισκόπους, εἶτα ἤρχετο ἡ κόλασις τῶν ἐπιτὰ θανασίμων ἀμαρτημάτων· οὕτως ὁ καταλαλητὴς (συκοφάντης) ἐκολάζετο συρόμενος ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐν ᾧ ὁ δαίμων συνώδευεν αὐτὸν ἐμπήγων εἰς τὸν λάρυγγα αὐτοῦ λόγγην. Ὁ λαίμαργος ἐπλήττετο ὑπὸ δύο δαιμόνων διὰ μαστίγων δι' ὧν ἐμαστίγουν αὐτὸν καὶ τοὺς βραχίονας, στόμαχον καὶ φάρυγγα. Ὁ μέθυρος ἐτιμωρεῖτο διὰ τῶν πεπτικῶν δικταραχῶν, ὁ ἀργὸς (ἤτοι ὁ μὴ ἐγχειρόμενος ἐνωρὶς ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν) ἐξεικονίζετο ἐπὶ τῆς κλίνης κεκαλυμμένος διὰ σαβάνου καὶ τέλος ἐξωγραφίζοντο αἱ βήσαναι τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀπῆρχοντο εἰς τὴν ξένην ὡς ὑπηρέτριαι καὶ τροφοί· διότι πράγματι

(1) Ἀπεγνός τις γλύπτης κακοζήλως ἐγλυφεν κλῆμα καὶ δύο πτηνὰ ὑπ' αὐτὸ ἢ ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφή :

«Θεοῦ στρατηγός εἰμι τὴν σπάθην φέρων
 τείνω πρὸς ὕψος ἐκ φύσου Θεοῦ πάντας·
 καταφρονητὰς ἐκδιγάζω συντόμως
 Ἄγγελός εἰμι ταγμάτων οὐρανίων 1447.»

Ξενο	φο	= Ξενοφῶν Πέργαμος [ὁ ἡγούμενος.]
Ἡε	γα	

τότε (ΙΖ' αἰὼν) ὡς καὶ νῦν αἱ Σερβίαι μετέβαινον εἰς Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ Αἴγυπτον ὡς ὑπηρέτριαι, ἀλλὰ πολλὰι μετῆλασσον τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἐθνισμόν αὐτῶν, ἐγκλειόμεναι ἐν ταῖς χαρμαῖσι τῶν Τούρκων μεγιστάνων. Πράγματι δὲ ἐκ τῆς τῶν κατοίκων πενίας πολλοὶ ζευτεῦνται εἰς πλουσιωτέρας τοῦ Κράτους ἐπαρχίας πρὸς εὐρεσιν ἐργασίας καὶ ὡς ἐκ τούτου αἱ νῆσοι δλονὲν ἐρημοῦνται, ἰδίως δὲ κοράσια ἀπὸ 12 ἐτοῦς μέγρι 20 ἐτοῦς καθ' ἐκάστην ἀπέρχονται πρὸς εὐρεσιν οἰκιῶν ἐν αἷς νὰ ὑπηρεθῶσιν ὡς ὑπηρέτριαι ἀντὶ ἐλαχίστου χρηματικῆς τιμῆματος. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ζήτησις ὑπηρετικῆς θέσεως τῶν νησιωτῶν περιορίζετο ἐντὸς τοῦ Κράτους τὸ πρᾶγμα διεφερε μεθ' ἑαυτῶν ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ λεγόμενοι ταχυδρομοὶ (ἀμαντζιζίδες) δελεάζουσι τὰ κοράσια δι' ὑποσχέσεων μεγαλειτέρας ἀντιμισθίας ἐν Αἴγυπτῳ καὶ Τουρκίᾳ ταῦτα προτιμῶσιν, ὡς εἰκόσ, τὸ ἐξωτερικόν, ἰδίως τὸ Κάϊρον, τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐ μόνον παρ' ὁμογενέσιν οἰκογενεαῖς ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλογενέσι καὶ ἀλλοθρησκείοις, ὁ ἐκ ταύτης ἠθικὸς καὶ σωματικὸς κίνδυνος εἶνε προφανέστατος καὶ μυρία ἔχουμεν νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα τῆς τῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν βηθμιαίας καταστροφῆς καὶ τῆς ὁσημέραι ἀπειλούσης τὰ ἦθη τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀπερχομένων ὑπηρετριῶν, αἵτινες ἐλαφρῶ τῷ ποδὶ πηδῶσαι ἐκ τῆς ἐντίμου οἰκογενειακῆς ἐστίας τῶν ἐλληνίδων νήσων εἰς τὴν τύρβην τῶν ἀνωτέρω μεγαλοπόλεων, διατρέχουσι τὸν κίνδυνον τῆς ἠθικῆς ἐξαχρειώσεως, τῆς θρησκευτικῆς ἀποπλανήσεως καὶ τῆς ἀπωλείας παντὸς ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ ἐνίοτε τῆς δλοτελοῦς καταστροφῆς. Τὸν κίνδυνον δὲ τοῦτον προῖδουσα ἐν ἔτει 1873 ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὴ πρεσβεία, ἡς προῖστατο τότε ὁ πολὺς Ε. Σίμος δι' ἐγγράφου αὐτῆς (6 Μαρτίου 1873) κατέστησε γνωστὸν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Δεληγεώργην, ὅστις φιλογενῶς φερόμενος ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τὴν Νομαρχίαν Κυκλάδων, ἣτις διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 4302 ἐγγράφου αὐτῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν Δήμαρχον Ἐρμουπόλεως Δ. Βαφιαδάκην, ὅστις ἀπήνητησε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2056 ἐγγράφου ἐν ᾧ ἀνέπτυσεν ἐκ ποίων κυρίων νήσων ἐξεπατρίζοντο αἱ νεαραὶ ὑπηρέτριαι καὶ μεταξὺ αὐτῶν συγκατέλεγε καὶ τὴν ἡμετέραν Σέριφον, καταδεικνύων ὅτι αἱ γυναῖκες οὗται



είσαγόμεναι εἰς τοὺς εὐπόρους οἴκους τοῦ ἐξωτερικοῦ ὡς ὑπερέ-
 τρικοί ἢ ὡς τροφοὶ καὶ ἑαυτὰς διατρέφουσι καὶ μικρὰν κατὰ μι-
 κορὰν καταρτίζουσαι χρηματικὸν τι, ἐπιστρέφουσιν εἰτα οἴκαδε βε-
 βαιῶς ὅχι ἀπλᾶ ὡς ἦσαν ἐν τῇ πατρικῇ στέγῃ ἀλλ' ἠλλοιωμένοι
 τὰ ἀπλοῖκά αὐτῶν ἦθη, ἀλλ' ἐδείκνυσεν ὅτι οὔτε ἡ Κυβέρνησις
 οὔτε ἄλλη τις ἐξουσία ἠδύνατο νὰ ἀποκλείσῃ τὰ κοράσια ἐκεῖνα
 τῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μεταβάσεως διὰ τῆς μὴ ἐκδόσεως διαβατη-
 ρίων, διότι βεβαιῶς τότε παρεδιόχετο ἡ ἀρχὴ τῆς προσωπικῆς
 ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου.

[Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἰδὲ παρὰ Α. Μηλιαράκη (ἄνδρος—Κέως,
 ἄθ. 1880 σελ. 151—157.)]

Ὁ νομὸς Κυκλάδων εἶναι ἐκ τῶν 26 νομῶν τοῦ κράτους ὅστις
 μετὰ τοῦ τῆς Ἀρκαδίας, Λακωνικῆς, Αἰτωλίας, Ζακύνθου, Τρικ-
 κάλων παρουσιάζει, μετὰ μίαν ἐνδεκαετίαν 1896—1907, 4369
 ψυχὰς ἐπὶ ἑλαττον ἦτοι ἐν ᾧ τότε εἶχεν 134747 κατοίκων τώρα
 ἔχει, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τὴν 27 9/εβρίου 1907, 130,378. Τὰ
 ἐκ τῆς ξενιτείας κακὰ προΐδοντες οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξωγράφησαν
 τὴν τοιχογραφίαν ἐν τῇ Μονῇ Ταξιαρχῶν κατὰ τῶν ξενιτευομέ-
 νων παρθένων, αἵτινες εἰς χεῖρας ἀλλοπίστον ὑπηρετοῦσαι ἐδέ-
 χοντο τὴν μόλυσιν τῶν Ἀγαρνῶν καὶ τῶν τῆς ὀρθοδοξίας
 ἐχθρῶν. Ἀλλὰ τὴν εἰκόνα ταύτην μέχρι τοῦ 1900 ὑπάρχουσαν,
 ὡς ἀναφέρει ὁ H. Hauteceœur ἐν τῇ περὶ Σερῖφου διατριβῇ
 αὐτοῦ (σελ. 555 τοῦ Bulletin de la Societé Royale Belge
 de Geographie) (1) δὲν εἶδον κατὰ τὴν εἰς τὴν Μονὴν ἐπί-
 σκεψίν μου (Πάσχα τοῦ 1908. Μάτην δὲ ἔγραψεν ἄρθρον πολλοῦ
 λόγου ἄξιον κατὰ τῆς ξενιτείας ἐν τῇ «Σερῖφου» (ἀριθμ. 2 τῆς
 10 Αὐγούστου 1908 καὶ ἐφεξῆς) ὁ ἐν Ἀθῆναις συντάκτης αὐτῆς
 Δ. Τσίμας καὶ μάτην ὁ γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐται-
 ρείας πρὸς περιστολὴν τῆς σωματεμπορίας κ. Δ. Ταμβακόπουλος
 ἔγραψε πρὸς τὸν πρόεδρον αὐτῆς κ. Ε. Μπενάκη τῆ 20 7/εβρίου
 1908 καὶ ὁ νῦν νομάρχης Κυκλάδων κ. Ν. Λουριώτης ἐξέδοτο τὴν
 ἀπὸ τῆς τρίτης Φεβρουαρίου 1909 ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς δημάρ-

(1) Καὶ ὁ Θεόδωρος Κ. Ἀργουζάκης ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: «μέχρι Σερῖφου»,
 ἄθ. 1904 σελ. 31 ἀναγράφει τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατε-
 στράφη.

χους καὶ τὰς ἀστυνομικὰς ἀρχὰς τοῦ Νομοῦ. Μάτην ἐξέδοτο ἐγκύ-
 κλιον καὶ ὁ δήμαρχος Ἐρμουπόλεως κ. Ν. Παπαδάμ. Ἡ σωμα-
 τεμπορία ἐξακολούθει ἀνερυθριάστως τὸ ἔργον αὐτῆς.

Ὁ θόλος τοῦ ναοῦ φέρει τὸν Παντοκράτορα εὐλογοῦντα καὶ
 κρατοῦντα εὐαγγέλιον, περίξ δὲ φέρει βιβλικὰς σκηνάς, ὡς ὁ ἐν
 Βενετίᾳ ναὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου πάντα τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι
 τοῦ Κρητὸς ζωγράφου Ἐμμανουὴλ Σκορδυλλίου ἱερέως. (1) Ἐπὶ
 δὲ τοῦ χρυσοποικίλου τέμπλου, πλὴν τῶν ἀργυρῶν εἰκόνων τῶν
 Ταξιαρχῶν, τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Θεοτόκου εἰς ἃ εἰσὶν ἀφιερω-
 μέναι πλεῖσθ' ὅσα τιμαλοῦν ἀφιερῶματα, καίουσιν πρὸ αὐτῶν ἀρ-
 γυραὶ κανδύλαι εὐσεβῶν χριστιανῶν προσφορᾶί, ὧν τινες εἰσὶν
 ἐνεπιγράφοι. Παρὰ δὲ τὸν δεσποτικὸν θρόνον εἶναι ὁ θρόνος τοῦ
 ἡγουμένου, ὅστις τὸ πάλαι ἔφερε καὶ ράβδον ποιμενικὴν συμφώνως
 πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς Διατάξεις (σώζεται ἡ πατερίτσα τοῦ
 Σίφνου Ἀνθίμου 1793) καὶ ἐνήσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῇ διοι-
 κήσει οὐ μόνον τῶν τῆς Μονῆς ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς κοινότητος Σε-
 ρίφου, ἐντεῦθεν δὲ καὶ συχνάκις ἀπαντῶμεν τοὺς ἐκάστοτε ἡγου-
 μένους ὑπογεγραμμένους ἐν ἐγγράφοις κοινοτικαῖς. Ἐσῶθεν δὲ
 τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, ὄντος ἄνευ νάρθηκος, καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου
 ὑπάρχει ἡ ἐξῆς τοῦ 1719 ἐπιγραφή: α' Ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ
 πάνσεπτος ναὸς οὗτος τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ
 Γαβριὴλ διὰ συνδρομῆς, κόπου καὶ ἐξόδων τῆς αὐτῆς Μονῆς,
 ἡγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου Ἀθανασίου Πρώτου, πατριαρ-
 χεύοντος Ἱερουσαλῶντος Μακαρίου καὶ διὰ βοήθειας
 τοῦ ἐν ἱερομονάχῳ Καλλινίκου Πρώτου καὶ τῶν ὁσιωτάτων Νεκ-
 ταρίου καὶ Ἀκακίου καὶ Νικοδήμου καὶ Μαλαχίου καὶ Γερμα-
 νοῦ καὶ πανευλαβεστάτου Γιαννοῦλη Βάλιτσα καὶ Τζώρτζη Φι-
 λίππου καὶ τοῦ ποτὲ παπᾶ Ἐμμανουὴλ ἀπὸ Σύλλακα (2) καὶ
 τιμιωτάτου Γακουμέτου Κιωκάκη ἀπὸ Τζιάν εἰς ψυχικὴν αὐτῶν
 σωτηρίαν. Διὰ χειρὸς ἐμοῦ Χριστοδοῦλου Καλέργη ἐκ νήσου Μυ-
 κόνου ἔτος ΑΨΙΘ' 20 Ὀκτωβρίου.»

(1) Ὡς γνωστὸν ἡ μεγάλη αὕτη κρητικὴ οἰκογένεια παρέσχεν ἄνδρας πολλοὺς
 καὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπὶ καλλιτεχνίᾳ διαπρέψαντας ἰδὲ Κ. Ν. Σάβα, Νεοελλη-
 νικὴ Φιλολογία, ἄθ. 1868 σελ. 72, 111, 169, 181, 230, 237, 419 καὶ 613.
 (2) Ἐ Σύλλακος (Δουσιπιδὸς Κόβου) κατήγετο καὶ ὁ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ
 ἀναφερόμενος βοεβόδας Σερῖφου τῷ 1679 Τζώρτζης Φιλιππας.



Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ κάτωθεν τοῦ τρούλλου ὅπου ἰστάμενοι ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ: «*Σοφία ὁρθοί*» ὑπάρχει ἀνάγλυφον ὁμοιον πρὸς τὸ ἐν τῷ ἡγουμεναίῳ, παριστῶν δικέφαλον ἀετὸν μετὰ τῆς χρονολογίας 1659. Ὁ ναὸς εἶναι μαρμαρόστρωτος, ἐν δὲ τῷ ἱερῷ ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης ὑπάρχει μαρμαρίνον κουβούκλιον βασταζόμενον ὑπὸ παρίου μαρμάρου 4 κίωνων. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἀργυροῦς δίσκος ἀφιερωθείς ὑπὸ: «*ΑΛΕΞ[ΑΝΔΡΟΥ] ΥΨΗΛ[ΝΤΟΥ] Β[ΟΗΒΟ]Δ[Α] ΑΙΚ[ΑΤΕΡΙΝΗΣ] ΔΟΜΝΗΣ 1785*».

Ἐπίσης ὑπάρχει Εὐαγγέλιον χειρόγραφον ἐπάργυρον τοῦ 1672 Γαλακτίωνος πρωτοσυγγέλλου ἐνεπίγραφον, ἕτερον τοιοῦτον σλαβωνιστὶ παμμεγέιστον καὶ ἐπάργυρον μετὰ λίθων τοῦ 1755. (1) Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἐπάργυρος λειψανοθήκη (πυξίς) διαφόρων ἁγίων. Ἐκ τῶν τῆς Μονῆς ἄλλα μὲν κατασκευάσθησαν ἄλλοτε, περὶ ἄλλων δ' ἔχομεν ὠρισμένας μαρτυρίας: ὡς περὶ τῶν κάτωθι, ἅπερ ἔγραψεν ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Καλλίνικος Γρουπάρης ἐν τῷ ψευδοτίτλῳ τοῦ Ἀνθολογίου τοῦ ὕλου ἐνιαυτοῦ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου (τοῦ Κάστρου), ὡς λέγει ὁ ἀντιγραφεὺς Ἰωάννης Λαμπαδάριος Λευιτικὸς (31 Αὐγούστου 1839 ἐν Σερίφῳ: «τῷ 1659 ἐξενεκάμασιν τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ μικρὰν Ἐκκλησίαν μεγάλην καθὼς σήμερον φαίνεται καθὼς καὶ τὸ μωυράγιον τοῦ Μοναστηρίου καὶ ὅτι εἰς τὸ 1696 ἔφερον τὰ μάρμαρα τῆς Ἐκκλησίας ὅπου εἶναι εἰς τὸ ἔδαφος καὶ εἰς τὰ 1691 ἔφερον τὸ μάρμαρον τοῦ ἁγίου βήματος: ἔτι δὲ εἰς τὰ 1692 ἔστειλαν καὶ ἔφεραν τὸ κουβούκλιον τῆς Ἀγίας Τραπέζης ἀπὸ τῆν Πάρον, τὸ ὁποῖον ἐκόστισε γρόσια τουρκικὰ 70 χωρὶς τὰ ἐξόδα τῆς μετακομίσεως. Ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα εὗρον γεγραμμένα ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ μακαρίτου ἀρχιμανδρίτου καὶ ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν Καλλινίκου Γρουπάρη, τὰ ὁποῖα παρατρέχω ὡς μὴ ἀξιοσημεῖωτα.»

Ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀφιερωμάτων εἶνε σημαντικὸν κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου Ἀβερκίου Παπᾶλη καὶ χρυσοκέντητος ἐπιτάφιος ὁρθῆνος ὁωρηθεὶς μὲν ὑπὸ τοῦ εὐπαι-

(1) «Συνδρομὴ καὶ κόπη τοῦ πανοσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου Καλλινίκου Γρουπάρη καὶ βοηθεῖα τῶν εὐσεβῶν Μοσχόων ἐγένετο τὸ παρὸν ἱερόν Εὐαγγέλιον εἰς τὸ σεβάζειον μοναστήριον τῶν Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τῷ ἐν τῇ νήσῳ τῆ Σερίφῳ. Ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει Μοσχόβιζ αἴφνη.»

δεύτου ἀρχιμανδρίτου Ἰωακείμ Μαρκοράνου τῷ 1896 τεθεὶς δὲ ἐν καρούνῳ πολυτελεῖ πλαισίῳ ὑπὸ τοῦ φιλοχρίστου μεγάλου εὐεργέτου τῆς ἕλης τῆς νήσου κ. Γεωργίου Αἰμ. Γρωμικῶν. Ἡ ἄλλοτε βεβαίως μεγάλη τῆς Μονῆς βιβλιοθήκη νῦν περιέχει μόνον λειψανάτινα ἐν οἷς ἐκδόσεις τῆς Βενετίας καὶ τινα χειρόγραφα ἀνάξια, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λόγου, καὶ δύο πατριαρχικὰ σιγίλλια τοῦ 1653 καὶ τοῦ 1798, δι' ὧν ἐπιδαφιλεύονται προνομίαι τῇ Μονῇ ὡς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα εὐφόμεθα καὶ τὸν κώδικα τοῦ Καλλινίκου Γρουπάρη τοῦ 1781, ὅστις μετὰ τῶν δύο τῶν ἐν τῷ Δευκαρχειῷ ἀποκειμένων καὶ τινος ἄλλου εὕρισκομένου ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἐν Κέα δικηγόρου Ν. Ι. Ψύλλου (1) ὄν, καίπερ μεταβάς ἐπίτηδες εἰς Κέα δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ, εὕρισκόμενον ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις βιβλιοθήκῃ τοῦ ἰδιοκτητοῦ, ἀποτελοῦσι πηγὴν σπουδαίαν τῆς νεωτάτης Σεριφικῆς ἱστορίας, ἰδίως τῆς τουρκοκρατίας.

Ἡ Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν ἄλλοτε ἤκμαζε καὶ κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν καθολικῶν ἱεραποστόλων τοῦ 1700 καὶ 1715 περιελάμβανεν ἀπὸ 60—100 μοναχῶν, τῶν μὲν καλλιεργούντων τὰ πολλὰ αὐτῆς κτήματα, τῶν δὲ περιερχομένων τὰς διαφόρους νήσους μετὰ τῶν ἱερῶν λειψάνων πρὸς συλλογὴν βοθητικῶν καὶ ἐποπτείαν τῶν διαφόρων μετοχιῶν, ἀλλὰ νῦν δὲν ἔχει πλείους τῶν δέκα ἀδελφῶν. Ἠγούμενοι δὲ κατὰ σειράν χρονολογικὴν τῆς Μονῆς ἐκλεγόμενοι, δυνάμει Σιγίλλιου τοῦ 1653 ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ἐγένοντο οἷδε:

- α) Ἱερεμίας Ἀνωνάκης 1649—1686
- β) Ξενοφῶν Πέργαμος 1686—1699
- γ) Ἀθανάσιος Ρώτας ἐκ μετοχίου Πόρου (2) 1699—1722.

(1) Ὁ πατὴρ τούτου Ι. Ν. Ψύλλος ἱατρός ἐξέδοτο ἔργον (ὃ δυστυχῶς μόνον τὸ α' φυλλάδιον ἐδημοσιεύθη) ἐν Ἀθήναις 1906 ἐν ᾧ ἀνέγνω τὴν ἀναγραφὴν τοῦ κώδικος περὶ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος Σερίφου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐξ οὗ εἰκόζω ὅτι ὁ κώδιξ ἀνήκει ἢ τῇ Μονῇ Ταξιαρχῶν ἢ τῇ Καντζελαρῖζ Σερίφου.

(2) Ἡ Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν εἶχε πολλὰ μετόγια, ὧν κυριώτατα ἦσαν τὰς: α') Πόρου, οὗ τὰ πράγματα καὶ κτήματα ἰδὲ ἐν σελ. 17 καὶ 138 τοῦ κώδ. Τούτου τῷ 1699 ἦν ἐπίτροπος ὁ Ἀθανάσιος Ρώτας, ὁ εἴτα ἡγούμενος Ταξιαρχῶν, τῷ δὲ 1776 ὁ Σταμάτιος Καραμάνος, οὗ ἡ οἰκογένεια ὑπάρχει ἐτι ἐν Πόρῳ καὶ εἶναι τῶν καλλίστων. β') Κέα μετόγιον τοῦ Σταυροῦ ἰδὲ σελ. 140—3 τοῦ κώδικος. γ') Ἐν Μήλῳ (σελ. 149 τοῦ κώδικος), δ') ἐν Σίφῳ οὗ τὰ πράγματα καὶ κτήματα ἰδὲ ἐν σελ. 150 τοῦ κώδ. ε') τὸ ἐν Κέθῳ μετόγιον Βελίδι, ὅπερ ἔδωκεν ἄσασο τῇ Μονῇ τῷ 1836 ἢ Ἑλλ. Κυβερνήσις, οὗ ἡγούμενος ἦν Νικηφόρος τις.



- δ) Καλλίνικος Ρώτας ἀνεψιός τοῦ ἀνωτέρω 1722—1746.
- ε) Ζαχαρίας Πέργαμος συγγενής τοῦ Ξενοφώντος 1746—1782
[(σελ. 140 τοῦ κώδικος).
- ς) Καλλίνικος Γρουπάρης λογιώτατος ἀγῆρ 1783—1795. (1)
- ζ) Ἰωαννίκιος προηγούμενος 1795—1800 (σελ. 179 κώδικος).
- η) Μακάριος » 1800—1811.
- θ) Μακάριος Λυμβαῖος 1811—1827. (2)
- ι) Μακάριος Λυμβαῖος (;) 1827—1837.
- ια) Γαβριήλ Ράμπιας 1837—1840.
- ιβ) Παρθένιος Λυμβαῖος 1840—1849.
- ιγ) Γρηγόριος Μαγουλᾶς 1849—1870.
- ιδ) Ἀνθίμος Μποφίλιος 1871—1876.
- ιε) Ἀγάπιος Ἀξιώτης 1877—1906.
- ις) Ἀβέρκιος Παπάλης 1906—∞

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἡγουμένων ἐκεῖνος περὶ οὗ ἰδιαιτέρος γενήσεται λόγος εἶνε ὁ Καλλίνικος Γρουπάρης. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Σερίφῳ τῷ 1732 καὶ ἦν ἀνεψιός ἐκ μητρὸς τοῦ ἡγουμένου Ξενοφώντος Περσάμου καὶ ἕγγονος τοῦ ἐπιτρόπου Βιτσέντσου Ρώτα, μετὰ δὲ τὰ πρῶτα γράμματα ἐκάρη μοναχὸς ἐν Σίφῳ ὅπου ἐσπούδαζε τῷ 1751, ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ μὲν γραφέντι ἐν τῇ Μονῇ δὲ Ταξιαρχῶν ἐναποκειμένῳ κώδικι (σελ. 11)· τῷ 1752 ἀπέπλευσεν εἰς Σμύρνην (9 Δεκεμβρίου). Ἐκείθεν ἀναχωρήσας εἰς Βυζάντιον, ὅπου ὑπηρετήσας ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Ὁρτάκιοι καὶ ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων (3) ὡς ἐφημέριος μέχρι τῆς 31 τοῦ μηνὸς Μαΐου 1754, ἀπέπλευσεν εἰς Ρωσίαν φέρων γράμματα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Ε' τὸ 6' πατρι-αρχεῦοντος καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Κυζι-

(1) Οὗτος πρότερον ἐφημέριος ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Σίφου.

(2) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὡς ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν κωδίκων ἀναγράφεται συνέδησαν ἀνάδαλα ἐν τῇ Μονῇ ὡς κατὰ τὸ 1793 ἐπὶ Καλλίνικου Γρουπάρη, καὶ συνήλθον οἱ ἀδελφοὶ τῶν Ταξιαρχῶν τῇ 4 8δρίου πρὸς ὁμόνοιαν καὶ συνέταξαν τὸ τε πρακτικὸν καὶ τὸν διέποντα τὰ τῆς Μονῆς Κανονισμόν (ἰδὲ σελ. 36—45 τοῦ κώδ.) Ὁ Λυμβαῖος ἐφημέριος καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Σίφου, ὡς ἀναγινώσκωμεν ἐν ἀδείᾳ γάμου τοῦ 1812.

(3) Δυστυχῶς οὐδὲν ἠδυνήθη ἐν εἴρω ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Γ. Π. Γεωργιάδου, ὁ ἐν Γαλατᾷ ἱερός ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, Κων)πολις 1898 σελ. 359—364 ὅπου ἡ ἀναγραφή τῶν ἱερέων.

κου Ἀνανίου. Ἐκεῖ δὲ διώρισαν αὐτὸν ἀρχιμανδρίτην μὴ θέλοντες νὰ χειροτονήσωσιν ὡς νέον ὄντα. Περιελθὼν δ' εἶτα συνέλεξε, πολλοῦς ὑποστᾶς κινδύνους, χεῖματα καὶ ἰσθὰ σκευῆ καὶ ἄμφοι χάριν τῆς Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν καὶ ἀνεχώρησε τῇ 18 Ἰουλίου 1761, ἐκ Μοσχόβιας (1) ὡς ἀναγράφει ὁ ἴδιος ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ γραφέντι βιβλίῳ τῷ ἐν τῇ Μονῇ ἀποκειμένῳ καὶ γραφέντι τῷ 1768 καὶ λεγομένῳ «Κνήγα τῶν Μοσχόβων» καὶ ἐν τῷ κώδικι (σελ. 11). Τῷ 1783, 9 Ἰανουαρίου, πρότερον ἐπίτροπος τοῦ Σίφου τυγχάνων ἐν Σερίφῳ, ἐγεινεν ἡγούμενος μέχρι τοῦ 1795 ὅτε ἀπέθανεν. Ἐν τῇ Μονῇ συνήρχοντο πάσης φύσεως ἀσθενεῖς καὶ ἐσώζοντο ἀφιερῶντες διάφορα ἀναθήματα ἅπερ εἰσὶ καταγεγραμμένα ἐν κώδικι ἰδίῳ.

Ὁ Καλλίνικος Γρουπάρης ὑπῆρξεν εἰς τῶν λογιωτάτων ἄμα καὶ ἐθνικωτάτων τοῦ γένους ἀνδρῶν, τύπος γνησίου ἱερομονάχου, τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς τε ἐκκλησίας καὶ τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ταξιαρχῶν ἀφιειώσας, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν ἐν τῇ Μονῇ γενομένων καὶ τῶν ἐγγράφων καὶ κωδίκων καὶ τῆς ἀκολουθίας ἣν συνέγραψε, σωζομένων ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ Μονῇ Ταξιαρχῶν. Ἐν αὐτῇ ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐπιδρομῶν, αἱ οἱ Βενετοὶ ἐποίησαν κατὰ τῆς Σερίφου διαρκούντος τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645—1669) καὶ περὶ ἄλλων κουρσάρων ἐπιτεθέντων κατὰ τῆς Μονῆς.

Ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν, ἣν συνέγραψεν ὁ Καλλίνικος καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπάρχουσι θαυμάσια, ἀλλ' ἡμεῖς περιορίσθημεν εἰς ταῦτα μόνον ἐπειγόμενοι νὰ δώσωμεν πέρασ εἰς τὸ ἔργον. Ἡ Μονὴ πολλὰ ἔχουσα κτήματα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῶν χριστιαν-

(1) Ἐν ψευδοτίτλῳ τοῦ Ἀνθολογίου τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Σερίφου ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰριστικομένου παρ' ἑμοὶ ἀπαντῶσιν αἱ εἰς σημειώσεις: «Ἐδὼ καταγράφονται τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ ἀοιδίου ἀρχιμανδρίτου Καλλίνικου Γρουπάρη τὰ ὅποια εἰρῶν γραμμένα εἰς τὸ μηνιαῖον τοῦ μηνὸς Ἰηβρίου ἰδιόχειρά του ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὸ 1761 Ἰουλίου 18 ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν Μοσχόβιαν καὶ ξεγεμάζοντας εἰς τὸ Κεῖμι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῆς 20 Μαρτίου 1762· εἶχε δὲ μαζί του καὶ τὸν Ἀβέρκιον, ὅστις ἐκτυπήθη ἀπὸ πανοῦκλαν καὶ τὸν ἔφερον εἰς Κων)πολιν. Ἐπῆρξεν δὲ τὸν παπᾶ Ἰωάννην καὶ μοναχὸν Ἰωακείμ καὶ ἦλθον εἰς τὴν Σερίφον, ἀράζοντες εἰς τὸν «Πλατὸν γιάλον» τὴν 3 Ἰουλίου 1762 ἡμέρα Τετάρτη, κάμναντες καραντίναν ἡμέρας 10—Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Γρουπάρης» (κατ' ἀντίγραφον τῆς 31 Αὐγούστου 1839 τοῦ Ἰωάννου Λαμπαδαρίου Λευϊτικοῦ.)



των ἀνομιώματα, διότι, ὡς εἴπομεν, ἦτο παγκυκλιδικῆς φύσεως ἵνα μὴ εἴπομεν πανθησιωτικῆς, εἶχεν, ὡς ἦν ἐπόμενον, καὶ πολλὰ εἰσοδήματα περιεσώθησαν δὲ μέχρις ἡμῶν ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῶν ἐτῶν 1795—1800 καὶ 1811—1816 ὡς ἔπεται :

Ἔσοδα (1)		Ἔξοδα	Ἔσοδα		Ἔσοδα
Ἔτη	γρόσι. παράδες		Ἔτη	γρόσι. παράδες	
1795	1901 49	1387,28	1811	713 23	989,44
1796	1236 24	1432,22	1812	2903 18	566
1797	1243 28	1432,39	1813	4570 45	2566
1798	1517 36	2265,44	1814	1655 3	4590
1799	1437 37	3296,26	1815	1867 40	2661
1800	554 34	751,20	1816	138 —	532
	6179 48	10566,29		8817 74	8904,14

Ἐάν υπολογίσωμεν ὅτι ἕκαστον γρόσιον ἐκ 40 παραδῶν συγκροτούμενον εἶχεν ἀγοραίαν τότε ἀξίαν 2 φράγκων καὶ προγενεστέρως κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος 3 1)2 φράγκων τότε τὰ ἔσοδα τῆς Μονῆς ἀνῆρχοντο τῷ μὲν 1812 καὶ 5806 φράγκα κατὰ προγενεστέρους δὲ χρόνους εἰς 10,000 καὶ ἐπέκεινα σημερινῶν δραχμ. εἰάν, ἐνοεῖται, ὁ προὑπολογισμὸς ἐγένετο ἀγαθῆ καρδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

Ἀπέναντι δὲ τῶν εἰσοδημάτων τούτων ἐπλήρωνεν ἡ Μονὴ ἀνὰ ἕξαετίαν τῷ μὲν 1754 γρόσια 772, τῷ δὲ 1790 γρ. 857 καὶ παράδες 6, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῷ κώδικι. Εἰς δὲ τὸ οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον τῷ μὲν 1798 ἐπλήρωνεν ἐτησίως ὡς σταυροπηγιακὴ Μονὴ γρόσια 80 τῷ δὲ 1803 καὶ 1817 γρόσια 40, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἀποδείξεων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν σωζομένων ἐν τῇ Μονῇ. Συγχρόνως δὲ ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ μοναχοὶ νὰ ἀποστέλλωσι καὶ ποσότητὰ τινα τυροῦ (3 δικάδες).

Ἐπὶ πατριαρχίας Ἰωαννικίου Β' τῷ γ' πατριαρχεύοντος τῷ 1653 ἐξεδόθη σιγίλλιον τῇ Μονῇ δι' οὗ ἐντέλλονται οἱ Μοναχοὶ νὰ ἐκλέγωσι τὸν ἑαυτῶν ἡγούμενον ἐκ τῶν ἀδελφῶν καὶ καθίσταται, τῇ παρακλήσει τοῦ Σίφνου Ἀθανασίου Σταυροπηγιακῶν καὶ πατριαρχικῶν καὶ ἀδούλευτον καὶ ἀκαταπάτητον, μηδενὶ δίδον τι εἰμὴ τῷ Οἰκουμηνικῷ θρόνῳ, εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς, τυροῦ δικάδας 3. Ἐξεδόθη δὲ καὶ ἕτερον σιγίλλιον Γρηγορίου Ε' τοῦ ἔτους 1798,

(1) Ἰδὲ σελ. 30 τοῦ κώδικος.

δι' οὗ διὰ δέκα νοθευτικῶν συνίστησι τοῖς μοναχοῖς ἐμάνοιάν τε καὶ ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνανεοῦνται τὰ παλαιὰ προνόμια καὶ ἐπικυροῦνται καὶ προστίθεται καὶ ἡ προσάρτησις τῆς Παναγίας τῆς Μεσσαριᾶς (1) (προσαρτηθείσης τῷ 1651 ὡς λέγει ὁ Κώδιξ σελ. 109) καὶ νὰ δίδῃ 80 γρόσια ἐτησίως τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

α) Ὁμόφικια Ἐκκλησιαστικὰ Σεριῶου

1651 Οἰκονόμος, Ἰωάννης (.....) Σακελλάριος, Γεώργιος (.....)

1754 Σκευοφύλαξ Παπαμυγάλης, Σακελλάριος Βιέννος (Εὐγένιος), Οἰκονόμος Σπυριδῶν Λιδάnios, Πρωτοπαπᾶς Βέργος, Χαρτοφύλαξ Πέργαμος.

1781 Οἰκονόμος Ἰωάννης ἱερεὺς, Σπυρ. Λιβανὸς Σακελλάριος, Γεώργιος ἱερεὺς Εὐγένιος, Ἀντώνιος ἱερεὺς Εὐγένιος, Ρώτας παπᾶ Ἰωάννου σκευοφύλαξ, Μιχαὴλ Ἰωάννης ἱερεὺς.

1783 (2) —1790 Σακελλάριος Μαρτῖνος καὶ Καντζελλάριος, κοινότητος, Οἰκονόμος Λιβανὸς Κωνσταντῖνος, Πρωτοπαπᾶς Οἰκονόμος Λιμβάιος, Σακελλάριος Εὐγένιος, Χαρτοφύλαξ Οἰκονόμος, Σακελλίων Ρώτας, Χωροπέσκαπος, Λογοθέτης Γρουπάρης.

1793 Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος ἱερεὺς, Σπυρ. Λιβανὸς Λογοθέτης, Κωνσταντῖνος Λιβανὸς.

1800 πριμμυκῆριος Ἰωάννης Λιβανίου.

1820—1821 σκευοφύλαξ Γεώργιος, Οἰκονόμος Λιμβάιος, σακελλάριος Εὐγένιος Νικόλαος.

1827 (3) Χαρτοφύλαξ Φίλιππος Λιδάnios, Σακελλίων Ρώτας,

(1) Οὕτω καλοῦνται ἐν πολλοῖς νήσοις τοποθεσίαι κατὰ μὲν τὸν Ἀντ. Μηλιωράκη: Μεσσαρικὴ ἱστορικὴ ἔρευνα περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὡς γεωγραφικὸν Ἀθήναι 1893 [ἐκ τοῦ Δ' τόμου τοῦ δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος σελ. 1—56] ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ massia, massara, massada, masseria, messaria, messeria, massaritia messariticum, κατὰ δὲ τὸν καθηγητὴν τῆς γλωσσολογίας Γ. Χ. Χατζηδάκη, περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Μεσσαρία, ἐν Ἀθήναις 1894 ἐκ τοῦ μέσου, μεσάρης σελ. 21 ἐν δὲ τῇ σελίδι 52 λέγει: «Καὶ ἐν Σερίφῳ δὲ ὑπάρχει τοποθεσία κατέχουσα σχεδὸν τὸ κέντρον τῆς νήσου ὀνομαζομένη Μεσαρία, καθὼς ὁ κ. Ἀδ. Ἰωαννίδης εἰπέ μοι, προσθεῖς ὅτι οἱ Σερίφιοι καὶ Θηραῖοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐπίκλησις Μεσαρία περιήλθεν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν νήσων θέσεως τῶν μερῶν τούτων».

(2) Ἐκ προικοσυμφώνου τοῦ Ἀντωνίου Κουτσοεῖλλη τῆς 8 Σεβρίου 1783.

(3) Ἐκ τοῦ Κώδικος τοῦ ἔτους 1768 ἀναποκειμένου ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ σελ. 27 καὶ 45.

Χωροεπίσκοπος Ζωρζής Μαρκουλής παπᾶ Χριστοδούλου, Ἀλέξανδρος Σγουρδαίος, Πρωτόπαπας Βέργος Παπᾶ Ἀντώνη, Μουσταῖας, Λογοθέτης Ἰωάννης Γρυπάρης, Αζηπαδάριος Μιχαήλ, Πρωτονοτάριος Γεώργιος, Νομοφύλαξ Λουκᾶ Φρ. Λιθινός.

6') Ὁφθίκια πολιτικά

1799 Ἐπίτροπος (κοινόν) ἦτο ὁ Προβελέγγιος, ὅστις ἀποχωρήσας διώρισε τὸν Γεωργιάκην (1).

1800 (2) Ἐπίτροπος ὁ Γιαννακὸς Λογοθέτης, Καντζιλλέρης ὁ Πρωτονοτάριος.

1812 Ἀναγνώστης Μουσταῖας ἐπίτροπος τῆς παρὸν χρονίης.

1817 Ἐπίτροπος τῆς παρὸν χρονίης Ἀντώνιος Ἰωάν. Ρώτας ἔξωγράφου 1817 Ν)βρ. 4)

1821—1826 (3)

Δημογέροντες

Ἀποστόλης Δεφῶς (4) Ἰωάννης Κόντος, Γεώργιος Πρωτονοτάριος καὶ Μιχαήλ Λογοθέτης καὶ ἐπιστάτης τῆς Καντζιλλαρίας.

1822—1823 Ἀθανάσιος Λιβάνιος, Ἰωάννης Παπαδόπουλος

1823—1824 Γεώργιος Πρωτονοτάριος, Ἰωάννης Κόντες.

1825—1826 Βιτσέντος καὶ Λογοθέτης Γρυπάρης (5)

Νῦν ἐν τῇ Μονῇ, πλὴν τοῦ ἡγουμένου πατρὸς Ἀβερκίου Παπάλη ἀνδρὸς λογίου καὶ τῶν πατρῶων παραδόσεως πρόφρονος τηρητοῦ, μονάζουσι 10 μοναχοὶ μετὰ τῶν δοκίμων: ὁ Ἀγάπιος Ἀξιώτης Προηγούμενος, ὁ Ἰωακείμ Μητροφάνης, ὁ Ἀμφιλόγιος

(1) Αὐτόθι: 14 Ἀπριλίου.

(2) Ἰδὲ Καντζιλλαρίαν Σερύφου 1781.

(3) Ἐξ ἐγγράφου 4 Ἰανουαρίου 1821 τῆς κοινότητος πρὸς τὸν οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε΄.

(4) Ἀπαντᾷ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1817, τοῦ 1820 καὶ 1821. Πόσοι ἦσαν οἱ ἐν Σερύφῳ δημογέροντες δὲν γινώσκουμεν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐν κρίνομεν ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Ἀργεὶ Δ' εθνικῆς Συνελεύσεως (Μάμουκα ΙΑ' σελ. 398) ἄρθρον Β': «Κατὰ τὸν νόμον ἕκαστον χωρίον ἔχει δημογέροντας ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκογενειῶν του. Τὰ χωρία τὰ ἔχοντα ἕκαστον οἰκογενεῖας ἐκλέγουσιν ἓνα δημογέροντα, τὰ δικασίας δύο, τὰ τριακασίας τρεῖς, τὰ τετρακασίας καὶ ἐπίκεινα τίσσaras» βεβαίως ἡ Σέρυφος θὰ εἶχε ἐπὶ τουρκοκρατίας δύο δημογέροντας διότι περισσότερας τῶν 200 οἰκογενειῶν δὲν εἶχεν, ὡς εἶδομεν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

(5) Ἰδὲ κώδικα Καλλινίκου σελ. 37.

Μποφίλιος, ὁ Παρθένος Ρώτας, ὁ Ἀγάπιος Χαλιδάς, ὁ Ἰωαννίκιος Ἀγλάδης. Καὶ τὰ μὲν ἔσοδα τῷ 1897 ἀνῆρχοντο εἰς δραχ. 5028, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 4900 (1) (Ε. Κορινθίου, ἡ Ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι, Ἀθ. 1897 σελ. 21). Ἡ δὲ νῆσος Σέρυφος, εἰς τέσσαρας διαίρουμένη ἐνορίας ἔχει ἱερεῖς: ἐγγάμους τὸν Αἰνάρδον Κοτσίκον, Ἀρισταίδην Ρώταν πρωτεύδικον, τὸν Ἰωάννην Ρώταν, τὸν Γεώργιον Λιβάνιον σκευοφύλακα, τὸν Χαράλαμπον Κοτσίκον, τὸν Ἰωάννην Κοτσίκον, τὸν Θεόδωρον Κόνταν, τὸν Ἀναστάσιον Εὐγένιον οἰκονόμον καὶ ἐπίτροπον τοῦ ἁγίου Σύρου καὶ τὸν Νικόλαον Μαγουλιάνων 1 μὲν προσέρχεται ἐκ τῆς Ἰερατικῆς Σχολῆς Σύρου, οἱ δ' ἄλλοι πάντες προσέρχονται ἐξ ἑλληνικῶν σχολείων (Ε. Κορινθίου ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 51). Οἱ ἱερεῖς οὗτοι εἶνε κατανευμημένοι ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς νήσου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, Ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (Ε. Κορινθίου ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 75).

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς Μονῆς, ἧς ἡ ἱστορία κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα πληρεῖ, ἐλλείψει ἄλλων εἰδήσεων, τὴν τῆς νήσου ὅλης, ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν διήγησιν τῆς κατοχῆς τῶν Κουκιάδων καὶ ἄλλων νήσων ὑπὸ τῶν Ρώσων. Ὅτε ὀλίγω πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770, τῆς κοινῶς τοῦ Ὀρλώφ ἐπονομαζομένης, ἡ Τουρκία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἡ μὲν Ὑψηλὴ Πύλη διάταξεν ἀ περισυλλεγῶσι πάντα τὰ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν χριστιανῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους εὐρισκόμενα ὄπλα, ἅτινα εἶτα ἐπωλοῦντο τοῖς Μουσουλμάνοις εὐθηνότατα, ὁ δὲ τὸ Αἶγαίον περιπλέων Καπουδάν πασᾶς τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1768 ἔγραψε πρὸς τοῦτο μπουγιουρδὶ (διαταγὴν) πρὸς τοὺς νησιώτας. (2)

(1) Ἡ Μονὴ τῷ μὲν 1907 ἐπὶ προϋπολογισμῷ 6323 δρ. προσήνεγκεν ὑπὲρ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως δραχ. 81 συμφώνως πρὸς τὸν Β' ΓΜΘ' νόμον ἄρθρα 60 καὶ 71 (Ἰδὲ Ἐφημ. Κυβερνήσεως 7 Μαρτίου 1908 σελ. 168) ὑπὲρ δὲ τοῦ θεοῦ κηρύγματος δραχ. 53 ἐπὶ προϋπολογισμῷ 6990 τοῦ 1905 συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ΒΡΑΓ' τοῦ ἔτους 1893 (Ἰδὲ Ἐφημ. Κυβερνήσεως 27 Μαρτίου 1906 σελ. 287) Ἐξ ἀναφορᾶς τῶν μοναχῶν (6 Μαρτίου 1833) πρὸς τὸν βασιλεῖα Ὁθωνα μαθητόμεν δὲ: ἡ Μονὴ Ταξικῶν τότε ἦν σεσαθρωμένη καὶ παρεκάλουν τὴν Α. Μ. νὰ ἐλαφρώσῃ αὐτὴν τοῦ φόρου τῆς μεγάλης δεκάτης.

(2) Ἰδὲ Παντελεῖ Μ. Κοντογιάννη, οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1768—1774) ἐν Ἀθήναις 1903 σελ. 313 καὶ 494. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἀνοφέρει καὶ τὸ λεγόμενον χρονικόν τοῦ Ἀνθίμου, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὁ Δ. Γ. Καμπούρογλος ἐν τοῖς Μνημείοις τῆς ἱστο-



Δὲν παρέληθε δὲ πολλὰς χροῖνας καὶ ἡ ἀπὸ πολλοῦ, ὑπὸ τοῦ Παπα-
Ζουλι καὶ ἄλλων ἀπεσταλμένων τῆς Ρωσσίας, ὑποδουλιζομένη ἐπα-
νάστασις ἐξερράγη τέλος.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐν Πελοποννήσῳ ἐπανάστασις τοῦ 1770 ἢ τοῦ
'Ορλώφ κοινότερον λεγομένη, δεκάτη αὕτη ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς
τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Τούρκους (Κ. Ν. Σάββα, Τουρκοκρατούμενη
Ἑλλάς ἑλδ. Ἀθηνῶν 1868)· ἐπίσης εἶναι γνωστὸν ὅτι αὕτη κατε-
σθέσθη ἐν τῷ αἵματι τῶν δυστυχῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῶν εἰσθα-
λόντων τουρκαλβανῶν, ὥστε νὰ μὴ γείνη ἀνάγκη νὰ δμιλήσωμεν
περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου
τοῦτο γινώσκωμεν ὅτι μετὰ τὸν κατάπλου τῶν δύο ρωσικῶν μοι-
ρῶν εἰς Οὐίτυλον καὶ Κορώνην κατὰ Φεβρουάριον καὶ Ἀπρίλιον
τελευτώντα τοῦ 1770 ἐστάλη ἀπεσταλμένος τῶν Ρώσων εἰς
ὅλας τὰς νήσους καὶ τὰς Κυκλάδας καὶ τὴν Σῆρον ὃ ἐκ Λευκάδος
ἱατρὸς Λούης (Λουίζης) Σωτήρης, ὅστις ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ
κατεταγμένος ὦν εἶχεν ὑψωθῆ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Συνταγμα-
τάρχου (ἰδὲ Κ. Ν. Σάββα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία σελ. 619—
Δ. Θερενκοῦ, Ἀδαμάντιος Κοραΐης, Α' σελ. 369 καὶ Π. Κοντογιάννη
Οἱ Ἕλληνες σελ. 199) ἔνα ἐξεγείρη τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανά-
στασιν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε μὴδέν, τῶν νησιωτῶν ἐν ἴσῃ
μοίρᾳ τιθέντων ἢ μᾶλλον προτιμώντων τὴν τουρκικὴν κκοδοαι-
μονίαν, ὡς ἐψόμεθα παρακατιόντες, (Κλωνὸς Στεφάνου, Ἀνέκδοτα
ἔγγραφα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Κυκλάδων ἐν Ἀθηναίῳ τόμ. 6
σελ. 204—6 καὶ ἰδιαιτέρως) τῆς ὑποσχομένης μὲν ἦδη ἀπὸ τῶν χρό-
νων τοῦ Μ. Πέτρου, ἀλλὰ οὐπω πραγματοποιημένης τῆς Ἑλλάδος ἐλευ-
θερίας· (ἰδὲ διαθήκη τοῦ Μ. Πέτρου ἐν «Σκορίπ» τῆς 13 Νοεμβρίου
1903, παράρτημα.) Τὸ μόνον ὅπερ δὲν ἠνείχοντο ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ αὐ-
τοκρατορικοῦ στόλου ναυτολογία πολιτῶν, ἑλλήνων χριστιανῶν ὄν-
των καὶ μελλόντων νὰ ὑπηρετήσωσιν ὑπὸ Μουσουλμάνους, κατὰ χρι-
στιανῶν ἴτως καὶ κατὰ τῶν ἰδίων συννησιωτῶν. Ἀκριβῶς δὲ κατ'
αὐτὴν ταύτην τὴν ἐποχὴν τοῦ τῶν Ρώσων διὰ τῆς Βαλτικῆς εἰς
τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα κατὰ πλου ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Ὁρλώφ, ὃ τουρ-

ρίαις τῶν Ἀθηναίων, Ἀθ. 1889 τόμ. Α' σελ. 100—101 λέγον: «Εἰς τοὺς
1769 περὶ τὰ μέγα τοῦ ἔτους ἦλθε βασιλικὸς ὄρισμός διὰ νὰ σηκώσων τὰ ἄρματα
ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καθότι ὤδινεν ὁ πόλεμος μεταξὺ Μοσχῶν καὶ Τούρκων.»

κιὰς στόλος εὐρίσκετο ἐν ἑλαυνῇ καταστάσει ὡς ἐκ τῆς προκη-
θείσης μακροχρονίου εἰρήνης· ὃ καποῦδὴν παρὰς ἀπέστειλεν ἀνά
τὰς νήσους τῷ 1769 πλοῖα πρὸς βίη ναυτολογίαν νησιωτῶν, ἀλλ'
οὔτοι ἀκοντὶ λαμβανόμενοι καθίσταντο δυσπειθεῖς καὶ ἀπρόθυμοι
εἰς τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ, ἐν Μυκόνῳ μάλιστα, κατ' ἔγγραφόν τι,
ἐστασίασαν καὶ ἐρόνευσαν τοὺς ναυτολογοῦντας τούρκους στρατιώ-
τας καὶ διὰ στρατιωτικῆς χειρὸς ἄλευθέρωσαν οὐ μόνον τοὺς Μυ-
κονίους ναύτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων Κυκλάδων ναυτολο-
γηθέντας, οὗς εὗρον ἐπὶ τῶν τουρκικῶν πλοίων. (Π. Κοντογιάννη,
ἐνθ' ἄλλαχού σελ. 181). Ταύτην ναυτολογίαν Σερίφιων ἔχομεν
μεταγενεστέρων, τοῦ 1800, ὡς ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ κώδικι τῶν
Ταξιαρχῶν, (Καντσελαρία τῆς νήσου Σερίφου 1781 Ἰουνίου 2) ἐν
ᾧ ἀναγράφονται ἐν προμετωπίδι τὰδε:

«1799 ἐδῶ σημειώνω μὲ τί τρόπον ἔχω τὴν καντζελαρίαν εἰς
χειρὰς μου 1800. Ἐστέλη ἀπὸ τὴν βασιλείαν τσαούσης (1) μὲ
φερμάνι τοῦ πασᾶ. Ἐπίτροπος ἦτο ὁ Γιαννακὸς Λογοθέτης, Καν-
τζιλιέρης ἦτο ὁ πρωτονοτάριος καὶ ἔκαμε σύναξιν καὶ ἐδιαβάσθη
τὸ φερμάνι προστάζοντάς μας νὰ στείλωμεν 15 μαρινέρους (ναύ-
τας) εἰς τὴν ἀρμάδα. Ἐπιτάσαμεν 12 ἀνθρώπους, τρεῖς μᾶς ἐφυγκν
καὶ δὲν τοὺς ἐπιτάσαμεν, ἔστειλε καὶ 349 γρόσια διὰ νὰ δώσωμεν
τοῦ καθένα ἀνθρώπου ἀπὸ 23 γρόσια διὰ τζεπ-γαροσηλίμι (ἐξόδα
πρόχειρα). Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λογοθέτη Νίκος ἤξευρε τουρ-
κικὰ εἰς αὐτὸν ἔδωσαν ὁ τσαούσης τὰ 349 γρόσια διὰ νὰ τὰ δώσῃ
εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ πασᾶ. Ὁ Λογοθέτης
ἔπιασε καί τι διὰ νὰ τοὺς περάσῃ εἰς τὴν Σίφνον καὶ νὰ διορίσῃ
καὶ ἕνα προσετὸν διὰ νὰ τοὺς ὑπάγῃ εἰς τὴν πόλιν εἰς τὸν πασᾶ.
Ὁ τσαούσης ἤθελε νὰ πάρῃ τὸν Λογοθέτην νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πό-
λιν. Ὁ καντσελιέρης λέγει τοῦ τσαούσης: δὲν οὐρίζεις ἐσὺ διὰ νὰ
προστάξῃς νὰ πάρῃς ἐκεῖνον ὅπου θέλεις, μόνον θὰ διορίσωμεν ὡς
κοινότης ὅποιον θέλωμεν, διότι ὁ Λογοθέτης ἦτον ἕτερος ἐπίτροπος
καὶ [ἐν] δὲν θὰ θεωρηθῇ ὁ λογαριασμὸς τοῦ καταστίχου του, δὲν πη-
γαίνει πουθενὰ καὶ τοῦ λόγου σου, τσαούσης, στέκα ἴσα ἰδικά σου.
Ὁ τσαούσης ῥώπησε τὸν Λογοθέτην: τί τόλμην ἔχει αὐτὸς καὶ

(1) Τσαούσι καὶ μπουμπασίραι (ἐν ἔγγραφῳ 1813) ἔκαλοῦντο οἱ ἔκτακτοι
ἀπεσταλμένοι Τούρκοι ὑπάλληλοι δι' ὀρισμένην ὑπόθεσιν.

δίδει τριαύτην απόκρισιν; και λέγει ο Λογοθέτης ότι είμαι καν-
 τσελιέρης και διά τουτο έχει τόσην τόλμην και σείς δέν μπορείτε
 νά τόν αποσπάσετε από αυτό τὸ ὑπουργημα. Δότε μου έμένα 600
 γρόσια νά σας εβγάλω φερμάνι από τόν πασά νά είσθε μινέριδαις
 (άθωοι). Ο Καντσελιέρης μὴ ζεύροντας τὰ μυστικά τους έπέρασεν
 εις τὴν Σίφνον διά νά δανεισθῆ γρόσια νά πληρώσῃ τὸ χισμετί (ὑ-
 πηρεσίαν) τοῦ τσαούση και διά νά έτοιμάσῃ διά τόν ναῦλον τῶν
 ανθρώπων διά τὴν Κωνσταντινούπολιν. Έν τῷ ἀναμεταξὺ ἤλθεν
 ἴδιος (δηλ. τσαούσης) από τὴν πόλιν ότι νά στρέψουν οἱ ἄνθρωποι
 (οἱ 15 ναῦται) και νά υπάγῃ ένας προσετώς [εις Βυζάντιον] διά νά
 μπιτιρίσῃ (τελειώσῃ) με γρόσια. Έστειλεν ο Καντζελιέρης τὸν
 Νικον από τὴν Σίφνον νά πάγῃ εις τὴν Σέριφον.» (1)

Οὕτω διακειμένον τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἀποτυχούσης δὲ και
 τῆς ἐν Οὐτίλῳ και Κορώνῃ ἀποβάσεως, ἐκ Πελοποννήσου ἀπο-
 πλεύσαντες οἱ Ῥῶσοι κατέλαβον τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὅπως
 οὕτω στερῆσωσι τὴν Τουρκίαν τῶν συνήθων ἐτησίων φόρων και
 τῶν ἄλλων στρατηγικῶν ὠφελειῶν. Ταῦτα δὲ πληροφοροῦμεθα ἐκ
 τινος τῆς Αἰκατερίνης Β' ἐπιστολῆς (22 Μαρτίου 1771) πρὸς τὸν
 Ἀλέξιον Ὁρλώφ. (Κλ. Στεφάνου, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα πρὸς τοὺς
 κατοίκους τῶν Κυκλάδων κτλ. ἐν «Ἀθηναίῳ» τόμ. 6 σελ. 207
 και Συλλογὴν τῆς Ρωσικῆς Ἱστορικῆς Ἐταιρείας 1867 τόμ. Α' σελ. 68.)
 Νῆσοι δὲ ὑποταγεῖσθαι τοῖς Ῥῶσοις ὀνομαστὶ ἀναφέρονται
 αἱ ἐξῆς: Μῆλος, Κίμωλος, Φολέγανδρος, Σίκινος, Ἴος, Θήρα, Ἀ-
 μοργός, Νάξος, Μύκονος, Δῆλος, Τῆνος, Σύρος, Ἄνδρος, Κέως,
 Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Πάρος και Ἀντίπαρος. Ἄρα τῆ ρωσσι-
 κῆ κατοχῆ οἱ νησιῶται ὠρίσθησαν πίστιν και ἀφοσίωσιν τῇ τῷ
 Ῥῶσων αὐτοκρατεῖρα Αἰκατερίνῃ, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ναυάρχου Σπυ-
 ρίδωφ, τοῦ ὅρκου δὲ τούτου τὸ πρωτότυπον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ το
 Κ. Ν. Σάθα ἐν τῇ «Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάδι» (Ἀθ. 1868 σελ
 517· και Π. Κοντογιάννη, οἱ Ἑλληνας σελ. 233) ἀφορῶν τοῦ

(1) Φαίνεται ὅμως ότι ὁ Νίκος οὗτος Λογοθέτης ἐκ τῶν 349 γροσίων τὰ ὅποια,
 ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, παρέδωκεν αὐτῷ ὁ τσαούσης γάριν τῶν ναυτῶν κατεγρά-
 σθη τὰ 69 και διά τουτο ὀργισθεὶς ὁ τσαούσης ἀφῆρσεν ἀπ' ἐκεῖνον τὴν καντζε-
 λαρίαν διά τῶν προσετῶν τῆς Σίφνου ὅπου εὑρίσκετο και παρέδωκεν αὐτὴν λα-
 δῶν πρὸς τοῦ Γιαννάκι Μπάου εις λογαριασμὸν τοῦ Γεωργίου Πρωτονοταρίου,
 200 γρόσια, ὡς ἀναγράφει ἐν τέλει ἡ σημείωσις τοῦ ἄνω κώδικος.

Μυκονίου· φαίνεται δ' ότι ὁ τύπος ἔπο κοινῶς διά πάντας τοὺς
 νησιώτας. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀρχισεῖς τοῦ Αἰγαίου ὑπέγραψαν ἔγ-
 γραφον (13 Φεβρουαρίου 1771) δηλοῦντας τὴν τε ἐαυτῶν και τοῦ
 ποιμαίου πίστιν ταῖς ρωσικαῖς ἀρχαῖς (Κ. Παλαιολόγου, Ἡμερο-
 λόγιον Χρυσίδωσκη ἐν «Παρνασσῷ» τόμ. Η' σελ. 242.)

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Τσεσμέ (28 Ἰουνίου 1770) καθ' ἣν ὁ
 τουρκικὸς στόλος ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ,
 ὡς ἦτο ἐπόμενον ποικίλα αἰσθήματα και ἐλπίδες χρηστὰι ἀνέθο-
 ρον ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων καρδίαις, διότι, μετὰ τὴν ἐν Πελοπον-
 νήσῳ δυσπραγίαν, εἶχον ἀποξενωθῆ τελέως ἀπὸ τῶν Ῥῶσων, οὗς
 ἐθεώρουν ὡς κατὰ κράτος ἀπολωλότας, ἀλλ' ἡ ἀνέλπιστος αὐτῆ
 τῶν Τούρκων συμφορὰ ὁμοίαν τῆς ἐποικῆς οἱ Τούρκοι, ἀπὸ τῆς πε-
 ρισφύμου ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου (1571) καθ' ἣν ὁ Δὸν Ζουάν
 κατετρόπωσε τὴν τουρκικὴν ἀρμάδα, δὲν εἶχον ὑποστῆ, ἀναπτέ-
 ρωσε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν και οἱ ἡμέτεροι Αἰγαιοπελαγονεῖς ἐσπευ-
 σαν πάντες αὐτόκλητοι δι' ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν μᾶλλον σημα-
 νόντων πολιτῶν, λαϊκῶν ἢ κληρικῶν, μετὰ δώρων, ὡς ἦν εἰκόσ, νά
 συγχαρῶσι τοῖς Ῥῶσοις πανηγυρίζουσι τὴν περίλαμπρον τοῦ Τσε-
 σμέ ναυμαχίαν. Αἱ νῆσοι αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἐξῆς: Ἄνδρος, Τῆνος,
 Μύκονος, Κέως, Κύθνος, Σέριφος, Σίφνος, Σίκινος, Φολέγανδρος,
 Πάρος, Ἀντίπαρος, Νάξος, Κίμωλος, Μῆλος, Θήρα, Ἀντίμηλος,
 Σύρος, Ἀμοργός, Σκύρος, Ἰκαρία, Θάσος, Ψαρά, Σάμος, Πάτ-
 μος, Λέρος, Κάλυμνος και Λεψία, ὡς ἀναγράφει ὁ Σαμουὴλ Κ.
 Γρέυγ, ἄγγλος ναύαρχος ἐν ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ
 αὐτοῦ (Journal de Kriegsoperationen der Russischen Flotte
 in der Levante von Jahre 1770—74 ἐν τῇ τοῦ Α. L.
 Schloezers Briefwechsel XLVIII. σελ. 337. Ἐπιθι Π. Κοντο-
 γιάννη, οἱ Ἑλληνας σελ. 211). Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν νήσων εἰσή-
 γοντο πρῶτον μὲν πρὸς τῷ Ἀλεξίῳ Ὁρλώφ, εἶτα δὲ πρὸς τῷ ἀν-
 τιναυάρχῳ Σπυρίδωφ μετὰ μεγάλῃς ἐπισημότητος και τιμῆς (ἰδὲ
 Nachricht von Russischen Seekrige wieder die Türken
 in den Jahre 1769—3 τόμ. ια' σελ. 238—239 τοῦ F. Gedi-
 cke und J. E. Biester, Berliner Monatschrift τοῦ 1787—
 8). Ἄλλ' ἡ χαρὰ τῶν νησιωτῶν φαίνεται ότι διήρκεσε τόσον ὅσον
 και οἱ ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν Τσεσμέ ἀνα-
 θρώσκοντες καπνοὶ και ἐν ᾧ ἐφαντάζοντο αὐτοκολλακεῦμένοι οἱ



δύστηνοι Αίγαιοπελαγίται καὶ σὺν αὐτοῖς πάντες οἱ Ἕλληνες τὴν ἀνατολὴν αἰσιωτέρων ἡμερῶν, αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα εὐρέθησαν πρὸ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος μόνοι, τὴν τῶν Τούρκων δουλοσύνην ἀντὶ τῆς ρωσικῆς ἀμειψόμενοι. Οἱ νησιῶται ἐταλαιπωρήθησαν μεγάλως ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετὰ τινὰς μῆνας σφόδρα ἐπεθύμησαν τὴν τέως μουσαρὴν τουρκικὴν δεσποτείαν, ἣς τοὺς νυγμοὺς μόνον ὁσάκις ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατέπλεον ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Καπουδὰν πασᾶν ἠσθάνοντο, τὴν δὲ ρωσικὴν βρῆθαρτότητα ἐδοκίμαζον καθ' ἐκάστην. Πολλὰ δὲ νῆσοι ἀπέστειλαν εἰς Χίον κρύφα ἀπεσταλμένους ἐκφράζουσαι τῷ Καπουδὰν πασᾶ τὴν εἰς τὸ τουρκικὸν κράτος ἀφοσίωσιν αὐτῶν. Ἐκ δὲ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μυκονίου Ζωρζῆ Μπάου κατὰ τὸ φθινόπωρον 1770 πρὸς ἀναγγελίαν τῶν αἰσθημάτων τῶν νησιωτῶν ἔχουμεν τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1770 δι' ἣς προτρέπονται οἱ νησιῶται ἵνα στείλωσιν ἀνθρώπους καὶ τοὺς φόρους αὐτῶν πρὸς τὸν Καπουδὰν πασᾶ Χατζῆ Τζαφέρ (1), ὅστις μαλαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μπάου ἔγραψε πρὸς τοῦτο μετὰ ἓνα μῆνα, τῆς 25 9)βρίου 1770 διατάγῃ πρὸς τοὺς γέροντας, προσεστώτας καὶ ἐπιτρόπους καὶ ἀπλῶς ὄλον τὸν ραγιᾶν τῶν νησιῶν Ἀνδρου, Τήνου, Μυκόνου, Σύρας, Τζίκας, Θερμίων, Σέρφου, Σίφνου, Κιμῶλου, Μήλου, Πολυκάδρου, Σικίνου, Νιός, Σαντορίνας, Ἀνάφης, Ἀξίας, Πάρου καὶ Ἀντιπάρου (2).

Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Ἕλληνες, οὕτω τῶν πραγμάτων ἐχόντων, δὲν ἐγίνωσκον τί νὰ πράξωσι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὡς προηγουμένως οἱ Κυκλαδίται ὑφίσταντο τὴν τῶν Τούρκων ναυτολογίαν ἠρξάντο ἤδη ναυτολογούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν τὰς νήσους αὐτῶν κατασχόντων Ρώσων. Πράγματι δὲ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1771 ὁ Pasch van Krienen κατὰ διαταγὴν τῆς Αἰκατερίνης Β' ἐστάλη ἀνὰ τὰς δέκα καὶ ὀκτὼ νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς στρατολογίαν νεαρῶν Ἑλλήνων ὡς ἐθελοντῶν καὶ κινάταξιν αὐτῶν ἐν τῷ ἐν Ναούσῃ τῆς Πάρου ἔδρευοντι συντάγματι τοῦ Schlusenburg (Schlus-selburg). Ὁ Krienen ἀπῆλθε φέρων προκήρυξιν ἐν εἰδει ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ὑπὸ τὴν ρωσικὴν κατοχὴν νήσων.

(1) Ὁ προκάτοχος τοῦ Χατὰν πασᾶ.

(2) Ἰδὲ Κοντογιάννη, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 261 καὶ 485—6.

Ἡ περιοδεία αὐτοῦ διήρκεσε μέχρι τῆς 6 Αὐγούστου, (Ἰδὲ σελ. 106—8 καὶ 127 ἐφξ. τοῦ Pasch van Krienen καὶ 204—5 τοῦ L. Ross, Reisen A'.)

Ὡστε, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ νησιῶται δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι καὶ τῶν ἐκ Ρώσων, τῶν ὁμογενῶν, κακῶν, ἅπερ εὐτυχῶς δὲν διήρκεσαν ἐπὶ μακρόν, διότι μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς ρωσσοτουρκικῆς συνθήκης ἐπομένως καὶ τὸ πέρασ τῆς τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ρωσικῆς κατοχῆς ἐπακλήθη τὸ πρῶτον καθεστώς, ἡ δὲ Αἰκατερίνη ἡ Β' τῆς 11ῃ Αὐγούστου 1774 ἀπέστειλε τῷ Ὁρλώφ μέλλοντι νὰ ἀποπλεύσῃ τὰδε :

«Ὁφείλετε νὰ δικαιοῦσθε δι' ἄρμολίου τρόπου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπισήμου εἰς τοὺς ἐκεῖ κατοίκους [τοῦ Αἰγαίου Πελάγους], ὅτι ἡμεῖς, ἀποδίδοντες εἰς τὴν Πύλιν αὐτοῦς, δὲν παρελείπομεν νὰ ἀσφαλίσωμεν αὐτοὺς διὰ τὸ μέλλον καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν ὑπὲρ αὐτῶν σπουδαίας ὠφελείας, ὡς περ ἐν τῇ συνθήκῃ [τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρδζῆ τῆς 10)21 Ἰουλίου 1774] δύνανται νὰ ἴδωσι, πρὸς ἀληθῆ καὶ ἐνδελεχῆ βεβαίωσιν ὅτι ἡ προστασία τῆς Ρωσσίας ἦν αὐτοῖς ἀναγκαία καὶ σωτήριος.» Καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ζημιῶν, ἀς οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες ὑπέστησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς μακρᾶς ρωσσοκρατίας, ἀλλὰ πρὸς παροχὴν ἐλπίδος, ἣν οὐδέποτε ἀπέβαλεν ἡ Αἰκατερίνη, διατηρήσεως δικαιωμάτων τινῶν ἐπὶ τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας, οὗς τόσον ἀπανθρώπως ἔγκα ἐλίπον φυγόντες.

Ἐνα μῆνα μετὰ ταῦτα ἤτοι τῆς 17 Ὀκτωβρίου 1774 ὁ καπουδὰν Χατὰν πασᾶς δι' ἐγγράφου ἐκ τοῦ βασιλικοῦ στόλου ἐκδοθέντος διεκέρυττε πρὸς τοὺς αἰγαιοπελαγίτας γενικὴν ἀμνηστείαν (1).

Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν παρήλθε πολὺ ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω γεγονότων χρόνος καὶ τοῦτο μὲν διότι οἱ Ρῶσοι δὲν προέβησαν εἰς αὐστηράς πρὸς τὴν Ἑψηλὴν Πύλιν παραστάσεις, τοῦτο δὲ διότι, φύσει κα-

(1) Ἰδὲ Π. Μ. Κοντογιάννη, οἱ Ἕλληνες κτλ. σελ. 303 καὶ 493. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην, ἀδεία τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ Β' (1774—1780) παρήλθε τὸ Αἰγαῖον διδάσκων καὶ ὁ ἐθναπόστολος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χρυσάνθου τοῦ Αἰτωλοῦ διδάσκοντος, μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μ. τοῦ γένους Σηγοῦ ἀποχώρησιν (1769—1774) ἐν Νάξῳ μέχρι τοῦ 1779. Ἰδὲ Π. Ζερελέντου ἐν Παρνασσῷ 1886 σελ. 18—31 καὶ ἐμὸν βίον τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ. Ἄθ. 1897 σελ. 9—11.



χύποπτοι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ Τούρκοι, αἱ πομπωδῶς διασαλπισθεῖσαι αὐταὶ περὶ εἰρηνεύσεως καὶ ἀμνηστίας ἐξαγγελίαι τοῦ Χασὰν πασᾶ καὶ τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Ν. Μαυρογένους οὐ μόνον δὲν ἐτηρηθήσαν τοῦλάχιστον ἐπὶ μικρὸν καὶ τυπικῶς, ὡς ἦτο ἀναγεγραμμένον ἐν τῇ συνθήκῃ, ἀλλὰ καὶ παρεδιδόθησαν σκανδαλωδῶς. Ὁ Μαυρογένης ὁ ὁποῖος τότε, κατ' ἐγγραφα παρὰ τῷ μεσαιωνοδίφῃ κ. Π. Ζερλέντῃ κείμενα, εἶχεν ἐνοικίασῃ τὰ εἰσοδήματα πολλῶν νήσων κατὰ τὴν ἴσιν 1775, ἔλαβε παρὰ τῶν νησιωτῶν διὰ τῆς βίας 60 πουργεῖα (=30000 γρόσια=120,000 δραχμῶν) καὶ διὰ τοῦτο ἀνηνέχθησαν πρὸς τὴν Ρωσικὴν κυβέρνησιν, ὡς λέγει ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης (ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἔλθωσιν, Κων) πόλις 1870 σελ. 549) : «οἱ νησιῶται προσεκλαύθησαν εἰς τοὺς Μοσχόβους ὅτι νὰ τοὺς ἐπῆρε ὁ Μαυρογένης μὲ φερμάνι πουργεῖα 60 ἔστειλεν ὁ Πετερσῶφ ἐγγραφον περὶ τούτου εἰς τὴν Πόρταν. Ἡρνήθη ἡ Πόρτα τὸ φερμάνι, ἀλλὰ πέμψαι τῷ ἄνακτι τὸ ἐγγραφο, προσέθετο ἄλλον ἕνα χρόνον εἰς τὴν ἀσυδοσίαν (τῶν νησιωτῶν) καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἐπιστραφοῦν τὰ ἐξήκοντα (πουργεῖα) τοῖς δεσπότης (παρ' ὧν ἐλήφθησαν)». «Ὅτι δὲ οἱ Τούρκοι μεθ' ὅλην τὴν γενομένην συνθήκην εἰσέπραξαν τοὺς φόρους εὐθὺς ὀλίγον μετὰ ταῦτα σὺν ἄλλοις ἔχομεν καὶ τὴν αὐτόγραφον ἀπόδειξιν τοῦ διερμηνέως τοῦ βασιλικοῦ στόλου Νικολάου Μαυρογένους, σπεύσαντος μόλις ἔληξεν ὁ ταχθεὶς ὑπὸ τῆς συνθήκης τῆς 11 Αὐγούστου 1774 χρόνος τῆς ἀσυδοσίας τῆς 22 Αὐγούστου 1776 νὰ συλλέξῃ φόρους. Ἡ ἀπόδειξις δι' ἧς πιστεύεται ὅτι ἡ νῆσος Ναξία, κάστρον δηλαδὴ, μπουρζογὸν καὶ Νεοχώριον ἐπλήρωσε τὸν μπακιέ (=παλαιὰ χρέη) μόνον τῆς δεκατίας του εἰς τὸν χαζνὲ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ πολυχρονίου μας αὐθέντου Βεζύρη καὶ καποιδᾶν πασᾶ γαζῆ Χασὰν πασᾶ» (1776) ἐδημοσιεύθη παρὰ Theodore Blancard, Les Mavrogeni, (Paris σελ. 33.) Ὁ Ὑψηλάντης, ὅστις ὡς ἱατρὸς τοῦ στρατάρχου Ραγῆπ Μουχαμὲτ πασᾶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν ταῖς ἐκστρατείαις ἀναγράφει (ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 578) ὅτι κατὰ τὸ 1778 ἐπιβάντων τοῦ τουρκικοῦ στόλου πλέοντος ἀνά τὸν Εὐξείνιον ὑπὸ τὸν Χασὰν πασᾶν : «Εἰς τὴν καπιτανίαν εἶδον Ρωμαῖον σκλάβον Θεσσαλονικέα· τὸν ἠρώτησα διατί ἐσκλαβώθη καὶ ἀπεκρίθη διότι ἤμουν μὲ τοὺς Μοσχόβους· ἀλλ' ἀκούσας ὅτι οὗτοι νὰ ἐσυγχωρήθησαν δὲν ἔφυγα νὰ πηγαίνω εἰς τὸ Κρίμι καὶ τώρα εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἐξήκον-



τα νησιώτας εἰς τὰ γαλιόνια σιδηροδέσμοι δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ ἀντὶ τῆς διετούς ἀσυδοσίας τῶν νήσων ἐπάρθησαν παρὰ τοῦ Καπεδᾶν πασᾶ διὰ τοῦ δραγομάνου τοῦ Μαυρογένη διπλᾶ ἄσπρα τῶν πρώτων εἰς τοὺς δύο χρόνους καὶ δὲν ἐφυλάχθη τι τῶν ὑποσχεθέντων τοῖς Ρώσοις εἰς τὴν ἀγάπην.» Ἐπειδὴ δὲ ἡ τε Πύλη καὶ ἡ Ρωσσία ἤριζον πρὸς ἀλλήλας περὶ ἐρμηνευτέων ἔρθεων τῆς συνθήκης τοῦ Κισουτσὸκ Καϊναρδζίκι καὶ μικροῦ δεῖν ἐξεργήγουντο δευτέρου πόλεμος, ἐπῆλθεν ἡ λεγομένη σύμβασις τοῦ Ἀϊναλλῆ Καβάκ (10 Μαρτίου 1779) δι' ἧς ἐπεξηγοῦντο καὶ συνεπληροῦντο τὰ τῆς προηγουμένης συνθήκης. Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἀναλαβούσαι πῶς ἐκ τῶν δεινῶν τῶν ἐπακυλοῦθησάντων τῇ ρωσικῇ κατοχῇ παρεσκεύασαν πάμπολλα ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ὑπὸ ρωσικὴν σημαίαν (δυνάμει τῆς συνθήκης τῆς ἐμπορικῆς Ρωσσίας καὶ Τουρκίας 10 Ἰουνίου 1783 Hertzberg Geschichte Griechenlands Μέρος Γ' σελ. 254, Π. Μ. Κοντογιάννη, οἱ Ἕλληνες σελ. 300) περιέπλεον, τὴν Μεσόγειον, τὰ παράλια τῆς Τουρκίας καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον· ὑφ' Ἑλλήνων ἰδρύθη ἡ Ὀδησσός, ἧς ἡ ἑκατονταετηρὶς (27 Μαΐου 1794) ἐωρτάσθη τῷ 1894, ἰδουθέντος ὑπερφυσικοῦ μεγέθους ἀνδριάντος τῆς Αἰκατερίνης Β' ἐν τῇ πόλει καὶ ἐκδοθείσης πρὸς τοῦτο ρωσιστὶ λαμπρᾶς μονογραφίας μετ' εἰκόγων, ἐν ἧ πολλὰ περὶ Ἑλλήνων λέγονται, ἡ Ἀζοφικὴ ἐγένετο ἀντικείμενον ἐμπορίας τῶν Ἑλλήνων καὶ πλείους τῶν 120000 Ἑλλήνων ἀποβιβάσαντες τὴν τουρκικὴν ἰθαγένειαν προσεκτήσαντο τὴν ρωσικὴν, ὡς ἀναφέρει ὁ ἱατρὸς καὶ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν τῇ Ἰωννίνῳ καὶ Πάτραις Πουκβίλ (1) πολλοὶ τῶν νησιωτῶν ἐγένοντο πρόξενοι τῆς Ρωσσίας καὶ ὡς τοιοῦτοι ποικίλας εὐκολίας παρεῖχον τοῖς ὁμογενέσιν, ὧν πολλοὶ μερατλήδες καθιστάμενοι, δηλαδὴ λαμβάνοντες παρὰ τῶν Ρώσων προξένων μερατῖα (προνομιούχα διπλώματα) ἀπῆλθον τῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους δικαιοματῶν, τῶν ἐκ τῶν προνομίων προϊόντων (Capitulations) καὶ 3 ο) ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῶν, προσεφέροντο ἴσοι πρὸς ἴσους τοὺς Τούρκους (2). Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην τῶν Ἑλλήνων νη-

(1) Pouquville, Voyage en Grèce τόμ. 6 σελ. 306.

(2) Idè De Testa, Recueil des Traités de la Porte Ottomane, Paris 1864 τόμ. Α' 294—6. Felix Beaujour, Tableau du Commerce de la Grèce Paris 1800 τόμ. Λ' 285.

σιωτῶν τάσιν καθορώσα ἡ Πύλη καὶ φοβουμένη μὴ οἱ ὑπῆκοοι αὐτῆς καταστῶσι, σὺν τῷ χρόνῳ, Ρῶσσοι, τελευταίως τῆς βασιλείας Ἀβδοῦλ-Χαμῆδ τοῦ Α' περὶ τὸ 1789 παρεχώρησε τοῖς ἐν τῇ ξένη ἐμπορευομένοις Ἑλλησιν ἐλάττωσιν τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν καὶ ἐπὶ Σελιμ μάλιστα τοῦ Γ' (1789—1808) συνεκρότησε σῶμα Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων «μεγαλεμπόρων μπερατλήδων» (1) οἷς ποικίλας προνομίας ἐπεδαψίλευσε καὶ ἐν γένει περιέβαλεν αὐτοὺς δι' ὑποστηρίξεως τοιαύτης, ὥστε νὰ ἀποξενώσῃ αὐτοὺς τῆς ρωσσικῆς προστασίας, ἣτις πολλῶν κακῶν ἐγένετο πρόξενος τῇ Τουρκίᾳ (2) ὡς αὐτὴ αὐτῇ δηολογεῖ ἐν τῇ τῇ 13 Αὐγούστου 1787 ἀπευθυνθείσῃ τῇ Ρωσίᾳ διακοινώσει αὐτῆς: «Οἱ Ρῶσσοι διώρισαν προξένους καὶ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, ἔνθα δὲν ἦτο ἀνάγκη καὶ ἔνθα προήρχετο μᾶλλον βλάβη τοῖς Μουσουλμάνοις. Οἱ πρόξενοι οὗτοι παραπλανήσαντες τοὺς ὑπηκόους τῆς Πύλης μετήνεγκον τινὰς μὲν εἰς Ρωσίαν, ἄλλους δὲ κατέταξαν εἰς τὸ ναυτικὸν ἢ μετεχειρίσθησαν εἰς ἄλλας ὑπηρεσίας. Ἰδίως οἱ Ρῶσσοι ἐπεδίωξαν μετὰ φορτικότητος ἄλλοτε μὲν νὰ καθαιρέσωσιν, ἄλλοτε δὲ νὰ τηρήσωσι καθῆκτες, δικαστάς, διοικητάς καὶ ἄλλους τῆς Πύλης λειτουργούς». (3) Οἱ Αἰγαιοπελαγίται οἱ μέχρι τοῦ 1774 μικρὰ σκάφη ἔχοντες (καΐκια) δι' ὧν ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον ἢ καὶ μέχρις Αἰγύπτου πλέοντες ἐκέρδαινον μικρὰ κέρδη, ἥδη ἐπωφελοῦμενοι τῆς ρωσσικῆς σημαίας ἐναυπηγήσαντο πλοῖα πρώτης τάξεως κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ἀφθονος δὲ συνέρρεεν εἰς τὰς νήσους ὁ χρυσός, δι' οὗ ἔδρυσαν σχολεῖα ἐν ταῖς πλείσταις τῶν νήσων ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῷ Σχεδιάσματι τοῦ Μ.Κ. Παρανίκα (Κων)-πολις 1867 σελ. 169—177), ἐξ ὧν ἀνέθορον, ὡς ἀπὸ ἐστίας τινός, ἡ μεγάλη ἐκπαιδευτικὴ ἐκείνη κίνησις, ἣτις διὰ τοῦ ἐκ τῶν

(1) Ἰακωβάκη Ρίζου Ραγκαζῆ, Ἱστορία τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι, μεταφράσις Ὀλυμπίας Ι. Ν. Ἀββοῦ, Ἀθῆναι 1870 σελ. 131—136.

(2) Ἡ Δίκατερίνη ἢ Β' ἴδρουε καὶ τὸ Institut de corps des Cadets Grecs ἐν Πετροπόλει, ἐν τῷ 200 περίπου Ἑλληνόπαίδες ἐπαιδεύοντο δωρεάν, ὡς λέγει ὁ Rizo Neroulos, Histoire moderne de la Grèce, Genève 1827 σελ. 27 καὶ Σοφοκ. Κ. Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων, Βίαι Γρηγορίου μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως καὶ Βατοπαϊδίου, Ἀθ. 1860 σελ. 8 σημ.

(3) Zinkeisen, Geschichte des Osmanischen Reiches, Gotha 1840—1863 τόμ. 6 σελ. 945.

Ἑλλήνων συγγραφέων προϊόντος ζωτικῶς πνεύματος ταῖς μὲν ψυχαῖς τῶν τῶς μαλακῶν νησιωτῶν ἐνεφύσθησε πνοὴν ζωῆς καὶ πεποίθησιν εἰς ἑαυτούς, τοὺς δ' ἄνδρας παρεσκευάσεν ἀξιωμαχοῦς, συνεπικουρούσας πρὸς τοῦτο καὶ τῆς ἀναλήψεως μεγάλων ταξιδίων διὰ πληρωμάτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συγγενῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ συμμετόχων τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ ἐμπορεύματος. Οὕτως ἔχοντες οἱ νησιῶται ἠδύναντο νὰ δράσωσιν ἐπωφελῶς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐλληνικῆς δουλευούσης φυλῆς καὶ νὰ καταστῶσιν ἄριστοι παράγοντες ἐθνικοί, ὡς ἔλεγεν ὁ Α. Κοραῆς, εἰς ὃν τινα ἤθελε μεταχειρισθῆ αὐτοὺς πρὸς καταστροφὴν τοῦ κράτους τῶν Ὀσμανιδῶν (1).

Κατὰ τὴν ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα περίπου διαρκέσασαν Τουρκοκρατίαν οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου γινώσκωμεν περὶ τῆς νήσου, ἢ ὅτι ἡ φορολογία ἐγένετο βαρυτέρα καὶ ἡ κοινότης ἐδεινοπάθει σπουδαίως ὡς ἐκ τοῦ παρὰ πόδας ἐγγράφου ἐμφαίνεται:

(Τ. Σ. (2) Διὰ τοῦ παρόντος φανερόνομεν ὅτι κοινῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ προσετῶν καὶ νοικοκύριδων καὶ ὄλων τῶν ραγιάδων τῆς νήσου Σερίφου ἐψηφίσκαμεν καὶ ἀποστέλλομεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ πολυχρόνου βατζίρη καὶ καπουδᾶν πασᾶ ἐφένδη μας τὸν αἰδεσιμώτατον ἅγιον σκευοφύλακα [Εὐγένιον], τὸν ὁποῖον ἀποστέλλομεν διὰ νὰ μπιτιρτίσῃ τὸ ἐλιζάμι τοῦ νησίου μας μακτοῦ, πραραλοῦμεν θερμῶς τὸ ἔλεος τοῦ πολυχρονίου ἐφένδη μας διὰ νὰ εἰσακουσθῇ ἡ δέησίς μας διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸν ἀπεσταλμένον μας καὶ ὅπου ἤθελε φανισθῇ ἢ παροῦσα μας κομισιὸν νὰ δανείζεται διὰ τὴν χρεῖα τοῦ νησίου μας ὑποσχομέθα, διὸ καὶ εἰς ἐνδειξιν ἔγεινεν ἡ παρὸν ὑπογεγραμμένη καὶ τυπωμένη μὲ τὴν κοινὴν ἡμῶν σφραγίδα διὰ νὰ ἔχῃ τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν εἰς πάντα καιρὸν εἰς ἀσφάλειαν—1817 Νοεμβρίου 4 Σέρφος.

Ὁ καθηγούμενος [Μονῆς Ταξιάρχων] Μακκάριος στέργω, σκευοφύλαξ Εὐγένιος στέργω, πρωτοφάλης στέργω, χαρτοφύλαξ στέργω, Χωροεπίσκοπος στέργω, Ἄνδρέας ἱερὸς Καμουδῆς στέργω, Πα-

(1) Δ. Θερελιανῶ, Ἀδαμάντιος Κοραῆς, Τεργέστη 1890 τόμ. Γ' σελ. νξ'-ξα'.

(2) Τὸ πρωτότυπον δημοσιεύεται ἐνταῦθα ἀπαράλλακτον διωρθωμένον ὅμως κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν, διότι ἄλλως ἦτο ἀκατάληπτον. Ἡ σφραγὶς στρογγύλη οὖσα καὶ εἰς δύο διηρημένη φέρει δύο ἁγίους καὶ κύκλῳ ἐπιγραφὴν δυσξέυδλητον.

παφώτης στέργω, Λογοθέτης Γρυπάρης στέργω, 'Αναγνώστης Μουστακάς στέργω, 'Ιωάννης Κόντες στέργω, Νικόλαος Γαϊτάνος στέργω, 'Αντώνιος 'Ιω. Ρώτας στέργω, Βασίλειος Ρώτας στέργω, Γεώργιος Ρεβίθης στέργω, 'Αντώνιος 'Ιωαν. Ρώτας και επίτροπος τῆς παρὸν χρονιάς στέργω, 'Αναγνώστης 'Ιωαν. Ρώτας στέργω, πρωτονοτάριος Σέρφου και κατζιλάρης στέργω, Μάρκος Λιθάνιος στέργω, Στέφανος Κυρίτσας στέργω.»

Φαίνεται δ' ὅτι, συνεπεία τοῦ ἐγγράφου τούτου τῆς πασχούσης δεινῶς κοινότητος πρὸς τὸν μέγαν Βεζύρην και Καπουδάν πασάν τῆς 4 Νοεμβρίου 1817 ὑπῆρξεν ἡ ἔγκρισις τῆς αἰτήσεως τῶν Σεριφίων· διότι ἐν τῷ κώδικι τῆς Μονῆς ἀπαντῶμεν ὅτι «Μαρτίου 2 1819 ἐδιαβάστικε τὸ βασιλικὸν μπουγιουρδὶ εἰς τὴν λειτουργίαν», ὡς συνηθίζετο τότε και νῦν ἔτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ὑποδούλων 'Ελλήνων, δι' οὗ, ὡς μὴ εὐρεθέντος οὐδὲν μανθάνομεν, ἀλλ' ἐπιτρέπεται, νομίζομεν, ἡμῖν νὰ εἰκόσωμεν ὅτι ἤτο ἀπάντησις ὁπωσδήποτε ἱκανοποιητικὴ εἰς τὰ αἰτήματα τῶν Σεριφίων. "Ὅτι δὲ οἰκονομικῶς ἔπασχεν ἡ νῆσος πιστοῦται και ἐξ ἄλλου ἐγγράφου τοῦ 1820, ὅτε προσετώτες τῆς νήσου ἦσαν οἱ ἀπαντῶντες ἐν χρεωστικῇ ὁμολογίᾳ, ἣν ὑπέγραψαν οὗτοι δανεισθέντες χρήματα, χάριν τοῦ κοινοῦ Σερίφου, παρὰ τῆς ἐν Σίφῳ περικαλήτου τότε Σχολῆς τῆς ἐπονομαζομένης τοῦ Παναγίου Τάφου (περὶ ἧς ἰδὲ Κ. Γκιῶν 'Ιστορία τῆς Σίφου, Σύρος 1876 σελ. ι'—μ' και Ε. Γ. 'Ανδρονίκου ἐν 'Ημερολογίῳ Κυκλαδικῷ τοῦ 1908 σελ. 109—113) ἐν ἣ ἐσπούδαζον οὐ μόνον οἱ νησιῶται, ὡς οἱ Σερίφιοι κατὰ σύμβασιν τοῦ 1782 Νοεμβρίου 23 και οἱ ἀστυγαίτονες, ἀλλὰ και πάντες οἱ Κυκλαδίται. 'Η χρεωστικὴ αὕτη ὁμολογία ἐναπόκειται ἐν τοῖς τῆς Σχολῆς ἀρχείοις και ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Γκιῶν ('Ιστορία τῆς νήσου Σίφου, κδ'—κε'.)

Οὐδὲν ἄλλο ἄξιον λόγου γεγονὸς γινώσκομεν περὶ Σερίφου ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων—διότι δυστυχῶς ἐλάχιστα ἐν τῇ νήσῳ περιεσώθησαν τῶν πρὸ τῆς και τῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν χρόνων, ἀπολεσθέντος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ ἀρχείου (Καντζελαρίας) τῆς νήσου, ἥτις διετέλει οὕσα ὑπὸ τὴν τουργικὴν δεσποταίαν μέχρι τῆς ἐκρήξεως τῆς 'Ελληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε ἀποστατήσασαι πᾶσαι αἱ Κυκλάδες συνεπολέμουν τοῖς ἄλλοις 'Ελλησιν, πλὴν μικρῶν ἐξαιρέσεων. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰ-

γαίου πελάγους ἀπόστολος τῆς τῷ 1814 συστάσεως φιλικῆς ἑταιρείας διορίσθη ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου αὐτῆς 'Αλεξάνδρου 'Υψηλάντου τῆ 8 'Οκτωβρίου 1820 ὁ ἄρχων ἰσπραύτικος Δημήτριος Θέμελης ὁ Πάτριος, ὅστις ἐκτελέσας μέχρι τοῦδε πολλὰς ἐπιτυχεῖς ἀποστολάς εἰς Βουκουρέστιον, 'Ιάσιον, Τομαρόβον και 'Ισμαηλίον ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818, ὡς αἱ σωζόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ 'Υψηλάντου μαρτυροῦσιν, ἐκρίθη καταλληλότατος ὡς νησιώτης τότε ἐν 'Ψαρῶν εὐρισκόμενος. 'Ο Θέμελης κατελθὼν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἔφερε τοῦ 'Υψηλάντου προκήρυξιν (8 8)βρίου 1820) πρὸς τοὺς Αἰγαίοπελαγίτας πάντας περὶ προσεχοῦς ἐλευθερίας (1).

Οὕτως ὁ Θέμελης κατελθὼν εἰς Αἰγαίον ἀνέλαβε τὴν ὁργάνωσιν δι' ἐφορειῶν τῶν νήσων Αἰγίνης, Σαλαμίνας, Καλαθρίας (Πόρου), Κέας, Κύθου, Σερίφου, Σύρου, Σίφου, Μυκόνου, Τήνου, 'Ανδρου, Πάτριου, Λέρου, Σάμου, Καλύμνου, 'Αστυπαλαίας, Κάσου, Σύμης και Νισήρου, ἀναθέμενος τὴν ὁργάνωσιν τῶν λοιπῶν νήσων: Νάξου, Πάρου, Θήρας, Σκοπέλου, Σκιάθου και ἐφεξῆς τῷ Εὐαγγέλῳ Ματζαράκη, ἀνδρὶ ἐκ τῶν εἰς τὸ Αἰγαίον ἀπεσταλμένων ὑπὸ τοῦ 'Αλεξάνδρου 'Υψηλάντου ἐξ 'Ισμαηλίου τῷ 1820. Αἱ μερικαὶ αὐταὶ τοῦ τε Θέμελη και τοῦ Ματζαράκη ἐφορεῖται ὑπήγοντο ὑπὸ τῆς γενικῆς τῆς 'Υδρας, τῶν Σπετσῶν και τῶν 'Ψαρῶν. Δι' αὐτῶν δέ, ὧν τὸ κυριώτατον ἔργον ἦν ἡ εἰσπραξις τῶν προσόδων, προσέθηκε ἡ δυνατὴ ἀνακούφισις τῆς μεγάλης δαπάνης τοῦ στόλου. 'Ὁ ὄνομα τοῦ 'Υψηλάντου ἐπέβαλλε σέβας και ὑπακοήν, οἱ δὲ παρ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι συνετέλεσαν προσέτι ὑπὲρ τῆς τάξεως ὡς ἀντιπροσωπεύοντες τὴν παρούσασθῆσαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ 'Υψηλάντου ἀρχήν, εἰ και τινες δυστρόπως εἶχον πρὸς τὰ καινὰ ταῦτα πράγματα, μικροῦ δεῖν δὲ εἶχομεν και ἐνόηλους ἐπιθέσεις διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως ὑπὸ τοῦ Θέμελη και Ματζαράκη, ἀλλ' ὁ 'Υψηλάντης προλαθὼν ἔγραψεν αὐτοῖς: «...Εἰς μίαν γενικὴν μεταρρυθμίσειν ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀπαντᾷ τις τοιαῦτα ἐμπόδια· ἀλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ μεταχειρίζηται προχείρως πῦρ και μάχαιραν, μέσα τυραννικὰ, ἀλλὰ λόγον και πειθῶ, τὰ παντοδύ-

(1) I. Φιλιπμονος, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς 'Εταιρείας ἐν Ναυπλίῳ 1834 σελ. 286—290.—Τοῦ αὐτοῦ Δοκίμιον ἱστορικὸν τῆς 'Ελληνικῆς ἐπαναστάσεως, 'Αθήνα: 1860 τόμ. Γ' σελ. 396, 463—464.—'Αναργύρου, Σπετσιωτικὰ σελ. 112—Γ. 'Αμπελά, 'Ιστορία τῆς Σύρου σελ. 481.

ναμα και εις τας πλέον σκληράς φύσεις. Ταῦτα σας συμβουλεύω νὰ μεταχειρίζησθε, διὰ νὰ ἔχωμεν προθύμως πειθόμενους τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν παρότητα καὶ ὄχι βιαίως ὑπακούοντας διὰ τὴν αὐστηρότητα. Ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι τὸ φέρσιμον καὶ ὁ τρόπος τοῦ γένους κοινῶς καὶ μερικῶς.»

Ἐφ' οὗ διέταξεν οὕτω τὰ κατὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ὑπὲρ τοῦ στόλου προσεκάλεσε δι' ἐγκυκλίου τοὺς φιλοπάτριδας ὅπως οἱ μὲν εὐποροῦντες ἐφοδιάζωσι τοὺς μὴ ἔχοντας μέσα ὀπλίσεως, οἱ δὲ δυνάμενοι στρατεύειν, καὶ μάλιστα οἱ ἄεργοι νέοι, διευθύνονται εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι ἐκεῖ δι' αὐτῶν ἐμελέτα τὸν ἄμεσον σχηματισμὸν τακτικοῦ σώματος, δίδων οὕτω ἐργασίαν μὲν τοῦτοις, τῷ δὲ ἀτάκτῳ στρατῷ ὑπόδειγμα ὀπλασκίας καὶ στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐξ 92 ὕδραϊκῶν, 44 Σπετσιωτικῶν καὶ 40 Ψαρριανῶν πλοίων συγκεροτούμενος, ὑπὸ ἰδίου ναυάρχου ἐξέδοτο προκήρυξιν πρὸς τοὺς Κυκλαδίτας καλοῦντες αὐτοὺς εἰς ἐπανάστασιν, πάντες δὲ πλὴν ὀλίγων καθολικῶν, οἵτινες τὴν Γαλλικὴν προστασίαν ἔχοντες μικρὸν ἢ οὐδόλωις ἠσθάνοντο τὰ τῆς τουρκοκρατίας δεινά, παρέσχον οὐκ εὐμενῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τινος δέους, ὀρωδοῦντες τὸ ἐγγεῖρημα ὡς ἡ Σέρφος, ἥτις ἤδη εἶχε τινες μεμυημένους, ἐξ ὧν μόνον δύο γινώσκουμεν : τὸν Θεόδωρον Λιβανὸν διδάσκαλον ἐν Ἰασιῷ, κατηχηθέντα τῷ 1819 ὑπὸ τοῦ Ἑρμανουὴλ Βερνάρδου καὶ ὑποσχόμενον νὰ δίδῃ 3 φλωρία (ιδὲ I. Φιλήμονος, Δοκίμιον τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως τόμ. Α' σελ. 400), οὗ ὁ υἱὸς Λευκῆς Θ. Λιβανὸς (ἢ Λιβάνιος) ἐπολέμησε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὸν Γ. Λευϊτικὸν ἱερέα, οὗ τὸ δίπλωμα ἐν Σερίφῳ εὗρον ἔχον ὧδε :

«Εἰς τὸ ὄνομα μιᾶς μελλούσης σωτηρίας· καθιερώνω ἱερέα φιλικὸν καὶ ἀφιερώνω εἰς τὴν μεγάλην ἐταιρείαν τῶν Ἐλευσινίων τὸν πολίτην Κ. Γεώργιον ἱερέα Σκευοφύλακα Σερίφιον ἐτῶν 45 ὡς θερμὸν ὑποστηρικτὴν τῆς πατρίδος κατηχηθέντα καὶ ὀρισθέντα παρ' ἐμοῦ Γρηγορίου Καλλονᾶ Κρητός.»

Ἐν ᾧ δὲ ἔτι ὀρωδοῦν τὰς ὑποθήκας τῶν ἀποστόλων τῆς Φιλικῆς ἐταιρείας οἱ Σερίφιοι καὶ ἐδίσταζον κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1821 οἱ πρόκριτοι τῶν Σπετσῶν θέλοντες νὰ ἐξεγείρωσι καὶ τὴν Κρήτην εἰς ἐπανάστασιν ἐξαπέστειλαν ἐπὶ τούτῳ εἰς Σέρφον καὶ Κύθον τὸν Κρητὰ κληρικὸν Γρηγόριον Καλλονᾶν, ἐφοδιασμένον

διὰ καταλλήλων συστατικῶν πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν νήσων ἐκεῖνων πρὸς συλλογὴν ἐράνων. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἐν Σερίφῳ τουρκόφρονες τινες, ἠδέως τὸν ζυγὸν φέροντες, ποταπῶν συμπερόντων ἔλεγον, ἐραδιούργησαν τὸν ἀπεσταλμένον παρὰ τῷ λαῷ καὶ δὲν συνεμορφώθησαν πρὸς ἐπανάστασιν, ἀλλὰ ἐπιδειξίως ἀντεργασθεὶς ὁ Βασιλεὺς Γρυπάρης, κατώρθωσε, μεσοῦντος Μαΐου, νὰ ὑψωθῇ ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως ἀνὰ τὴν νῆσον. Σώζεται δὲ ἐπιστολὴ τῶνδρος πρὸς τοὺς δημογέροντας Σπετσῶν (Ἀρχεῖα Δήμου Σπετσῶν, ἀλληλογραφία Αἰγαίοπελαγιτῶν) ἐν ἡ γράφων τῇ 21 Μαΐου, ἔλεγε τάδε : «... Ἐγὼ ὅμως κατὰ τοὺς νέμους καὶ καθὼς οἱ ἀπόστολοι μᾶς διδάσκουν ἐτόλμησα χωρὶς τὴν ἄδειάν σας καὶ ὑψῶσα τὴν σημαίαν τῆς πίστεώς μας διὰ νὰ παρακινήσω τὸν ἀπλοῦν λαὸν πρὸς βοήθειαν τοῦ γένους καθὼς καὶ ἔγεινε ὄθιν, παρακαλῶ, εἰ μὲν καλῶς τὸ ἔπραξα, ἤδη καλῶς, εἰ δὲ, προστάξατέ μας μὲ μίαν σας ἐπιστολὴν νὰ στέκεται ὅπως τὸ εὔρετε εὐλογον, ἐπειδὴ μερικοὶ κηκοὶ καὶ συμβοηθοὶ τοῦ τυράννου δυστροποῦν εἰς αὐτό...» Ὡς ἦτο ἐπόμενον οἱ Σπετσιῶται ἐξέφρασαν τὰς εὐχαριστίας αὐτῶν συγγαίροντες ταῖς Σερίφιοις, οὗς δὲν ἐβράδυναν νὰ μιμηθῶσιν, ἐπαναστατήσαντες καὶ οἱ Κύθιοι οἱ πλησιόχωροι (1) καὶ ἄλλοι, ὧν ἀγνοοῦμεν τὰς λεπτομερείας τῆς ἐνεργείας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Καταργηθεῖσάν δὲ, διὰ τῆς ἐπαναστάσεως, τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἡ Σέρφος ἀποτελέσασα κοινότητα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ἐκυβερνήτο συμφώνως τῷ τῆς α' ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (20 Δεβρίου 1821—15 Ἰανουαρίου 1822) ψήφισματι (Α. Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821—1832, τόμ. Β' σελ. 13—50, τοῦ αὐτοῦ : Ἐὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ διαφόρων ἐθνικῶν συνελεύσεων συνηθέντα πολιτεύματα, Ἀθ. 1839 σελ. 1—28.) ὑπὸ τῶν δημογερόντων τῆς κωμοπόλεως, οἵτινες, ὡς ἐξ ἐγγράφου τοῦ Ἐπαρχοῦ Κέας, Θεσμίων καὶ Σερίφου Μ.Μιχαλόγλου (3 Δεβρίου 1824) ἐμφαίνεται, ἦσαν δύο· καὶ δὴ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ὡς εἶπομεν, ὁ Γεώργιος Πρωτονοτάριος καὶ ὁ Ἰωάννης Κόντες, κατὰ τὰ 1828

(1) Ἰδὲ Ἀναστασίου Ὁρλάνδου, Νεωτικά, Ἀθ. 1869 Α' 104—5 καὶ 143 ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῶν ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου συνεσφορῶν ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης.

(6 Φεβρουαρίου) ὁ Λογοθέτης Γρυπάρης καὶ ὁ Βιτζέντζος Ρώτας. Ἐἶχον δὲ καὶ τὸν γραμματέα τῆς κοινότητος, ὅστις τῷ 1824 ἦτο ὁ Νικόλαος Θεοδώρου Λυμβαῖος. Ἐπίσης εἶχον καὶ σφραγίδα ἰδιαιτέραν ὡρειδῆ φέρουσαν κύκλῳ μὲν τὰ γράμματα : ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΣΕΡΙΦΟΥ, ΑΩΚΒ' (τὸ ἔτος δηλαδὴ τῆς συστάσεως τῆς ἐλευθέρως κοινότητος) καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὀρθίαν, περικεφαλαίαν φέρουσαν Ἄθηναν πρὸς τὰ δεξιὰ παρατηροῦσαν τὸ σύμβολον αὐτῆς γλαυκὰ καὶ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατοῦσαν τὸ δόρυ διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὴν ἀσπίδα. Τὴν μορφήν δ' αὐτῆς, πλὴν τῆς κεφαλῆς, περιθέουσι δύο κλάδοι ἐλαίας πρὸς τὰ κάτω διαστатуρούμενοι. Τὸν αὐτὸν τύπον, ἀλλὰ κανονικώτερον ἔφερε καὶ ἡ ἐπαρχιακὴ σφραγὶς λέγουσα : ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΙΑΣ ΘΕΡΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΙΦΟΥ. Τοιοῦτοι δὲ τύποι σφραγίδων ἐδημοσιεύθησαν πολλῶν πόλεων καὶ νήσων πολλοὶ ἐν τῇ «Ἐστία» τῶν ἐτῶν 1876 καὶ ἐντεῦθεν. Οἱ δημογέροντες μετῆρχοντο ἐνιαυσίαν ἀρχὴν καὶ ἐξελέγοντο, ὡς ἦν ἐπόμενον, ἀριστίνδην ἐκ τῶν μᾶλλον σημαίνοντων πολιτῶν. Καὶ τοιαῦτα γένη ἐν τοῖς πρώτοις φερόμενα συναντῶμεν ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις τὰ ἐξῆς : Γρυπάρη, Δάνδουλοι, Εὐγένιοι, Κόντε, Καλέργαι, Λευϊτικοί, Μαρῖνοι, Λυμβαῖοι, Λιβανὸς (νῦν Λιβάνιος ἐκ τοῦ σοφιστοῦ τοῦ δ' αἰῶνος ὡς μετέπλαττον τὰ ὀνόματα οἱ διδάσκαλοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην), Μικροκουλῆ, Μικροουδῆ, Μποφύλιοι, Μουστάκα, Ρεβίνθη, Ρώτα, Σγουρδαῖοι, Ὑμένιοι καὶ εἴ τι ἕτερον.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον ἡ Σέρφος ἐξέπεστειλεν ἀντιπροσώπους εἰς τὰς διαφόρους συγκληθείσας ἐθνικὰς συνελεύσεις. Γινώσκουμεν δὲ κατὰ τὰς πράξεις τῆς ἐν Ἄστρει Β' ἐθνικῆς συνελεύσεως (1823) ὅτι παρεκλήθησαν ὡς ἀπεσταλμένοι τῆς Σερφου ὁ δημογέρον Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὁ εἶτα ὁ διάσημος ἀγαθαγγελιστῆς Ι. Π. Σερφίος, περὶ οὗ ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ. Κατ' αὐτὴν εἰς τὴν νῆσον ἐπεβλήθη φόρος 9000 γροσίων (ἰδὲ Α. Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τόμ. Β' σελ. 90, 96, 102, σημ. 108, τόμ. Γ' 27, 80, 95.) Κατὰ δὲ τὰς πράξεις τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐθνικῆς συνελεύσεως (1822) ἀπεσταλμένος Σερφου ἦν ὁ τε προηγούμενος καὶ ὁ Ἰωάννης Φίλιππος. (αὐτόθι Β' σελ. 157 καὶ Γ' 12, 21). Κατὰ τὴν Δ' ἐν Ἀργεῖ ἐθνικὴν συνέλευσιν (1829) ἀντιπρόσωποι Κέας, Θερμίων καὶ Σερφου ἦσαν ὁ Ἐμμανουὴλ Βρετὸς καὶ ὁ Δημήτριος Ἀγγελάς (Μάμουκα ΙΑ' σελ. 14). Κατὰ δὲ τὰ

πρακτικὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ταύτης ἡ Σέρφος ἐπλήθη εἰς τὰς Βορείους Κυκλάδας, αἵτινες ἦσαν τὸ δ' τμήμα τῆς εἰς ἐξ τμημάτων διαιρέσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. (Α. Μάμουκα ΙΑ' σελ. 102). Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ὡς ἐκ τῆς ἐκρύβου καταστάσεως τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων φαίνεται, ὅτι πολλὰ χειροτονία ἐγένοντο ἐν ταῖς Κυκλάσιν οὕτως, ὥστε τῷ 1824 ὁ Μινίστρος τῆς Ἰερουσαλὴμ ἐξέδοτο ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους ἄλλων τε καὶ τῆς Τήνου, Παροναξίας, Τζίας, Ἄνδρου, Σίφνου καὶ Σαντορίνης, ἀπαγορεύων τὴν χειροτονίαν τῶν ἱερέων (Κ. Οἰκονόμου, τὰ σωζόμενα ἐκκλ. συγγράμματα Β' σελ. 13 σημ. α, 24) Ἐἶπομεν ὅτι τῷ 1823 ἐπεβλήθη τῇ νήσῳ φόρος 9000 γροσίων, ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἰσοδύναμα πρὸς ταυτόποσα φράγκα ὄντα ἐθεωρήθησαν ὑπερβολικὰ διὰ τὴν ἄφρον νῆσον, διὰ τοῦτο τῷ 1827 ὑπεβιβάσθησαν εἰς 2,400 γροσία ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων ἐγγράφων ἐμφαίνεται :

Περίοδος Γ' Προσωρινὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Ἀριθ. 5 Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους κυρίους ἑπαρχοὺν καὶ ἐπιστατοδημογέροντας τῆς ἐπαρχίας Κίας, Θερμίων καὶ Σερφου.

Διορισθέντες κατ' ἐπιταγὴν τῆς Σ. Διοικήσεως ὑπ' ἀριθ. 11,249 διὰ τὰ συνάξωμεν τὸν ἐσχάτως θεσπισθέντα ἔρανον ἐκ τῶν ἐλληνικῶν νήσων, σὰς εἰδοποιούμεν τὴν ἐνταῦθα ἄφιξίν μας καὶ μολονότι εἰδοποιήθητε ἐγκαιρῶς διὰ τοῦ ἐξόχου ὑπουργείου τῆς οἰκονομίας περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐράνου ὅτι δηλ. προσδιωρίσθη διὰ κατασκευὴν πυρπολικῶν καὶ τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ ἐνεργήσετε μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν τὴν σύναξιν τοῦ ἀναλόγου σας : Κίας γροσία 6000, Θερμίων 3000, Σερφου 2400, προτρέπεσθε καὶ παρ' ἡμῶν νὰ ἐπιμεληθῆτε παντοίῳ(ς) τρόποις τὴν ταχεῖαν σύναξιν τοῦ διαληφθέντος ἀναλόγου σας, καθότι γνωρίζετε τὴν κατεπίγουσαν ἀνάγκην τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἐκ παύρας ἐλπίζομένην ὠφέλειαν τῶν πυρπολικῶν περὶ τῶν ὁποίων πρὸ πάντων πρέπει νὰ φροντίσωσιν οἱ κάτοικοι τῶν νήσων, μὴ φειδόμενοι καὶ τῆς μεγαλειετέρας θυσίας. Προσέξατε λοιπὸν νὰ μὴ συμβῆ ἐκ μέρους σας ἡ παραμικρὰ ἀδιαφορία ἢ ἀμέλεια ἀλλ' ὅλαις δυνάμεσι καὶ τρόποις νὰ προετοιμάσῃ[τε] τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς ἐπαρχίας σας, ὥστε εἰς τὴν αὐτόθι διάβασίν μας νὰ μᾶς τὸ παραδώσῃτε εἰς τριῶν ἡμερῶν διάστημα, καθότι εἰς τὰ ἐναντία, παρεκτός ὅτι θέλει ἀδικηθῆ



ἡ πατρις ἐκ τῆς ἀφιλοπάτριδος ἀδιαφορίας τῶν αὐτότε συνεπισύροντες τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Σ. Διοικήσεως, θέλουσι καθυποβληθῆναι νὰ ὑποφέρουν καὶ ὅσα ἐξοδα θέλουσι ἀκολουθήσουν τῆς πολεμικῆς γολέτας καὶ συνοδευούσης μας ἐκτελεστικῆς δυνάμεως· ἂν ὅμως καὶ εἰς τὰς ἐργασίας ἀπαντήσητε ἀπειθεῖς τινες ἢ δι' ἀντενεργείας ἰδιοτελῶν καὶ κακῶν πατριωτῶν δυσκολίας, τοὺς τοιούτους, ἂν κακῇ τύχῃ, εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας, θέλετε μᾶς γνωστοποιήσῃ μετὰ τὴν αὐτόθι ἀφίξίν μας, νὰ τοὺς συλλάβωμεν διὰ νὰ λάβωσι τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς ποινὴν κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Σ. Διοικήσεως.

Ἐρρωθε

ἡ ἐπιτροπὴ

Ἄντωνιος Μαρίτσης, Κωνσταντῖνος Ράδος

Ὁ γραμματεὺς

Γ. Μωραϊτάκης

Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ δὲν φαίνεται οὔτε τόπος οὔτε χρόνος τῆς ἐκδόσεως παρὰ μόνον ἡ ἐπικεφαλὴ: «περίοδος Γ' ἀριθ. 5». Ἐπειδὴ ὅμως γινώσκουμεν ὅτι τῇ 11 Ἀπριλίου 1827 ἰδρύθη «ἡ ἐπιτῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν ἐπιτροπὴ» δυνάμει τοῦ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1826 ψηφίσματος τῆς γ' ἐθνικῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως «πρὸς ἐπεξεργασίαν τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν τῶν ἀπὸ τὰς ἀρχαῖς τῆς Α' περιόδου μέχρι τοῦ τέλους τῆς Γ' περιόδου», διὰ τοῦτο θεωροῦμεν αὐτὴν ὡς ἔργον τῶν μετὰ τὸ 1827 χρόνων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἦν πενταμελὴς καὶ διηρθεῖτο εἰς ἐπιτροπὰς διμελεῖς μεθ' ἑνὸς γραμματέως, αἵτινες περιερχόμενοι τὰς πόλεις ἐλάμβανον τὰ ὀφειλόμενα, τιμωροῦντες διὰ τῆς τοπικῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουτίας καὶ τῆς ἄλλης ἐξουσίας ἧτις συνώδευε τὴν ἐπιτροπὴν περιερχομένην ἐπὶ γολέτας τὰς νήσους, πάντας τοὺς καθυστεροῦντας ἢ δεικνύοντας ἀφιλοπάτριδα διαγωγὴν.

Ἡ Σέριφος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Καποδιστριαίου δὲν παρέχει ἡμῖν οὐδὲν ἱστορικὸν γεγονός· ἕξιον λόγου. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀγρίαν τοῦ γέροντος Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος δολοφονίαν (27 7)βρίου 1831) ἡ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτεύσεις ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Μανιατῶν καὶ τῶν Ὑδραίων καὶ ἄλλων τινῶν νησιωτῶν, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν νομίμως συστασάν, μετὰ τὴν δολοφονίαν, ἐξουσίαν τοῦ Αὐγουστίνου Καποδιστριαίου, τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ι. Κωλέττη οἵτινες συνεκρότησαν τριανδρίαν

(ἰδὲ ἐμὴν Ἱστορίαν τοῦ Καποδιστριαίου, Ἄθ. 1894 σελ. 428), μολοντί πρὸς στιγμὴν ἐφάνη ἐρρωθήσασα πρὸ τοῦ διανοιχθέντος χάους καὶ τὴν ἀναρχίαν ἐκ τῆς συντελέσεως τοῦ ἀπαισίου κκουρηγῆματος. Εἶχαν ἀνάγκην χρημάτων καὶ ζητοῦσα νὰ νοσηθῆ τὰ δημόσια χρήματα ὅπως χρησιμοποίητῃ ταῦτα διὰ τοὺς ἰδιοτελεῖς σκοποὺς αὐτῆς (ἐθνικῆς ἀνάγκης), ἔσπευτε τέσσαρες ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν νὰ ζητῇ χρήματα παρὰ τῶν νησιωτῶν, ὧν τοὺς λογαριασμοὺς εἰδικῇ ἐν Σύρῳ ἐπιτροπῇ ἐκράτει. Ἐξ ἐγγράφου δὲ τῆς δημογεροντίας τοῦ κοινου τῆς Ὑδρας μαυθάνομεν τὰ παρὰ πόδας:

Ἄριθ. 95 Ἡ Δημογεροντία Ὑδρας

Πρὸς τὸν ἐνοικιαστὴν τῆς ν(ήσου) Σερύφου κ. Ἰω. Λυμβαῖον (1)

Πληρώσατε διὰ λογαριασμῶν ἐθνικῆς ἀνάγκης εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου Χριστοδοῦλου Ἀλεξάνδρου Σερύφιου γρῶσ. χίλια ἀριθ. 1000 ἐκ τῆς ὁποίας ὀφείλετε τρίτης δόσεως τῶν ἐφεινῶν προσόδων τῆς ν(ήσου) Σερύφου (2) καὶ κρατήσατε τὴν παροῦσαν μας εἰς ἔνδειξιν πρὸς τὴν ἐν Σύρῳ ἐπιτροπὴν.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 1 8)βρίου 1831.

Οἱ δημογεροντες

(Τ.Σ.) **Αἰάλαρος Κουντουριώτης, Σταμάτης Ν. Μπουντιούρης, Ι. Ὁρλάνδος, Δημήτριος Γ. Βούλγαρης.**

Μετὰ τὴν μακρὰν ἀναρχίαν τὴν ἐπακολούθησασαν τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου καὶ λυμνηναμένην τὴν ἐκ τοῦ μακροῦ ἀγῶνος ἀνανήψασαν ἀτυχῇ Ἑλλάδα, ἐξελέγη βασιλεὺς διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου (25 Ἀπριλίου 1832) ὁ υἱὸς τοῦ φιλέλληρος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου τοῦ Α' Ὁθων· ἐκείνου δ' ἀνηλικίου ὄντος διηθύνηε τὰ πράγματα τῆς χώρας ἡ ὑπὸ τὸν Ἰωσήφ

(1) Ἰωάννης Λυμβαῖος ἀπαντᾷ ἐν Σέρφῳ τῇ 1831 ὑπογράφας τῇ 2 Δ)βρίου 1831 ἐν ἀναρροῇ πρὸς τὴν Σ. Ἐθνοσυνέλευσιν. Ἐν αὐτῇ καλεῖται Σέρφιος καὶ φαίνεται ὅτι ἦτο λόγιος καὶ ἐθουσιώδης ἐν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ἔρους μεθ' οὗ γράφει ζητῶν τὴν συντήρησιν τῆς Νγολῆς Σίφνου χάριν τῆς νεολαίας. (Κ. Γκιῶν ἐνθ' ἀνωτέρῳ σελ. μζ'.) Σήμερον δὲ τὸ πατριωτικὸν τοῦτο εἶναι συνηθέστατον ἐν Σέρφῳ κατὰ τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους τοῦ δήμου Σερύφου καὶ πολλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης διακρίνονται ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ. Ἐν Ἰάντῃ δ' εὐδοκίμει ὁ κ. Ἀνάργυρος Λυμβαῖος, ὃς καὶ πολλὰ τῶν δημοσιευθῶν ἐγγράφων ἀνεκοινώσατό μοι, ἐφ' ᾧ καὶ χάριτας ὁμολογῶ τῷ ἀνδρῷ.

(2) Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου μαυθάνομεν ὅτι ὁ φόρος τῆς νήσου τῇ 1831 ἦν 3000 γρῶσιων.

Ἀρμανσθεργ, Α. Μάουερ και Κ. Ἐίδεκ ἀντιβασιλεία ταύτης εἰσι τὰ πλείω τῶν νομοθετημάτων ἐν Ἑλλάδι, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἱστορίᾳ τοῦ Ἔθνους (Ἀθῆναι 1892). Τῇ 18)βρίου 1834 αὕτη προέβη εἰς νέαν διοικητικὴν διαίρεσιν, καθ' ἣν ἡ Σέριφος ἀπετέλεσε δῆμον β' τάξεως τῆς ἐπαρχίας Κέας. Πρῶτος δὲ δῆμαρχος ἐξελέγη ὁ Ι. Λαμπαδάριος, ὡς ἔστιν ἡμῖν μαθεῖν ἐκ τῆς τοῦ Α. Ι. Κλάδου (1) Ἐφετηρίδος (Almanach) τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1837, (Ἀθῆναι 1837 σελ. 284.) Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀρχαῖον τοῦ δήμου Σεριφου στερεῖται τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν μετὰ τοῦτον δημάρχων καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ 1858 καὶ ἐντεῦθεν ὑπάρχει χρονολογικὴ σειρά τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, διὰ τοῦτο μόνον κατὰ παράδοσιν εἰκοτολογοῦμεν τὰ ὀνόματα τῶν ἀπὸ τοῦ 1837 καὶ ἐντεῦθεν δημάρχων, οἵτινες περίπου κατὰ χρόνον ἢ πρωθυστερώς ἔχουσιν ὡδὲ :

1. Ι. Λαμπαδάριος 1834—1837.
2. Ι. Λευιτικὸς ἢ Καμαράσης
3. Ν. Σγουρδαῖος
4. ; Κυρίτσης
5. Βικέντιος Ρώτας
- 6—7. Ν. Πρωτόπαππας 1858—1865
8. Ι. Χέλμης 1866—1870
9. Νικόλαος Παλαιὸς 1870—1874 (2)
10. Βασ. Ρεβίνθης 1875—1879
11. Ἐμμ. Λιβάσιος 1879—1883
12. Κωνστ. Σγουρδαῖος 1883—1887
13. Νικόλαος Βιτάλης 1887—1891
14. Δημ. Κόντες 1891—1895
15. Νικόλαος Βιτάλης 1895—1897
16. Δημ. Κόντες 1897—1899
17. Π. Χριστοδούλου 1899—1903

(1) Ὁ αὐτὸς ἦν, κατὰ τὸν αὐτὸν, καὶ ἀστυνόμος, εἰσπρακτωρ δὲ ὁ Ν. Λιβάσιος. Ἡ σφραγὶς τοῦ δήμου ἦτο στρογγύλη, διαμέτρου διωδύλου, φέρουσα γύρω τὰ γράμματα : δῆμος Σεριφου.

(2) Τοῦτου σώζεται διπλωμα συμμετογῆς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὑπ' ἀριθμ. 6304 τῆς 8 Μαΐου 1845· καὶ εἰς ἄλλους δὲ Σεριφίους ἐδόθησαν τοιαῦτα διπλώματα μετὰ τοῦ χαλκοῦ ἀριστίου τοῦ ἰδρυθέντος τῇ 18)30 7)βρίου 1835.

18. Π. Λιβάσιος 1903—1907

19. Π. Χριστοδούλου 1907—∞

Προϋπολογισμὸς τοῦ δήμου Σεριφου 1907 καὶ 1908.

Ἔσοδα	1907	1908
Φόροι ἄμεσοι	3,299.—	3,520.(1)
» ἔμμεσοι 3 ο)ο	16,500.—	18,000.—
Πρόσοδοι ἐκ δημοτικῆς περιουσίας	150.—
Τέλη, δικαιώματα καὶ πρόστιμα..	100.—	100.—
Καθυστροφούμενα	8,000.—	5,000.—
Διάφορα	10,140.—	7,000.—
Ἐλεῖμμα
	<u>38,189.—</u>	<u>33,620.—</u>

Διαφορὰ ἐπὶ ἑλαττον 4,569 δραχ. διὰ τὴν χοῆσον τοῦ 1908.



Ἐξόδα	1907	1908
Στοιχειώδης ἐκπαίδευσις	8,719.—	8,640.—
Προσωπικόν	3,429.—	4,584.—
Λοικίαις	425.—	760.—
Γραφεῖα	375.—	760.—
Εἰσπραξις	1,225.—	1,045.—
Υγίεια	200.—	550.—
Δημοτικὰ ἔργα	7,300.—	4,800.—
Νόμιμοι ὑποχρεώσεις	345.—	380.—
Χρέη καὶ ἀποζημιώσεις	5,278.—
Ἀγαθοεργίαι καὶ συνδρομαὶ	749.—	775.—
Ἔσοδα κεκλεισμένων χορήσεων	7,000.—
Υπέρβασις ἐσόδων	10,144.—
Ἀποθεματικόν	4,326.—
Σύνολον ἐξόδων δραχ.	<u>38,189.—</u>	<u>33,620.—</u>

(1) Φόροι ἐπιτηδευμάτων	500
» οἰκοδομῶν	80
» ἀροτρο. κτηνῶν	1,500
» ζώων μὴ σφαζομένων	110
»	380
» ἀμπέλων	950
	<u>3,520</u>

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὰς κατωτέρω χρονογραφικὰς εἰδήσεις ἠρᾶνισθην ἐκ τε τοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ταξιαρχῶν κώδικος τοῦ Καλλινίκου Γρυπάρη καὶ ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Καντζελαρίας τῶν ἀποκειμένων νῦν ἐν τῷ Δημαρχείῳ: «Τάνσα καὶ νοματολόγι γεγραμμένον διὰ χειρὸς ἐμοῦ μανώλη καλλέργη ἐνέτη 1754 Καντζελιέρης σίφους (1)» καὶ β' «τάνσα ἀνακαινισθεῖσα τῇ 2 Μαΐου 1790.»

1600. Ἦλθεν ἡ εἰκὼν εἰς Σερίφον τῶν Ταξιαρχῶν ἐκ Κύπρου ἀλούσης τῷ 1570 καὶ ἰδρῦθη ἐκεῖ ἡ Μονή, γράφει ὁ Καλλινίκος Γρυπάρης ἐν τῷ κώδικι τῷ 1767 (σελ. 19—20).

1679. ἔπικσε πανοῦκλα ἐν Σερίφῳ καὶ ἀπέθνον πολλοί. Ἐπὶ ἡγουμενείας Ἀθανασίου βοιθόνδας ἦτο ὁ γέρον Τζώρτζης Φίλιππας ἀπὸ Σύλλακα [χωρίον Κύθου] καὶ παπᾶ Γιαννούλης.

1687. Κεὶλ Μεϊμέτ πασᾶς ἐκατάτρεχε τὸ Μοναστήρι καὶ τῇ 20 Μαΐου 1687 ἐπετέθη κατὰ τῆς Μονῆς μετὰ δύο κατέργων καὶ γαλιωτῶν καὶ ἐρήμωσεν αὐτό.

1707. Ἐδειραν τὸν ἡγούμενον Ἀθανάσιον καὶ ἤρπασαν 700 γρόσια καὶ πάλιν ἐζήτησε νὰ κατακαύσῃ αὐτό, ἀλλ' ἔσωσεν ἡ ἔμματα δύναμις τοῦ Ταξιαρχοῦ.

1751. Ἰανουαρίου 30. Μανιάται ἐπελθόντες κατὰ τῆς Μονῆς ἐπετέθησαν καὶ ἀφῆρσαν τὴν βάρκαν, ἀλλ' οἱ Σερίφιοι ἀντεπετέθησαν καὶ κατεδίωξαν αὐτούς καὶ συλλαβόντες 3 τοὺς ἔδωσαν καὶ παρέδωκαν αἰχμαλώτους τῷ Σερασκέρη, οἱ δ' ἄλλοι ἀποπλεύσαντες εἰς τὴν οὐ μακρὰν νησίδα Σὴν Τρώρτζη συνελήφθησαν ὑπὸ Τούρκων. Ἐπίσης τότε ἐπετέθησαν κατ' αὐτῆς οἱ καπετὰν Τζίκος καὶ Μόσχος Φράγκοι, οὓς κατεδίωκον οἱ Τούρκοι καὶ ἐσώθη ἡ Μονή.

1760. Καντζελιέρης τῆς κοινότητος Ἀπόστολος Γρυπάρης.

1770. Ἦλθεν ἡ ἀρμάδα τοῦ Μοσχόβου εἰς τὴν Ἀσπρην θά-

(1) Ἡ καντζελαρία αὕτη καὶ πάλιν ἀνεκαινίσθη ὡς λέγει ἔδε ἡ σημείωσις: «Μὲ τὸ παρὸν μου φανερόν ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος ὅτι μὲ τὸ νὰ ἀνεκαινίσῃ τὴν παρὸν καντζελαρίαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν καντζελαρίαν τοῦ Σίφου Μανωλάκη Καλλέργη διὰ ἐξόδου καὶ κόπου ἐδικοῦ μου τὴν σήμερον τὴν ἐπαπέδωσα εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἔλαβα κόπον καὶ ἔξοδα καθὼς φαίνεται γρόσια ἑκατὸν τριάκοντα, νοῦμερο γρόσια 130 δὲν πρηντεντάρω πλέον ἀπὸ τὸ παρὸν οὔτε ὄβολον 1797 Ἀπριλίου 20 Σέρφος. Λαμπαδάριος σκευοφύλαξ ἔγγραφα καὶ ἔλαβα τὰ ἄνωθεν καὶ βεβαίω.»

λασσαν καὶ ἐστέκονταν εἰς τὴν Πάρον εἰς τὸ Πόρτον τῆς Ἀγροσας· ἐκεῖ ἐμαζώχθησαν διάφοροι φυλᾶς μάλιστα Ἀλβανίται· ἀπ' αὐτούς ἔργιναν παντίδοι καὶ ἤρχονταν ἐδῶ εἰς τὸ Μοναστήρι, πολ- λάκις καὶ 1774 ἔργινεν ἡ ἀγάπη καὶ ὁ πρῶτος σερασκέρης τῶν Τούρκων Κότης Μεϊμέτ μπέης τοῦ εἶχαν πολλὰς καταδοσίας λεγόμενας διὰ τὸ Μοναστήρι, μάλιστα διὰ λόγου μου πῶς οἱ κλέπται μᾶς ἔφεραν ἐδῶ θησαυρὸν καὶ ἐφοβέριζαν δυνατὰ. Μᾶς ἔδωσαν εἰδήσεις φίλοι διάφοροι διὰ νὰ φυλαχθοῦμεν ἐγὼ ἐστέκουμουν εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς προστασίας τοῦ μεγάλου ἡμῶν ἀντιλήπτορος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Θεσμῆς ἐσκόπη διὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ καὶ καθὼς ἤδωσαν εἰς τὸ κατακέφαλον τὸν ἐξώρισεν ἄνεμος δυνατὸς καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Σύραν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ δύο φοραῖς ἔκαμε πανία διὰ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ καὶ τὸν ἔστρεφεν ὁ καιρὸς ὅπου εὔγαινε ἀπ' ἐδῶ. Ἐως οὗ σφοδρὸς ἄνεμος ἔρριψεν αὐτὸν εἰς Χίον ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δ' ὠμολόγησε Μυκόνιός τις ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ Τούρκου ὑπηρετῶν.

1779 Φεβρουαρίου 8. Δευτέρα ἔξημέρωμα μεγαλωτάτη φουρτουνα καὶ χιόνι καὶ ἔφθειρεν ὅλα τὰ σκαρτὰ ὅπου καθὼς ἔδειχναν ὅα εἶχαν μεγαλωτάτην εὐτυχίαν καὶ δὲν ἔκαμαν τὸν σπόρον ὅπου δὲν ἐξαναγένηκε ἀπὸ ἐδῶ καὶ 100 γρόβους· ἔρθασε τὸ σιτάρι ἕως 70 παράδες, τὸ κριθάρι τὸ πινάκι 45 παράδες (ἐκ τοῦ Τριωδίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου τοῦ (Κάστρου).

1779. Ἀπριλίου 14 μὲν ἐνεχείρησαν τὴν καντζελαρίαν διὰ νὰ ἀνεκαινισθῇ καὶ εἶνε φύλλα γραμμένα ὅλα 145.

1782 Νοεμβρίου 8. ὁ Καλλινίκος Γρυπάρης ἔκαμεν ὁμολογίαν ἐπ' ὀνόματι Ταξιαρχῶν εἰς τὸ Σχολεῖον Σίφου διὰ γρόσια 50 μὲ τόκον ἐτήσιον 5 γροσίων ἵνα οὕτως ἡ Μονὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ στέλλῃ μοναχοὺς πρὸς σπουδὴν (κώδ. σελ. 21).

1782 Νοεμβρίου 23. οἱ Ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς δέχονται νὰ σπουδάζωσι δωρεὰν μοναχοὶ Σερίφου (κώδ. σελ. 22 ἔνθα καὶ τὸ ἔγγραφο τῆς ἀποδοχῆς.)

1782. Ἐστάλησαν εἰς Βενετίαν δύο καμπάνες.

1783. Ἀπριλίου 23 ἐστάλη ἡ μεγάλη καμπάνα εἰς Βενετίαν νὰ ἀλλαχθῇ μὲ τὸν σιδηρὸν Γιαννάκη Μπάον καὶ τοῦ ἔστειλα μαλλιὰ ὀκάδ. 232, ἡ καμπάνα ὀκάδες 132. (σελ. 183 Κώδικος τῆς Μονῆς.)

1783 Ἀπριλίου 20. ἐγγχειρίσασμεν τὴν Καντζελαρίαν τοῦ Καντζηλιέρη ὀνομαζομένου Μαρίνη ἢ Μαρινιοῦ καὶ εἶναι φύλλα 165.

1788. Ἐφθάσεν εἰς τὴν Μονὴν Ὀλλανδοὺς ἰατροὺς.

1788 Μαΐου 24 ἡμέρα Τετάρτι. Ἐγένθη ὁ ἥλιος καὶ ἐβόστανεν ἕως δύο ὥραις ἐφάνη καὶ ἓνα ἄστρο ἀνατολικὰ ἢ ὄρα ἦτο πρὶν τὸ μεσημέρι.

1788 Αὐγούστου 11. Ἄνοιξαν τοῦ Ἰωάννου Κώστα Λιθανίου τὸ σπίτι καὶ ἐπῆραν του ἄσπρα ἐδικὰ του καὶ τῆς θυγατρὸς του γόσια 77 χωρὶς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Μαργιοῦ ὅπου εἶχαν μέσα ἐπῆραν του καὶ πανὶ καὶ δύο μπιρόκους (γελέκια) ὁ ὅποιος ἔκαμε τὸ ψαλτήρι καὶ ἐγύρισεν ἐπάνω εἰς τὸν Γεώργη Ἀντ. Λιθανιοῦ ὅμως οἱ προσεστοὶ δὲν ἐπίασαν τοῦ Ψαλτηρίου τὴν μαρτυρίαν μόνον ὑπόσχονται νὰ πᾶν εἰς τὴν «μάντισαν» καὶ εἰ μὲν καὶ βεβαιωθῆ ἐπάνω εἰς τὸν Γεώργη καθὼς μόνος του ἦλθεν εἰς τὴν Καντζελαρίαν, νὰ πηγαίη ὅλον του τὸ ἔχει καὶ νὰ γίνεταί ἐξόριστος ἀπὸ τὸν τόπον, εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ ὁ Γεώργης, ἔχει νὰ πληρώσῃ ὁ Ἰωάννης τὰ ἔξοδα τοῦ Γεώργη ἕως ἓνα ἄσπρον καὶ νὰ λαμβάνῃ καὶ τὴν παιδείαν ὅπου ἤθελε νὰ λάβῃ ὁ κλέπτης καὶ τὸν τσερεμέν.

1788 9)βρίου 12. ἐμετρήθη ἡ καντζελαρία καὶ εἶναι ὅλα φύλλα γραμμένα 172.

1789 Ἰανουαρίου 6. ἦλθεν ἐδῶ ὁ καπετὰν Θεοδώρης Λοβάρδος Κεφαλλήν.

1790 Μαΐου 2. ἀνεκαινίσθη ἡ παροῦσα [καντζελαρία] διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἀθανασίου ἱεροδιακόνου καὶ Μαρινιοῦ Σκευοφύλακος καὶ καντζηλιέρη τῆς κοινότητος. [ὁ ὕτος ἦτο καντζηλιέρης καὶ τῷ 1783.]

1793. Νέον ἔτος ἔγεινε μεγαλωτάτη πείνα εἰς ὅλον τὸν κόσμον μάλιστα εἰς τὰ νησιά καὶ Μωρέαν· ἐπῆγεν ἐδῶ εἰς τὸ νησί μας τὸ σιτάρι γόσια 5, τὸ κοιλὸ ἦτο τὸ πινάκι γρ. 2 καὶ 8 παράδες. Ἀπριλίου 15 γόσια 4 ἦτοι τὸ πινάκι 64 παράδες. Ἐπῆγαν καὶ τοῦ Μοναστηρίου μας τὴν αὐτὴν χρονίαν γρ. 570 μολοντοῦτο ὅπου τὸ ἀγοράσαμεν ἀπὸ τὸν 7)βριον τὸν ζαρέ μας πρὸς 30 παράδες τὸ πινάκι ἦτοι τὸ κοιλὸν 75 παράδες καὶ ἐκινδύνευσεν ὁ κόσμος πολλύ.

1793. Σκάνδαλα ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἐγένετο πράξις εἰρηνεύσεως μετὰξὺ τοῦ ἡγουμένου Καλλινίκου Γρυπάρη καὶ τῶν μοναχῶν (σελ. 181.)

1793. Ἐστάλη ἐξάρχος ὁ Σίφνου Ἰωσήφ διὰ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν καὶ εὔρεν αὐτοὺς ἐν καλῇ καταστάσει ὡς δεικνύει ἡ ἀναφορά, ἣν ἔστειλαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὀφθιακοὶ, οἱ μοναχοὶ καὶ προσετώτες Σερῖφου ὅπως (ἄπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους θεωρῶνται οἱ λογαριασμοὶ σελ. 25). Ἀπάντησις τοῦ πατριάρχου Γερασίμου 1794 συγκαίροντος τοῖς μοναχοῖς (σελ. 26) διὰ τὴν ἐπελοῦσαν εἰρηνευσιν τῶν ἀδελφῶν.

1793. ἐθεωρήθησαν οἱ λογαριασμοὶ τῶν ἐτῶν 1795—1800(σελ. 30—34).

1797. Ὀκτωβρίου 5 πατριαρχικοὶ καὶ συνοδικοὶ ἐξάρχου μητροπολίτης Παροναξίας Νεόφυτος καὶ ὁ Σαντορίνης Γαβριήλ καὶ ἐθεώρησαν τοὺς λογαριασμοὺς καὶ ἔγραψεν κτηματολόγιον εἰς φύλλα 22 ὁ πρωτοσύγγελος τοῦ Παροναξίας Μεθόδιος.

1798. Ἀπριλίου 11 ἐμετρήθη ἡ παρὸν καντζελαρία καὶ εἶναι ὅλα φύλλα γραμμένα καὶ ἔγραφα 183.

1799. Ἀπριλίου 14 ἔγεινε μεταβολὴ τῶν διεθυνόντων τὰ τῆς κοινότητος «καὶ νὰ διορίσῃ ἀπὸ αὐτοῦ ὅποιον θέλει. Τὸ κοινὸν ἦτο ὁ Προβελέγγιος ἐκεῖνος διώρισεν τὸν Γεωργάκη.» Κατὰ τινα σημείωσιν «τῆς Καντζελαρίας τῆς νήσου Σερῖφου 1781 Ἰουνίου 2»

1800. Ἐγίνη μεγάλη πείνα εἰς στὸ ντόπο μας· ἦτο ζαμπίτης ὁ Βασίλης Ἀντώνης Γρυπάρης καὶ Ἀναγνώστης Ἰωάννου Ρώτα.

1800. ἡμέρα Κυριακὴ ἐπαράδωσεν ὁ πριμικήριος Ἰωάννης Λιθανίου τὸ μερίδιον τῆς Βούλλας ὅπου εἶχε εἰς τὰ χέρια του καὶ τὴν ἔδωσεν ὁ κόσμος τοῦ Ἀντώνη Ἰωάννου Ρώτα καὶ ἀνγίνη καμμία καθούλη (δεκτῆ) εἰς τὴν χώραν νὰ μὴν ἔχη ὁ πριμικήριος νὰ κάμνη ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγράφη τὸ παρὸν Πρωτονοτάριος Σερῖφου καὶ Καντζηλιέρης ἔγραψα τὸ παρὸν (ἐκ τῆς 6' τάνσας τῆς 2 Μαΐου 1790).

1813. Ζαμπίτης καὶ Ταχσιλδάρης ἦτο ὁ Ἀντώνιος Μαυροῦδης.

1816. Πατριαρχικὸς ἐξάρχος ἐστάλη εἰς Σέρiffon ὁ πρόων τῆς ἐν Σερβίᾳ Οὐζίτης Ἀνθιμος.

1818. Βασίλειος Μανώλη Σερδάρης Σερῖφου ὡς ἐμφαίνεται ἐξ ἐγγράφου φέροντος σφραγίδα βοεβόδα Ἰωάννου (1806) κεφαλήν βοδὸς μετ' ἀστέρους καὶ ἄνωθεν βασιλικὸν στέμμα καὶ τὰ γράμματα: ΙΩ. CK. ΚΑ. ΒΒ.

1819. Μαρτίου 2. ἐδιαβάστηκε τὸ βασιλικὸν μπουγιουρδὶ εἰς



τὴν λειτουργίαν, οὗ τὸ περιεχόμενον ἀγνωστον ὡς μὴ περιωπθέντος· φαίνεται ὅμως ὅτι σχετίζεται πρὸς τὴν ἐν ἔτει 1817 4 Νοεμβρίου αἴτησιν τῶν Σερβίων πρὸς τὸν Καπουδάν πασά.

1819. Οἱ Ὑριῶται (Ὑδραῖοι) δὲν ἔπληραν κρσί, μεγάλη δυστυχία.

1827. σκάνδαλα ἐν τῇ Μονῇ καὶ συνῆλθον τῇ 4 8)βρίου πάντες οἱ μοναχοὶ ἵνα ὁμολογήσῃ καὶ συνέταξάν πρακτικὴν καὶ κανονισμόν (σελ. 36—45 τοῦ κώδικος Γρυπάρη).

1827. Δημογερόντες Βισσέντσος Ρώτας, Λογοθέτης Γρυπάρης σελ. 37 κώδ).

ΛΟΓΙΟΙ

Πλὴν τοῦ Καλλινίκου Γρυπάρη ἐκ Σερβίου κατήγετο καὶ ὁ Ἄρτης Νεόφυτος Β' (1830—1836) ὁ ἑπωνυμούμενος Σκρίφας [Σερβίος]; Οὗτος γεννηθεὶς περὶ τὰ τέλη τοῦ 11' αἰῶνος ἐσπούδασε πιθανῶς ἐν Σίφῳ, εἶτα δ' εἰς Βυζάντιον ἀπελθὼν καὶ μοναχὸς καρεῖς ἐγένετο ἱεροδιάκονος τοῦ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν κραιτομηθέντος μητροπολίτου Αχαΐσσης Πολυκάρπου· κραιτιθέντος δὲ τοῦ Ἄρτης Κυρίλλου Β' τοῦ Βυζαντίου προυχειρίσθη ἕκων καὶ μὴ βουλόμενος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου τοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου ὁ Νεόφυτος, κατὰ Δεκέμβριον

1830. Οὗτος κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ Ἄρτης Σερραφίμ (Δοκίμιον ἱστορικῆς τιμῆς περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγγράτου Ἡπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης καὶ τῆς ὡσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης, ἐν Ἀθήναις 1884 σελ. 121—123 καὶ 358—359) ἦν ἀνὴρ ἐναρέτου διαγωγῆς καὶ ἱκανότητος οὐτῆς τυχούσης. Ἀφικθεὶς εἰς Ἄρταν καὶ κατοικήσας εἰς τὴν κατόικον καὶ οἱ προκάτοχοι ἀπὸ τοῦ 1821 ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ αὐτοκρατορικὴν φερμάνιον δι' οὗ ἀπηλλάττετο μὲν αὐτὸς τῶν χρεῶν τῶν προκατόχων, διετάσσετο δὲ ὁ διοικητῆς Ἄρτης νὰ παραδώσῃ αὐτῷ ἅπαντα τὰ τῆς Μητροπόλεως κτήματα καὶ ἱερά κειμήλια κείμενα ὡς ὑποθήκαι καὶ ἐνέχυρα παρὰ τοκισταῖς Ὀθωμανοῖς τε καὶ Ἰουδαίοις, συνάμα δὲ καὶ ἡ ὡς διοικητήριον χρησιμεύουσα ἱερά μητρόπολις. Καὶ τὸ μὲν φερμάνιον ἀνεγνώσθη ἐπὶ δικαστηρίου ἀλλ' οὐδὲν ἐπῆνεγκεν ἀπὸτέλεσμα, ἐφ' ᾧ καὶ ἔγραψε πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα ζητῶν προστασίαν καὶ ἐνέργειαν ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ φερμανίῳ διαλαμβά-

νόμενα· ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς ἄλλα προσέθη, ὡς γνήσιος ποιμὴν Ἄρτης πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ μεταβληθῇ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τέμενος μουσουλμανικόν, ὡς ἀπήτησαν οἱ προϋχόντες Τοῦρκοι, διὰ τοῦτο ἐπέριλυσε τὴν μῆνιν αὐτῶν καὶ Μαΐου 13 τοῦ 1833 συλλαμβάνεται ὑπὸ Τουρκαλβανῶν καὶ ἀπάγεται αἰχμάλωτος, ὑποστὰς τὰ πάνδεινα ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Τουρκαλβανοῦ Ταφὴλ Μπούζη, καὶ μόλις διὰ πολλῶν λυτρῶν κατόρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ. Δὲν παρεβλήθη ὅμως πολὺς χρόνος καὶ ἐκδίδεται φερμάνιον ἐνεργείᾳ τοῦ Κωνσταντίου τοῦ Α' δι' οὗ τὰ πάντα ἀπεδόθησαν τοῖς χριστιανοῖς· ἐν μέσῳ δὲ γενικῆς χάρας ἀνεκαινίσασε τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν (21 Νοεμβρίου 1834) καὶ παρέλαβε καὶ ἅπαντα τὰ κτήματα καὶ τὰ ἱερά κειμήλια ἀντὶ δαπάνης 97,500 3/4 γροσίων. Ἐπειδὴ δὲ ἔδειξεν ἀπαράμιλλον δραστηριότητα πρὸς προστασίαν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἐθεωρήθη ὡς ἐπίφοβος, μετακλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τῷ 1836, μετὰ ἐξαετῆ ἀρχιερατεῖαν ἐν Ἄρτῃ, μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Σαμακοβίου ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Σ'. (Ἐπιθι καὶ χρονολογικὸς καταλόγος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων κατ' ἐπαρχίας ὑπὸ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη Ἀμκσιᾶς ἐν Νεολόγῳ ΚΓ'). ἀδελφοὶ τοῦ Νεοφύτου ἦσαν ὁ Ἰωάννης Λευϊτικὸς ἢ Καμαράσσης καὶ ὁ ἀρχιμανδριτῆς Γεώργιος Λευϊτικὸς καὶ οἱ τρεῖς ἀπεβίωσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τὸ 1847.

Ὁ Ἰωάννης Παπαδόπουλος Σερβίος ἐγεννήθη, ὡς αὐτὸς οὗτος λέγει ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: «Ἐξοδος» (Ἀθ. 1851 εἰς 8ον σελ. 8' + 125) ἐν Σερβίῳ τῷ 1793 ἐκ γονέων Ἀνδρέου Κοτσίκου ἱερέως καὶ Αἰκατερίνης Ἰωάννου Παλαιοῦ (σελ. 9). Ποῦ ἐξέμαθε τὰ γράμματα δὲν ἀναγράφει· πάντως ὅμως ἐν Σίφῳ. Ἐλαβε μέρος εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ ὡς πολιτικῶς ἰσχύων ἐστάλη πληρεξούσιος Σερβίων εἰς τὴν ἐν Ἀστροὶ (1823) Β' ἐθνικῆν συνέλευσιν. (Ἰδὲ Α. Μάμουκα, τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν κτλ. τόμ. 6' σελ. 90, 96, 102 σκμ. 108, τόμ. γ' 27, 80, 95). Ἐπίσης ὁ αὐτὸς τε καὶ ὁ Ἰωάννης Φίλιππας παρέστησαν ὡς πληρεξούσιοι ἐν τῇ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσει (αὐτόθι 6' 157 καὶ γ' 12, 21). Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις οὐδὲν γινώσκωμεν περὶ τοῦ Παπαδοπούλου, φαίνεται ὅμως ὅτι ἐμυστοῦ ἐν τοῖς νόμοις τοῦ τότε ἐμφανιζομένου ἀγαθαγγελισμοῦ ἤτοι ἐξηγήσεως καὶ ἐρμηνείας τῶν χρησμῶν τοῦ



Ἕλληνας (ἐκ Ρόδου) Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου μοναχοῦ ἐκ τῆς μοναδικῆς πολιτείας τοῦ Μ. Βασιλείου, ἰδόντος ὀπτασίαν ἐν Μεσσηνίᾳ τῆς Σικελίας τῷ 1276 καὶ γράψαντος αὐτὸν ἑλληνιστὶ περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὀπτασία αὕτη ἀνεκαλύφθη τῷ 1355 ἐν Μεδιολάνῳ καὶ ἐξεδόθη ἰταλιστὶ αὐτόθι, ἐξ ἧς τῷ 1751 μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς ἐν Λειψία ἑλλ. ἐκκλησίας Θεοκλήτου Πολυειδοῦς, τοῦ εἶτα χωροεπισκόπου Πολυανῆς καὶ Βαρδάρων καὶ συνεξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Λευκάδος ἱατροῦ καὶ ἀγωνιστοῦ Π. Δ. Στεφάνιτου (τοῦ καὶ ἐκδότου τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Καποδιστρίου) ἐν Ἀθήναις τῷ 1838 μετὰ τῆς συλλογῆς διαφόρων προρρησέων (εἰς 3.ον σελ. ἡ +216, σελ. 143—199 ἡ ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου). Ὁ Παπαδόπουλος καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς μονίας τῆς χρησιμολογίας ἐκαίνας τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἤρξατο ἀπὸ τοῦ 1844 τοῦ κηρύγματος μιᾶς ποιμένης καὶ ἐνὸς ποιμένος ἐφ' ᾧ καὶ ἀπελθὼν εἰς Βυζάντιον ἐξέδοτο τὸ λεγόμενον «*Ἱερογραφικὸν Σύνταγμα*» (δὲν περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου), ὅπερ ἤμωι κατασχέθη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου Ε'. Ἐνταῦθα διατρέψων ἐζήτησε νὰ ἐκδώσῃ καὶ τὸν «*Κλιμακίτηρα*» 1847, (μὴ περιελθόντα ἐπίσης εἰς χεῖράς μου) σωζόμενον ὅμως ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ ἁγίου ἔρους, ἀλλ' ἠμποδίσθη καὶ ἀπελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐξέδοτο αὐτὸν εἰς 2,500 ἀντιτύπων, ὧν μόνον τὰ 500 ἤδυνήθη νὰ σώσῃ, τῶν ἄλλων κατασχεθέντων ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Φέρων τὰ 500 ἀντίτυπα μετέβη καὶ αὐθις εἰς Κων)πολιν ἀλλὰ καὶ πάλιν κατασχέθησαν ταῦτα, ὃ δὲ συγγραφεὺς συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη (1849) καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ εἰρκτῇ μέχρι τῆς 17 Ἰουνίου 1850, ὅτε ἀποφυλακισθεὶς ἐπεβιβάσθη ὑπὸ κλητήρων ἐπὶ τοῦ διὰ Σῦρον ἀναχωροῦντος αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου, ὁπόθεν ἀπελθὼν εἰς Ἀθήνας ἐξέδοτο τῇ 14 Ἰουνίου 1851 τὴν «*Ἐξοδον*», ἣτις ἀναγράφει τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ ἐρμηνεύει τοὺς χρησμοὺς περὶ καταστροφῆς τῆς Τουρκίας καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐν Κων)πόλει αὐτοκρατορίας. Ἐννοεῖται ὅτι τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἐνεφοροῦντο τότε πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, ἡ δὲ θεολογία ἐπ' ἐσχάτων ἐκτῆσατο νέον κλάδον τὴν λεγομένην «*ἐσχατολογία*» ἣτοι τὴν ἐρμηνείαν τῶν χρησμῶν, οἵτινες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἄρχονται : «*ἐν ταῖς ἐσχάταις ταῦταις ἡμέραις κτλ.*» καὶ πολλὰ περὶ αὐτῆς ἐγράφησαν καὶ γράφονται ἐν Γερμανίᾳ. Ἄλλ' ὁ Παπαδόπουλος ἀπο-



θανὸν ἐν Βυζαντίῳ τῷ 1868 φαίνεται ὅν καὶ οὐκ ἕλιγον ἀρραχθεὶς ἐνταῦθεν δὲ καὶ πανελλήνιον ἥρωα κατέστησεν ἡ ἀπαράμιλλος γραφὴ τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ ἀειδήμου Θεοδώρου Ὁρρανίδου διὰ τοῦ ἡρωικοκομμικοῦ ποιήματος αὐτοῦ «*Τίρι—Αἴρι*», (Ἀθῆναι 1858).

Ἐν ταῖς χειρογράφοις τοῦ ἁγίου ἔρους ὑπάρχουσιν ἱκανὰ χειρόγραφα τοῦ Σερφίου καὶ ἰδίως ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Πανταλεήμονος. Ἡ Μονὴ αὕτη κατέχει τὸν ἀριθμὸν 639 (6146) 3, 4, 6, 7, 12, 13. Ὁ κώδιξ οὗτος συγκροτεῖται ἐξ 154 φύλλων ἐν φύλλοις δὲ 9α, 26β, 31β, 34β, 50α, 57α ὑπάρχουσιν ἔργα περὶ τὰ καὶ ἔμμετρα αὐτοῦ (ἰδὲ Σ. Π. Λάμπρου Catalogue of the Greek Mss. of Mount Athos Cambridge 1900 τόμ. II σελ. 408 καὶ 328) τοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει ἔργον καὶ ἐν τῷ κώδικι (5711, 130).

Θεόδωρος Λιβανὸς ἡ Λιβάνιος λόγιος Σερφίσιος σπουδάζας πιθανῶς ἐν Σίφνῳ ἐν τῇ περιωνύμῳ αὐτόθι Σχολῇ τοῦ Παναγίου Τάσου καὶ εἶτα ἀπῆλθε κατὰ 6' ἡμισίον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος εἰς Μολδαβίαν, ὅπου συναντῶμεν αὐτὸν διδάσκοντα τῷ 1819 ἐν Ἰασιῳ (1). Κατὰ Ἰωάννην Φιλήμονα (Δοκίμιον τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως Ἀθ. 1859 τόμ. Α' σελ. 400) ὁ κηρὸς ἀρχιμανδρίτης Ἐμμ. Βερνάρδος κατήχησεν αὐτὸν εἰς τοὺς φιλικούς, φερόμενον 306 τὴν σειράν καὶ προσενεγκόντα 3 φλωρία ὡς ἔρανον ὑπὲρ τῆς φιλικῆς ἐταιρείας. Τούτου δὲ καὶ τοῦ υἱοῦ Λουκᾶ ἡ βιβλιοθήκη περισώζεται ἐν Σερφίῳ παρὰ τῷ συγγενεῖ συμβολαιογράφῳ Ἰωάννη Δ. Λιβανῶ.

(1) Ἐν Μολδοβλαχίᾳ φαίνεται ὅτι πολλοὶ τότε διέτριβον Σερφίσιοι ἐν οἷς γνώσκωμεν τὸν Ἰωάννην Λευσίτιον, ὅστις καὶ ἐν τῇ αὐτῇ προαχθεὶς ἔσθασεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Καυκάσου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Ἀλεξάνδρου Ι. Καλλιμάχη (1795—1800) ὃν καὶ ἠκολούθησεν εἶτα εἰς Βυζάντιον καὶ διέτριψε παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἐν Κλαυδιουπόλει τῆς μικρᾶς Ἀσίας συμβάντος βραβίου θανάτου τοῦ Καλλιμάχη (24 Δεκεμβρίου 1821). Ἰδὲ Ἐπ. Σταματιάδου, βιογραφίαι τῶν ἑλλήνων Μ. Διεργηθέν, Ἀθ. 1815 σελ. 146—150 καὶ Θεοδώρου Μοσχοπούλου, οἱ Φαναριῶται, Βουκουρεστίον 1898, ὅτε κατῆλθεν εἰς Σέρφρον, ἀκμάζοντας τοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν συμμετέσχε. Κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ἐξελέγη δῆμαρχος Σερφίου μετὰ τὸ 1837 καὶ εἶτα εἰρηνοδίκης καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπέθανε περὶ τὸ 1847 ἐν Κων)πόλει, ὅπου μετέβη πρὸς διεκδίκησιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Ἁρτης Νεοφύτου (1830—1836) τοῦ ἐπωνομούμενου Σκρίφα (Σεραφεῖμ, Δοκίμιον κτλ. σελ. 121—3 καὶ 358—9) καὶ τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου Λευσίτικοῦ, καταλειθεῖσας περιουσίας ἣν διεξεδίκαε τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Ταῦτα κατ' ἐπιστολήν (31 Ἰανουαρίου 1900) τοῦ ἐν Ἀθήναις δικηγόρου κ. Ι. Κ. Ρώτα, ἐγγόνου τοῦ Ι. Λευσίτικοῦ.

Λουκάς Λιθάνιος λόγιος Σερφίριος ἔχων ἀδελφὸν Διονύσιον, ἀμφότεροι υἱοὶ τοῦ προηγουμένου, μεθ' οὗ συνανεχώρησαν εἰς Μολδοβλαχίαν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· ἐκεῖ ὁ μὲν Διονύσιος εἰσήλθεν ὡς ὑπηρέτης τοῦ τότε ἐκεῖ δικτυβόντος Μπεϊζαδὲ Γρηγοράκη Σούτσου ἐξαδέλφου τοῦ ἡγεμόνος Βλαχία· Μιχαὴλ Γ. Σούτσου (1) (1818—1821) καὶ ἐκ τῶν χρημάτων τὰ ὅποια ἐκεῖθεν ἐπορίζετο παρείχε τὰ μέσα πρὸς σπουδὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λουκᾶν, ὅστις οὕτως ἐξεπαιδεύθη ἐπαρκῶς ἵνα καταστῆ διδάσκαλος τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς ὁ πατήρ ἐν Ἰασιῶ τῷ 1819.

Κατὰ τὸν Μετθλίον Κ. Παρυνίκαν (Σχεδίασμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμῶν κτλ. Κων)πολις 1867 σελ. 173) ὁ Λουκάς ἐν Σερφίφῳ ἴδρυσε σχολὴν τῷ 1816· πράγματι δὲ οἱ Σερφίφιοι θέλοντες νὰ φωνῶσιν ἰσάζειον τῶν ἄλλων νησιωτῶν, οἵτινες οἱ μὲν τότε οἱ δὲ ὀλίγω πρότερον ἢ ὀλίγω ὕστερον συνεστήσαντο σχολεῖα, ἔγραψαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν τότε οἰκουμενικὸν πατριάρχην Κύριλλον τὸν Γ' (1813—1818) δι' ἧς παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα διὰ πατριαρχικῆς παραινέσεως παρακινήσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς Σερφίφον τὸν ἐν Ἰασιῶ τότε διατριβόντα συμπολίτην αὐτῶν Λουκᾶν. Ὁ Πατριάρχης νομίσας εὐθετον καὶ ἐθνοφελῆ τὴν εὐκαιρίαν ἀπέλυσε γράμμα πρὸς αὐτὸν τῇ 26 Φεβρουαρίου 1816 δι' οὗ παρεκάλει τὸν ἄνδρα νὰ κατέλθῃ εἰς Σερφίφον. Δέκκι δὲ μῆνας μετὰ ταῦτα, τῇ 25 Δεκεμβρίου 1816 ἔγραψαν οἱ Σερφίφιοι πρὸς τὸν Λουκᾶν Λιθανὸν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐκάλουν αὐτὸν νὰ δράμῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος. (2)

Συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιστολάς ταύτας ὁ Λουκάς κατήλθεν εἰς

(1) Ὡς γνωστὸν οὗτος ἐθυσίασε τὸν θρόνον καὶ τὴν περιουσίαν χάριν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἔθνους. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1864 ἐν Ἀθήναις. Ὁ δὲ Γρηγοράκης Σούτσος κατελθὼν ἐπίσης εἰς Ἑλλάδα ἀπέθανε τῷ 1830 ἐν Ναυπλίῳ. Τὰς εἰδήσεις ταύτας μανθάνομεν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ ἔχοντος λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ Διονυσίου Λιθανοῦ πρὸς τὸν Καποδίστριαν (30 Μαρτίου 1830), ὃν παρεκάλει ὅπως δοθῶσιν αὐτῷ τὰ ὀφειλόμενα (ἐπιστολὴ ἐξ Αἰγίνης 11 Σεπτεμβρίου 1829) ἐκ τῆς καταλιφθείσης περιουσίας τοῦ Γρηγοράκη Σούτσου. Ὁ Διονύσιος ὡς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ 1828 μανθάνομεν ἐνυμφεύθη τὴν Ἀνδριάναν Ἀντωνίου Σταματάκη.

(2) Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἰδὲ ἐν «Λογίῳ Ἑρμῆ» τῆς Βιέννης 15 Μαΐου 1817 σελ. 223 καὶ ἐν ἐφημερίδι «Σερφίφω» τῆς 3 Αὐγούστου 1908 ἀριθ. Α' ἰδὲ Ν. Βέη προσθήκαι καὶ διορθώσεως εἰς τὸ ὑπὸ Paul Marc, Das Corpus der Griechischen Urkunden des Mittelalters und der Neuzeit (Μόναχον 1903) σελ. 55, ἐν Byzantinische Zeitschrift τόμ. ΙΕ' σελ. 483—4.



τὴν γενέτειραν καὶ ἐδίδαξεν, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν, ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως, διέκοψε τὸ ἔργον συμμετασχὼν καὶ αὐτὸς τοῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς τῶν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως, ὅτε ἐγένετο νομοφύλαξ τῆς ἐκκλησίας Σερφίφου καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτου καὶ εἶτα ἐπὶ Ὀθωνος ἐλληνοδιδάσκαλος ἐν Σερφίφῳ, ὅπου καὶ ἐδίδασκε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1855) δημοσίως καὶ ἰδιωτικῶς τοὺς Σερφίφους, οἵτινες μετ' εὐγνωμοσύνης ἀναφέρουσιν ἐκάστοτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἄγνωστον διὰ ποῖον λόγον ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' ἐξέδοτο σιγίλλιον, μὴ περιελθὼν εἰς γνώσιν μου, περὶ αὐτοῦ δημοσιευθὲν ἐν «Προόδῳ» ἐφημερίδι Σύρου ἔτος κ. ἀριθ. 7 τῆς 6 Ἰουλίου, (ὡς μοι ἀνεκοίνωσεν ὁ μεσσηνιοδότης κ. Π. Ζερλέντης). Ὀλίγω πρότερον ἢ μετὰ ταῦτα, ἀγνοῶ, ἐδίδαξεν ἐν Σερφίφῳ ὁ ἐκ Κόθηνου Αἰσωπίδης οὗ ἔγγονος ὁ ἰατρὸς καὶ νομάρχης Ἀργολίδος κ. Αἰσωπίδης.

Ἐκ Σερφίφου κατήγετο καὶ ὁ ἐν Γαλατσίῳ τῆς Ρωμανίας ἐγκατασταθεὶς ἰατρὸς Ἀριστείδης Σερφιώτης, ὅστις ἐγεννήθη μὲν ἐν Ἰδρῶν, ἀλλ' ἐκ προσφύγων Σερφίφων πρὸ ἢ κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐκεῖσε μεταβάντων. Μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ἀποκατάστασιν, ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ μετόκησεν εἰς Παιραιῶν, ὅπου σὴν ζεταί· μέχρι σήμερον λαμπρὸς ἐμπορικὸς οἶκος εἰδῶν πολυτελείας Σερφιώτη. Ὁ ἰατρὸς Σερφιώτης σπουδάζει τὴν ἰατρικὴν ἐν τῷ Ἀθήνησι Πανεπιστημίῳ ἐτελειοποίησε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἶτα ἐν Μονάχῳ, ὁπόθεν ἀπῆλθεν εἰς Γαλατσίον, ἐνθα δριστηκῶς ἐγκαταστάς μετέρχετο τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ μέχρι τοῦ θανάτου συμβάντος τῷ 1906. Ὁ Σερφιώτης κατέλιπε ἱκανὴν περιουσίαν, ἀλλ' οὐδὲν ἐπιστημονικὸν ἔργον, ὡς μοι ἔγραψεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος Γαλατσίου κ. Σ. Κ. Καραβίας. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἰατροὶ καὶ δικηγόροι κατὰγονται ἐκ Σερφίφου, περὶ ὧν οὐ τοῦ παρόντος ἐνταῦθα λέγειν.

[Αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Σερφίφου ἐδημοσιεύθησαν τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τοῦ ὀλλανδοῦ περιηγητοῦ κόμητος Pasch van Krienen ἐν Brevve descrizione dell'Archipelago, Livorno 1773 σελ. 107 ἐφεξῆς; (=σελ. 85 καὶ ἐφεξῆς τῆς γερμανικῆς ἐκδ. L. Ross Halle 1850), εἶτα ὑπὸ Welcker, Zeitschrift fuer Alterthum wissenschaft 1844 (=τοῦ αὐτοῦ Kleine Schriften τόμ. Ι' σελ. 305 ἐφεξῆς), εἶτα ὑπὸ Keil ἐν Fleckeisens Jahrbuecher

ἐν Supplementum τὸμ. Δ' σελ. 623· ὑπὸ τοῦ Bechtel-Fick, Griechische Personnamen σελ. 119· P.Meyer, Heerwesen der Ptolemäer σελ. 79 σσμ. 282, ὑπὸ Bent ἐν Journal of Hellenic Studies 1885 τὸμ. VI σελ. 198 τοῦ αὐτοῦ ἐν Cyclades 1885 σελ. 18, F. Hiller von Gartringen ἐν Ausgrabungen in Griechenland 1901 σελ. 10, τοῦ αὐτοῦ Inscriptiones Graecae τὸμ. XII Inscriptiones insularum maris Aegaei praeter Delum, Berolini 1903 σελ. 128—130.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΣΕΡΙΦΟΥ (1)

κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ von Gaertringen

1. ΕΥΔΑΚΘΑΚ (θεωρεῖται κίβδηλος ἢ ἐπιγραφή καὶ δυσεξήγητος) ΜΠΒΑΚΒΗ ΘΘΘΘΘ

Ἐῤῥηται ἐπὶ λίθου μεγάλου ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως

(1) Ἡ Σέριφος σημαίνουσα αὐτὸ τοῦτο σκληρότετραν παράγεται ἐκ τῆς ρίζης στερ (ἔξ ἧς στέριφος, στέρνος=ζῶον τι) ὡς ἀναφέρει ὁ Κάσσιος Λογγίνος παρὰ Φωτίου (σελ. 506, 24, 507. 3) Ἐπίσης σερίφη ἢ σέριφος γραῖται ἐσχατογραφα παρὰ Σουίδᾳ ἐν λέξει Σέριφος (Σέριφος) καὶ γραῖται ἐπιθετῶν καὶ λέξιν στάθιρον καὶ τελενικῆσαι καὶ βράτρας. Οὕτω καλοῦνται καὶ οἱ περὶ τοῦ μάρμαρος (σέριφος) Πίνδακος, Πυθιονίκης IB' 21 — Πτολεμαῖος 3, 15, 31. Ἀρισταίδου λόγος 43, Ἡ Σέριφος καλεῖται νῆσος τροχία (τροχία) ἐν Ἀνθολογίᾳ II' 12 καὶ πετρώδης παρ' Εὐσταθίῳ ἐν Διονυσίου περιήλω 225, Ζῆνις, 2.94, Ἀγαθαργίδης, περὶ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης 7, Εὐσέβιος Χρονικὸν 458. Ἐπιθετῶν Pomponius Mela de situ orbis ἐκδ. Frick 1880. 2,7, Ἀντίγονον Καρόστιον, ιστορικῶν παραδόξων συναγωγὴ IV. Διογένην Λαέρτιον 1, 49, 3.44. Ἀνωνύμου Σταδισμῶν μεγάλης θαλάσσης (Muller, Geographi minores Paris 273—Σκόλαξ 58 καὶ Διονύσιος Καλλιπρόντος αὐτόθι 1, 238—243 καὶ ἐν Fragm. Hist. Graec. I') Ἡσίοτος ἐν λέξει βροίκοι, Διονυσσορουπυρώντων καὶ γραῖται (Ἐριφος). Νόννος 47, 353, 651. I Στοβαίου, ἀνθολογίον, 39, 29. Hyginus, Fabularum Liber, 68, 468, 474. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐρημιζέτο τὸ ἀήνθιον (Artemisia maritima L.) Σερίφου παρὰ Πλίνιῳ 27, 7, 29. 32, 9, 21— Γαληνός 43, 126. ὅπερ καὶ Σερίφιον ἐκαλεῖτο καὶ μεταχρησίζοντο ὡς ἀνθελμιντικὸν ἰδὲ Διοσκουρίδην 3.24 καὶ τὰ εἰς αὐτὸν σχόλια τοῦ ἐκδότου Kühn τόμος B' 504, Buondelmontius σελ. 83 καὶ 177. Κατὰ Αἰλιανὸν (13, 25) ἐν Σερίφῳ ἔθεωρεῖτο ὡς ἱερὸν ζῶον τὸ Περσεῖ καὶ τῷ Διὶ ἀφιερωμένον ὁ ἐνάλιος τέττιξ (sicada maritima) εἶδος ἀκίαντρον καὶ κερασφόρον κεράβου, ἐντεῦθεν δ' οἱ κάτοικοι ὁσάντι εὐρισκόν αὐτὸν νεκρὸν παρὰ τὴν παραλίαν λαμβάνοντες παρεδίδουσαν τῇ γῆ, ἐμπλεκόμενον δ' ἐν ταῖς ἀλιευτικαῖς σαγήναις ἐξάγοντας ἔριπτον αὐτὸν καὶ αὐθις εἰς τὴν θάλασσαν. Περὶ δὲ τῶν σῦκων Σερίφου ἐλέγετο ὅτι ἦσαν τόσον ἄφθονα ὥστε ἔτρυγῶντο διὰ σφενδόνης (Πλούταρχος περὶ φυχῆς 602 ἰδὲ καὶ τοῦ παρόντος βιβλίου σελ 43). Ἐκ τῶν νεωτέρων προϊόντων τῆς νήσου ὁ

«Ὁρηῆς τὸ Κάστρο» ὅπερ καὶ τῆς «Γοηῆς» καλεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς βουνῶν ἐν τῷ ἐσωτάτῳ μέρει τοῦ λιμένος Κουταλά, ὅπου ἄλλοτε ἀνασκαφῆς γενομένης εὐρέθησαν τάφοι καὶ εἰδωλὸν ἀκέραιον καὶ κεραλὴ ἄλλη ἐπὶ τοῦ κοιλώματος μετὰ τῶν γραμμῶν ΔΡΥΓΟ ἐπὶ τῆς ράχους καὶ ἄλλοι λίθοι ἐνεπίγραφοι:

2. ΠΛΞΩ (Πραξῶ)
- ΕΥΔΙΓΕΝΟΥΣ (Κυδιγένους)
- [ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΩΝ —]ΣΙΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΕ ΝΟΥΣ ΚΑΙ—[ΙΟΣ· ΕΛΘΞΕΝ [ΤΟΙΣ ΠΟΛΙΤΑΙ]Σ ΠΑΣΙ· ΕΠΕΙΔΗ ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΗΝ ΝΥΝ ΧΑΛ[Ε]ΠΗΝ ΕΝΣΤΑΣΙΝ ΓΕΝΟ ΜΕΝΗΝ ΣΥΝΕΒΗ ΤΟΥΣ] ΚΑΛΛΕΪΟΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΟΤΑΤΟ[ΥΣ] ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΠΑΝΤ]ΑΣ ΔΙΑΦΘΑΡΗΝΑΙ, ΦΟΒΟΥΤΕ ΕΤΙ ΟΝΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΛ[Ο]Ν ΕΠΙΜΕΙΝΑΝ ΤΟ ΑΙΤΙΟΝ ΠΛΕΙΟ ΝΑ ΚΑΚΑ ΕΡΓΑΣΕΘ[Α]Ι ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΠΡΟΤΕΡΟΙΣ[Α]ΥΠ[Ο]Τ]ΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ Χ[Ρ]ΟΝΩ[Ν] ΕΙ[Ν] ΩΘΕΙ ΕΠΙΤ. . . .

Ἐῤῥηται ἐπὶ μαρμαρίνης πλάκῃς ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου Δαυιδῆ.

4. [Ο ΔΕΙΝΑ Κ]ΑΛΛΙΒΙΟΥ [ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΙΔ]ΕΣ

ΑΝΕΘΕΣΑΝ.

Ἐῤῥηται ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρέου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν.

5. [ΥΠΕΡ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕ]ΒΑΣΤΟΥ...[Ν]Η[Ι]ΣΦΙΑΛ[Ι]ΟΣ]. [ΚΑΙ... ΤΗΝ] ΔΙΟΡ[Α]Ν ΕΠΕΣΚΕ[Υ]ΥΑΣΑΝ

Ἀναγινώσκεται ἐπὶ μαρμαρίνου ἐπιστηλίου ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ.

6. [ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΘΕΟΥ] [ΥΙΩ Σ]Ε[Ι]Β[Α]Σ[Τ]Ω ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΜΕΓΙΣΤΩ ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ (Θ) Ε[Ι]Ε[Υ]ΟΥΣ[Ι]Α[Σ.] ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙ

πολὺς σφερότατος ἀναφέρει τὸ σεριφικὸν καρυόφυλλον, ὅπερ ἐφύετο ἐν τοῖς ἀνοῖς καὶ περιγράφει διὰ μικρῶν, οἱ δὲ ἱεραπόστολοι ἀναφέρουσι τὸν κρέκον (ἰδὲ T. E. Εὐαγγελίδου, ἡ Σέριφος, Ἐρμούπολις 1909 σελ. 96) πεσημισμέναι ἦσαν ἐπίσης αἱ ἐρυθραὶ πέδικες (αὐτόθι). Ἐπίσης φημίζονται καὶ αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς ὑπὸ τῶν περιηγητῶν Turnefort Pasch van Krienen, Ross, Lacroix ὡς καὶ τὰ κρόμμου ἅπερ φημίζονται ὡς γλυκέα.

Ἐν σελίδι 110 προσθετέον τοὺς συνδέκτους τῆς Σερίφου ἐπὶ ρωσσοκρατίας περὶ ὧν ὁ κ. Κοντογιάννης, οἱ Ἕλληνας κ.λ. σελ. 236 σημ. οὐδὲν γνωρίζει, ἀλλὰ τῷ 1772 (18 Ἰανουαρίου) γνωσκόμεν ὅτι ἦσαν δύο: ὁ Ἀναγνωστῆς Εὐγένιος καὶ ὁ Ἀναγνωστῆς Παπαμιχαῆλ γραμματεὺς δὲ ὁ Ἀντώνιος Κασσιμάτης (ἰδὲ Krienen ἐνθ' ἄλλαχού σελ. 115), ἐνθα καὶ ἰταλιστὶ δημοσιεύεται τι παρέλαβεν οὗτος ἐν Σερίφῳ ἀναχωρῶν.



— ΔΗΣ ΣΕΡΑ[ΠΙΩ]ΝΟΣ [Τ]Ο ΒΑΛΑΝΕΙΟΝ ΣΥΝ ΤΟΙΣ
ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΣ Κ[Α]Ι ΤΟ'Ν [ΠΕΡ]Ι[Π]Α[Τ]ΙΟΝ ΑΝ
ΕΘΗΚ[Ε]ΙΝ ΣΥΝ ΤΩ ΠΕΡΙ Α]Υ[Τ]ΟΝ Κ]ΟΣΜΩ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀναγινώσκεται ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς σημερινῆς πόλεως.

7. — — — — ΣΥΝ ΤΟΙΣ ΚΕΙΟΣΙ
[— — — — Κ]ΑΙ [Φ]ΡΑΣΙΚΥΔΟΥ

Αὕτη ἡ ἐπιγραφή ἀνεγνώσθη ἐπὶ ἐπιστηλίου φέροντος διπλοὺν
διάζωμα καὶ κυμάτιον. Ἐῤρηται νῦν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου παρὰ τὸν λιμένα Λειβαδίου.

8. ΕΥΘΟΙΝΟΣ
ΕΥΘΟΙΝΟΚΛΕΟΥΣ

Ἐξεσκάφη ὑπὸ τοῦ κόμητος van Krienen ἐν ἔτει 1773.

9. ΚΑΛΑΙΚΛΕΙΑ ΦΙΛΟΦΛΑΝΟΥ
ΘΥΓΑΤΗΡ

Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης ἐσ' ἧς παρίσταται ἐν ἀναγλύφῳ γυνή
καθήμενη καὶ τὴν κεφαλὴν δεξιὰ ἐστραμμένην ἔχουσα. Πρὸ αὐ-
τῆς δὲ ἐπ' ἀριστερὰ παῖς καὶ παρ' αὐτὴν θεραπαινίς. Ἀνεκαλύ-
φθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κ. Ἰωάννου Δ. Λιβανίου παρὰ τὸν λιμένα
Λειβαδίου. Ἐῤρηται δὲ νῦν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ εὑρέτου.

10. ΞΕΝΟΚΛ[ΗΣ] — — Υ — —
ΦΙΛΟΦΛΑΝΟΥΣ ΣΩΣΙΣΘΕΝΟΥ[Ρ]Σ
ΧΡΗΣΤΟΙ ΧΑΙΡΕΤΕ

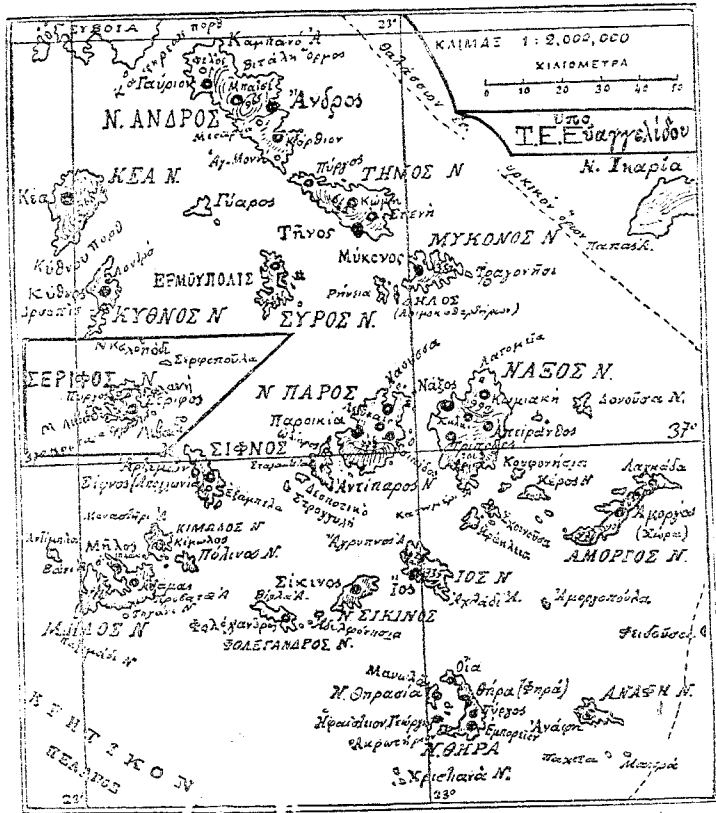
Ἀναγινώσκεται ἐπὶ βάσεως μαρμαρίνης καὶ εῤρηται ἐν τῷ οἴκῳ
τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος κ. Λιβανίου. Ἀνεγνώσθη μετὰ τοῦ
κ. Alfredo Schiff ὑπὸ τοῦ κ. Gærtringen τῷ 1895.

11. [. . . . ΕΛΛ]Φ[Ρ]ΟΤΕ[Ρ]ΟΝ
ΠΕΝΤΕ ΑΠ ΕΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΠΟ ΣΟΥ
ΘΗΣΑΥΤΟΝ ΟΡΥΓΕ (1)

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἔμμετρος (ἐλεγειακὴ) καὶ εῤρηται ἐν πέ-
τρας λίθις 1 1)2 μ. μέτρον κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐκ τῆς σημερινῆς Σε-
ρίφου εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου ἀγούσης, κάτωθεν τοῦ ἁγ. Γεωργίου.

(1) Τοιοῦτους θησαυροὺς λέγεται ὅτι εῤρον, κατὰ τὸν Θεόδωρον Ἀργουζάκην,
(Μέγρι Σερίφου σελ. 56) εἰς Γάνημα πλησίον ἐμβατῆς γωραφίου, εἰς Βαλαχιοῦ
τὸν Χάνδακα παρὰ διάτρητόν τι σπήλαιον ἐν Ἀθεσσαλῷ πρὸ τῆς ἐμβατῆς ἀγροῦ
τοῦ Θεοδώρου Ποτηριάδου, ἐν Δυλόμωσι παρὰ τὸ Λειβάδι κάτωθι συκῆς, ἐν
Ἁγίῳ Παντελεήμονι ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς μεσημερινῆς ὁροσειρᾶς καὶ ἀλλαχοῦ.





ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

